

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัด

หนองคาย

A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in
NongKhai province.

โดย

พระราเชนทร์ วิสารโท, ผศ.ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 6107600121

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัด

หนองคาย

A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in
NongKhai province.

โดย

พระราเชนทร์ วิสารโท, ผศ.ดร. และคณะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

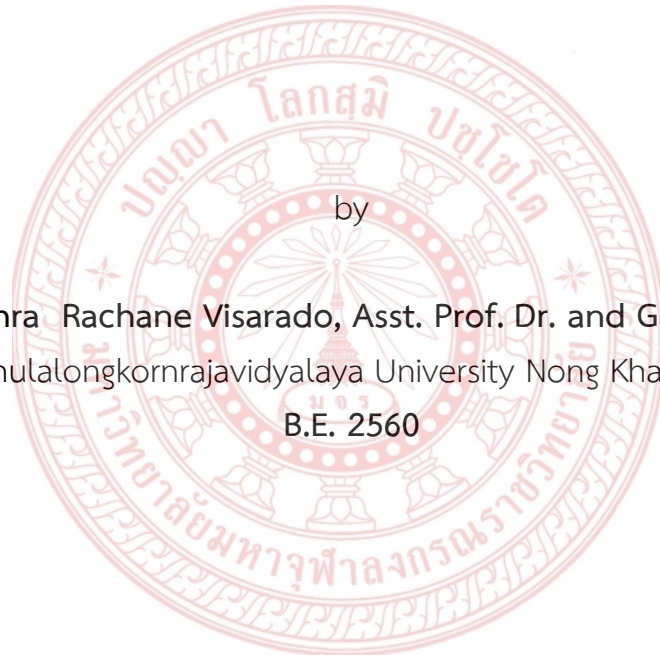
MCU RS 6107600121

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in NongKhai province.

by
Phra Rachane Visarado, Asst. Prof. Dr. and Group
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus
B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 6107600121

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

กิตติกรรมประกาศ

“ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย” เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๑ ปี เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic research) ในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ มีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อเสนอรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่พิจารณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ขอขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.(สุทิพย์ อากาศโร) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์คำแนะนำและคอยติดตามการทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์หลายท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และขอขอบคุณผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณทุกรูป/ท่านไว้ ณ ที่นี้

หากว่างานวิจัยฉบับนี้มีคุณูปการและคุณค่าเชิงวิชาการอยู่บ้าง ผู้วิจัยขอมอบความดีให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยยินดีรับความผิดพลาดและน้อมรับข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรทางวิชาการทุกความคิดเห็น

พระราชนรินทร์ วิสารโท,ผศ.ดร.
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ		
เรื่อง		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....		ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....		ค
กิตติกรรมประกาศ.....		จ
สารบัญ.....		ฉ
สารบัญตาราง (ถ้ามี).....		
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....		ฐ
บทที่ ๑ บทนำ.....		๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....		๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....		๕
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....		๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....		๕
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย.....		๖
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....		๘
๑.๗ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....		๘
๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย.....		๙
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้าน รักษาศีล ๕”		๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ.....		๑๐
๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ.....		๑๐
๒.๑.๒ การพัฒนารูปแบบ.....		๑๒
๒.๒ หลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา.....		๑๔
๒.๒.๑ ความหมายของ คำว่า ศีล (Morality)		๑๔
๒.๒.๒ ลักษณะของศีล ๕.....		๑๖
๒.๒.๓ องค์ประกอบของศีล ๕		๑๙
๒.๒.๔ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕.....		๒๒
๒.๒.๕ โทษของการไม่รักษาศีล ๕		๒๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม.....		๓๒
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....		๓๖
๒.๕ ความสำคัญของครอบครัวและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน.....		๓๘
๒.๕.๑ ความสำคัญของครอบครัว.....		๓๘
๒.๕.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน.....		๔๒
๒.๕.๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบมนุษยนิเวศ.....		๔๒
๒.๕.๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและชุมชน.....		๔๕

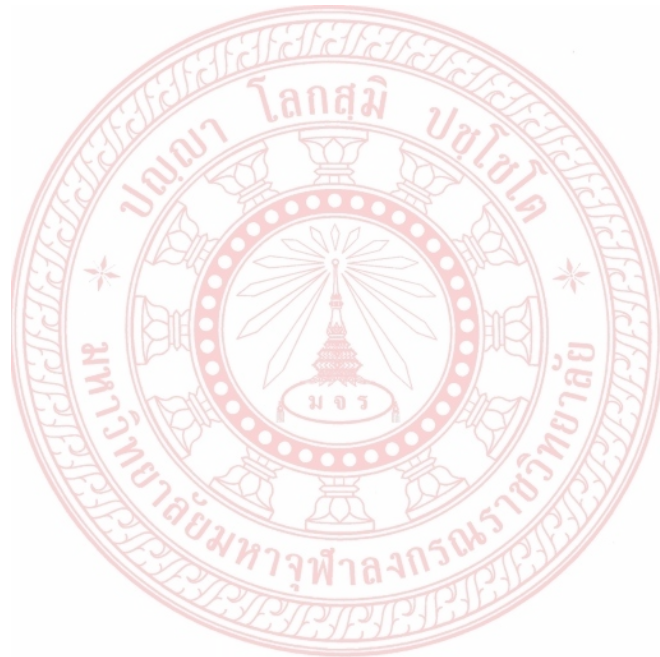
	๒.๖ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมและการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคม.....	๔๙
	๒.๖.๑ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรม.....	๔๙
	๒.๖.๑.๑ มโนภาพวัฒนธรรม.....	๔๙
	๒.๖.๑.๒ ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และวัฒนธรรมด้านต่างๆ.....	๕๐
	๒.๖.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	๕๒
	๒.๖.๑.๔ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	๕๖
	๒.๖.๒. แนวคิดด้านการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๖๐
	๒.๖.๒.๑ คุณค่าและความหลากหลายของมนุษย์.....	๖๐
	๒.๖.๒.๒ ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน.....	๖๑
บทที่ ๓ สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ“หมู่บ้านรักษาศีล ๕”		๖๔
	๓.๑ ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Plan).....	๖๕
	๓.๑.๑ การดำเนินงานกิจกรรมจังหวัดหนองคาย สำนักงานพระพุทธศาสนา ร่วมกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษาจังหวัดหนองคาย.....	๖๕
	๓.๑.๑.๑ แนวทางการดำเนินงาน.....	๖๕
	๓.๑.๑.๒ ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน.....	๖๕
	๓.๑.๒ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนระดับจังหวัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๓ จังหวัดหนองคาย.....	๖๘
	๓.๑.๒.๑ ปฏิทินการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์.....	๖๘
	๓.๑.๒.๒ กรอบการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์.....	๗๒
	๓.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติงานตามแผนของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย (Do).....	๗๔
	๓.๒.๑ การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย.....	๗๔
	๓.๒.๒ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๗๘
	๓.๒.๒.๑ ความเป็นมาและความสำคัญโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๗๘
	๓.๒.๒.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	๗๙
	๓.๒.๒.๓ เป้าหมายการดำเนินงานของโครงการ.....	๗๙
	๓.๒.๒.๔ วิธีการดำเนินงาน.....	๘๐
	๓.๒.๒.๕ ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	๘๐
	๓.๒.๒.๖ ขั้นตอนการดำเนินโครงการ.....	๘๐
	๓.๒.๒.๗ การดำเนินงานโครงการ.....	๘๑
	๓.๒.๒.๘ การขับเคลื่อนดำเนินงาน.....	๘๕
	๓.๒.๒.๙ การประเมินผลและรายงานผล.....	๘๖
	๓.๒.๓ บทบาทและหน้าที่ของคณะสงฆ์หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง.....	๘๗
	๓.๒.๓.๑ คณะสงฆ์.....	๘๗
	๓.๒.๓.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.....	๘๗

	๓.๒.๓.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด.....	๘๘
	๓.๒.๓.๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา.....	๘๙
	๓.๒.๓.๕ แนวทางการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง.....	๙๐
	๓.๒.๓.๖ แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง.....	๙๐
	๓.๒.๓.๗. หมู่บ้าน/ชุมชน.....	๙๑
	๓.๒.๔ สภาพการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์	
	จังหวัดหนองคาย.....	๙๑
	๓.๓ การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (Check)	๙๓
	๓.๓.๑ รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ	
	“หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ”	๙๓
	๓.๓.๑.๑ ผลการดำเนินงานเชิงปริมาณ.....	๙๔
	๓.๓.๑.๒ ผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพ.....	๙๕
	๓.๔ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามแผนที่เกิดขึ้น (Action).....	๑๐๐
	๓.๔.๑ การวิเคราะห์ปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์โครงการและกิจกรรม ให้มี	
	ประสิทธิภาพสัมฤทธิ์ผลและมีความทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ.....	๑๐๐
	๓.๔.๒ สรุปผลการนำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล	
	๕” ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย.....	๑๐๓
	๓.๔.๒.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ.....	๑๐๓
	๓.๔.๒.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ	
	หมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๑๐๓
	๓.๔.๒.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ หมู่บ้านรักษา	
	ศีล ๕.....	๑๐๔
	๓.๔.๒.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน.....	๑๐๔
	๓.๔.๒.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ	
	หน่วยงานต้นแบบ และสถานศึกษาต้นแบบ.....	๑๐๔
	๓.๔.๒.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัลเกียรติบัตร หมู่บ้านรักษาศีล	
	๕.....	๑๐๕
	บทที่ ๔ รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ” ของคณะสงฆ์	
	จังหวัดหนองคาย.....	๑๐๗
	๔.๑ ปรียัติ หรือเข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว.....	๑๐๗
	๔.๑.๑ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของตำบลกอง.....	๑๐๗
	๔.๑.๑.๑ ความเป็นมาของชุมชนวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ	
	จังหวัดหนองคาย.....	๑๐๘
	๔.๑.๑.๒ ประวัติวัดจำปาทอง และหลวงพ่อดินทร์แปลง.....	๑๑๕
	๔.๑.๑.๓ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของตำบล	
	กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย.....	๑๑๖
	๔.๒ ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจ	๑๒๐

	กลุ่มเป้าหมาย.....	
	๔.๒.๑ โครงการ“หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ โดยใช้หลักธรรมนำกิจกรรม เพื่อสร้างความปรองดอง สมานฉันท์.....	๑๒๐
	๔.๒.๑.๑ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕	๑๒๐
	๑) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๑ (การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์)	๑๒๐
	๒) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๒ (การไม่ลักขโมย ไม่ทุจริต ไม่คดโกง)	๑๒๒
	๓) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๓ (การไม่ประพฤติ ผิดในกาม)	๑๒๒
	๔) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๔ (การไม่หลอกหลวง กล่าวเท็จ)	๑๒๓
	๕) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๕ (การไม่ดื่มสุราเมรัย ของมีนเมาให้โทษ)	๑๒๓
	๖) ไม่มีคดีทำร้ายร่างกาย และ/หรือ คดีฆ่ากันตาย ในหมู่บ้าน.....	๑๒๔
	๗) ไม่มีคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สิน ในหมู่บ้าน.....	๑๒๕
	๘) ไม่มีคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศ ในหมู่บ้าน.....	๑๒๕
	๙) ไม่มีคดีเกี่ยวกับการหลอกหลวง ดูหมิ่น ในหมู่บ้าน.....	๑๒๖
	๑๐) ไม่มีคดีเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ.....	๑๒๗
	๑๑) ธรรมนูญให้สมาชิกในครอบครัวของหมู่บ้านสมัครเป็นครอบครัว รักษาศีล ๕.....	๑๒๗
	๑๒) จัดตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และจัดทำป้ายหมู่บ้าน รักษาศีล ๕.....	๑๒๘
	๔.๒.๑.๒ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ.....	๑๒๙
	๑) กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....	๑๒๙
	๒) กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย.....	๑๒๙
	๓) กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศา นวงศ์	๑๓๐
	๔) กิจกรรมส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา.....	๑๓๒
	๕) กิจกรรมรณรงค์การลด ละ เลิกอบายมุข และสิ่งเสพติดให้โทษ.....	๑๓๒
	๖) กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวัน/วันธรรมสวนะ/ทำบุญ กลางบ้าน.....	๑๓๓
	๗) กิจกรรมส่งเสริมความปรองดอง สมานฉันท์.....	๑๓๔
	๘) กิจกรรมส่งเสริม ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ.....	๑๓๕
	๙) กิจกรรมเข้าวัดวันเสาร์-อาทิตย์ ไกล่ชิดพระพุทธศาสนา.....	๑๓๕
	๑๐) กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่น.....	๑๓๖

		๑๑) กิจกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP).....	๑๓๗
		๑๒) กิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๓๘
		๑๓) กิจกรรมมีัคเทศก์ทางวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน และส่งเสริมมัคนายกน้อย.....	๑๓๘
		๑๔) กิจกรรมประกวดบ้าน/ครอบครัวดีเด่น ประจำหมู่บ้าน.....	๑๔๐
		๑๕) กิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน และสถานที่สำคัญตามวงรอบ....	๑๔๐
		๔.๒.๑.๓ กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	
		(อ.ป.ต.) ทั้ง ๘ ด้าน.....	๑๔๑
		๑) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม.....	๑๔๑
		๒) ด้านสุขภาพอนามัย.....	๑๔๒
		๓) ด้านสัมมาชีพ.....	๑๔๓
		๔) ด้านสันติสุข.....	๑๔๔
		๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์.....	๑๔๕
		๖) ด้านสาธารณะสงเคราะห์.....	๑๔๕
		๗) ด้านกตัญญูทศเวทิตาธรรม.....	๑๔๖
		๘) ด้านสามัคคีธรรม.....	๑๔๗
		๔.๓ ปฏิเวธ หรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้.....	๑๔๘
		๔.๓.๑ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย.....	๑๔๘
		๔.๓.๑.๑ การดำเนินกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย.....	๑๔๘
		๔.๓.๑.๒ การนำผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบัน.....	๑๕๐
		บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๕๔
		๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๕๔
		๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๕๗
		๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๖๒
		๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	๑๖๒
		๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ.....	๑๖๓
		บรรณานุกรม.....	๑๖๔
		ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	๑๗๓
		ภาคผนวก ข กิจกรรมใช้ประโยชน์.....	๑๘๗
		ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๑๙๐
		ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์.....	๑๙๓
		ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย.....	๑๙๗

แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๒๐๑
ประวัติผู้วิจัย.....	๒๐๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อในรายงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ.๒๕๓๙ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค
อง.จตุกก.	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต
ขุ.ธ.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท
ขุ.ชา.เอกก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.จตุกก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จตุกกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.ฉกก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ฉกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.สตตก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สตตกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.ทสก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ทสกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.เตรสก.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เตรสกนิบาตชาดก
ขุ.ชา.วีสตี.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	วีสตีนิบาตชาดก
ขุ.ชา.จัตตาลีส.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จัตตาลีสนิบาตชาดก
ขุ.ชา.สตตตี.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สตตตีนิบาตชาดก
ขุ.ชา.อสีตี.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อสีตีนิบาตชาดก
ขุ.ชา.ม.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิบาตชาดก
ขุ.จู.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิกาย
ขุ.ป. สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฎิสัมภิตามวรรค	
ขุ.อป. สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	

การใช้หมายเลขย่อ

พระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้ง เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ปา. ๑๑/ ๑๒๗/๙๓. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๑๒๗ หน้า ๙๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อรายงานการวิจัย :	ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย
ผู้วิจัย :	พระราเชนทร์ วิสารโท, ผศ.ดร. และคณะ
ส่วนงาน :	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ปีงบประมาณ :	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และเพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด รูปแบบหลักการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จากคัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของชุมชนต่างๆ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่า ความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้นจึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” คือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น ซึ่งหมายถึงการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน

๒. ศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพ คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย เป็นแกนหลักในการประสานการขับเคลื่อน โดยความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์จังหวัด ส่วนราชการ สถานศึกษา อำเภอท้องที่ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคประชาชนร่วมขับเคลื่อนอย่างบูรณาการและเป็นภาคี

เครือข่าย อีกทั้งมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)

๓. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและภาคีเครือข่าย ได้ดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้ลำดับขั้นบันไดทั้งสาม คือ ปริยัติ หรือเข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และ ปฏิเวธ หรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้เพื่อจะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมีหน่วยงานราชการต้นแบบรักษาศีล ๕, สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕, ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบนี้ คณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ได้จัดโครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” หน้ตะวันออกมีเกณฑ์การคัดเลือก ตามที่คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน้ตะวันออก และส่วนราชการจากกรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน และพิจารณาคัดเลือกให้เหลือเพียง ๑ หมู่บ้าน ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๘ ที่มีภาระงานครบตามภาระงาน ๘ ด้าน ๔๐ ตัวชี้วัด เป็นตัวแทนของเขตปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งได้กำหนดให้ วัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นตัวแทนคณะสงฆ์ภาค ๘ ไปร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงานในงานมหกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระดับประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

Research Title : A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in Nong Khai province.

Researcher : Phra Rachane Visarado, Asst. Prof. Dr. and Group

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

Fiscal Year : ๒๕๖๐ /๒๐๑๗

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the concept and theory and to actuate the project model “The village five precepts”, to study the situation of actuation and the mechanism of the project actuation “The village five precepts” in the area of Nongkhai Province and to propose the model of projective actuation “The village five precepts” of Monks in Nongkhai Province. This research was the qualitative research by emphasizing the action research consisting of the documents research in order to compile the knowledge and to study the concept, model, principles and actuation of work and the mechanism of the project actuation “The village five precepts” of the Monks from the scriptures, related documents including the data of workshop such as in-depth interview, focus groups and to organize the academic meeting of various communities and related parts etc.

The results of the research were found as follows:

๑. A study of concept, theory and the model actuation of project “The village five precepts” was found that Sila (morality) means the physical and verbal behavior or it is called as normal, that is, the physical and verbal discipline by having the attention to refrain from the sin, namely, the unwholesome, that is, the physical and verbal misconduct. The model actuation of project “The village five precepts” is the model of social relationship of individual and groups of persons participating in activities by having the same target or it is called as that network of society that means the actuation to invite people in the village to preserve the Five precepts. The network must be created to connect the groups of people who volunteer to preserve the Five Precepts under the foundation of the right respect, belief and charity for each other leading to the target of agreement.

๒. A study of the situation of actuation and mechanism of project movement “The village five precepts” in the area of Nongkhai Province was found that the Sangha in Nongkhai Province actuate the villages preserving the Five Precepts by the frames of qualitative circle, that is, plan means planning, Do means to practice in accordance with plan, Check means to investigation and Action means to improve

or solve the weak points (PDCA) . The Office of Buddhism in Nongkhai Province is the core in coordinating by participation and support from the Sangha in the province, the officials, educational institutes, local districts including the local administrative organizations. The community leaders and people actuate the integrative projects and the participant network. Again to have the plan to actuate the work and to move the systematic projects that are the actuation as the quality to go side by side with the quantitative actuation by having the frame of the way of actuation in activities, that is, the supplementary activities of development in accordance with the principle of Five Precepts, the activities in accordance with the Buddhist way of life and the activities of the training unit for people in the districts.

๓. The propose of the model actuation of project “The village five precepts” of the Sangha in Nongkhai province was found that the Sangha participate with the Office of Buddhism in the province and the supplementary network actuates the project of the village preserving the Five Precepts by using the three steps, that is, a study of scripture or empirical data understanding , the practice or to access and to understand the target and the penetration or the basic development with oneself and to be original propagation of knowledge in order to make people belong to their location and lead to the country development sustainably. The supplementary activities to develop the life in accordance with the Five precepts, activities in accordance with the Buddhist way and the activities of the training unit of people for the sub-districts consisting of ๑๔ projects are organized. All these units receive both qualitative and quantitative successfulness, that is, the official unit, educational unit, the office of the village chiefs, and the office of the village heads are all the original models of preserve the Five precepts that are collected from all those villages preserving the Five precepts. The Sangha in Nongkhai Province organizes the projects of the supplementary harmony in accordance with the Buddhist teaching “The villages preserving the Five Precepts in the Eastern Part and the official part from Bangkok and collect one original village preserving the Five precepts for each province and then to collect only one village in the territory of the Sangha’s administration No. ๘ that complete ๘ burdens and ๔๐ indicators as the representative of the territory of Sangha’s administration that designates Wat Champathong Nongyangkam Village, Tabo Distract, Nongkhai province to be representative of Sangha in the Area ๘ to participate in demonstrating the results of work in the great ceremony of the original villages preserving the Five Precepts in the level of the nation during ๑๖-๒๐ September at the Royal Wat Raikhing, Sampan District, Nakhonpathom Province.

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) เป็นต้นมา มุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” นับว่าเป็นแนวคิดในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม และสามารถสร้างความยั่งยืนได้ แต่เนื่องจากในช่วงแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเป็นอย่างมากประกอบกับการแพร่ขยายของข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้การดูแลและป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะในเรื่องเพศ และการค้ายาเสพติด ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนเสื่อมลง การก่ออาชญากรรม และปัญหาทางเพศก็มีในหลายรูปแบบ (สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐) การแก้ไขปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก และเป็นการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าประกอบกับการสื่อสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังมี ๒ ปัจจัยสำคัญด้วย กล่าวคือ ๑) นักธุรกิจนักการเมืองและบุคลากรในสายอาชีพอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในสังคมไทย มักจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลสูง คือ มุฆานะ บากบั่น อุดทน เน้นการแข่งขันกับผู้อื่น และมาตรฐาน เพื่อทะยานสู่ความสำเร็จ มีความค่านึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมน้อย บุคคลเหล่านี้เป็นต้นแบบทางสังคมที่สำคัญต่อเยาวชน ๒) วิถีชีวิตสังคมไทยที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันสำคัญในสังคม คือ ครอบครัว การศึกษาและศาสนา มีบทบาทน้อยลงในการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังค่านิยม และคุณธรรม ดังนั้น การแก้ปัญหาในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จึงควรดำเนินการในลักษณะของการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่า การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สถาบันการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักและหาวิธีการดำเนินการให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม โดยดูที่บริบทของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นส่วนประกอบ

จากสถานการณ์ประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา บ้านเมืองได้ประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วยการกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรม และคุณธรรม จริยธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยี ความทันสมัย มีผลทั้งทางบวกและในขณะเดียวกันผลในทางลบก็ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่องละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้ประเทศไทยเกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และ

จริยธรรม ทำให้ผู้คนห่างเหินทางศาสนา ขาดการศึกษาและการอบรมที่ดีด้านจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ดังจะเห็นได้จากตัวเลขการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม ในปี ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา โดยกองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้^๑

กลุ่มที่	รายการคดีอาญา ๕ กลุ่ม	รับแจ้ง(คดี)	จับกุม(คดี)
๑.	คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ปล้นทรัพย์, ชิงทรัพย์, ลักพา, วางเพลิง	๗,๙๙๗	๓,๖๙๗
๒.	คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ฆ่าไม่เจตนา, โดยประมาท, พยายามฆ่า, ทำร้ายร่างกาย, ข่มขืน	๓๙,๔๖๑	๑๙,๒๑๗
๓.	คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์, ชิงทรัพย์, ทรัพย์ กระชอก, ชิงทรัพย์, ปล้นทรัพย์, รับของโจร, ทำให้เสียทรัพย์	๗๓,๐๖๘	๓๐,๘๔๙
๔.	คดีที่น่าสนใจ ได้แก่ จักรยานยนต์, รถยนต์, โศกเคราะห์, เครื่องมือ, ปล้นแท็กซี่, ข่มขืนฆ่า, เรียกค่าไถ่, ฉ้อโกง, ยักยอก	๔๔,๑๕๘	๘,๔๓๔
๕.	คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ อาวุธปืน, การพนัน, ยาเสพติด, ค้าประเวณี, วัตถุลามก		๒๘๔,๑๓๔
	รวมการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม ในปี ๒๕๕๐	๑๖๔,๖๘๔	๓๔๖,๓๓๑

ถ้าเราสังเกตจากตัวเลขจำนวนคดีอาญา ๕ กลุ่มข้างต้น ในปี ๒๕๕๐ มีผู้แจ้งถึง ๑๖๔,๖๘๔ คดี เป็นตัวบ่งชี้ถึงเครื่องมือที่สังคมใช้ ไม่สามารถจัดระเบียบให้กับสังคมได้ ทั้งนี้อาจจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับความมุ่งหวังของคนในสังคม กลุ่มคนในสังคมมีผลประโยชน์ มีหน้าที่ตามสถานภาพ และมีบทบาทที่ขัดแย้งกัน และยิ่งจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น ถ้าเราดูตัวเลขผลการจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม เมื่อพิจารณาจากผลการจับกุม พอจะกล่าวได้ว่ากฎหมายสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากกฎหมายที่ควบคุมปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งนั้นกลุ่มจารีตประเพณี หรือ สถาบันพื้นฐาน ในสังคมอาจจะมียุทธศาสตร์ไม่มากพอที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ กลุ่มหรือสถาบันต่างๆ อาจจะบกพร่องในการให้การอบรม สร้างความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของสังคมก็เป็นได้ ทั้งนี้พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่คนในสังคมขาดการกล่อมเกลาจิตใจ และปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึกต่อ

^๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม, กรุงเทพมหานคร, แหล่งที่มา : http://statistic.police.go.th/stat/๔๐_๕๐/MONTH๕๐.xls, (๖ สิงหาคม ๒๕๕๘).

หน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณาบังคับ ลดน้อยถอยลงและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม ก่อปรกักับสภาพแวดล้อมรอบตัวของคนในสังคมที่ยุ่ง ส่งเสริมชักจูง และโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคนในสังคมให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เว้นแต่คนในสังคมจะถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่ใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ติงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา^๒ แต่ในขณะที่เดียวกัน จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย ก็คือ การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและได้รับการยอมรับโดยพฤตินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา จากข้อมูลระบุว่าประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ มีวัดทางพุทธศาสนากว่า ๓๐,๐๐๐ วัด มีพระภิกษุกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป สามเณรกว่า ๑๐๐,๐๐๐ รูป มีพุทธศาสนิกชนประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ที่ประกาศเป็นพุทธมามกะ ในรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะอีกด้วย

นอกจากนี้วัดและชุมชนยังได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันมาเป็นเวลาช้านาน จนนับได้ว่าวัดและชุมชนต่างก็มีความผูกพันต่อกันเป็นอย่างดีจนกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางจิตวิญญาณ และทุนทางวัฒนธรรม ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย แต่สังคมไทยก็มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในข่าวสะเทือนขวัญและจิตใจคนไทย ที่มักจะมีการเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินฉ้อโกง หลอกลวงกันและกันอยู่เสมอตามสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะการที่ผู้คนในสังคมขาดศีลธรรม จริยธรรมที่ดีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในสังคมดังกล่าว สังคมจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เรียกว่า บัญญัติของสังคม ซึ่งหมายถึง กติกา และระเบียบของสังคม เพื่อที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข มีระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อควบคุมความประพฤติของคนให้อยู่ในกรอบเดียวกัน เพราะคนเราจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในมนุษย์และสัตว์เหล่าอื่น หากขาดสิ่งดังกล่าวคนก็ไม่อาจพัฒนาไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ และการกลัวย่อมเสมอกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั่นก็คือ ธรรม และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้นั้นก็คือระเบียบกฎเกณฑ์ หรือทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศีล ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานแรกของพระพุทธศาสนา หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคนก็ได้ คนเราจะเป็มนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมามีรูปร่างหน้าตาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมึธรรมคือศีล ๕ สำหรับมนุษย์อีกด้วย^๓

ศีล ๕ เรียกว่า อคาริยวินัย คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดกายและวาจาของผู้ครองเรือนท่านรวมศีล ๕ จำนวน ๔ ข้อ คือ ปาณาติบาตา เวรมณี เจตนาจเว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไปอทินนา

^๒ กรมการศาสนา,กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ. ๒๕๔๖,หน้า ๒๒.

^๓ พระมหาสำรวย ญาณส่วโร. (พินตอน), การศึกษาผลกระทบจากการกล่าวละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒,หน้า ๑.

ทานา เวมณี เจตนาถวันจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ กามสุขุมิจจาจาราเววมณีเจตนาถวันจากประพฤติผิตในกาม มุสาวาทาเววมณี เจตนาถวันจากกล่าวเท็จ ไว้ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ^๔

มนุษย์ธรรม คือ หลักปฏิบัติของมนุษย์ หรือทำให้เกิดเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ คือเป็นสัตบุรุษ ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสพอสรรูปได้ว่า บุคคล เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติผิตในกาม เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท ย่อมเสวยสุขุโสมนัสในปัจจุบัน^๕ สัตบุรุษในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิตในกาม^๖

คณะสงฆ์โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเพื่อสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ด้วยการให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดำเนินการทำให้ประชาชนมีความรักสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะพาประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยิ่งขึ้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และราชการทุกภาคส่วนของประเทศ ดังที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

จังหวัดหนองคายประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายเป็นรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่ประชาชน ถึงแม้ในช่วง ๔-๕ ปี ที่ผ่านมาประชาชนอาจมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกันบ้างแต่ก็ไม่มี ความรุนแรงใดๆ เกิดขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน และที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย มีดังนี้ บั้งไฟพญานาค งานนมัสการหลวงพ่อบุญตั้ง งานอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ งานบุญบั้งไฟ งานแห่เทียน

^๔ มงคล. (ไทย) ๒/๙๓-๙๔.

^๕ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๓/๒๕๙-๓๐๐.

^๖ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๙๒/๑๐๘,๓๗๗/๔๒๖.

เข้าพรรษา งานแห่ปราสาทผึ้ง งานวันออกพรรษา จากการศึกษาที่จังหวัดหนองคาย ได้มีการจัดประเพณี วัฒนธรรมอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และจังหวัดหนองคายยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น วังน้ำมอก บั้งไฟพญานาค วัดหลวงพ่อบุญไฟ วัดศรีชมพู องค์คือ วัดอรัญบรรพต วัดหินหมากเป้ง แหล่งโบราณคดีโคกคอน อำเภอท่าบ่อ และมีเกจิอาจารย์ชื่อดัง คือ หลวงปู่เทศก์ และหลวงปู่เหรียญ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาว่าสถานภาพการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร โดยจะทำการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเสนอเป็นรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคายต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการวางแผนการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่เหมาะสมในพื้นที่จังหวัดหนองคายอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” อย่างยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๒. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑. แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นอย่างไร
๒. สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร
๓. รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการบูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ จากคัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของชุมชนต่างๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิด หลักการ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย สภาพปัญหา สาเหตุ และอุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ และนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของคณะสงฆ์ ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีพื้นที่ศึกษานำร่องจำนวน รวม ๙ อำเภอ คือ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคม อำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอปากคาด อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอโซ่พิสัย

โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของตัวแทน กลุ่มตัวอย่างของอำเภอ จำนวน ๑๐ อำเภอๆ ละ ๔๐ ราย เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เห็นรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส คัมภีร์สำคัญอื่นๆ งานวิจัย ตำรา บทความ/เอกสารทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ที่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามต่างๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า โดยซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกๆ ท่านด้วย ข้อคำถามเดียวกันตามแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยออกไปเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า (face to face) พูดโต้ตอบซึ่งกันและกัน เริ่มตั้งแต่การแสดงความเคารพ แนะนำตัวผู้วิจัย และจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ เริ่มการสัมภาษณ์ และจดบันทึกคำตอบทั้งหมดลงในแบบสัมภาษณ์

๑. เครื่องมือและคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดร่างเครื่องมือ และร่างรูปแบบที่เหมาะสมตามสมมติฐานของผู้วิจัยเอง แล้วนำเสนอต่อพระสงฆ์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน กำหนดประเด็นการวิจัย และนำเสนอคณะที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง หาความเที่ยงตรงทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา

ความเป็นไปได้ และโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปปรึกษาคณะที่ปรึกษาต่อไป แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ดังกล่าวข้างต้น

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

๑) ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตให้ทำการแจกแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย หลังจากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้เพียงพอกับกลุ่มเป้าหมาย

๓) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มเป้าหมายตอบแบบสัมภาษณ์ โดยที่ผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจง เพื่อลดความตึงเครียดและให้กลุ่มเป้าหมายวางใจว่าไม่มีผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด

๔) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตาม วัน เวลา ที่นัดหมายไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์และรายงานผลการวิจัย

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปผลและรายงานแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายผลรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย รวมทั้งทำการวิเคราะห์ และรวบรวมความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาภาคทฤษฎี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมใหม่ ตามคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการที่ปรึกษา และทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการ แล้วนำมาประมวลผล และสรุปผลการวิจัย จะทำให้ทราบ และได้เข้าใจองค์ความรู้ใหม่ของผลรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและเหตุการณ์สังคมไทยปัจจุบันได้ แล้วเสนอผลงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการ และวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

๑.๗ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ซึ่งสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายลำดับขั้นตอนของกิจกรรมในระบบ หรือวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานและเป็นคำอธิบาย คำบรรยายหรือแผนภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

การขับเคลื่อน หมายถึง การผลักดันหรือดันโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ให้ไปด้วยแรงดัน ซึ่งมีกระบวนการในการขับเคลื่อนแผน คือทำความเข้าใจเป้าหมายของปฏิบัติการในภาพรวม ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำความรู้จักกับหน่วยงานที่เป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานร่วม ประชุมร่วมเพื่อทำความเข้าใจกับแผน และถกเถียงในรายละเอียดเพื่อพัฒนาปรับปรุงและวางแผนร่วมกันในทุกมิติ ประเมินและทบทวนผลร่วมกันเพื่อการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หมายถึง โครงการที่รณรงค์เรื่องการนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนพัฒนาสร้างนิสัยที่ดี โดยการ “คิดดี พูดดี ทำดี” อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยรณรงค์ให้สมาชิกหมั่นทำ ๗ กิจวัตรความดีจนเป็นนิสัย อันได้แก่ ๑) รักษาศีล ๕ ๒) สวดมนต์ นั่งสมาธิ ๓) จัดเก็บห้องนอน ห้องน้ำให้สะอาด เป็นระเบียบ ๔) ทำดีคนรอบข้าง ๕) พุดจาไพเราะ ๖) บำเพ็ญประโยชน์ ๗) ร่วมกิจกรรมชั่วโมงสุขจริงหนอ

คณะสงฆ์ หมายถึง เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับตลอดทั้งพระภิกษุสามเณรทุกรูปคาวรมี บทบาทและหน้าที่ในส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของจังหวัดหนองคาย

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

๑. ได้ทราบแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๒. ได้เข้าใจถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย
๓. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎี และกระบวนการพัฒนารูปแบบของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และเพื่อศึกษาปัจจัยและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำมาเป็นแนวทางการสร้างกรอบแนวความคิดในการอธิบายดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

หลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของครอบครัว

ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรม

และการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคม

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดในเรื่องความหมายของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบไว้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” (Model) เป็นคำภาษาอังกฤษที่เขามามีบทบาทในการทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา เพิ่มมากขึ้น โดยใช้คำว่า รูปแบบ ต้นแบบ แบบแผน แบบจำลอง เป็นต้น สำหรับในเอกสารฉบับนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้น้อย่างแพร่หลายในวงการวิจัยและการศึกษาเป็นคำที่สื่อความหมายหลายอย่างโดยทั่วไปแล้ว รูปแบบจะเป็นวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อทำกิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมด้านการศึกษา ซึ่ง Good^๗ เป็นบรรณาธิการได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ดังนี้

^๗ Good C.V. Dictionary of education. New York: McGraw-Hill. ๑๙๗๓ หน้า ๓๗๐.

๑. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
๒. เป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบเช่นตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ
๓. เป็นแผนภาพหรือภาพ ๓ มิติที่เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมอาจเขียนเป็นทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายด้านภาษาก็ได้
- อุทัย บุญประเสริฐ^{๘๘} กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
- Smith and Others^{๘๙} ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การย่อส่วนของจริงให้เล็กลง เพื่อให้พิจารณาและช่วยทำ ความเข้าใจ ในข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ โดยการจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้น
- Bardo and Hartman^{๙๐} ได้กล่าวว่า รูปแบบเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ บรรยายคุณสมบัตินั้นๆ ให้ง่ายต่อการเข้าใจจึงไม่ละเอียดนัก
- อุทุมพร จามรมาน^{๙๑} รูปแบบหมายถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของของหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ดังนั้น รูปแบบจึงน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติหลายตัวแปร และตัวแปรต่างๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุและผล
- เยาวดี วิบูลยศรี^{๙๒} รูปแบบคือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเขลตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิแผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ
- ทิตินา แคมมณี^{๙๓} กล่าวว่ารูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผังไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อ

^{๘๘} อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. ๒๕๔๔ หน้า ๓๑.

^{๘๙} Smith, E. W., et al.. **The education's encyclopedia**. New York: Prentice-Hall. ๑๙๖๑ หน้า ๓๕.

^{๙๐} Bardo, J. W., & Hartman, J. J. **Urban society: A systematic introduction**. New York: F. E. Peacock. ๑๙๘๒ หน้า ๗๐.

^{๙๑} อุทุมพร จามรมาน. **โมเดลคืออะไร**. วารสารวิชาการ, ๑(๒), ๒๒-๒๖, มีนาคม ๒๕๔๑ หน้า ๒๒.

^{๙๒} เยาวดี วิบูลยศรี. **การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๔ หน้า ๒๗.

^{๙๓} ทิตินา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ดานสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๗ หน้า ๒๑๘.

ช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นรูปแบบแปนเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ใน การสืบสอบหาคำตอบความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

รัตนะ บัวสนธ^{๑๔} กล่าวถึงความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป้น ๓ ความหมาย ดังนี้ ๑) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะ เรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์โมเดลเสื้อ เป็นต้น ๒) แบบ แผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model” และ ๓) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมาย นี้บางทีเรียกกันว่าภาพยอสวนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

พาโร เฟ็งส์วีสต์^{๑๕} กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการ ดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ เป็นกรอบแนวคิดด้านวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานและเป็นคำอธิบาย คำ บรรยายเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจง่ายขึ้นที่สามารถยึดถือ เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ และองค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญ ที่ผู้วิจัยได้นำมากรอบสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ที่สำคัญ คือ ๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) ระบบและกลไกของรูปแบบ ๔) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ซึ่งการกำหนด องค์ประกอบของรูปแบบการขึ้นอยู่กับการศึกษา ต้องการทำนาย ปรากฏการณ์ด้านใด เรื่องอะไร แล้ว เลือกใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการ

๒.๑.๒ การพัฒนารูปแบบ

ได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบไว้ ดังต่อไปนี้

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์^{๑๖} ได้ทำการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบบริหารคุณภาพแบบมุ่ง คุณภาพทั้งองค์การในการบริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มีขั้นตอนการดำเนินการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ๒) การวิเคราะห์องค์การ ระบบงานและการประยุกต์การบริหาร คุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ ๓) การออกแบบรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพ ทั้งองค์การในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ๔) การตรวจสอบรูปแบบระบบบริหารแบบมุ่งคุณภาพทั้ง องค์การในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๕) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบ

^{๑๔} รัตนะ บัวสนธ. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คำสมัย. ๒๕๕๒ หน้า ๑๒๔.

^{๑๕} พาโร เฟ็งส์วีสต์. การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; ปที่ ๒ ฉบับที่ ๔ : กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓ หน้า ๓.

^{๑๖} สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, การนำเสนอรูปแบบบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การในการบริหาร สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย, ๒๕๓๙, หน้า ๙.

ระบบการบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ ที่สมบูรณ์ และ ๖) สรุปและนำเสนอรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

บุญสง หาญพานิช^{๑๗} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” โดยดำเนินการวิจัย ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิด เกี่ยวกับธรรมชาติความรู้และความรู้และการบริหารจัดการศึกษาของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ ความรู้กระบวนการจัดการความรู้โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์อธิการบดีและการสอบถามผู้บริหารระดับผู้อำนวยการขึ้นไป ๒) การจัดทำร่างรูปแบบ การบริหารการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยนำผลสรุปจากการวิเคราะห์สาระจากการสัมภาษณ์ อธิการบดีและจากกาวิเคราะห์แบบสอบถาม นำมาสรุปเป็นข้อค้นพบเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยและ ๓) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากนั้น จึงปรับปรุงแก้ไข รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ^{๑๘} ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของ คณบดี” โดยดำเนินการวิจัยเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์ ๓) การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ๔) การพัฒนารูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี ๕) การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และ ๖) การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของ คณบดี

สรุป การพัฒนารูปแบบเป็นการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบหรือกรอบงานที่จะสร้างหรือพัฒนา โดยการทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่กำลังศึกษา ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบสามารถสรุปได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

๒.๒ หลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา

ศีล ๕ ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เบญจศีล นั้น ชาวพุทธเราเอาแต่ท่อง ทว่าในทางปฏิบัติแล้วหาผู้ปฏิบัติได้ครบทุกข้อค่อนข้างยาก นั่นอาจเป็นเพราะว่าเรามีทัศนคติในเชิงลบต่อศีล ๕ ว่าเป็นข้อ

^{๑๗} บุญสง หาญพานิช, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖, หน้า ๑๑๒-๑๑๘.

^{๑๘} สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗, หน้า ๑๗๑.

ห้าม หรือเป็นกฎทางจริยธรรมที่พระมอบให้ ซึ่งไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของตนโดยตรง จึงไม่เอายากนำมาปฏิบัติ แต่แท้ที่จริงนั้น ศีล ๕ ไม่ใช่ข้อห้าม หากแต่เป็น "ข้อฝึกปฏิบัติ" (สิกขาบท) ที่เราทุกคนโดยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวพุทธ ขอเพียงแค่เป็นมนุษย์เท่านั้น ก็ควรจะรับมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อฝึกหัดพัฒนาชีวิตให้ตั้งงามล้ำเลิศในทุกๆ ด้านศีล ๕ นี้ ในอรรถเรียกว่า "มนุษยธรรม" (ธรรมที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์) ก็ได้ เพราะผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ ได้ ย่อมเป็นคนคุณภาพที่สามารถถกชีวิตให้พัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่งจากปุถุชนทั่วไป ที่ยังคงใช้ชีวิตโดยการชักจูงของสัญชาตญาณเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ปฏิบัติตามศีล ๕ แล้วนั้น จะก้าวเข้าสู่การเป็นมนุษย์ผู้พร้อมที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งแห่งสังคมอารยะ ที่สามารถจะนำพาทั้งชีวิตของตน ของคนอื่น และของสังคมโดยรวมไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุขอย่างเกื้อกูลกันในวงกว้างทั่วทั้งโลก สิกขาบททุกข้อล้วนมีความจำเป็นต่อการมีชีวิตที่ตั้งงามล้ำเลิศทั้งสิ้น ผู้ใดปรารถนาที่จะวางรากฐานแห่งชีวิตของตนไว้บนวิถีทางแห่งความสุข ความเจริญ ก็ควรปฏิบัติตนตามแนวทางแห่งสิกขาบททั้ง ๕ ประการนี้ให้ครบถ้วนด้วยสมัครใจ

๒.๒.๑ ความหมายของ คำว่า ศีล (Morality)

๒.๒.๑.๑ ความหมายของศีลในพระไตรปิฎก

“ศีล” (Morality) ตามความหมายในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ ดังที่พระสารีบุตรได้กล่าวถึงศีลว่า “ศีล” หมายถึง การปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวมในโอวาทปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาการและโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วง ในสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา ใจ^{๑๙} และในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ พระสารีบุตรก็ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “อริศีลสิกขา” เป็นฉนวน ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสำรวมในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาการและโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้มีประมาณน้อย สมาทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ศีลชั้นทั้งหลาย ศีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่ตั้ง เป็นเบื้องต้น เป็นเครื่องประพฤติ ความสำรวม เป็นความระวัง เป็นปากเป็นประธาน แห่งความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย นี้เรียกว่า อริศีลสิกขา^{๒๐}

“ศีล” (Morality) ตามความหมายใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้น ของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปามาติบาตก็ดี ของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นศีล”^{๒๑}

๒.๒.๑.๒ ความหมายของศีลในเชิงวิชาการ

“ศีล” (Morality) ตามความหมายใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ศีล” คือ ข้อปฏิบัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘ ความประพฤติที่ดี^{๒๒}

^{๑๙} ขุ.ปา. (ไทย) ๓๐/๙๒/๒๐.

^{๒๐} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๔๖/๓๖.

^{๒๑} พระพุทธโฆษาจารย์, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๒๒} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐๓.

“ศีล” (Morality) ตามความหมายใน พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ หมายถึง ความประพฤติดีทั้งกาย และวาจา หรือการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม รักษาปรกติตามระเบียบวินัยให้ปรกติ มีการทำงานที่สะอาดปราศจากโทษเป็นความสุจริตทั้งกาย และวาจาและอาชีพ^{๒๓}

“ศีล” (Morality) วลिन อินทสระ ให้ความหมาย “ศีล” ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ศีล คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษาจารย์นำเอาคำของพระสารีบุตรปฏิสัมภิทามรรค มาอธิบาย คือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจาก กายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวัง หรือสังวร นั้นท่านแบ่งเป็น ๕ คือ

(๑) ปาฏิโมกข์สังวร หมายถึง การสำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิชั้นของตน เช่น ศีล ๕ เป็นศีล ปาฏิโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น

(๒) สติสังวร ระวังกิดกันด้วยสติ

(๓) ชันติสังวร คือ ระวังกิดกันบาปด้วย ญาณ คือ ความรู้เท่าทัน

(๔) วิริยะสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยความเพียรพยายาม เพื่อความเข้าใจเราพอกำหนดได้ว่า ศีล คือ เจตนาจะงดเว้นจากความชั่วและการงดเว้นจากความชั่วอย่างคำว่าศีลธรรม ศีล หมายถึง การเว้นชั่ว และธรรมหมายถึง การทำดี^{๒๔}

“ศีล” (Morality) ความหมายของ ศีล ๕ ประการ คือ เบญจ แปลว่า “๕” ศีลแปลว่า “ปกติ” ดังนั้น เบญจศีล จึงแปลว่า ปกติ ๕ อย่าง หรือแปลว่า ตัด ก็ได้ เพราะตัด จากความชั่วหรือ มนุษยธรรมก็เรียก แปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ดังนั้น ศีล ๕ ประการนี้ ท่านเรียกว่ามนุษยธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดมาเป็น มนุษย์ เพราะผู้ที่เกิดเป็นมนุษย์ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยมนุษยธรรมนี้มาก่อน การเกิดมา เป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่ยากแท้ ดังพระพุทธดำรัสว่า “กิจเณ มนุสฺสปฏิลาโภ” การได้อัตภาพมาเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องยาก เมื่อเราได้อัตภาพเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วอย่างนี้ ไม่พยายามรักษาสภาพปกติไว้ ก็จะ กลายเป็นผู้ทำลายความเป็นปรกติของตนเองผู้ล่วงละเมิดศีล จึงชื่อว่าเป็นผู้ทำลายมนุษยธรรม ผู้ที่ ทำลายมนุษยธรรมชื่อว่าเป็นผู้ทำลายปรกติของตนเอง^{๒๕}

๒.๒.๒ ลักษณะของศีล ๕

“ศีล” (Morality) ลักษณะของศีล ๕ หมายถึง ความสำรวมทางกายวาจา หรือแปลว่า ลักษณะความเป็นปรกติ คือ การไม่ประพฤติผิดทั้งกาย และวาจา เป็นความมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมประพฤติทั้งกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอัน

^{๒๓} พระเทพเวที (ประยูรต์ ประยูตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๙๒.

^{๒๔} วลिन อินทสระ, สารสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๔), หน้า ๕-๖.

^{๒๕} พระชัยณรงค์ วิทิต การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม, วิจัยพุทธ ศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕, หน้า ๑๖.

เดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างจากความชั่วร้ายทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งและลักลั่นก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสุขสบาย การงานที่ทำก็จะเสียผล^{๒๖} ศิล จึงมีฐานะเป็นวินัยสำหรับทุกคน เพื่อไต่เต้าไปหาความดีงามสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ เป็นรากฐานของสมาธิ และปัญญา ดังนั้น^{๒๗} ลักษณะของศีล ๕ ก็คือ การประพฤติชอบที่เป็นกุศล คือการไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา มีดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ปาณาติบาต เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วยเมตตา กรุณา มีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

(๒) อทินนาทานนา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น แต่เป็นการดำเนินชีวิตโดยสุจริตยุติธรรมหาเลี้ยงชีพโดยชอบ เรียกว่า สัมมาอาชีวะ

(๓) กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม ซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ในบุคคล ผู้เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศ ไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตนเองมีใจมั่นคงในคู่ครองของตน สามารถควบคุมอารมณ์ในเรื่องเพศได้

(๔) มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ คือ มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวง อันเป็นสาเหตุตรอนหรือทำลายประโยชน์ของผู้อื่นแต่มีความซื่อสัตย์ มีสัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง คำมีประโยชน์คำสมานฉันท์สามัคคี เป็นต้น

(๕) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากของมีนเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม การสูบ ฉีด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือ เป็นยาเสพติดทุกประเภท อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง เกิดความมัวเมา เสียสติสัมปชัญญะ และทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน แต่มีสติระวังตัวมิให้ติดสิ่งเสพติดเหล่านั้นๆ ทั้งสามารถควบคุมจิตใจ ควบคุมอารมณ์มิให้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติดทั้งหลายด้วย^{๒๘}

อนึ่ง “ศีล” (Morality) เป็นลักษณะที่ตั้งแห่งกุศลธรรม ซึ่งในเรื่องนี้เกิดขึ้นระหว่างกษัตริย์ชาวโยนกพระนามว่า พระยามิลินท์ เป็นผู้มีความเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องลักษณะของศีล และได้ปุจฉา เป็นการตรัสถามปัญหาธรรมกับพระอรหันต์นาคเสน ซึ่งพระนาคเสนได้วิสัชนาอุปมาเรื่อง ศีลศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๒๖} ฐานอุทโธภิกขุ, มงคลชีวิตฉบับธรรมทายาท, (หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจคุณแม่ อาเตียงแซ่จิว ๓ มิถุนายน ๒๕๓๓), หน้า ๗.

^{๒๗} พระเทพปริยัติเมธี, หลักการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ม.ป.ป), หน้า ๑๗.

^{๒๘} ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙-๑๑๒.

- พญามิลินท์ ตรัสถามพระนาคเสนว่า อันว่าศีลมีลักษณะอย่างไร
- พระนาคเสน ถวายพระพรว่า อันว่าศีลมีลักษณะเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งปวงนี้แหละ ศีลนั้นประเสริฐใหญ่หลวง เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งปวง คือ อินทรีย์ ๕, พละ ๕, โภชนงค์ ๗, สติปัญญา ๔, สัมมัตถาน ๔, อิทธิบาท ๔, ฌาน ๔, วิโมกข์ธรรม ๘, สมาธิ ๑, สมาบัติ ๘, ประการ
- วิสัยนาอีก กล่าวคือ เปรียบปานดุจพืชกุตคาม พืชคาม คือ พืชอันแรงงอกขึ้นและกุตคาม ได้แก่ ต้นไม้ใบหญ้าอันเทวดาสังสถิต ได้อาศัยแผ่นดินแล้วงอกงามจำเริญแตกหน่อ กอ กิ่งก้าน ผลิ ดอก ออกผล ต้น ลำ ก็มีอุปมาฉนั้น เปรียบพระโยคาวจร ก็ต้องอาศัยซึ่งพระปาฏิโมกข์สังวรวิสุทธิศีลนั้นยังอินทรีย์ กล่าวคือ สัทอินทรีย์ ๑ วิริยอินทรีย์ ๑ สตินทรีย์ ๑ สมาอินทรีย์ ๑ ปัญญาอินทรีย์ ๑ ให้จำเริญไปมีอุปไมย เหมือนต้นไม้ใบหญ้า พืชลดาวัลย์ อันงอกร้าไป อาศัยแผ่นดิน
- อีกประการหนึ่ง เปรียบปานบุคคลทั้งหลายอันกระทำการกสิกรรมไร่การนา การค้าลื้อค้า เกวียน การสกลมารค เป็นการบกดาศ ไปทั้งพืชปฐพี ก็อาศัยแผ่นดินฉนั้นใด ศีลก็เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรม เมื่อโยคาวจรสถิตในปาฏิโมกข์สังวรศีลนั้น ก็ยังปัญญาอินทรีย์ ๕ ประการนี้ มีอินทรีย์แห่ง ศรัทธา เป็นต้น คือให้มีศรัทธา เป็นใหญ่ จำเริญได้ มีอุปมาอุปไมยดุจบุคคลทั้งหลายอาศัยแผ่นดินฉนั้น
- อีกประการหนึ่ง บุคคลมีวิชาการเล่นเต็นโลตรอดบ่วง และวิชาบังเสื่อนั้น ย่อมขุดดิน แผ่นดิน หิน กรวด หลัก ต่อ ให้ราบรื่น กระทำพื้นภูมิภาคให้เสมอเป็นอันดี อาศัยพื้นแผ่นดิน เป็นที่ตั้ง จึงได้แสดงวิชาฉนั้นใด พระโยคาวจรเจ้า ตั้งอยู่ในพระปาฏิโมกข์สังวรศีล อาศัยศีลนั้น ก็ยังปัญญาอินทรีย์ ๕ กล่าวคือ สัทอินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาอินทรีย์ ปัญญาอินทรีย์ ให้จำเริญขึ้นเปรียบดุจพื้น แผ่นดินอันเป็นที่ตั้งเหมือนพวกรอดบ่วงหกคะเมนเต็นรอดบ่วงฉนั้น
- อีกประการหนึ่ง ศีลเปรียบดุจ วัตถุประสงค์สร้างพระนครราชธานี จึงถางที่ให้เตียน นำเสียน หนาม หลักต่อ ตัดโค่นให้ราบ ปราบพื้นให้ราบดีแล้วจึงกระทำเป็นราชธานีนครฉนั้นใด พระโยคาวจร ก็รักษาศีลสังวรให้บริสุทธิ์ ผ่องใสเป็นอันดี ยังอินทรีย์ ๕ กล่าวคือ สัทอินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาอินทรีย์ ปัญญาอินทรีย์ ให้จำเริญอันดีเหมือนวัตถุประสงค์สร้างพระนครฉนั้น
- อีกประการหนึ่ง โยคาวจรจงค์ อันจะเข้าสู่พิชัยสงคราม รบพุ่งฆ่าฟันซึ่งปัจฉามิตรอันมากระย่อมหาที่ชัยภูมิอันดี กระทำพื้นปฐพีให้ราบปราบให้ดี ที่จะตั้งค่ายคู ครันศัตรูมา โยชานั้นก็รบชนะมีชัย ฉนั้น พระโยคาวจรก็อาศัยศีลสังวรเป็นที่ตั้งยังอินทรีย์ ๕ คือ สัทอินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาอินทรีย์ ปัญญาอินทรีย์ ให้บังเกิดเจริญในบวรสันดาน เปรียบปราบดุจทหารโยคาวจรกระทำที่ชัยภูมิก่อนจึงมีชัยชนะฉนั้น^{๒๙}
- สมดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การงานที่จะถึงทำด้วยกำลัง ที่บุคคลทำอยู่ใด งานทั้งหมดนั้นคนอาศัย แผ่นดิน ยืนอยู่บนแผ่นดินจึงทำได้ แม้ฉนั้นใด พืชคาม และกุตคามชนิดใดชนิดหนึ่ง ที่เจริญงอกงามใหญ่โต... ทั้งหมดนั้นอาศัยแผ่นดิน ตั้งอยู่บนแผ่นดิน จึงถึงความเจริญงอกงามใหญ่โต... แม้ฉนั้นใด ภิกษุอาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้วจึงเจริญ... เพิ่มพูนอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉนั้นนั้นเหมือนกัน... ย่อมถึงความเจริญงอกงามไพบุลย์ในธรรมทั้งหลาย”^{๓๐}

^{๒๙} วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร,ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระพุทธิวงศามณี (บุญมา ทีปถมโม), คัมภีร์มิลินทปัญหา ไทย-บาลี, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้งจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕๒-๕๔.

^{๓๐} ส. ม. (ไทย) ๑๙/๑๔๙/๗๘-๗๙.

ส่วนในคัมภีร์วิมุตติมรรค ได้กล่าวถึงลักษณะของศีลว่า อะไรเป็นลักษณะของศีล คือ การละความเสื่อมคุณค่าด้วยความมีคุณค่า ความด้อยคุณค่าคืออะไร คือ การละเมิดศีลซึ่งมี ๓ ประการ คือ การละเมิดปาฏิโมกขสังวร การละเมิดปัจจัยสันนิสสิตศีล และการละเมิดอินทริยสังวรศีล การละเมิดปาฏิโมกขสังวรคืออะไร คือ ความสังวรศีล คือ อะไร คือ ความเสื่อมศรัทธาในพระตถาคต เนื่องจากอหิริกะ (ไม่ละอายใจ) และอโนตตปปะ (ไม่เกรงกลัวบาป) การละเมิดปัจจัยสันนิสสิตศีลคืออะไร เมื่อชีวิตของบุคคลมุ่งปรนเปรอร่างกาย เขาสูญเสียความสันโดษ (ความพอใจในปัจจัยตามมีตามได้) การละเมิดอินทริยสังวรคืออะไร คือ การละเลยโยนิมนสิการเพราะไม่สำรวมอินทริยทั้ง ๖ ประการ ดังนั้น การละเมิดศีลทั้งสามอย่างนี้สร้างความเสื่อมคุณค่า นี้เรียกว่า ลักษณะของศีล^{๓๑}

สรุปลักษณะศีล “ศีล” เป็นคำสอนเพื่อความประพฤติที่ดีงาม เป็นการหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ปราศจากมิถิลาชีพ เพื่อมุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ศีลจะมีก็อย่างก็ตาม แต่ลักษณะของศีลก็คือทรงไว้ซึ่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ เป็นปรกติทางกายวาจาไม่ละเมิดทุจริต แต่ให้เป็นสุจริตพ้นจากความชั่วทั้งปวงเป็นลักษณะ

๒.๒.๓ องค์ประกอบของศีล ๕

มนุษย์ทุกคนในโลกล้วนแต่ต้องการความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ คือ รักสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น แต่การดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการนั้น คนทั้งหลายมีวิธีการดำเนินชีวิตไปตามแนวหรือวิถีทางที่ตนคิดเห็นว่าถูกต้อง บางคนดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนตน คือ การทำตนให้ลำบากเดือดร้อนด้วยการกระทำของตน เช่น การดื่มน้ำเมาและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ เป็นต้น บางคนดำเนินชีวิตคนอื่นหรือสัตว์อื่นให้เดือดร้อนลำบาก เช่น ลักขโมย ฉ้อโกง ปล้นเขาเลี้ยงชีพ เป็นต้น หรือหากินด้วยการเบียดเบียนคนอื่นสัตว์อื่น บางคนดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น การดำเนินชีวิตประเภทนี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่า เป็นการดำเนินชีวิตที่ไม่ประเสริฐ เพราะเป็นการกระทำตน และสังคมส่วนรวมให้เดือดร้อน ส่วนการดำเนินชีวิตด้วยการไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น โดยดำเนินชีวิตไปตามหลักศีลธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ ชื่อว่าการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เพราะเป็นไปเพื่อทำตนเอง และสังคมให้สงบสุข^{๓๒} ดังนั้น ในการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาก็คือการยึดหลักของมนุษย์ธรรมให้มั่นคง คือ ศีล ๕ หรือ เรียกว่า เบญจศีล หมายถึง เจตนา หรือความตั้งใจเว้นจากความชั่วทางกาย วาจา เรียกกันโดยทั่วไปว่า ศีล ๕ เรียกตามบทบัญญัติว่า “สิกขาบท ๕”^{๓๓} ซึ่งมีองค์ประกอบของศีล ๕ ประการ แต่ละข้อมีด้วยกันดังต่อไปนี้ คือ

^{๓๑} พระอุปัชฌาย์ พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต) และคณะ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของเพราะเอฮารา พระโสมเถระ และพระเขมินทเถระ, **วิมุตติมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^{๓๒} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), **การพัฒนาจิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สภาการศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยพระพุทธศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗.

^{๓๓} ไสว มาลาทอง, **การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป**, หน้า ๑๑๙.

(๑) ปาณาติบาต ศีลข้อที่ ๑ มุ่งองค์ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ ๑. สัตว์นั้นมีชีวิต ๒. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ๓. มีจิตคิดจะฆ่า ๔. ทำความเพียรเพื่อให้ตาย ๕. สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น^{๓๔}

(๒) อทินนาทาน ศีลข้อที่ ๒ มุ่งองค์ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ ๑. วัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ ๒. รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ ๓. มีจิตคิดจะลักทรัพย์ ๔. ทำความเพียร เพื่อลักทรัพย์นั้น ๕. ได้สิ่งของนั้น มาด้วยความเพียรนั้น^{๓๕}

(๓) กามสุมิจฉาจารา ศีลข้อที่ ๓ มุ่งองค์ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ คือ ๑. วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้องกับ ๒. จิตคิดจะเสพในวัตถุนั้น ๓. ความพยายามเสพเมถุน ๔. มีความพอใจในการประกอบมรรค ซึ่งกันและกัน^{๓๖}

(๔) มุสาวาทา ศีลข้อที่ ๔ มุ่งองค์ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ คือ ๑. สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง ๒. จิตคิดจะมุสา ๓. ความเพียรเพื่อมุสา ๔. คนอื่นเชื่อตามความที่มุสานั้น^{๓๗}

(๕) สุราเมรัย ศีลข้อที่ ๕ มุ่งองค์ประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ ๑. ของที่ทำให้เมา มีสุรา เป็นต้น ๒. มีจิตคิดที่จะดื่ม ๓. พยายามที่จะดื่ม ๔. ดื่มให้ไหลล่องลำคอกลงไป^{๓๘}

จึงกล่าวได้ว่า “เบญจศีล” ถือเป็นข้อห้าม ดังกล่าวมานั้น จะบริสุทธิ์อยู่ได้ หรือมนุษย์จะปฏิบัติตามได้ ก็ต้องมีธรรมอื่นคอยประคับประคอง หรือคอยกระตุ้นเตือนใจของมนุษย์ให้งดเว้นภัยนั้นๆ ผู้มีธรรมข้อนั้นๆ ประจําใจ จะสามารถรักษาเบญจศีลอยู่ได้ตลอดเวลา ธรรม ดังกล่าวนี้เรียกว่าเบญจธรรม ได้แก่ ธรรมอันดีงาม ๕ ประการ^{๓๙}

คำว่า “เบญจธรรม” (ปัญจ+ธัมม) หรือ เบญจกัลยาณธรรม ได้แก่ ธรรม ๕, ธรรมอันดีงาม ๕ อย่าง, คุณธรรม ๕ ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีลผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจําใจ ได้แก่

(๑) เมตตา และกรุณา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์คู่กับศีล ข้อที่ ๑

(๒) สัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีล ข้อที่ ๒

(๓) กามสังวร คือ ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีล ข้อที่ ๓

(๔) สัจจะ คือ ความสัตย์ความซื่อตรง คู่กับศีล ข้อที่ ๔

(๕) สติสัมปชัญญะ คือ การระลึกได้ และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สีกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรถ้าระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท คู่กับศีล ข้อที่ ๕^{๔๐}

^{๓๔} มหามงกุฎราชวิทยาลัย, มงคลตถทีปนี แปล เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๓.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙,

^{๓๖} อ่างแล้ว,

^{๓๗} อ่างแล้ว,

^{๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๒.

^{๓๙} ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป, หน้า ๑๑๖.

^{๔๐} ที. ปา. (บาลี) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗, อัง. ปญจก. (บาลี) ๒๒/๑๗๒/๒๒๗

สิกขาบท ๕ มีสาระสำคัญอันควรศึกษาปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. หลักประกันความมั่นคงของชีวิต ข้าพเจ้าขอตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่ละเมิด จะไม่คุกคามต่อชีวิตของผู้อื่น สัตว์อื่น ด้วยตัวเอง และไม่ใช้ให้ใครละเมิด ทั้งนี้ด้วยความตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า ทั้งตัวเราเองและผู้อื่น สัตว์อื่น ต่างก็รักตัวกลัวตาย รักสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกัน เรารักตัวเองฉันใด คนอื่น สัตว์อื่น ก็รักตัวเองฉันนั้นเหมือนกัน เพื่อให้ชีวิตของข้าพเจ้าเป็นชีวิตที่ไม่เบียดเบียนทำร้ายใคร ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ข้าพเจ้าขอสมานทานปฏิบัติตามแนวทางแห่งพระพุทธองค์ที่ว่า "เมื่อเธอทอดตามองไปยังจตุรทิศแล้ว ย่อมไม่พบใครที่จะเป็นที่รักยิ่งไปกว่าตนเองฉันใด ตนของผู้อื่นก็ย่อมเป็นที่รักของเขาฉันนั้นเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควรเบียดเบียนตนและไม่ควรเบียดเบียนคนอื่น หรือไม่ควรฆ่าใคร และไม่ควรรใช้ใครให้ไปฆ่า"

๒. หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน ข้าพเจ้าขอตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่ละเมิดต่อทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น ด้วยตัวเอง และไม่ใช้ให้ใครละเมิด ทั้งนี้ด้วยความตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า ทรัพย์สินของใครใคร่ก็รัก ของของใครใคร่ก็หวง เรารักและหวงแหนในทรัพย์สินของเราฉันใด คนอื่น สัตว์อื่น ก็รักและหวงแหนในทรัพย์สินของเขาฉันนั้น เมื่อทรัพย์สินของเราถูกขโมยหรือปล้นพรากจากเราไป เราย่อมทุกข์ฉันใด คนอื่น สัตว์อื่น ก็ย่อมทุกข์ฉันนั้นเหมือนกัน

๓. หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ข้าพเจ้าขอตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่ละเมิดต่อจริยธรรมทางเพศของคู่ควง คู่รัก คู่ครอง และของเพศตรงข้าม ทั้งนี้ด้วยความตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า การละเมิดต่อจริยธรรมทางเพศของคู่ควง คู่รัก คู่ครองโดยปราศจากสติและความรับผิดชอบนำมาซึ่งความทุกข์อย่างใหญ่หลวงทั้งต่อตัวผู้ถูกละเมิด และต่อครอบครัวของเขาหรือของเธอ ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงตั้งใจว่า หากข้าพเจ้าไม่พร้อมจะรับผิดชอบชีวิตของผู้ใดแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่มีความสัมพันธ์ฉันคู่สาวกับคนคนนั้นเป็นอันขาด เพราะความสัมพันธ์ที่ปราศจากความรักปราศจากสติ และปราศจากความรับผิดชอบนั้น คือ ต้นธารแห่งปัญหาชีวิตที่หนักหนาสาหัสอันไม่รู้จบสิ้น

๔. หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ข้าพเจ้าขอตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่กล่าววาจาที่ปราศจากสติอันเป็นเหตุให้เกิดความเดือนร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม แก่ประเทศและแก่มวลมนุษยชาติ และทุกครั้งที่พูด ข้าพเจ้าจะพยายามหลีกเลี่ยงการกล่าวคำพูดที่เป็นคำโกหกคำหยาบคาย คำเพ้อเจ้อ คำส่อเสียด คำยุให้แตกความสามัคคี แต่จะพยายามพูดถ้อยคำที่เป็นความจริง เป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่มีหลักฐาน เป็นถ้อยคำประสานสามัคคี และเป็นถ้อยคำที่สอดคล้องกับกาลเทศะ ประการสำคัญที่สุด ทุกถ้อยคำที่เปล่งออกมาจากการเจริญสติอย่างดีที่สุด โดยเลือกพูดแต่ถ้อยคำที่เป็นความจริง เป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่มีหลักฐาน เป็นถ้อยคำประสานสามัคคี และเป็นถ้อยคำที่สอดคล้องกับกาลเทศะ ประการสำคัญที่สุด ทุกถ้อยคำที่เปล่งออกมาจะต้องประกอบด้วยจิตเปี่ยมเตตาเสมอ ทั้งนี้เพราะตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า การเปล่งวาจาที่ปราศจากสติ และขาดความรับผิดชอบนั้น เป็นสาเหตุแห่งความเข้าใจผิด เป็นต้นทางของความหม่นหมองครองทุกข์สำหรับผู้ถูกพาดพิง เป็นที่มาของการทำลายเพื่อนมนุษย์ให้แตกความสามัคคี ก่อให้เกิดความเกลียดชังปลุกฝังทัศนคติในแง่ลบ และอาจลุกลามเป็นสงครามระหว่างมนุษยชาติได้ทุกเมื่อ

๕. หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ ข้าพเจ้าขอตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่ดื่มสุรา และเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ และ/หรือสิ่งเสพติดทุกชนิด ที่เมื่อดื่มแล้วจะทำให้ประมาทขาดสติ อันเป็นการสูญเสียปกติภาพแห่งความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เพราะตระหนักรู้เป็นอย่างดีว่า การดื่มสุรา

หรือเครื่องตีที่ประทุรร้ายต่อสติสัมปชัญญะใด ๆ และการเสพสิ่งเสพติดทุกชนิดนั้น เป็นประตุแห่งความเสื่อมสุขภาพ เสื่อมสติสัมปชัญญะ เสื่อมทรัพย์ เสื่อมเกียรติภูมิชื่อเสียง เสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาท วุ่นวายอันเป็นอันตรายทั้งต่อชีวิตและต่อครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง หรือในบางกรณีอาจเป็นอันตรายลูกหลานกว้างไกลต่อความสุขและสวัสดิภาพของสังคมโดยรวมอย่างคาดไม่ถึงอีกด้วย

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า เบญจศีล ถือว่า เป็นข้อห้าม ศีลจะบริสุทธิ์อยู่ได้ก็ต้องอาศัยเบญจธรรม คอยประคับประคองคอยกระตุ้นเตือนจิตใจเป็นสำคัญ เป็นธรรมที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันต้องเป็นไปร่วมกัน เพราะศีลธรรมเป็นของคู่กัน บุคคลจะถือศีลอยู่ได้ ก็ต้องอาศัยเบญจธรรม คือ ความมีเมตตากรุณา มีหิริโอตตัมปะ อยู่ในจิตใจเป็นเบื้องต้น ในทางตรงกันข้าม บุคคลจะมีเบญจธรรมอยู่ได้ ก็ต้องอาศัย เบญจศีล จึงจะสามารถรักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ เพราะธรรมทั้งสองนี้เป็นไปร่วมกันไม่สามารถแยกจากกันได้ จึงจะสามารถรักษาความบริสุทธิ์ไว้ได้ การอยู่ร่วมกันในสังคมก็ต้องอาศัยเบญจศีล เบญจธรรม สังคมก็จะน่าอยู่และจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข

๒.๒.๔ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕

ตามหลักของพระพุทธศาสนา “ศีล” (Morality) คือ การควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทางวาจาให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง และสังคมส่วนรวม คือ ไม่ทำตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคนมีศีลธรรม หรือมนุษยธรรม มีธรรมคุณเป็นสมบัติ มีความสมบูรณ์แห่งศีล คือ ความไม่ล่วงละเมิดทางกาย ความไม่ล่วงละเมิดทางวาจา ความไม่ล่วงละเมิดทางกาย และวาจານี้ เรียกว่าความสมบูรณ์แห่งศีล ศีลสังวรแม้ทั้งหมดก็เรียกว่า ความสมบูรณ์แห่งศีล^{๕๑} ศีลนั้นจึงมีคุณเป็นอันมาก มีความไม่เดือดร้อน เป็นอานิสงส์ ศีลมีความไม่เดือดร้อนเป็นผล^{๕๒} ย่อมประสบความสำเร็จในกาย เย็นใจ เหมือนบุรุษสตรีชำระสวานกายเรียบร้อยแล้ว ได้นั่งพัก ณ รมัทธิไใหญ่ย่อมเยือกเย็นฉนั้นใดก็ฉนั้น^{๕๓}

(๑) อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ (การไม่ทำปาณาติบาต) ย่อมได้รับอานิสงส์ถึง ๒๓ ประการ มีคณานิสงส์ ล้วนแต่น่าพอใจ ล้วนแต่ทำให้สุขใจ มีดังต่อไปนี้ คือ

๑) บริบูรณ์ด้วยอวัยวะ คือไม่พิการพิการ ๒) มีกายสูง และสมส่วน ๓) สมบูรณ์ด้วยความคล่องแคล่ว ๔) เป็นผู้ไม่ทำประติษฐานลงด้วยดี ๕) เป็นผู้สดใสรุ่งเรือง ๖) เป็นคนสะอาด ๗) เป็นคนอ่อนโยน ๘) เป็นคนมีความสุข ๙) เป็นคนแก่กล้า ๑๐) เป็นคนมีกำลังมาก ๑๑) มีถ้อยคำสละสลวย เพราะพริ้ง ๑๒) มีบริวารมิได้พลัดพรากจากตน ๑๓) เป็นคนไม่สะดุ้งตกใจกลัว ๑๔) ข้าศึกศัตรูทำร้ายมิได้ ๑๕) ไม่ตายด้วยความเพียรของผู้อื่น ๑๖) มีบริวารหาที่สุดมิได้ ๑๗) รูปสวย ๑๘) ทรวดทรงสมส่วน ๑๙) ป่วยไข้ น้อย ๒๐) ไม่มีเรื่องเสียใจ ๒๑) เป็นที่รักของชาวโลก ๒๒) ไม่พลัดพรากจากสิ่งที่รัก ๒๓) มีอายุยืน

(๒) อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๒ คือ (อทินนาทาน) ผู้รักษาย่อมได้รับอานิสงส์ถึง ๑๑ ประการ คือ ๑) มีทรัพย์มาก ๒) มีทรัพย์ได้ง่าย ๓) ได้โภคทรัพย์ไม่สิ้นสุด ๔) โภคทรัพย์ที่ยังไม่ได้ก็ยอมได้ ๕) โภคทรัพย์ที่ได้ไว้แล้วก็ยังยืน ๖) หาสิ่งที่ปรารถนาได้อย่างรวดเร็ว ๗) สมบัติปราศจากภัยพิบัติ

^{๕๑} อภิ. สง. (ไทย) ๓๔/๑๓๗๐/๓๔๑.

^{๕๒} สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาภมหาเถร), วิสุทธิมรรค, หน้า ๑๐.

^{๕๓} วสิน อินทสระ, สารสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค, หน้า ๖.

ต่างๆ ๘) หาทรัพย์ได้โดยไม่ถูกแบ่ง ๙) ได้โลกุตรทรัพย์ ๑๐) ไม่เคยรู้ ไม่เคยได้ยินคำว่าไม่มี ๑๑) อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข

(๓) อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อ ๓ คือ (ไม่ทำชู้กับคู่ครองของผู้อื่น) ได้รับอานิสงส์ผลถึง ๒๐ ประการ คือ ๑) ไม่มีข้าศึกศัตรู ๒) เป็นที่รักแห่งชนทั่วไป ๓) หาเครื่องอุปโภค บริโภคได้ง่าย ๔) หลับก็เป็นสุข ๕) ตื่นก็เป็นสุข ๖) พันภัยในอบาย ๗) ไม่ต้องเกิดเป็นหญิงหรือกะเทยอีก ๘) ไม่โกรธง่าย ๙) ทำอะไรก็ได้ โดยเรียบริ้อย ๑๐) ทำอะไรก็ได้โดยเปิดเผย ๑๑) คอไม่ตก คือ มีสง่า ๑๒) หน้าไม่ก้ม คือ มีอำนาจ ๑๓) มีแต่เพื่อนรัก ๑๔) มีอินทรีย์ ๕ บริบูรณ์ ๑๕) มีลักษณะบริบูรณ์ ๑๖) ไม่มีใครรังเกียจ ๑๗) ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย หากินง่าย ๑๘) อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข ๑๙) ไม่ต้องกลัวภัยจากใคร ๒๐) ไม่ค่อยพลัดพรากจากของที่รัก

(๔) อานิสงส์ ผู้รักษาศีลข้อที่ ๔ คือ (เว้นจากการพูดปด พูดหลอกลวง ปลิ้นปล้อน) ย่อมได้รับอานิสงส์ ๑๔ ประการ คือ ๑) มีอินทรีย์ ๕ ผ่องใส ๒) มีวาจาไพเราะสละสลวย ๓) มีโรฟันอันเสมอชิต บริสุทธิ์ ๔) ไม่อ้วนเกินไป ๕) ไม่ผอมเกินไป ๖) ไม่ต่ำเกินไป ๗) ได้แต่สัมผัสอันเป็นสุข ๘) ไม่สูงเกินไป ๙) ปากหอมเหมือนดอกบัว ๑๐) มีบริวารล้วนแต่ขยันขันแข็ง ๑๑) มีถ้อยคำที่บุคคลเชื่อถือได้ ๑๒) ลิ่นแดงอ่อนเป็นกลีบดอกบัว ๑๓) ใจไม่ฟุ้งซ่าน ๑๔) ไม่เป็นอ่างไม่เป็นไ้

(๕) อานิสงส์ผู้รักษาศีล ข้อ ๕ คือ (เว้นจากการเสพสุราเมรัย สารเสพติดทุกชนิด) ย่อมได้รับอานิสงส์ ๓๕ ประการ คือ ๑) รู้กิจอดีต อนาคต ปัจจุบันได้รวดเร็ว ๒) มีสติตั้งมั่นทุกเมื่อ ๓) ไม่เป็นบ้า ๔) มีความรู้มาก ๕) ไม่หวั่นไหว ๖) ไม่งุนงง ไม่เซอะ ๗) ไม่เป็นบ้าใบ้ ๘) ไม่มัวเมา ๙) ไม่ประมาท ๑๐) ไม่หลงไหล ๑๑) ไม่หวาดสะดุ้งกลัว ๑๒) ไม่มีความรำคาญ ๑๓) ไม่มีใครริษยา ๑๔) มีความขวนขวายน้อย ๑๕) มีแต่ความสุข ๑๖) มีแต่คนนับถือยำเกรง ๑๗) พูดแต่คำสัตย์ ๑๘) ไม่ส่อเสียดใคร ไม่มีใครส่อเสียด ๑๙) ไม่พูดหยาบ ใครไม่พูดหยาบด้วย ๒๐) ไม่พูดเล่นโพรยประโยชน์ ๒๑) ไม่เกียจคร้านทุกคืนวัน ๒๒) มีความกตัญญู ๒๓) มีกตเวทิต์ ๒๔) ไม่ตระหนี่ ๒๕) รู้เฉลี่ยเจือจาน ๒๖) มีศีลบริสุทธิ์ ๒๗) ซื่อตรง ๒๘) ไม่โกรธใคร ๒๙) มีใจละอายแก่บาป ๓๐) รู้จักกลัวบาป ๓๑) มีความเห็นถูกทาง ๓๒) มีปัญญามาก ๓๓) ปัญญาสรอันเกิดแต่ธรรม ๓๔) เป็นปราชญ์ มีญาณคติ ๓๕) ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์^{๔๔}

อนึ่งในวิมุตติมรรคกล่าวว่า ศีลมีอานิสงส์อย่างไร “ศีล” มี อภิวิปฏิสารเป็นอานิสงส์ซึ่งวิมุตติมรรคได้อธิบายตามพุทธองค์ว่า “พระอานนท” ศีลที่เป็นกุศลมีอภิวิปฏิสารเป็นประโยชน์ และเป็นอานิสงส์ อนึ่ง ศีลเรียกว่าปิตี ศีลเป็นวรรณะสูงสุด เป็นอริยทรัพย์ ศีลเป็นภูมิของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการอาบนำโดยไม่ต้องมีน้ำ เป็นการอบด้วยเครื่องหอม เป็นเงาที่ติดตามตนเป็นเครื่องประดับศรัทธาที่คนต้องสวม เป็นวรรณะที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการฝึกอันยอดเยี่ยม เป็นวิถีแห่งพรหมจรรย์ ถ้าบุคคลรักษาศีล เพราะเหตุที่มีศีลนั้นเขาจะเป็นผู้องอาจน่าเกียรติมาสู่มิตรสหาย และเป็นที่รักของคนดีทั้งหลาย ศีลเป็นอารมณ์อันประเสริฐ เป็นการคุมความประพฤติทั้งปวง เป็นที่ตั้งแห่งบุญ เป็นเนื่อานบุญของทานบริจาค เป็นพื้นที่เพราะปลูกความเป็นสหายของพระอริยะ (ผู้มีศีล) จะเป็นผู้คงที่ในความดีทั้งปวง เขา

^{๔๔} พระชัยณรงค์ วิทิต, การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม, หน้า ๒๓-๒๔.

จะเป็นผู้ทำซึ่งอธิฐานอันบริสุทธิ์ให้สำเร็จ เขาจะตายอย่างมีสติ เมื่อได้รับวิภังขณวิมุตติ เขาจะ
 ประสบความสุข อานิสงส์ศีลมีมากมายอย่างนี้”^{๔๕}

“นอกจากนี้” ยังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสถึงอานิสงส์ของศีลไว้อีกมากมายเพื่อ
 ชี้ให้เห็นประโยชน์และอานิสงส์ของบุคคลผู้มีศีล ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสถึง “อานิสงส์แห่งศีลสมบัติ” ๕
 ประการไว้ว่า

“คหบดีทั้งหลาย ศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล มีอานิสงส์ ๕ ประการนี้ อานิสงส์ ๕ ประการ
 คือ (๑) บุคคลผู้มีศีล มีศีลสมบัติ มีศีลสมบัติในโลกนี้ ย่อมได้โภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งความไม่ประมาท
 เป็นเหตุ นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๑ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล (๒) กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มี
 ศีล มีศีลสมบัติ ย่อมขจรไป นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๒ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล (๓) บุคคลผู้มี
 ศีล มีศีลสมบัติ จะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชาติติยะบริษัทก็ตาม พรหมณ์บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัท
 ก็ตาม สมณะบริษัทก็ตาม ย่อมแก่ล้าวกล้า ไม่ก่อกวนเข้าไป นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๓ แห่งศีลสมบัติ
 ของบุคคลผู้มีศีล (๔) บุคคลผู้มีศีล มีศีลสมบัติย่อมไม่หลงลืมสติตาย นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๔ แห่ง
 ศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล (๕) บุคคลผู้มีศีล มีศีลสมบัติ หลังจากตายแล้ว ย่อมเข้าไปเกิดในสุคติโลก
 สวรรค์ นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๕ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล คหบดีทั้งหลาย ศีลสมบัติของ
 บุคคลผู้มีศีล มีอานิสงส์ ๕ ประการนี้แล”^{๔๖}

“อีกอย่างหนึ่งอานิสงส์ของศีล “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ อย่าง
 ย่อมขึ้นสวรรค์ เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้ ธรรม ๕ อย่าง คือ (๑) ผู้เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) ผู้เว้นจาก
 การลักทรัพย์ (๓) ผู้เว้นจากการประพฤตินอกใจ (๔) ผู้เว้นจากการพูดเท็จ (๕) ผู้เว้นจากการตั้งอยู่
 ในความประมาท ด้วยการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม
 ๕ อย่างเหล่านี้แล ย่อมขึ้นสวรรค์ เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้”^{๔๗}

สรุปอานิสงส์ของการรักษาศีล “ศีล” เป็นหลักแห่งความประพฤติเป็นพื้นฐานในการครอง
 ชีวิตให้สมบูรณ์ มีคุณค่าและคุณธรรมในการครองชีวิตดำเนินชีวิตปราศจากโทษ ผู้ใดปฏิบัติตาม
 ย่อมได้รับความดีงามความสุขเป็นอานิสงส์ ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรเพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์
 กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแห่งกรรม คือ ผลของกรรม ดังนั้น การไม่ฆ่าสัตว์ การ
 ไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤตินอกใจทั้งหลาย การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมไม่ก่อภัย
 เวรเบียดเบียนตนเองบั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน และอนาคต ย่อมได้รับผลเป็น
 สุขทั้งโลกนี้ และโลกหน้ามีพระนิพพานในเบื้องหน้าเป็นที่สุด

๒.๒.๕ โทษของการไม่รักษาศีล ๕

การพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความประพฤติที่ดีงาม
 ประเทศใดมีกำลังทหารอันเข้มแข็ง มีการพัฒนา มีการแพทย์ การคมนาคม และในด้านเครื่องจักรกล

^{๔๕} พระอุปติสสเถระ, วิมุตติมรรค, หน้า ๙.

^{๔๖} ขุ. อุ. (ไทย) ๒๕/๗๖/๓๓๒ - ๓๓๓

^{๔๗} อภ. อภก. (ไทย) ๒๒/๒๘๖/๔๐๔

ต่างๆ อันทันสมัย^{๘๘} ถึงแม้ประเทศนั้นๆ จะสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรวัตถุดิบอันสะดวกสบาย ถ้าขาดเสียซึ่งศิลปะ ก็หาความเจริญได้ไม่ เพราะสังคมนั้นๆ ไม่สามารถจะพัฒนาสู่ความเป็นอารยะชนหาซึ่งความเป็นชนบทรรมนิยมประเพณีที่ดั่งงามได้ไม่ ย่อมเกิด ความทุกข์ความเดือดร้อนอันเกิดเหตุแห่งความทุกข์อยู่รำไป เพราะขาดศีลธรรม เป็นเหตุแห่งความวิบัติความเสื่อมทรามให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะการละเมิดล่วงเกินแห่งกายวาจาใจ ความประพฤติชั่ว ที่ปรากฏที่สืบเนื่องมาจากจิตใจเป็นเครื่องกำหนด การสำรวมระวังเจตนาจนงดเว้นบาปอกุศลทั้งปวงชื่อว่าเป็นผู้มีศีล ย่อมได้รับอานิสงส์ ดังที่กล่าวมา โดยประการต่างๆ ดังกล่าวว่า “ศีล นั้นเทียบเป็นความดี เป็นความงาม ศิลป์ จึงเป็นรั้วกันคนองทางกายและวาจา มีใจเป็นผู้รับผิดชอบ ในงานและผลของงานที่กายวาจาทำขึ้น คนที่ไม่มีศีลเป็นเครื่องกั้นความคนองอันเป็นผู้ที่สังคมผู้ตั้งเกียจ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของสังคม แม้จะเป็นสังคมในวงราชการหรือสังคมใดๆ แม้แต่คนเดียวหรือสองคนแน่ที่เดียวสังคมหรือวงงานนั้นจะต้องเป็นปึกแผ่นหนาแน่นไม่ได้นาน จะต้องถูกทำลายลงไป^{๘๙}

ในทางปฏิบัติตรงกันข้ามกับความดี ก็คือความชั่วเป็นบาปอกุศลชักนำไปในทางที่ตกต่ำเสื่อมถอย เป็นลักษณะของผู้มีความประพฤติเสียหาย ยินดีในธรรมอันลามก ไม่มีความละอาย มีการงานอันปกปิด^{๙๐} โทษของการไม่รักษาศีล ๕ เป็นบ่อเกิดแห่งเวร” คำว่า “เวร” หมายถึง การประกอบอกุศลทั้งหลาย ที่เป็นไปในทางกายวาจาและใจ การละเมิดศีล ๕ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ผู้ก่อเวรบ่อยก็เป็นเหตุให้ไม่สำรวมระวัง ประมาทในชีวิตทำผิดศีลอยู่เนื่องนิตย์ และตรงกันข้ามเจตนาจนงดเว้นที่จะกำจัดได้เรียกว่า “เวรมณี” โทษของการละเมิดศีล ๕ นั้นมีมากมายในสังคมย่อมก่อภัยเบียดเบียนตนเอง บั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน และอนาคตตลอดติดตามถึงภพหน้า^{๙๑} สมดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ใน เวรสูตรอังคตตรนิกายปัญจกนิบาตว่า

...“ดูก่อนคฤหบดี อุบาสกผู้ฆ่าสัตว์... ผู้ลักทรัพย์... ประพฤติผิดในกาม... พุดเท็จ ... ตีมน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมประสบภัยเวรทั้งในปัจจุบันทั้งในสัมปรายภพ ย่อมเสวยทุกข์โศกนั้นสใด แม้ทางจิตเพราะเหตุฆ่าสัตว์... ผู้ลักทรัพย์... ประพฤติผิดในกาม... พุดเท็จ... ตีมน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อุบาสกผู้งดเว้นจากปาณาติบาต... ผู้ลักทรัพย์... ประพฤติผิดในกาม... พุดเท็จ... ตีมน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมไม่ประสบภัยเวรนั้น ทั้งในปัจจุบันและสัมปรายภพ ย่อมไม่เสวยทุกข์โศกนั้นนั้นแม้ทางจิตภัยเวรของอุบาสกผู้งดเว้นจากปาณาติบาต ย่อสงบระงับด้วยประการฉะนี้ ”^{๙๒}

อนึ่งในพระไตรปิฎก อังคตตรนิกาย ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาชี้ให้เห็นโทษของการไม่รักษาศีล โดยสังเขป ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสถึงโทษของการไม่รักษาศีลไว้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมดำรงอยู่นรกเหมือนลูกนำ

^{๘๘} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), *การพัฒนาจิต ภาคหนึ่ง*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สภาการศึกษามหาภุมุราชาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา, ๒๕๕๓๘), หน้า ๒๙.

^{๘๙} สมศักดิ์ ศิลป์กัธ, *ส่องสว่างทางชีวิต*, (ห้างหุ้นส่วน จำกัด ป.สัมพันธพานิช, ๒๕๓๑), หน้า ๘๖.

^{๙๐} พระอุบล กตปุญโญ, “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” ,วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตราชวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗)

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

^{๙๒} อง. ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๑๓๔/๒๐๘

ตัวไปฝั่งไว้ ธรรม ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ (๑) เป็นผู้มีกษัตริย์ (๒) เป็นผู้มีกษัตริย์ (๓) เป็นผู้มีกษัตริย์ ประพฤติผิดในกาม (๔) เป็นผู้มีกษัตริย์ (๕) เป็นผู้เสพของมีนเมาเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท “ภิกษุทั้งหลาย” อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล ย่อมดำรงอยู่ในนรก เหมือนถูกนำไปฝั่งไว้”^{๕๓}

ในขุททกนิกาย ปาฏิติคามิกสูตร พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “คฤหบดีทั้งหลายบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ มีโทษ ๕ ประการนี้ โทษ ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ (๑) บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัตินี้ ย่อมถึงความเสื่อมโศกทุกข์เป็นอันมาก ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ นี้เป็นโทษประการที่ ๑ ของบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ (๒) กิตติศัพท์อันชั่วของบุคคลผู้ทุศีลย่อมกระฉ่อนไป นี้เป็นโทษประการที่ ๒ ของบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ (๓) บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติจะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณ์บริษัทก็ตาม สมณะบริษัทก็ตาม ย่อมไม่กลัวกลัว เก้อเขินเข้าไป นี้เป็นโทษประการที่ ๓ ของบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ (๔) บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ ย่อมหลงลืมสติตาย นี้เป็นโทษประการที่ ๔ ของบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ (๕) บุคคลผู้ทุศีล หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติวิบาต นรก นี้เป็นโทษประการที่ ๕ ของบุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติ คฤหบดีทั้งหลาย บุคคลผู้ทุศีลเพราะศีลวิบัติมีโทษ ๕ ประการนี้แล”^{๕๔}

สรุปโทษของการไม่รักษาศีล การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะได้รับความสุขหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลในสังคม กล่าวคือ ถ้าสังคมขาดศีล วินัย กฎเกณฑ์ หรือระเบียบปฏิบัติในศีล ขาดความซื่อสัตย์ สุจริต การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมปราศจากความสงบสุขย่อมล่วงละเมิดในชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเหตุให้ประมาทในการดำเนินชีวิตเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ เพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรงจะต้องรับผิดชอบตามกฎแห่งกรรม คือผลของกรรม ย่อมประสบทุกข์ทั้งในชาติปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้าความเจริญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตในที่สุด

พุทธทาสภิกขุ^{๕๕} กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็นปรimitถธรรมกลับมาเพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ ถ้าปรimitถธรรมไม่กลับมาโลกาจะมีตมณ ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโลก ธรรม คือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอดรอดชีวิตด้วยขอให้ธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้มีธรรมมะเป็นสรณะมีตนเองเป็นที่พึ่งมีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่ามีแต่การสอนให้พึ่งตนเองให้พึ่งธรรมมะ คือจงปฏิบัติตามหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมมะ ก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั่นแหละ ส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงจะเป็นพุทธศาสน์

^{๕๓} อง.ฉก.ก. (ไทย) ๒๒/๒๘/๔๐๓.

^{๕๔} ขุ.อ. (ไทย) ๒๕/๓๖/๓๓๒.

^{๕๕} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙, หน้า ๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๕๖} กล่าวไว้ในหนังสือภูมิธรรมชาวพุทธว่า ศิล ๕ ในบาลี ชั้นเดิมส่วนมาเรียกว่า ลิกขาบท ๕ หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกตน, ข้อฝึก, ข้อศึกษา บ้างเรียกว่า ธรรม ๕ เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล คือเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล สมัยจึงเกิดมีคำว่า เบญจศีล ซึ่งในพระไตรปิฎก เพิ่งพบในคัมภีร์ชั้น อปทาน-พุทธวงศ์ (รวมถึงวินย.; ชุ.ปฎิ.บางแห่ง) ต่อมาในสมัยหลัง มีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็น นิจศีล หมายถึงศีลที่ควรหัดควรรักษาเป็นประจำ บ้างเรียกว่า มนุษยธรรม หมายถึงธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง การรักษาศีล ๕ เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ปราศจากเวรภัยไม่เดือดร้อนวุ่นวาย สังคมร่มเย็น แต่เหนือการฝึกไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยรักษาศีล ๕ แล้ว ควรฝึกยิ่งขึ้นในด้านชีวิตส่วนตัว ให้อยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาขึ้นต่อวัตถุและการเสพบริโภคมากนักพร้อมทั้งหันไปใช้เวลาแก่การเผื่อแผ่บำเพ็ญประโยชน์พัฒนาด้านจิตใจและปัญญามากขึ้น ด้วยการรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถ

วิไลพร อุณเจ้าบ้าน^{๕๗} ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารสวนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า แนวทางการแก้ไข และแนวทางส่งเสริมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันจากผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารสวนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้แก่งเสริมให้กินเจหรือมังสวิรัตเพื่อสุขภาพมากขึ้นครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตตั้งแต่ยังเด็กๆ ปลูกจิตสำนึกให้หนักถึงปัญหาที่จะตามมา และรณรงค์เรื่องการแต่งกายสุภาพแบบไทย รักนวลสงวนตัวเข้มงวดเรื่องวัฒนธรรมภาษา และต้องปลูกฝังให้เป็นคนซื่อสัตย์รณรงค์ให้ความรู้เรื่องพิษภัยของการดื่มสุรายาเสพติด

พระมหากุญญา กิตติโสภโณ และพระมหากำพล คุณงกโร^{๕๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย ๔ กลยุทธ์ คือกลยุทธ์ที่หนึ่ง จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางและศูนย์อำนวยการความสะอาดระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพเช่น มีวัสดุ อุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล เป็นศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนโครงการ มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องกลยุทธ์ที่สองจัดอบรมประชาชนสร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล ๕ รวมถึงสถานศึกษา หน่วยงานราชการ โรงงาน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำเอกสาร แผ่นพับและสื่อการสอนเพื่อเผยแพร่โครงการให้ทั่วถึงและขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับ ๒ อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายของคณะสงฆ์กลยุทธ์ที่สาม พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ สร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) และ กลยุทธ์ที่สี่ สร้างเครื่องมือในการ

^{๕๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด), ๒๕๕๒, หน้า ๗๖๙-๗๗๐.

^{๕๗} วิไลพร อุณเจ้าบ้าน. ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารสวนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. กรุงเทพฯ : **วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔ หน้า ๑๑๙ - ๑๒๐.

^{๕๘} พระมหากุญญา กิตติโสภโณ และพระมหากำพล คุณงกโร, “การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาของจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย เป็นต้น ในการช่วยสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

พระครูสันติวิจิตรกิจ,พระมหาดวงเด่น จิตตญาณ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์^{๕๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ศีล ๕ เป็นเรื่องของการควบคุมระมัดระวังความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้สุจริต เป็นเครื่องมือในพัฒนาตนเอง และทำให้สังคมเกิดสันติสุข การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการ คิด การวางแผน และการลงมือทำ ควรได้รับประโยชน์ต่อเรื่องที่ปฏิบัติร่วมกัน ๒) โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของชุมชนโนนดุม มีจุดแข็ง คือ ผู้นำที่ให้ความสนใจและเอาใจใส่ในเรื่องของการส่งเสริมให้คนรักษาศีล และจุดอ่อน คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีน้อย เป็นการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐ แต่ไม่ได้ออกมาจากความตั้งใจรักษาศีลอย่างแท้จริง ๓) แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข ควรเริ่มต้นจากการสืบหาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนไม่รักษาศีล และเปิดวงสนทนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมรักษาศีล ๕ ด้วยความเข้าใจของความรู้ใหม่ คือ ๔ ส. เพื่อสังคมสันติสุข โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ ส ๑ ใส่ใจของผู้นำ คือ การเอาใจใส่ของผู้นำ ส ๒ สืบหาสาเหตุและสร้างการมีส่วนร่วม คือ การค้นหาสาเหตุวิเคราะห์ปัญหาและ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ส ๓ สันติสนทนา คือ การใช้กระบวนการสนทนาในการเปิดพื้นที่เพื่อ ให้การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส ๔ สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง คือ การลงมือทำตามเป้าหมายที่มาจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดโครงการ และกิจกรรม รวมถึงกติกาต่างๆ ร่วมกัน

แพรวภัทร ยอดแก้ว^{๖๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า ๑) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นและ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดี จากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์ และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ๒) การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครปฐมมีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน ๓ ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะ

^{๕๙} พระครูสันติวิจิตรกิจ,พระมหาดวงเด่น จิตตญาณ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์, “แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร”, *วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๖๐, บทคัดย่อ.

^{๖๐} แพรวภัทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม”, *วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม), ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

ปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับและมีกิจกรรม ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่ กิจกรรมอื่นๆที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล ๕ และการรณรงค์การรักษาศีล ๕ กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่นได้แก่ วัดวังตะกุก อำเภอมือง และวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี

พระชัยณรงค์ วิทิต^{๒๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ผลการศึกษาพบว่า ศีล ๕ เป็นหลักการประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤตินอกใจ การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล ๕ เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่ก้าวล่วงทางกาย และวาจา ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอันสงบ และในตรงกันข้าม โทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้าความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากการปฏิบัติโดยอาศัยระบบต่างๆ ทางร่างกาย และจิตใจ คือ ระบบประสาท กล้ามเนื้อ ระบบต่อม และสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดสภาวะจิตใจที่รับรู้อารมณ์ จึงแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาทางกาย วาจา และใจ และแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่ออารมณ์นั้นๆ ทั้งด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดี กล่าวคือ พฤติกรรมด้านที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่ประกอบด้วยการประพฤติในศีล ๕ มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย และขาดความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินใจ ส่วนพฤติกรรมด้านที่ไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีหิริ โอตตปปะ มีเมตตากรุณาประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ เป็นที่ตั้ง หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ประพฤติผิดในศีล ให้ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ โดยอาศัยองค์ธรรมในศีล ๕ ประการ คือ “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกายวาจา และใจ เพื่อให้ลด ละ เลิก เว้น พฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่างๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตปปะ ความซื่อสัตย์สุจริตให้ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติ โดยประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่าง โดยอาศัยจิตใจเป็นที่ตั้ง ให้ความประพฤติชอบทางกาย วาจา มีความสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น คือ (๑) มีเจตนาตั้งใจเว้น (๒) มีเจตสิก คือ ความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจา จึงเป็นศีลประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ มีความสำรวมระวัง ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบสันติ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา และดับทุกข์ได้ในที่สุด

^{๒๑} พระชัยณรงค์ วิทิต, “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, *วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕, บทคัดย่อ.

ชั้นทอง วัฒนธรรมประดิษฐ์^{๒๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ ด้วยการถอดบทเรียนใน คัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้เห็นถึงเหตุที่พระพุทธเจ้าสามารถสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ ได้ นั้น เพราะพระองค์ทรงเข้าใจแรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ ลักษณะของแรงจูงใจที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนามีทั้งที่เป็นแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ แรงจูงใจจากความศรัทธาในพระพุทธเจ้า และ แรงจูงใจภายใน ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดจากความกลัว, แรงจูงใจที่เกิดจากตัณหา มานะ และทิฏฐิ แรงจูงใจที่เกิดจากกฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าทรงใช้ประโยชน์จากแรงจูงใจเหล่านี้มาสร้างแรงจูงใจ ในการรักษาศีล ๕ พุทธวิธีที่พระองค์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ คือ ทรงใช้ข้อกฎหมาย กำราบผู้ต้อร้ายและเอื้อประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทรงนำประโยชน์ที่เกิดจากความปรารถนาความสุขของมนุษย์ มาสร้างแรงจูงใจที่มุ่งสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาเป็นความสุขที่แท้จริง ทรงใช้ประโยชน์จากความกลัว นำมาสร้างแรงจูงใจให้เห็นโทษและภัยของการละเมิดศีล และทรงใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องกรรม นามาสร้างแรงจูงใจโดยจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การบรรลुरुธรรม แรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นจาก กัลยาณมิตรมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม ศีล ๕ คุณสมบัติที่สำคัญของ กัลยาณมิตรก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ และจำเป็นต้องรู้วิธีการ สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เหมาะกับเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จะเกิดขึ้นได้ก็ ต่อเมื่อหมู่คนผู้รักษาศีล ๕ รวมพลังในการชักชวนให้สมาชิกที่อยู่ร่วมด้วยโดยเริ่มจากคนในครอบครัว สร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวสมาธิปฏิบัติ โดยมีศีล ๕ เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ขยายผล ไปสู่ชุมชนเป็นสังคมที่มีความสุข

อากาศ ปัญญู และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชน ศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัด ลำพูน ระยะที่ ๑ สรุปผลการวิจัยว่า ได้มีการทบทวนข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ บ้าน พระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ทำให้ เข้าใจถึงความหมายของศีลทั้ง ๕ ข้อ และได้ระดมความคิดเห็น ในประเด็น เกี่ยวกับ อานิสงส์ของการ รักษาศีลไว่น่าสนใจ ดังนี้ การรักษา ศีลข้อ ๑ จะได้รับอานิสงส์ คือ ทำให้จิตใจสงบ บริสุทธิ์ มองโลกใน แง่ดีเปิดทางสว่างให้กับจิตใจและอารมณ์ อายุยืน ร่างกายแข็งแรง การรักษา ศีลข้อ ๒ จะได้รับ อานิสงส์ คือเป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย สังคมจะอยู่อย่างมีความสุข ในหมู่บ้านจะไม่มีของ หายเนื่องจากการถูกลักขโมย คนรอบข้างจะมีความสุข การรักษา ศีลข้อ ๓ จะได้รับอานิสงส์ คือ จะ เป็นที่รักของเทวดา ครอบครัวจะมีความสุข จะไม่ทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน จะมีคนรักใคร่มาก ขึ้นไม่ทำให้เด็กมีปัญหาจะไม่มีปัญหาเรื่องครอบครัว การรักษา ศีลข้อ ๔ จะได้รับอานิสงส์ คือ มีความ น่าเชื่อถือ มีคนรักใคร่ มีคนอยากคบหา การรักษา ศีลข้อ ๕ จะได้รับอานิสงส์ คือ ครอบครัวอบอุ่น สุขภาพดี มีเงินเก็บ มีสติ เป็นที่นับถือของชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ชุมชนน่าอยู่ ชุมชนมีความสงบ การนำคำสั่งสอนของครูบาวงษ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ทำความดี นับถือครูบา ปฏิบัติธรรม ไม่ลักขโมย ทำบุญตักบาตร ไหว้พระทุกเย็น เข้าวัดไปภาวนา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มเหล้า ไม่พูด ปด ไม่หลอกลวง ฉ้อโกงคนอื่น ถือศีล กินเจ ไม่ยุ่ง ไม่เสพ ไม่เข้าไปพัวพันกับสิ่งเสพติดใดๆ และไม่

^{๒๒}ชั้นทอง วัฒนธรรมประดิษฐ์, “พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕”, วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

คำขายนื้อสัตว์หรือสิ่งเสพติดใด ใช้ชีวิตแบบพอเพียง ใช้เท่าที่มีอยู่ ไม่ทำความผิด สอนลูกหลานเป็นคนดี เป็นเด็กดี เชื่อฟังพ่อแม่ รู้จักอดออม^{๖๓}

สรุป “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่าความเป็นปรกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาป คืออกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน ศีลขั้นต้นที่สุดนี้นิยมเรียกกันว่า ศีล ๕ ศีลในระดับทั่วไป ได้แก่ระดับธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดงเป็นไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่วที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ที่ทำดีทำชั่วหรือรักษาละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักนี้ หม่อมมนุษย์ทั้งหมดมีสภาพต่างกันตามกาลเทศะ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น ดังนั้นสำหรับสังคมมนุษย์ทั่วไปพระพุทธศาสนา จึงแนะนำสั่งสอนหรือเสนอหลักธรรมที่นิยมกันเรียกว่า ศีล ๕ ไว้เป็นข้อกำหนดอย่างต่ำหรือหลักความประพฤติที่น้อยที่สุดในระดับศีล “ศีล” จึงเป็นธรรมเบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็นประธานให้กุศลธรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ ความมีเมตตากรุณา หิริ โอตตปยะและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตระธรรม คือ นิพพานสมบัติ ก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้น ศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกายวาจา และใจเป็นที่สุด

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) เป็นหนึ่งในแนวคิดของศาสตร์ยุคใหม่ ซึ่งได้รับการพัฒนาจากนักคิดทางสังคมวิทยา เพื่อเป็นอีกหนทางเลือกในการใช้เป็นแว่นขยายในการศึกษาสังคมของแนวคิดเครือข่ายสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นไม่ได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

พิมพวัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และวาทีณี บุญชะลักษ์ (อ้างถึงใน สนธยา พลศรี) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง สายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลคนหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ อีกหลายคนหรือความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน และกันของบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในเครือข่าวนั้น เป็นความสัมพันธ์ในทุกๆ ด้านที่บุคคลทั้งหมดในเครือข่ายได้ติดต่อกัน โดยมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิด

^{๖๓} อภากร ปัญญา และคณะ, โครงการ “การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน ระยะที่ ๑”, รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), ๒๕๕๘. หน้า ค.

ความสัมพันธ์ คือ การไปหามาสู่ เยี่ยมเยียนกัน การปรึกษาหารือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น^{๖๔}

มงคล ชาวเรือ (อ้างถึงใน สนธยา พลศรี) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง แนวคิด กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลองค์การ ตลอดจนชุมชนให้เกื้อกูลเชื่อมโยงกัน โดยที่แต่ละฝ่ายต้องมีความเท่าเทียมกัน มีอิสระต่อกัน สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง และพร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน การมีความสัมพันธ์จะเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ประสานความช่วยเหลือกันและเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบมากกว่าที่จะเป็นแนวดิ่ง ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นสัมพันธภาพของมนุษย์กับมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งการให้ และการรับ การยอมรับศักดิ์ศรี และเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าการออกคำสั่งบังคับบัญชา^{๖๕}

สนธยา พลศรี ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่ายกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือวัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๖๖}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๓: ๒๘ อ้างถึงใน พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน), ๒๕๕๗: ๔๓)กล่าวถึงเครือข่ายว่า หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน^{๖๗}

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน) (๒๕๕๗: ๔๔) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความร่วมมือ และการเปิดรับของฝ่ายต่างๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้ และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ จากการร่วมมือ และการเปิดรับในสิ่งใหม่นั้นเสมอ^{๖๘}

^{๖๔} สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์. ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๖.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๖-๒๐๗.

^{๖๖} อ้างแล้ว

^{๖๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน), เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, ๒๕๕๗), หน้า ๔๓.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

Schuler (อ้างถึงใน พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ) ได้กล่าวว่าเครือข่าย คือ สายใยของความสัมพันธ์ทางสังคม มีความเป็นเอกภาพ มีพลังความยึดโยง และการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกัน และกัน ทำนองเดียวกันกับเทคโนโลยี ก็คือ สายใย ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการสื่อสารของผู้คนต่างๆ ในสังคม โดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และระบบการสื่อสารผ่านวิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ จะมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ ที่สมาชิกในเครือข่ายมารวมตัวกันโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ วัย ศาสนา และฐานะทางเศรษฐกิจ^{๖๙}

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอูน) การแบ่งประเภท รูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากพัฒนาการของความเป็นเครือข่ายในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า มีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งในด้านแนวคิด กิจกรรม ก็มีกระบวนการแบ่งประเภท และรูปแบบของเครือข่าย ออกเป็นนัยต่างๆ ดังนั้น ประเภท และรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม หรือผู้ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้นโดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการในการจัดประเภท และรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ดังนี้

๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่รูปธรรม หรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

๒) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม เป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็น เครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชนโดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้นการดำเนินการ ภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ^{๗๐}

เสรี พงศ์พิศ สรุปลักษณะของเครือข่าย ไว้ดังนี้

๑) เป็นกลุ่มองค์กรและ/หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน

๒) เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

^{๖๙} อ้างแล้ว

^{๗๐} อ้างแล้ว

- ๓) ดำรงอยู่ได้ยาวนาน (ไม่ใช่เฉพาะกิจ) ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่อง
- ๔) มีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ
- ๕) มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือ หรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน^{๗๑}

สรุปการสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน โดยมีหลักการดังนี้

- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจที่จะมาร่วมรักษาศีล ๕
- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจที่จะมาร่วมรักษาศีล ๕
- มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) มีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders perception) เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายในหมู่บ้าน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ให้ทุกคนในชุมชนร่วมดำเนินการรักษาศีล ๕ ด้วยความสมัครใจ มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน
- มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรซึ่งกันและกันทั้งหมู่บ้าน
- มีการเกี่ยวพันพึ่งพา (interdependent) ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เป็นการทำให้ทุกส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

กิจกรรมของมนุษย์โดยส่วนใหญ่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม คนๆ เดียวไม่สามารถที่จะทำกิจกรรมทุกอย่างได้ด้วยตนเอง ดังนั้นความหมาย หรือคำนิยามการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลากหลาย ดังนี้

อรพินท์ สมโชคชัย กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชน แลผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา^{๗๒}

^{๗๑} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐๑.

^{๗๒} อรพินท์ สมโชคชัย, ๒๕๕๐, หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, คำนวณที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐ จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๘

แสวง รัตนมงคลมาศ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงกระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความรู้ ความคิด ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของคนต่อกิจกรรมนั้นๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือด้านการดำเนินนโยบายในการร่วมกำหนดเป้าหมาย และแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรบริหาร และการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีเหตุ ๓ ประการ คือ

- ๑) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน
- ๒) มีจุดร่วมในผลประโยชน์
- ๓) ยึดติดกับตัวบุคคล^{๗๓}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา เห็นว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น และเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๗๔}

ศิริเพ็ญ เนื่องจำนง ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อการดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการด้วยความสมัครใจโดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์^{๗๕}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องทางสังคม ด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีใช้เป็นเพียงแต่การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้นเท่านั้น หรือการมีส่วนร่วมอาจหมายถึง การทำงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะ และเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ (ความรับผิดชอบ) ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย^{๗๖}

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ ๔ ขั้นตอนคือ

^{๗๓} แสวง รัตนมงคลมาศ, การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์กร การนำ และการตัดสินใจทางสังคม, ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา พค.๗๐๕, (กรุงเทพมหานคร:คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔.

^{๗๔} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (เชียงใหม่ : ศิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

^{๗๕} ศิริเพ็ญ เนื่องจำนง, การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา, (ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๗๖} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๗.

- ๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- ๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติการ
- ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล^{๗๗}

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมโดยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดีในยุคโลกาภิวัตน์ที่ข่าวสารไร้พรมแดน การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งวัด หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ได้เล็งเห็นความสำคัญและมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเลือกใช้สื่อที่สามารถนำเสนอและสื่อความหมายที่ต้องการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม การประชาสัมพันธ์รณรงค์ การรักษาศีล ๕ ควรจัดในรูปแบบต่างๆ ทุกช่องทาง และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์บางประเภท อาจจำเป็นต้องประสานความช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อเผยแพร่สร้างความตระหนักให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้รับทราบข้อมูลถึงคุณประโยชน์ของการรักษาศีล ๕

การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวัด หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศีล ๕ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้ง เพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศีล ๕ ให้กับประชาชนได้มีโอกาส เลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงาม ตามความตั้งใจของแต่ละบุคคล

การประชาสัมพันธ์รณรงค์ในการรักษาศีล ๕ อาจจะทำได้ทั้งระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งจะต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันกับคณะทำงานภายในหมู่บ้าน มีการวางแผนการใช้เครื่องมือหรือสื่อในการดำเนินงานต่างๆ อาจใช้สื่อมวลชน และสื่อต่างๆช่วยเสริม การดำเนินงานรณรงค์ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หอกระจายข่าว เสียงตามสายและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของหน่วยงานตลอดจนใช้สื่อบุคคล เช่น เจ้าอาวาส พระวิทยากร ผู้นำชุมชน ที่จะมาร่วมกันประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าการรักษาศีล ๕ และเป็นต้นแบบที่สำคัญที่ประชาชนในชุมชนจะได้นำไปเป็นแบบอย่าง ในการปฏิบัติตนที่ดี ตลอดจนเผยแพร่ผ่านช่องทาง การประชุมของหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์กรบริษัท ห้างร้าน โรงงาน ไปยังกลุ่ม พนักงาน ลูกจ้าง เพื่อนำข้อมูลข่าวสารนี้ไปปฏิบัติและเผยแพร่ส่งต่อความดีไปสู่ชุมชน ประชาชน บุคคลในครอบครัว ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไป

๒.๕ ความสำคัญของครอบครัวและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน

ครอบครัวโดยทั่วไปเกิดจากการรวมตัวในรูปแบบที่หลากหลายของบุคคล ที่มาดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายเดียวกัน สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และรักษาสัมพันธภาพที่ดี

^{๗๗} เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, การบริหารการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗๒-๒๗๓.

ต่อกันพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับตัวได้อย่างสร้างสรรค์ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างมีคุณธรรม ครอบครัวมีได้อยู่อย่างโดดเด่นเฉพาะตามลำพัง หรือแยกตัวออกจากสังคมภายนอก แต่รวมกลุ่มกลายเป็นชุมชนที่หลายครอบครัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข

๒.๕.๑ ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวนับเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุดเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่า เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดเป็นสังคมที่ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนเกี่ยวข้องตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตและมีครอบครัวของตนเอง ครอบครัวจะให้การตั้งชื่อและสกุลเพื่อชื่อบอกสถานภาพ บทบาท ตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกพึงมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของสังคมส่วนรวม

เมื่อพิจารณาความหมายของครอบครัวดังปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยาและบุตร เป็นต้น ต่อมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ และ พ.ศ. ๒๕๕๔ ระบุว่าครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยา และหมายความรวมถึงลูกด้วย^{๗๘}

สุพัตรา สุภาพ (๒๕๓๔, น. ๓๗) อธิบายว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยการสมรส โดยทางสายโลหิตหรือการรับเลี้ยงดู (คือบุตรบุญธรรมก็ได้) มีการตั้งเป็นครอบครัวขึ้น มีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะเป็นสามีและภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชาย ลูกสาว เป็นพี่ เป็นน้อง โดยมีการรักษาวัฒนธรรมเดิม และอาจมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่เพิ่มเติมก็ได้^{๗๙}

สนิท สมัครการ (๒๕๑๙, น. ๔) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มของญาติสนิทกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมหลังคาบ้านเดียวกันหรืออยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน (ในกรณีที่มีบ้านมากกว่าหนึ่งหลัง) ทั้งนี้ตามปกติแล้วครอบครัวย่อมทำหน้าที่เบื้องต้นที่จำเป็นเพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน (basic need) ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม หน้าที่บางประการของครอบครัวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นญาติของสมาชิกแต่ละครอบครัว ทั้งแบบชีวภาพและแบบสังคมกำหนดก็ได้^{๘๐}

^{๗๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน , ๒๕๒๕).ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ , ๒๕๔๖).ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ , ๒๕๕๖).

^{๗๙} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย : นานนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๓๗.

^{๘๐} สนิท สมัครการ, มีเงินก็นับว่าน้อง มีทองก็นับว่าพี่ : ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจเทรดดิ้ง, ๒๕๑๙), หน้า ๔.

คิงสลีย์ เดวิส (๑๙๙๖, p. ๓๙๒ อ้างใน วรณารมณ โภคภิรมณ์, ๒๕๔๕, น. ๖) ให้ความหมายไว้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานและสากลที่สำคัญสำหรับทุกสถาบันของสังคม ดูห้องอธิบายครอบครัว ๒ แนวทางด้วยกัน ได้แก่

๑. แนวจิตตะวิทยา ซึ่งให้เห็นว่าครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมภูมิ เพราะเนื่องด้วยความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดของบรรดาสมาชิกของกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีการพบปะและแสดงอาการตอบสนองต่อกันและกัน

๒. แนวสังคมวิทยา ถือว่าบรรดาสมาชิกในครอบครัวนั้นต่างฝ่ายต่างให้และรับประสบการณ์จากกันและกัน ซึ่งถือว่าต่างฝ่ายต่างถ่ายทอดพฤติกรรมให้แก่กันและกัน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม^{๕๑}

จะเห็นได้ว่าคำจำกัดความของคำว่า ครอบครัว แตกต่างกันไปตามทัศนะในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การนิยามคำว่า ครอบครัว ยังมีข้อโต้แย้งอยู่มากมายในหลายประเทศ แม้แต่องค์การสหประชาชาติเนื่องจากสภาพปัจจุบันวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว ทำให้เกิดรูปแบบของครอบครัวที่หลากหลายมากขึ้น สำหรับประเทศไทย คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว ในคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้จัดประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัวเนื่องในโอกาสปีครอบครัวสากล ๒๕๓๗ และได้ให้คำนิยามครอบครัว ไว้ว่า “กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายโลหิต และบางครอบครัวมีลักษณะเป็นข้อ ยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา”^{๕๒} ซึ่งยังคงใช้ต่อเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ ยังมีอีกคำหนึ่งมักใช้ใกล้เคียงกันกับคำว่า ครอบครัว (family) คือ ครัวเรือน (household) แต่มีความหมายที่แตกต่างกัน โดยครัวเรือนจะเกิดขึ้นได้อย่างน้อยที่สุดจะต้องมีสมาชิกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสถานภาพใดสถานภาพหนึ่ง ส่วนครัวเรือนนั้นอาจมีคนเดียวคนเดียวอาศัยอยู่ในบ้าน หรืออาจอยู่ร่วมกันหลายคนโดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกันเลยก็ได้ ดังนั้น ทุกครอบครัวเป็นครัวเรือนแต่ไม่ใช่ทุกครัวเรือนที่จะเป็นครอบครัว

สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด ทางกฎหมายหรือโดยการแต่งงาน มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ เป็นสถาบันที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่จะสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคมและพัฒนาให้เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคม

ทั้งนี้ สุพัตรา สุภาพ (๒๕๓๔) กล่าวถึง ความสำคัญของครอบครัวและอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังนี้

๑. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ (reproduction) เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ การมีสมาชิกใหม่ต้องมีให้สมดุลกับทรัพยากรภายในประเทศ

^{๕๑} คิงสลีย์ เดวิส อ้างใน วรณารมณ โภคภิรมณ์, การดำรงชีวิตสมรสที่ยั่งยืนในทัศนะของผู้ที่เคยแต่งงานมาแล้ว, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, ๒๕๔๕, หน้า ๖.

^{๕๒} ศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์, การสร้างพลังให้ครอบครัวไทยในปัจจุบัน, วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, ๑๐ (๑), ๒๕๔๐, หน้า ๕๗-๖๖.

๒. บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่งออกมาในรูปของการสมรส จึงเป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง เช่น การช่มชู้ การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรสคือวิธีการหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้อยู่ในขอบเขต

๓. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (maintenance of immature children) ครอบครัวมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่ การเลี้ยงดูจากที่อื่นแม้ทำได้ดีก็ไม่ดีเท่ากับครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่ที่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นเด็กที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม

๔. ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็ก ให้รู้จักระเบียบของสังคม (socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันที่เตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อม ช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎหมาย คุณค่า แบบแผน ของความประพฤติ เป็นต้น และยังสอนให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม

๕. กำหนดสถานภาพ (social placement) ทั้งสถานภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น เป็นคนรวย เป็นพ่อค้า เป็นลูกชานา สถานภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

๖. ให้ความรักความอบอุ่น (affection) ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ให้หลักประกันว่าจะมีคนที่ยรักเราจริงและรักเราเสมอครอบครัวจะเป็นแรงให้กำลังใจและปลุกปลอบใจ เพื่อให้สมาชิกสามารถ ผ่านอุปสรรคไปได้ ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นแหล่งให้ความรักความคุ้มครองและความมั่นคงทางจิตใจแก่สมาชิก ทำให้สมาชิกมีพลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ได้^{๘๓}

นอกจากนี้ ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ (๒๕๔๐) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัวใน ๓ มิติหลักดังนี้

๑. ด้านสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานเก่าแก่ที่สุดที่ทำหน้าที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ด้วยการเลี้ยงดูอบรม ให้การเรียนรู้แก่ลูกแก่เด็กให้มีความรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ บุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัย และบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสถาบันในสังคมอีกประการหนึ่ง คือ การสั่งสมบ่มเพาะขัดเกลาเด็กให้มีการเรียนรู้เชิงสังคม ให้เติบโตเป็นคนดีมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีจิตใจเอื้ออาทร มีจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสันติสุข ทางนี้ การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่และสมาชิกผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเป็นการเรียนรู้ที่ดีสำหรับเด็ก

๒. ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัว ต่างก็เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค กล่าวคือ การเป็นผู้ผลิตในฐานะทั้งผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบการ ผู้ลงทุน ถ้าไม่ผ่านการขัดเกลาจากครอบครัว บ่มเพาะนิสัยให้รักการทำงาน มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัยในตัวเอง ก็จะเป็นผู้ผลิตในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่ไม่มีคุณภาพ และในฐานะเป็นผู้บริโภค ถ้าได้รับการอบรมขัดเกลาให้เป็นผู้บริโภคที่มีคุณภาพ คือ รู้ทันกัน เลือกรับบริโภคอย่างมีประโยชน์ อย่างประหยัดและปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็สินค้า บริการหรือสื่อมวลชน ย่อมรู้จักบริโภคอย่างมีเหตุผล อย่างรู้จักประมาณ

^{๘๓} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย : นานิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี, หน้า ๓๘.

อย่างรู้จักพอ อย่างมีภูมิคุ้มกัน การที่ประชาชนของสังคมได้รับการบ่มเพาะให้เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีคุณภาพดังกล่าว ย่อมเป็นพื้นฐานเป็นพลังในการสร้างเศรษฐกิจส่วนรวมต่อไป

๓. ด้านการเมืองการปกครอง ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยสังคมพื้นฐานที่บ่มเพาะทักษะทางการเมืองให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้ ซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างมีกติกา การมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว มีความเอื้ออาทรต่อกัน ตัดสินใจร่วมกัน รู้จักเจรจาประนีประนอมกันด้วยความรักความเข้าใจ และเหตุผลมีความเคารพซึ่งกันและกันมีการรู้จักให้อภัยกัน ซึ่งเป็นทักษะของการเมืองการปกครองในระดับครอบครัวอันจะเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตในครรลองประชาธิปไตย^{๘๔}

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นกลุ่มคนและเป็นสถาบันทางสังคม โดยสามารถปฏิบัติภารกิจทั้งต่อสมาชิกในครอบครัวและต่อสังคมส่วนรวม นับเป็นพลังหลักในการสร้างสันติสุขให้กับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ในวงกว้างออกไปได้ดังนี้

๑) ความสำคัญต่อการวางรากฐานคุณภาพบุคคลครอบครัว มีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่ทำให้กำเนิดชีวิต และเป็นกลุ่มทางสังคมกลุ่มแรกที่บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิกเป็นแหล่งพักพิงที่สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดและยั่งยืน ครอบครัวทำหน้าที่ให้การอุ้มชูฟูมฟักหล่อเลี้ยงเร้าล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อีกทั้งทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าชีวิตและแบบแผนวัฒนธรรมของครอบครัวให้กับสมาชิกจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งสถาบันอื่นๆ ทางสังคมมีอาจทำหน้าที่เหล่านี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านอารมณ์และความต้องการการยอมรับ และผูกพันซึ่งกันและกัน

๒) ความสำคัญต่อการเกื้อหนุนชุมชนครอบครัว แต่ละครอบครัวถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด ครอบครัวที่อยู่รวมกันในชุมชนหนึ่งๆ นั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กันหนุนจุนเจือซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวด้วยกันและครอบครัวกับบุคคลแวดล้อมในชุมชนในลักษณะนี้นับเป็นเครือข่ายครอบครัวในชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและการดำรงอยู่ของชุมชนนั้นๆ

๓) ความสำคัญต่อการอยู่รอดของสังคม ครอบครัวมีความสำคัญต่อสังคมในฐานะตัวกลางที่เชื่อมสังคมเข้ากับบุคคล โดยครอบครัวทำหน้าที่สังคมประภคิต กล่าวคือ ครอบครัวสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามครรลองของสังคมผ่านการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยสังคมกำหนดแบบแผนหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคล เพื่อการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม

๔) ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ประเทศประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้แก่ สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันศาสนา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษารวมทั้งสถาบันครอบครัว หากสถาบันใดสถาบันหนึ่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้ย่อมมีผลกระทบต่อความ

^{๘๔} ศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์, การสร้างพลังให้ครอบครัวไทยในปัจจุบัน, หน้า ๖๖.

อยู่รอดของประเทศ ในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัว ความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งมั่นคงของสถาบันครอบครัวจึงสะท้อนถึงความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งมั่นคงของประเทศชาติด้วย

ดังนั้น ครอบครัวจึงมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลชุมชนสังคมและประเทศชาติ โดยความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อบุคคล ได้แก่ ความสำคัญในด้านชีวภาพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมืองการปกครอง ส่วนความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติ ได้แก่ การสืบสานการดำรงอยู่ของชุมชนการส่งผ่านสมาชิกของสังคมตามที่สังคมคาดหวัง และการเสริมสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติ กล่าวโดยสรุป มนุษย์ถือเป็นสัตว์สังคมที่อยู่รวมกันมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์กันทางสังคม และมีการจัดระเบียบทางสังคม โดยกลุ่มทางสังคมขั้นพื้นฐานที่เล็กที่สุดซึ่งเป็นกลุ่มเริ่มต้นของมนุษย์คือครอบครัว ครอบครัวจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นวิถีที่กำหนดให้มนุษย์ดำเนินชีวิตต่อไปได้ ผ่านการขัดเกลาในหลายๆ ลักษณะ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้เจริญเติบโต ทั้งทางร่างกายสติปัญญาอารมณ์และสังคมรวมไปถึงอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา เพื่อให้มนุษย์ดำรงอยู่ในสังคมได้ขณะเดียวกันครอบครัวให้ความรักความอบอุ่นสนองความต้องการทางจิตใจและผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม

๒.๕.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน

๒.๕.๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบมนุษยนิเวศ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบมนุษยนิเวศ มีรากฐานมาจากแนวคิดทางคหกรรมศาสตร์ (home economics) ที่ผสมผสานแนวคิดทางมนุษยนิเวศ (human ecological approach) ใน การศึกษาการจัดการครอบครัวอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดย เอลเลน สวอลโล (Ellen Swallow) เป็นผู้นำแนวคิดดังกล่าวและให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อมครอบครัวไว้ ๓ ส่วน ในระบบมนุษยนิเวศที่มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ได้แก่

๑) สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เช่นป่าไม้ ภูเขา พื้นดิน แหล่งน้ำ แร่ธาตุ สายลม แสงแดด และอื่นๆ

๒) สิ่งแวดล้อมในเชิงพฤติกรรมมนุษย์ หรือทางจิตสังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอื่นๆ

๓) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารบ้านเรือน อุปกรณ์เครื่องใช้ เสื้อผ้า สิ่งอำนวยความสะดวกและอื่นๆ

ทั้งนี้ ทฤษฎีมนุษยนิเวศ เกิดขึ้นจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ซึ่งมองว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาจะช่วยให้มนุษย์สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น ทฤษฎีมนุษยนิเวศ จะอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับระบบที่เกิดขึ้นของความสัมพันธ์นี้ กล่าวคือ รูปแบบของชุมชนที่มนุษย์อยู่อาศัย จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับที่อยู่อาศัยหรือสิ่งแวดล้อม ส่วนวัฒนธรรมจะถูกสร้างขึ้นโดยสังคมน้อยๆ ซึ่งมีพื้นฐานขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์พืชสัตว์และสภาพแวดล้อม

ทฤษฎีมนุษยนิเวศศาสตร์เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุดของทฤษฎีทางครอบครัวศึกษา และเมื่อมีองค์ประกอบและการพัฒนาจำนวนมากเปลี่ยนไปหรือเกิดขึ้นส่งผลให้มนุษย์เริ่มตระหนักถึงวิธีการที่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์และ

วิธีการที่บุคคล และครอบครัวได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมเหล่านี้ ดังนั้น ในระบบนิเวศของมนุษย์ บุคคลและสภาพแวดล้อมจะถูกมองว่าต่างเชื่อมต่อกัน ในกระบวนการทำงานของการมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, ๑๙๖๘ อ้างในจิตตินันท์ เดชะคุปต์, ๒๕๕๔, น. ๗-๕) ในคำนิยามของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อม ได้แก่ เหตุการณ์ที่สภาวะใดๆ ที่อยู่ภายนอกอินทรีย์ที่มีผลต่อหรือได้รับผลจากการกระทำและพัฒนาการของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพคือทุกสิ่งตั้งแต่โมเลกุลเล็กๆ ที่สามารถซึมสู่กระแสเลือดของตัวอ่อนในครรภ์ จนถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคาร ที่อยู่อาศัย เมื่อเติบโตขึ้นและสภาวะแวดล้อมโดยรอบสิ่งแวดล้อมทางสังคมจะหมายถึง คนอื่นๆ ทุกคนที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับตัวเราและได้รับอิทธิพลบางอย่างจากตัวเราด้วย^{๕๕}

ดังนั้น บรอนเฟนเบรนเนอร์ ได้เสนอแนวคิดในการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ไว้ เรียกว่า แนวคิดทางนิเวศ ในแนวคิดนี้ได้แบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นระบบหรือเป็นชั้นๆ ต่อเนื่องกันในแต่ละระบบ โดยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วยดังนี้

๑. ระบบจุลภาค (micro-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวมนุษย์ที่สุด และให้ประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ได้แก่ อุปนิสัยและบุคลิกภาพส่วนบุคคล หน่วยแรกที่สุดในการทำหน้าที่นี้คือ ครอบครัว คือ เป็นศูนย์กลางของการเริ่มต้นชีวิตผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น ได้แก่ สามีกับภรรยา พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง หรือครอบครัวกับเครือญาติ ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของมารดาขณะตั้งครรภ์มีอิทธิพลต่อทารกในครรภ์ ทารกในครรภ์ก็อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาเช่นเดียวกัน แล้วส่งผลย้อนกลับสู่พฤติกรรมของทารกในอนาคตได้สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดตัวมนุษย์และสามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้ทั่วถึงจัดเป็น “ระบบจุลภาค”

๒. ระบบกึ่งกลางหรือระบบชุมชน (meso-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคกับระบบย่อยต่างๆ ในชุมชนให้สัมพันธ์กัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับวัดหรือศาสนสถานต่างๆ ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีปัญหาทางบ้านจะไปสร้างปัญหาที่โรงเรียน เด็กที่มาจากครอบครัวอบอุ่นมักจะเป็นเด็กเรียบร้อยที่โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยย่อยอื่นที่ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน เช่น ตลาดหรือห้างร้าน สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก สถานบริการสาธารณสุข เป็นต้น

๓. ระบบภายนอกหรือระบบสังคม (exo-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมที่มนุษย์ไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการทางสังคม ระบบเทคโนโลยี เป็นต้น แต่ละหมู่เหล่านี้ สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมหรือพัฒนาการของมนุษย์ได้ เช่น การปฏิรูประบบสุขภาพ

^{๕๕} จิตตินันท์ เดชะคุปต์, มนุษย์ในระบบครอบครัวและชุมชน, ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับระบบนิเวศ, หน่วยที่ ๑-๗ (นนทบุรี : สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๕-๗.

แห่งชาติภายใต้ระบบหลักประกันคุณภาพถ้วนหน้ามีส่วนทำให้ประชาชนเกือบทุกคนสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น

๔. ระบบมหภาค (macro-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่ใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นที่รวมของทุกระบบที่กล่าวมาให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อยของสังคม วัฒนธรรมเป็นการปฏิบัติและแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งยอมรับกันในสังคมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ วัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามกาลเวลา เช่น ทศนะเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในแต่ละวัย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

๕. ระบบเหตุการณ์แวดล้อม (chrono-system) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนไปของสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล รวมถึงเหตุการณ์ ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลด้วย เช่น อิทธิพลของการหย่าร้างที่มีต่อเด็ก ซึ่งนักวิจัยพบว่า การหย่าร้างนั้นจะเกิดผลทางลบมากที่สุดต่อเด็ก ในปีแรก และมีผลต่อเด็กชายมากกว่าเด็กหญิงแต่หลังจากการหย่าไปแล้วประมาณ ๒ ปี เด็กจะเริ่มปรับตัวได้ หรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของสังคม เช่น ภาวะสงคราม สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การก่อวินาศกรรม เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม^{๘๖}

สรุปได้ว่า ระบบของสิ่งแวดล้อมที่เสนอโดย บรอนเฟนเบรนเนอร์ แต่ละระบบมีส่วนสร้างพฤติกรรม ของบุคคล และอาจเปลี่ยนแปลงได้จากคนในระบบนั้นๆ ด้วย ในแต่ละระบบย่อยต่างก็มีส่วนสร้างเสริมพฤติกรรมของบุคคล มนุษย์ที่เติบโตหรือพัฒนามาจากสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันย่อมมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันไปด้วย การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทำให้เกิดภาวะแห่งความสมดุลและความมั่นคงเพื่อรักษาความเป็นระบบให้คงอยู่ต่อไปขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว เป็นประการสำคัญ มนุษย์ที่พัฒนาหรือเติบโตมาจากสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันไปด้วย

๒.๕.๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและชุมชน

การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์ ให้ประโยชน์แก่ มนุษย์ไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การพัฒนามีความหมายและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำอื่นๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นคว้า การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัย เป็นต้น

หลักและวิธีการพัฒนาครอบครัวและชุมชน เป็นการนำปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนา ชุมชนซึ่งเป็นนามธรรมมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม จากปรัชญาและแนวความคิดที่ให้ความสำคัญแก่ คนในชุมชนนั้น มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนและครอบครัวให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและมี สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนก็มีเป้าหมายเพื่อให้คนหรือประชาชนในชุมชน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ เป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการพัฒนาชุมชน และเป็นผู้ที่ได้รับผลการ พัฒนาชุมชน จึงจะเห็นได้จากหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งตนเอง การทำงานร่วมกันเป็น

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

กลุ่ม การค้นคว้าและพัฒนาผู้นำ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน ประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การสมทบ การขยายผล และการจัดการชุมชน ต่างล้วนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุด นอกจากนี้ วิธีการ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาครอบครัวและชุมชน คือ การให้การศึกษแก่ครอบครัวและชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการจะนำหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนไปใช้นั้น จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของชุมชนประชาชน ผู้นำกลุ่มและองค์กรของชุมชนที่พัฒนาด้วย เพราะหลักการและวิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับชุมชนแห่งหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับชุมชนอีกแห่งหนึ่งก็ได้

การพัฒนาครอบครัวและชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม ที่มีขั้นตอนเป็นลำดับก่อนหลัง นั่นคือการศึกษาค้นคว้าและชุมชน เพื่อค้นหาข้อมูลต่างๆ ของครอบครัวและชุมชน การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของครอบครัวและชุมชน การเตรียมการแก้ไขปัญหาลักษณะของแผนและโครงการ การนำแผนและโครงการไปดำเนินงาน การประเมินผลงาน และการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยากที่เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกันและกันได้ดังนั้น การดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ จึงต้องมีการรอบคอบ และประการสำคัญจะต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการควบคุมติดตามโครงการและการตรวจสอบ ประเมินผลงาน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการพัฒนาครอบครัวและชุมชนในทุกขั้นตอนยังมีความสัมพันธ์กับประชาชนในครอบครัวและชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการนำเทคนิคด้านการบริหารงานและการประสานงานมาใช้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาครอบครัวและชุมชน เป็นกระบวนการที่ต้องนำศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการดำเนินการจึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้^{๘๗}

การพัฒนาครอบครัวและชุมชนเป็นการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีในสาขาวิชาต่างๆ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทฤษฎีเป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง อันเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนหรือทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้องอีกด้วย ส่วนทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่เกิดขึ้นในอนาคต ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาครอบครัวและชุมชนมากเพราะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาครอบครัวและชุมชนได้ทุกขั้นตอน ทำให้การพัฒนาครอบครัวและชุมชนเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามที่ต้องการอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

๑) **ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม** มีหลายทฤษฎี ทฤษฎีเหล่านี้มีเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน และแตกต่างกันออกไปทำให้สามารถที่จะเลือกนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนได้หลายแนวทาง คือ **ทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคม** เป็นการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแบบง่าย ๆ ไปเป็นโครงสร้างที่หลากหลาย มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

^{๘๗} อ่างแล้ว, หน้า ๕๕.

ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม มีการรับวัฒนธรรมวัตถุได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิดช่องว่างหรือปัญหาขึ้น **ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม** เชื่อว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปริมาณการนำพลังงานมาใช้ในสังคมกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ **ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม** ได้เสนอทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่ามีทั้งที่เจริญก้าวหน้า และเสื่อมถอยลงจนสิ้นสุด เหมือนกับวงจรของชีวิตมนุษย์เองที่มีการเกิดการเจริญเติบโตตามวัยและสิ้นอายุขัยไปในที่สุด

๒) **ทฤษฎีว่าด้วยศักยภาพของวิวัฒนาการ** มีความเชื่อในทำนองเดียวกันว่า สังคมและวัฒนธรรมเมื่อเจริญก้าวหน้าจน กระทบถึงจุดสูงสุดแล้วก็จะเสื่อมถอยลง สังคมที่ด้อยกว่าจะเจริญก้าวหน้ามาแทนที่ เช่น **ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม** เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการแพร่กระจายวัฒนธรรม จากภายนอก มากกว่าการประดิษฐ์คิดค้นในสังคมเอง **ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม** ทำให้ทราบถึงกระบวนการเผยแพร่และกระบวนการรับนวัตกรรมหรือวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ บุคคลที่จะรับระบบสังคม ระบบการสื่อสารตัวของนวัตกรรมเอง ระยะเวลาและกระบวนการตัดสินใจ **ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น** ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนว่า จากความล่าช้า และโบราณไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

๓) **ทฤษฎีฝนหล่นจากฟ้า** มุ่งเน้นการพัฒนาที่ผ่านกลุ่มคนที่มีความพร้อมมากที่สุด ในสังคม เพื่อให้ผ่านกลุ่มคนเหล่านี้ไปสู่กลุ่มคนอื่น ๆ แต่ **ทฤษฎีการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ** มีความเห็นตรงกันข้าม คือ ต้องพัฒนากลุ่มคนที่ด้อยกว่าก่อน เพื่อป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจ โดยคนเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับ ทฤษฎีภาวะทันสมัย ที่มุ่งสร้างและกระจายความทันสมัยไปสู่ส่วนต่างๆของโครงสร้างทางสังคม และทฤษฎีความทันสมัยด้วยการสื่อสารว่าการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมก้าวไปสู่ภาวะทันสมัย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเหล่านี้ต่างล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้นเพราะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานและโครงการและดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้จึงทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นการจะนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องพิจารณาเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชนด้วยจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

๔) **ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม** เป็นทฤษฎีที่เกิดจากแนวคิดความคิดของนักสังคมศาสตร์หลายสาขาวิชา เช่น นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นักปรัชญา นักเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญมีอยู่ ๔ ทฤษฎี ได้แก่ **ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม** **ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่** **ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม** และ**ทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา** ทฤษฎีเหล่านี้ มีเป้าหมายเหมือนกันคือการทำให้ชุมชนมีคุณภาพหรือมีความมั่นคง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนนั่นเอง แต่มีส่วนแตกต่างกันที่แนวความคิดเรื่องคุณภาพของสังคม **ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่** เห็นว่า ความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม จึงต้องใช้กฎระเบียบควบคุมไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นถ้าหากไม่สามารถควบคุมได้แล้วจะทำให้สังคมเสียคุณภาพและไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วน**ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม**มีความคิดตรงกันข้ามคือ เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของสังคม ซึ่งทุกสังคมจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น

ความขัดแย้งนี้มี สาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างระบบย่อยภายในสังคมนั่นเอง ความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่เลวร้ายแต่จะเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมที่ดีกว่า ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ทั้งแบบวิวัฒนาการและแบบปฏิวัติ ทั้งวิธีการที่ไม่รุนแรงและวิธีการที่รุนแรง ในขณะที่ **ทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา** เสนอว่าการที่ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถหลุดพ้นจากภาวะด้อยพัฒนาได้นั้น มีสาเหตุมาจากการถูกรอกรบงำ จึงต้องพึ่งพาและถูกเอาเปรียบจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งนักทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ยุคใหม่และนักทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมยุคใหม่ ต่างยอมรับแนวความคิดและทฤษฎีของกันและกันมากขึ้น ทำให้มีการปรับปรุงและพัฒนาทฤษฎีในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ ให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ยังคงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นทฤษฎีหลักของทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และทฤษฎีที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ก็นิยมใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎี ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคมเปรียบเสมือนทางเลือก ๓ แนวทาง ที่นักพัฒนาชุมชนสามารถจะเลือกนำมา ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน นั่นคือ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม หรืออาจจะผสมผสานกันเป็นแนวทางที่สามก็ได้ แต่ต้องประยุกต์ทฤษฎีเหล่านี้ให้มีความสอดคล้องและความเหมาะสมกับชุมชนที่จะพัฒนาเพราะไม่มีทฤษฎีใดที่เป็นสูตรสำเร็จและนำไปใช้ได้ผลในทุกชุมชน

๕) ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง ถือว่าเป็นทฤษฎีที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาครอบครัวและชุมชน กล่าวคือเป็นผลจากการค้นคว้าทดลองและเหมาะสมอย่างยิ่งกับการพัฒนาชุมชน ตามภูมิศาสตร์สังคมและวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน การพัฒนาครอบครัวและชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ โดยที่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา ๓ ส่วน ได้แก่

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได

คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะพร้อมๆ กัน ๓ ส่วนคือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ทั้งนี้ เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต่างๆ ที่เป็นผลของแนวความคิดการศึกษา และทดลองแบบวิทยาศาสตร์บางทฤษฎีอาศัยความรู้จากสาขาวิชาเรียนสาขาวิชาเดียว บางทฤษฎีผสมผสานจากหลายสาขาวิชา แต่มีเป้าหมายตรงกันประการหนึ่ง คือ พัฒนาครอบครัวและชุมชน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ทุกทฤษฎีต่างก็มีข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับบางพื้นที่และบางชุมชนและอาจเหมาะสมและสอดคล้องกับเฉพาะช่วงเวลาและเหตุการณ์ในขณะนั้นเท่านั้น ดังนั้น การนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดนั้นด้วย และประการสำคัญ ควรปรับปรุงแก้ไขหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐานของแต่ละชุมชนจึงจะสามารถช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนานั้นๆ^{๘๘}

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวและชุมชน เป็นการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีในสาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมเพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการอธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่เกิดขึ้นในอนาคต เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ตามกระบวนการการพัฒนาครอบครัวและชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ครอบครัวและชุมชนไม่หยุดนิ่งกับที่ มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา การพัฒนาครอบครัวและชุมชนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการศึกษาวิถีชีวิตทั้งภายในครอบครัวภายนอกครอบครัวรวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชนเชื่อมโยงกับวิถีวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

๒.๖ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมและการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวคิดทางสังคม (Social thought) หมายถึง ความคิดของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อนมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กรณีที่คิดคนเดียวก็ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วย แม้ไม่ยอมรับทั้งหมดก็อาจยอมรับเพียงบางส่วน ความคิดนั้นจึงคงอยู่ได้ แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดเกี่ยวกับการสอบถามหรือปัญหาทางสังคมของบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบัน เป็นการคิดร่วมกันของเพื่อนหรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นความคิดของแต่ละคนและของกลุ่มคน ในเรื่องรอบตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ต้องคิด เพื่อหาทางแก้ปัญหาหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง ความคิดความอ่านที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาแล้ว และใช้การได้ดี ก็จะได้รับรับการเก็บรักษาสืบทอดจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง” อาจารย์วราคม ทีสุกะ ให้ความหมายว่า

^{๘๘ ๘๘} อ่างแล้ว, หน้า ๕๘.

“แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป”^{๘๙} สังคมมนุษย์ คือ ระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยสถาบันที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันหลายสถาบัน เวลาใดก็ตามที่จะวิเคราะห์ระบบสังคม จะต้องคำนึงเสมอว่าระบบสังคมอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมและสัมพันธ์กับระบบบุคคลอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมและการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นลำดับต่อไป

๒.๖.๑ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรม

๒.๖.๑.๑ มโนภาพวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการหรือหนทางในการแก้ปัญหาแต่ละด้านต่างๆ ต่อระบบหรือเป็นแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ที่มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็น (Needs) ของมนุษย์ในการเอาชีวิตรอด มันเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาพื้นฐานต่างๆ ของชีวิต ที่กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ต้องจัดการหรือแก้ไขเพื่อสมาชิกของสังคมจะมีชีวิตอยู่รอดได้ มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดได้เมื่อความต้องการจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการจำเป็นอยู่ ๓ ประการ คือ^{๙๐}

๑. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นด้านวัตถุดิบของเครื่องใช้ต่างๆ (Biological Needs) คือ ต้องการปัจจัย ๔ นั้นเอง สิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์เพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ วัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์ คือ เทคโนโลยีต่างๆ ที่มนุษย์ต้องอาศัยมันเพื่อสร้างบ้าน ผลิตสิ่งของต่างๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องมือทำมาหากิน และยารักษาโรค เป็นต้น

๒. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นทางสังคม (Social Needs) ซึ่งมีรากฐานมาจากชีวภาพ เช่น จำเป็นต้องมีทั้งเพศหญิงและชายเพื่อผลิตลูกหลานได้ มนุษย์เราเกิดมาเป็นทารกที่ช่วยตนเองไม่ได้และต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ช่วยตัวเองได้ (ตรงข้ามกับสัตว์หลายชนิดที่ช่วยตัวเองได้เมื่อแรกเกิด และมีระยะเวลาในการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้นจึงพึ่งตัวเองได้ ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่อีกต่อไป) ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีการจัดระเบียบต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน มีการแบ่งงานกันทำเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นในการมีชีวิตอยู่รอด ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์คือ การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

๓. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ซึ่งมีรากฐานมาจากชีวภาพเช่นกัน มนุษย์มีสมองขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้ มนุษย์จำเป็นต้องฉลาดกว่าสัตว์อื่นๆ เพราะเราวิ่งไม่เร็ว เราไม่มีเขี้ยวเล็บเป็นอาวุธป้องกันตัว มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายและต้องหาทางจัดการกับเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความกลัว โรคภัยไข้เจ็บ ความตาย ความลึกลับต่างๆ ความคิดเกี่ยวกับนรกสวรรค์และโลกหน้า มนุษย์จำเป็นต้องจัดการกับปัญหาเหล่านั้นเพื่อมีกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิตต่อไป วัฒนธรรมด้านที่สนองความจำเป็น

^{๘๙} วราคม ที่สุกษะ, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๔), หน้า ๒๘.

^{๙๐} งามพิศ สัตย์สรวง, **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : รามการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๔๙.

ด้านนี้ของมนุษย์คือระบบความเชื่อ (Ideology) ซึ่งแสดงถึงความต้องการจำเป็นของมนุษย์และส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการเหล่านั้น ดังตาราง ๑

ตาราง ๑ ความต้องการจำเป็นของมนุษย์และส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรม

ความต้องการจำเป็นของมนุษย์	ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์	วัฒนธรรม
ด้านชีววิทยา	เทคโนโลยี	
ด้านสังคม	การจัดระเบียบสังคม	
ด้านจิตใจ	ระบบความเชื่อ	

๒.๖.๑.๒ ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และวัฒนธรรมด้านต่างๆ

งามพิศ สัตย์สงวน กล่าวว่า มนุษย์ในกลุ่มหรือในสังคมต่างๆ จะมีชีวิตอยู่รอดได้เมื่อความจำเป็นทั้ง ๓ ประการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองดังกล่าวมาแล้ว ประชากรในกลุ่มหรือสังคมต่างๆ ต้องแก้ปัญหาพื้นฐานหลายอย่างและต้องดำเนินการแก้ไขโดยวัฒนธรรมส่วนต่างๆ ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์มีดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการทางเพศและการควบคุมกิจกรรมทางเพศ วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหานี้คือ ระบบเครือญาติ (Kinship)

๒. ปัญหาเกี่ยวกับปากท้องการหาอาหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหาร น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้จำเป็นสำหรับชีวิต วัฒนธรรมด้านที่จัดการกับปัญหานี้คือ การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ (Economic organization) หรือระบบเศรษฐกิจ

๓. ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและการควบคุมทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความสามัคคีมีระเบียบในสังคม วัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การจัดระเบียบทางการเมือง (Political organization) หรือระบบการเมืองการปกครอง

๔. ปัญหาในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคม วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหาด้านนี้คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และระบบการศึกษา

๕. ปัญหาเกี่ยวกับความลึกลับอำนาจเหนือธรรมชาติ ภูตผีปีศาจ พระเจ้า ส่วนของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ ศาสนาหรือระบบความเชื่อ

๖. ปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บและสุขภาพอนามัย วัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การแพทย์และสาธารณสุข

๗. ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารติดต่อกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ระบบสัญลักษณ์ในการสื่อสารติดต่อกัน ส่วนของวัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหาดังกล่าวคือระบบการสื่อสารวัฒนธรรม

๘. ปัญหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และความต้องการแสดงออกของมนุษย์วัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้ คือ ศิลปะ

๙. ปัญหาเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ การใช้เวลาว่างของมนุษย์ วัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ นันทนาการ ดังแผนภูมิแสดงปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และวัฒนธรรมด้านต่างๆ^{๙๑} ดังตาราง ๒

ที่	ปัญหาพื้นฐาน	ส่วนของวัฒนธรรม	
๑	ปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศและการควบคุมทางเพศ	ระบบเครือญาติ	หัวใจวัฒนธรรม
๒	ปัญหาเรื่องปากท้อง	ระบบเศรษฐกิจ	
๓	ปัญหาความขัดแย้งและการควบคุมทางสังคม	ระบบการเมืองการปกครอง	
๔	ปัญหาเรื่องการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคม	ระบบการศึกษา	
๕	ปัญหาเรื่องลึกลับอำนาจเหนือ	ระบบศาสนาและความเชื่อ	
๖	ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	การแพทย์และสาธารณสุข	
๗	ปัญหาเรื่องการสื่อสาร	ระบบการสื่อสาร	
๘	ปัญหาเรื่องความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก	ศิลปะ	
๙	ปัญหาเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ	นันทนาการ	

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมคือหนทางหรือวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมมนุษย์ วิธีการแก้ปัญหาแต่ละอย่างทำให้ได้วัฒนธรรมแต่ละด้านหรือได้ระบบวัฒนธรรมระบบต่างๆ หรือสถาบันทางสังคม

การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มบุคคลหรือสังคมได้รับวัฒนธรรมใหม่ที่เผยแพร่เข้ามาในสังคมนั้นและได้เปลี่ยนแปลงแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนอย่างไรก็ตามกลุ่มบุคคลหรือสังคมดังกล่าวก็ยังคงไว้ซึ่งแบบอย่างของวัฒนธรรมส่วนใหญ่ที่ตนดำรงอยู่ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนอันเป็นผลจากการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าว การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อชน ๒ กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้นอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่ฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบกันทั้ง ๒ ฝ่ายได้^{๙๒}

๒.๖.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙.

^{๙๒} วิสุทธิ์ ศรีวิศาล, ระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชนเผ่าผีตองเหลืองในสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แบ่งได้เป็น ๒ ปัจจัย ได้แก่

๑. ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในสังคม ซึ่งสามารถมองได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ ปัจจัยที่แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลง (Manifest or Intended) ได้แก่ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (Invention) การวางแผนทางสังคม การกระทำของปัจเจกบุคคลในสังคม เช่น ผู้นำ ขบถ เป็นต้น

๑.๒ ปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ ความตึงเครียดภายในระบบสังคม และการขาดแคลนทรัพยากร ทำให้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น

๒. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกของสังคม ปัจจัยที่เห็นชัดก็คือ

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากรความแตกต่างขององค์ประกอบของประชากร เช่น อายุ เพศ และการศึกษา เป็นต้น

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เปลี่ยนไป เช่น ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น

๒.๓ กลุ่มกระทบจากภายนอก ได้แก่ การล่าอาณานิคมและการโจมตีจากชาติอื่น

๒.๔ การยืมวัฒนธรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชนชาติอื่นหรือการยอมรับวัฒนธรรมอื่นมาใช้ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม^{๙๓}

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ ได้กล่าวถึงสาเหตุของความตึงเครียดภายในสังคม อาจแบ่งออกได้ดังนี้

๑. การขัดแย้งกันระหว่างพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลและแบบแผนของสังคมทำให้เกิดความตึงเครียดในสังคม เช่น

๑.๑ การที่ปัจเจกบุคคลประพฤติอิสระตามใจชอบ โดยไม่คำนึงว่าตนเองย่อมมีความรับผิดชอบต่อสังคม

๑.๒ พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่มีการประพฤติผิดประเพณีอย่างธรรมดาจนถึงขั้นรุนแรง คือ การประกอบอาชญากรรม

๒. การขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมและสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมภายในสังคมย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดต่างๆ ไปในสังคม ได้แก่

๒.๑ ค่านิยมที่แตกต่างกันมากสองสามประการ อาจผสมผสานอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันได้

๒.๒ การขัดแย้งทางสังคมจะเกิดขึ้นถ้าปทัสฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆ ไม่ลงรอยกับค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน

๒.๓ ปทัสฐานและกฎเกณฑ์ของสังคมบ่อยครั้งที่ไม่กลมกลืนกันภายในสังคมและทำให้เกิดความตึงเครียด

๒.๔ การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคนิควิทยามักทำลายระบบสังคม ดังนั้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือการแพร่กระจายทางเทคนิควิทยาจะก่อให้เกิดความตึงเครียดในสังคม

^{๙๓} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวคิดทางการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน, (ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖), หน้า ๒๘-๒๙.

๒.๕ พฤติกรรมที่สังคมแสดงออกอย่างแท้จริงสอดคล้องกับอุดมคติในวัฒนธรรมเป็นบางส่วน และบ่อยครั้งที่ขัดแย้งกันมาก

๓. ความตึงเครียดของภาระหน้าที่ในระบบสังคมเกิดขึ้นโดยเป็นผลมาจากโครงสร้างและภาระหน้าที่ของสังคม ความตึงเครียดเหล่านี้ส่วนใหญ่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่สถานการณ์อย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้นในสื่ออย่างที่เกิดขึ้นในทุกๆ สังคม คือ การไม่บรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสังคม

๓.๑ ไม่มีสังคมใดที่สามารถทำให้ผู้ที่อยู่ในสังคมนั้นทุกคนพึงพอใจได้ไม่มีสังคมใดสามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาระหน้าที่ต่างๆ ได้ครบถ้วน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามลำดับขั้นที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากความต้องการที่แตกต่างกันทำให้เกิดความตึงเครียด

๓.๒ ส่วนประกอบย่อยของสังคมใดๆ ก็ตาม มักมีภาระหน้าที่ของตนเองต่างจากสังคมใหญ่

๓.๓ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกันอีกอย่างหนึ่งคือ การแบ่งหรือการกระจายผลประโยชน์ของกิจกรรมในสังคมไปในระหว่างหน่วยย่อย ทำให้มีการโต้เถียงกันในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์

๓.๔ ภาระหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ของสังคม หรือสถาบันต่างๆ ต้องมีการร่วมมือและควบคุมซึ่งกันและกัน^{๙๔}

จามะรี พัทธ์วิวงศ์ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือ Change Agent ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการชักนำการเปลี่ยนแปลงด้วยการชักจูงและโน้มน้าวรวมทั้งรณรงค์ให้ชุมชนให้เกิดความสนใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลง^{๙๕} ปัจจัย ๕ ประการที่มีผลกระทบต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของสังคม ได้แก่

๑. ต้นทุนความรู้ที่สังคมสะสมไว้ ยังมีมากยิ่งมีการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ได้มากเพราะการประดิษฐ์ คือ การเอาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่แล้วมารวมกันในรูปใหม่ยังมีขึ้นส่วนองค์ประกอบต่างๆ จำนวนมากก็ยังมีทางที่จะเอามารวมกันเป็นสิ่งใหม่ๆ ได้ง่าย

๒. จำนวนประชากรในสังคมยังมีประชากรมาก ยังมีนักคิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ได้มาก แต่ถ้าจำนวนประชากรมากเกินไปจนขาดสมดุลระหว่างจำนวนทรัพยากรธรรมชาติกับจำนวนประชากร ก็อาจทำให้เกิดการหยุดนิ่งหรือล่าหลังได้

๓. การติดต่อกับสังคมอื่น ยังมีการติดต่อกันระหว่างกันมาก ย่อมเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะสามารถหยิบยืมวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน หรือมีการแพร่กระจาย (Diffusion) ของวัฒนธรรมได้

๔. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมาก สังคมก็ต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เช่น ชาวเขาที่เคยสามารถเร่ร่อนทำการกสิกรรมแบบถางป่า ซึ่งสามารถหวนกลับมาที่เดิมทุก ๑๐ - ๒๐ ปี อาจพบว่า ป่าไม้ขาดความอุดมสมบูรณ์เกิดจากการพังทลายของหน้าดิน ไม่สามารถทำการกสิกรรมได้ต่อไป อาจจะหยุดการเร่ร่อนหันมาทำการกสิกรรมเป็นหลักแหล่งและยอมรับการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น เพื่อหาเงินตรามาซื้อเทคโนโลยีที่จำเป็นมาใช้ในการผลิต

^{๙๔} ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑), หน้า ๕๙-๖๓.

^{๙๕} จามะรี พัทธ์วิวงศ์, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗๓.

๕. ทักษะคติของสังคมต่อการเปลี่ยนแปลง สังคมที่มีทัศนคติที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงการทดลองสิ่งใหม่ๆ ย่อมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าสังคมที่ยึดมั่นในประเพณีโดยไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือการทดลองสิ่งใหม่ๆ เลย^{๙๖}

สุริชัย หวันแก้ว กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอาจจะแยกเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

๑. การเกิดการเปลี่ยนแปลงหน่วยสังคมโดยเอกเทศ (Isolated Change) คำว่าหน่วยสังคมนั้นอาจหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือสถาบัน

๒. การเกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะกลุ่ม (Compartmental Change) โดยที่ระบบสังคมเป็นระบบของความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมและในกระบวนการของสัมพันธ์นั้นก็เป็น การแบ่งแยกลักษณะตามฐานะตำแหน่งและกลุ่มสังคม

๓. การเกิดการเปลี่ยนแปลงสะสม (Accumulative Change) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อทางสังคมเข้มข้น (Intensity of Interaction) โดยธรรมชาติของมนุษย์ที่จะมุ่งจะสร้างความคล้ายคลึง สร้างกลุ่ม ประกอบกับมีสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์มากขึ้น ก็ย่อมจะทำให้การเปลี่ยนแปลงขยายวงออกไป^{๙๗}

สนิท สมัครงการ กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) มีที่มาจากความคิดของมาร์กซึ่งเห็นว่าความขัดแย้งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความขัดแย้งหลักในสังคม คือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งทางชนชั้นนี้ดำรงอยู่ตลอดเวลา และเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมต่างๆ มาเป็นลำดับ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะธรรมชาติ ที่มีอยู่ในระบบสังคมทั้งหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นักทฤษฎีความขัดแย้งรุ่นหลังไม่ได้มีความคิดว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นผลของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเท่านั้น ความขัดแย้งอาจเกิดระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนาและกลุ่มการเมือง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีความขัดแย้งก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ คือ ไม่สามารถอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทุกแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของสังคมที่เกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย เช่น การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของครอบครัว จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นต้น

๒. ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) คำว่า ความทันสมัยมักใช้กันในความหมายที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพทางสังคม ประเพณีแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมทันสมัยใหม่ที่มีลักษณะตามอย่างสังคมที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมตะวันตก ทฤษฎีความทันสมัยมีพื้นฐานมาจากความคิดว่า สังคมทั้งหลายย่อมพัฒนาจากสภาพล้าหลังไปสู่สภาพที่ก้าวหน้าที่ดีขึ้น โดยมีสังคมยุโรปและสังคมอเมริกาเป็นแบบอย่างของสังคมที่ก้าวหน้า ลักษณะสำคัญของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย หรือที่เรียกว่า สังคมกำลังพัฒนา ได้แก่

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๑.

^{๙๗} สุริชัย หวันแก้ว, สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖๒-๑๖๕.

๒.๑ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิควิธีการต่างๆ จากแบบง่าย ๆ ที่เคยมีมาตามประเพณีนิยมไปสู่ความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นวิทยาศาสตร์

๒.๒ การผลิตขนาดเล็กไปสู่ขนาดใหญ่

๒.๓ การใช้แรงงานเครื่องจักรกลมากขึ้น

๒.๔ มนุษย์หันมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น

นอกจากนี้สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสังคมที่ทันสมัยนั้นมักจะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น มีการขยายตัวทางการศึกษา การสื่อสารมวลชนการคมนาคม มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองและการบริหารราชการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อค่านิยมของคน ซึ่งประเพณีบางอย่างในสังคมอาจเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นคนทันสมัยก็ได้ เช่น การนิยมสะสมทรัพย์ไม่ชอบการลงทุน เป็นต้น

๓. ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory) ชี้ให้เห็นว่าประเทศก้าวหน้า หรือประเทศ ที่พัฒนาแล้วมีบทบาทเป็นประเทศศูนย์กลางหรือประเทศแม่ และประเทศด้อยพัฒนาตกอยู่ในฐานะเป็นประเทศบริวารที่ต้องพึ่งพาหรือขึ้นกับประเทศศูนย์กลาง ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า สังคมขนาดเล็กมักจะต้องมีความจำเป็นในการพึ่งพา ขอความช่วยเหลือสังคมขนาดใหญ่ที่มีความเข้มแข็ง และมั่งคั่งกว่าเพื่อที่จะสามารถทำให้สังคมเล็กของตนดำรงอยู่รอดได้

๔. ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (Cultural Evolution Theory) เป็นแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกาลเวลาที่ผ่านมานั้น ซึ่งคำว่าวิวัฒนาการ (Evolution) หมายถึง ภาวะของการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเด่นของตัวมันเอง ลักษณะเด่นที่ว่าเป็นคือ การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงไปทีละเล็กละน้อย (Gradual Change) ซึ่งก็หมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้เวลาอันยาวนานถึงจะมองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงโดยชัดเจน^{๙๘}

๒.๖.๑.๔ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ทั้งในระบบบุคคลและกลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นไปทั้งก้าวหน้าหรือถดถอย และถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ และมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ คือ

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกลุ่มคนนั้น คือการเปลี่ยนแปลงในการกระทำต่อกันของมนุษย์

๒. เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน้าที่หรือกระบวนการต่างๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง และหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง

๓. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจเป็นเรื่องใหญ่ หรือเรื่องเล็กก็ได้

๔. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องสอดคล้องและมีผลกระทบซึ่งกันและกันกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ

^{๙๘} สนิท สัมครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๓-๑๔.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นและที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมบรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยม และสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะต้องใช้เวลาอันยาวนานและยากเย็นกว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบท เกิดขึ้นได้ใน ๓ ลักษณะ คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในทั้งหมดโดยตอบสนองต่อปัจจัยใหม่สภาพสิ่งแวดล้อมใหม่โอกาสและบทบาทใหม่ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว เช่น หมู่บ้านซึ่งถูกกำหนดให้กลายเป็นเขตชาวประมง เศรษฐกิจจะดีขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

๒. การเปลี่ยนแปลงโดยคนใดคนหนึ่งหรือ ๒ - ๓ คน บุคคลกลุ่มนี้มักเป็นผู้มีเงินสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ หรือมีญาติอยู่ในเมืองส่งลูกไปรับการศึกษาในเมืองหรือใช้บริการจากหน่วยส่งเสริมหรือจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าไปในท้องถิ่น

๓. การเปลี่ยนแปลงซึ่งเริ่มขึ้นหรืออย่างน้อยที่สุดก็ถูกกระตุ้นโดยรัฐบาลหรือโดยการ ที่มี การสร้างสถาบันใหม่ๆ ขึ้นมา^{๙๙}

แนวคิดการเคลื่อนไหวดุลยภาพ (Moving Equilibrium Concept) ผู้ที่เป็นต้นตำรับของแนวคิดนี้ คือ ทัลคอตท์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่ต่อเนื่องกับวิธีการวิเคราะห์สังคม ในแง่โครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Analysis) เป็นการสันนิษฐานว่า วัฒนธรรม คือ ระบบเปิดชนิดหนึ่ง (An Open System) ซึ่งมีการติดต่อเคลื่อนไหวทั้งกับสิ่งแวดล้อมภายนอกและส่วนประกอบต่างๆ อันเป็นระบบย่อยภายในของแต่ละวัฒนธรรมเอง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น อาจมาจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม (Exogenous Sources) หรืออาจมาจากภายในระบบหรือโครงสร้างของสังคม (Endogenous Sources) ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบเคลื่อนไหวดุลยภาพ แนวคิดนี้นักมานุษยสัมพันธ์ได้นำมาแปลความหมายต่อไปว่า วัฒนธรรมตามสภาวะปกติจะมีความคงตัวพอประมาณ แต่ก็มี การรับสิ่งใหม่ (Inputs) เข้ามา และมีการคายหรือทิ้งสิ่งเก่าๆ (Outputs) ออกแบบ (แบบแผนวัฒนธรรมใหม่ๆ บางประการ) กับสิ่งที่สูญหายไป (วัฒนธรรมเก่าแก่บางประการ) เมื่อเปรียบเทียบกับแล้วจะมีปริมาณที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เนื้อหาของวัฒนธรรมก็ค่อยๆ เปลี่ยนไปโดยไม่มีการกระทบกระทั่งระหว่างฝ่ายต่างๆ อย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่กำหนดไปเช่นนี้ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวดุลยภาพได้เหมือนกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวดุลยภาพนี้มุ่งที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสภาวะปกติแบบค่อยเป็นค่อยไปมากกว่า จะมุ่งไปที่การขัดแย้งอย่างรุนแรงเป็นปัจจัยสำคัญ^{๑๐๐}

ยิวต์มน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ดังนี้

๑. ผลกระทบทางด้านสังคม

^{๙๙} พระอินจันทร์ กนตจारी (ศรีบุญ), ศึกษาชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยองชุมชนบ้านดอนปิ่น ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

^{๑๐๐} สนิท สมัครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม, หน้า ๕๙.

ผลกระทบทางสังคมของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีหลายด้านด้วยกันทั้งในด้านขนาด ลักษณะ ประเภท และองค์ประกอบของความสัมพันธ์ทางสังคม ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทที่ชัดเจนก็มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกห่างเหินกันไป ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านก็ลดความเข้ม และความเหนียวแน่นลงไปทำให้ไม่ค่อยมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งกันและกันเหมือนสมัยก่อน ความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของเด็กชนบทสมัยใหม่ก็ลดน้อยลงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับชาวบ้านก็ลดลงไป ชุมชนชนบทที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้นมีคนเลี้ยงไก่ คนเลี้ยงหมู ไม่ได้เป็นชาวนาชาวไร่ทั่วไปเหมือนสมัยก่อน ทำให้มีความจำเป็นต้องพึ่งคนอื่นมากไป พึ่งตนเองน้อยลง

๒. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบททำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมชนบทหลายด้านบางอย่างก็เกี่ยวพันใกล้ชิดกับผลกระทบทางสังคมที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น ประเพณีการเคารพผู้อาวุโส หรืออาจไปชาวชนบทนิยมวัดมากขึ้น ยังถือการวัดคุณค่าของคนด้วยเงินตราหรือวัตถุตีค่าของคนตามปริมาณเงินตรา หรือวัตถุมีค่าที่เขามีอยู่ ถ้าจะทำอะไรให้กันก็คิดเป็นเงินคิดกำไร ขาดทุน มิได้เป็นการช่วยเหลือกันเอาแรงกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงเหมือนสมัยก่อน มีความนิยมวัฒนธรรมเมือง ซึ่งสืบทอดมาจากวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นแต่งตัวเหมือนชาวเมือง ดำรงชีวิตเอาอย่างชาวเมืองใช้รถยนต์จักรยานยนต์หรือรถแทรกเตอร์เครื่องยนต์กลไกอื่นมากขึ้นเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นแต่รายได้ของตนไม่ได้เพิ่มขึ้น รวมถึงค่านิยม ความคิด ความเชื่อในสมัยก่อนจางหายไปหรือสูญหายไปในชุมชนชนบทนั้นๆ

๓. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเปลี่ยนแปลงในชนบทนั้นอาจมองเห็นได้ง่ายๆ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ชาวชนบทต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ในขณะที่รายได้ไม่เพิ่มเท่าที่ควร ทรัพยากรในชุมชนก็ถูกใช้ร่อยหรอไปมากขึ้น บางอย่างอาจหมดไป หรือเหลือน้อยไปไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แร่ธาตุทั้งหลายยังมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาชาวชุมชนชนบทก็ยังคงเสียเปรียบการกระจายรายได้ และโอกาสเศรษฐกิจก็ยังไม่ยุติ ยิ่งพัฒนาชาวชนบทก็ยิ่งยากจนยิ่งทำงานมากยิ่งได้ผลตอบแทนน้อย เพราะการเอารัดเอาเปรียบชาวชนบททำได้มากขึ้น^{๑๐๑}

โสภา ชูพิกุลชัย กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมที่เป็นอยู่ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านขนาดของโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์ภายในสังคม นอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและคุณค่าทางสังคมที่แต่ละชุมชนยึดถือ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่จะเกิดขึ้นช้าหรือเร็วเท่านั้น สาเหตุก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมีมากมาย แต่ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

๑. เกิดจากการพัฒนาการทางด้านวิชาการและทางด้านวัตถุ คนมีการศึกษาสูงมีการเดินทางไปศึกษาต่างประเทศทำให้นำเอาวัฒนธรรมหรือจารีตประเพณีใหม่ๆ เข้ามาใช้ นอกจากนี้ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมีการผลิตเครื่องมือใหม่ๆ ขึ้น และผลจากความ

^{๑๐๑} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐๘.

เจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการนี้ ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพซึ่งเดิมมุ่งด้านการเกษตรกรรมแต่ปัจจุบันมาทำงานด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น

๒. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ยึดถืออยู่แต่เดิม คือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเห็นอกเห็นใจกันกลายมาเป็นตัวใครตัวมัน ใครดีใครอยู่ เป็นต้น ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เคยยึดถือกันมาทำให้กลายเป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัว

๓. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัว จากครอบครัวที่อยู่รวมกันทั้งบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ลูกหลาน กลายเป็นครอบครัวสมัยใหม่ที่มีเฉพาะพ่อแม่ ลูก และจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวนี้มีผลทำให้ความอบอุ่น และความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในครอบครัวรูปแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความห่างเหิน^{๑๐๒}

นิยพวรรณ วรรณศิริ ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมไว้หลายประการ ดังนี้

๑. เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมขึ้นซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมโดยตรง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

๒. การเบียดเบียนในความเข้าใจ จำเจ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิทยา เป็นเรื่องปกติและเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่เกิดขึ้นได้เสมอกับทุกคนในสังคม

๓. การอพยพโยกย้ายถิ่น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างถาวรด้วยสาเหตุมาจากการแต่งงานกับคนต่างสังคม การอาชีพ ภัยธรรมชาติ และสาเหตุทางการเมือง เช่น ศักสงครามทำให้คนต้องอพยพหนีภัย เป็นต้น

๔. การติดต่อกับคนต่างสังคม แล้วรับเอาแนวคิดใหม่ๆ และพฤติกรรมใหม่ๆ มาใช้ เช่น การไปศึกษาต่อ การไปท่องเที่ยว และการทำการค้าขายกับคนต่างสังคม เป็นต้น

๕. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกลไกทางวัฒนธรรม เช่น

๕.๑ การประดิษฐ์คิดค้น (Invention and Discovery) แบ่งได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ การประดิษฐ์ขั้นปฐมภูมิ และการประดิษฐ์ขั้นทุติยภูมิ

๕.๒ การแพร่กระจายและการยืมยืม (Diffusion and Borrowing) เกิดจากการที่คนต่างวัฒนธรรม และผู้คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้มีโอกาสมาพบปะและติดต่อกัน แล้วแลกเปลี่ยนยืมยืมส่วนวัฒนธรรมของกันและกัน

๕.๓ การละทิ้งวัฒนธรรมเดิม (Cultural Loss) อาจเป็นการละทิ้งวัฒนธรรมเดิมโดยมีวัฒนธรรมใหม่มาแทน เพราะวัฒนธรรมใหม่ดีกว่าหรือไม่มีวัฒนธรรมใหม่มาแทนก็ได้เพราะวัฒนธรรมเก่าไม่มีประโยชน์อีกต่อไป

๕.๔ การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Acculturation) โดยมีสาเหตุจากการรวมตัวของสองวัฒนธรรมซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมทั้งสองสูญเสียแบบแผนของตัวเอง การรวมตัวของสองวัฒนธรรมโดยจำยอมเนื่องจากการสูญเสียเอกราช การมีฐานะภาพเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ขาดศักดิ์ศรี ไม่มีหลักยึดเหนี่ยวมากนัก เช่น วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น เจ้าของจึงหันไปประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมของผู้อื่นที่ได้รับการยอมรับมากกว่าเมื่อใดก็ตามที่วัฒนธรรมเริ่มสูญเสียส่วนประกอบต่างๆ

^{๑๐๒} โสภา ชูนิกุลชัย, จิตวิทยาสังคมประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๒๒), หน้า ๔๔.

จนไม่สามารถทำหน้าที่ของมันได้ การรวมตัวกับวัฒนธรรมอื่นจะเกิดขึ้นตามมาเสมอ และเกิดศรัทธา และนิยมชมชอบในวัฒนธรรมใหม่ อันเนื่องมาจากความแปลกใหม่^{๑๐๓}

นักสังคมวิทยาอีกหลายคนได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่ามีสาเหตุ ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ อันได้แก่ สภาพของดินฟ้าอากาศซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น ความเสื่อมคุณภาพของเนื้อดิน น้ำท่วม ลมพายุ ความแห้งแล้ง และความหนาวจัด การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติดังกล่าวกระตุ้นให้มนุษย์ประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่อควบคุมการผันแปรเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เช่น ผลิตปุ๋ยเพื่อให้เนื้อดินอุดมสมบูรณ์ สร้างเขื่อนกั้นน้ำท่วมและประดิษฐ์เครื่องปรับอากาศ อันทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป

๒. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สังคมมนุษย์ย่อมไม่อยู่คงที่ (Static) มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา เช่น จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นมีการแข่งขันการประกอบอาชีพสูงขึ้น ตลอดจนการขัดแย้งระหว่างชนชั้น (Class Conflict) เพิ่มมากขึ้น อันเป็นปัญหาทางสังคมมนุษย์จึงต้องหาวิธีการและสร้างระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาข้อยุ่งยากดังกล่าว เช่น สร้างระบบสังคมนิยม (Socialism) ขึ้นมาเพื่อการแก้ไขช่องว่างระหว่างชนชั้น ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

๓. การแลกเปลี่ยนหิบบัณฑิตวัฒนธรรมมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ได้มีการติดต่อสื่อสารอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันนี้การคมนาคมติดต่อการทำได้โดยสะดวกรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงหิบบัณฑิตวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง และมักจะปรากฏว่ามนุษย์ในสังคมที่กำลังพัฒนานิยม หิบบัณฑิตวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญแล้ว (Advanced Society) คือ สังคมตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา สังคมไทยได้หิบบัณฑิตวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้หลายอย่าง เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และอาหาร เป็นต้น^{๑๐๔}

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมนั้น นักวิชาการทั้งหลายต่างให้การยอมรับกันว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ และมีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง คงที่ คือ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากปัจจัย ๒ ประการที่สำคัญ คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนนั้น ซึ่งจะเกิดเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษในชุมชนก็ได้ตามสถานการณ์ และเวลาที่แตกต่างกันของชุมชนแต่ละแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบ แบบแผนที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเดิม หรืออาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเรื่องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเรื่องเดียวกัน ลักษณะและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยใหม่ๆ สภาพสิ่งแวดล้อมใหม่ โอกาสและบทบาทใหม่ที่ถูกกำหนดไว้แล้วปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเริ่มจาก

^{๑๐๓} นิยพรธณ วรณศิริ, **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๘๒-๒๘๓.

^{๑๐๔} อานนท์ อาภาภิรมย์, **มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บำรุงบุณกุลกิจ, ๒๕๒๕), หน้า ๓๖.

ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชนและปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตามลำดับ เมื่อลักษณะและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่มีก่อกำเนิดตามมาด้วยเสมอ คือ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมและวัฒนธรรมทุกระบบ

๒.๖.๒. แนวคิดด้านการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๖.๒.๑ คุณค่าและความหลากหลายของมนุษย์

ธีรยุทธ บุญมี กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตซึ่งชนวัฒนธรรมและอารยธรรม เมื่อตระหนักว่า

๑) ชีวิตต้องอยู่ร่วมกับวัตถุ เพราะธรรมชาติชีวิตคือหน่วยที่มีความสามารถดึงพลังงานจากสภาพแวดล้อมมาใช้ดำเนินกิจกรรมของตนเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์

๒) ชีวิตทุกชีวิตดำรงอยู่โดดๆ ไม่ได้ แต่ต้องอยู่ร่วมกับชีวิตอื่น ๆ ทั้งในเชิงเกื้อกูลกัน เช่น การอยู่เป็นกลุ่มสังคม เช่น มนุษย์ ผึ้ง ผึ้งวูว ควาย หรือที่เป็นการอิงอาศัยกัน (Symbiosis) เช่น แมลงกับดอกไม้หรือที่ต้องเบียดบัง แข่งขัน แย่งชิง ต่อสู้เป็นห่วงโซ่อาหารของกันและกันไปเรื่อยๆ ดังนั้น ชีวิตคือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตที่หลากหลายกับวัตถุที่หลากหลายโดยผ่านกระบวนการ (Process) และปฏิกิริยา (Reaction) ที่หลากหลาย หมุนเวียนเปลี่ยนไปไม่รู้จบสิ้น

๓) ชีวิตเกิดในสภาพแวดล้อมที่ลำบาก แต่ก็ดิ้นรนเกิดมาจนได้จากการลองผิด ลองถูก จากการปรับตัว (Adaptation) การแข่งขัน ชีวิตจึงไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีวิวัฒนาการอยู่เรื่อยมา

๔) วิถีชีวิตไม่ได้ราบรื่น ประวัติศาสตร์ชีวิตในโลกบอกเราว่า จำเป็นต้องคำนึงสมดุลของปัจจัยต่าง ๆ ของโลกเป็นอย่างมาก เพราะในจำนวนชีวิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นมาได้สูญพันธุ์ (Extinction) ไปแล้วถึง ๙๗ % และกำลังสูญพันธุ์ต่อไปเรื่อยๆ เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เกิดจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลก เช่น การสูญพันธุ์ของไดโนเสาร์และช้างขนาดใหญ่

๕) ชีวิตเป็นการเรียนรู้สะสมข้อมูลข่าวสารจากการลองผิดลองถูก มนุษย์สะสมความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ผ่าน DNA ในลักษณะข้อมูลทางสัญชาติญาณและข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพชีวิตของตน แต่มนุษย์สามารถสะสมความรู้ผ่านการสร้างวัฒนธรรมและมนุษย์สามารถสร้างฐานความรู้เพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัดและทันเวลา

๖) มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกับมนุษย์ด้วยกัน โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ชีวิตกับวัตถุความสัมพันธ์ชีวิตกับวัตถุ ความสัมพันธ์ชีวิตมนุษย์กับชีวิตอื่นๆ ความสัมพันธ์มนุษย์กับมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องเข้าใจความสัมพันธ์ที่อยู่รอบตัวอย่างเป็นองค์รวม เรียนรู้ข้อที่ดี ข้อบกพร่องของตนในองค์รวมใหญ่ของสังคมย่อยมนุษยชาติและโลกโดยรวมทั้งหมด

๗) มนุษย์มีลักษณะพึ่งพาและแลกเปลี่ยน ในช่วงชีวิตหนึ่งของวิวัฒนาการของชีวิตมนุษย์ได้กระจายตัวเข้าไปอยู่ตามระบบนิเวศต่าง ๆ สร้างเป็นวิถีชีวิตเฉพาะของตน เช่น เป็นชาวน้ำ ชาวเขา ชาวป่า เป็นพวกปศุสัตว์บนภูเขา เป็นกลุ่มเร่ร่อนในทะเลทราย เป็นพวกเพาะปลูกตามหุบเขาหรือลุ่มน้ำใหญ่ และมนุษย์นำเอาความต่างทางความรู้ ข่าวสาร ศิลปะ สินค้า วัฒนธรรมมาแลกเปลี่ยนกัน จึงเป็นลักษณะพื้นฐานของมนุษย์คล้ายกระบวนการอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาของชีวิตอื่นๆ ในธรรมชาติ^{๑๐๕}

^{๑๐๕} ธีรยุทธ บุญมี, ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕-๕๓.

๒.๖.๒.๒ ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้เสนอแนะคุณสมบัติของคนไทยที่พึงประสงค์ไว้ ๕ มิติ คือ มิติด้านร่างกาย มิติด้านจิตใจ มิติด้านความรู้ มิติด้านทักษะ และมิติด้านลักษณะชีวิต หมายความว่า การมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รู้จักและเข้าใจตนเองดี รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถปรับอารมณ์ของตนเองให้สามารถสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของบุคคลต่าง ๆ สามารถสร้างความร่วมมือ เป็นผู้รู้จักและเข้าใจสถานการณ์สภาพแวดล้อม คือ รู้จัก และเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดี สามารถปรับตัวตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ มีความรู้สึกซึ่งถึงแก่นสาระทักษะด้านภาษา สละสลวยสทวิหยาการ มีทักษะด้านการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านภาษา ทักษะด้านอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ ทักษะการจัดการ มีลักษณะชีวิตที่พึงประสงค์ คือ ขยัน อดทน และทุ่มเททำงานหนัก มีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และมีทักษะทางสังคม คือ เข้าร่วมกับสังคมดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขเกิดประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน คือ มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการปรับตัว และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น^{๑๐๖}

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาใด ๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นทั้งในฐานะส่วนบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม โดยอาศัยพลังของสังคม ส่งเสริมให้มีการพึ่งพาตนเองในสังคม ถ้าหากรัฐจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของการพัฒนาแต่เพียงฝ่ายเดียว และให้ประชาชนเป็นแต่เพียงผู้ถูกพัฒนา หรือถูกกระทำโดยไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาดังเช่นที่ว่า ที่มาของการมีส่วนร่วม สืบเนื่องมาจากความล้มเหลวของการพัฒนาในอดีตที่ไม่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้ ดังนั้น จึงมีแนวคิดใหม่ว่าการพัฒนานั้นควรให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนกำหนด^{๑๐๗} การให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนานั้น เป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้ นั่นคือประชาชนจะเป็นผู้ร่วมมือเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเอง มิใช่เป็นเพียงผู้เข้ารับการพัฒนาเท่านั้นเพราะผู้กระทำการพัฒนาจะเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนานั้น

สอดคล้องกับปรัชญาการพัฒนาชนบทแนวใหม่ของ ไพรัช เตชะรินทร์ และปธาน สุวรรณมงคล กล่าวว่า การพัฒนาชนบทแนวใหม่นี้ เป็นการทำให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเองโดยตรง รู้จักวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ตนเป็นอยู่ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นวิธีการพัฒนาที่น่าจะเหมาะสมและถูกต้อง เพราะเป็นการให้การศึกษาอกระบบกับชาวชนบท จะทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม และถ้าประชาชนเห็นว่าดีมีประโยชน์ตรงกับปัญหาที่แท้จริง เขาจะนำไปปฏิบัติเอง กิจกรรมจะเป็นตัวยึดให้กลุ่มของชาวชนบทอยู่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มได้รับประโยชน์ร่วมกันและเป็นแนวเดียวกัน^{๑๐๘}

^{๑๐๖} กุหลาบ สายประดิษฐ์, *กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ*, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๙), หน้า ๔๙.

^{๑๐๗} บุญเพรง บ้านบางพูน, *ศรัทธาแห่งชุมชนพลัง*, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๙๑.

^{๑๐๘} ไพรัตน์ เตชะรินทร์, *ทบทวนปรัชญา หลักการ การพัฒนาชนบทไทย*, (กรุงเทพมหานคร : ยูนิตีพับลิเคชั่น, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑.

ผดุงพร ธรรมดา ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จะต้องไม่หมายความว่าเพียงแต่การดึงเอาประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบ เป้าหมายของงาน” และ “กำหนดให้มีการร่วมงาน” ดังที่ผ่านมาแต่จะต้องมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทตั้งแต่การคิดค้นปัญหา วางแผนปฏิบัติงานดูแล กำกับ ตลอดจนจนการประเมินผลติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้อง หมายถึง การมอบอำนาจ อธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนา คือ

๑. เป็นการระดมพลังทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ มาส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาดำเนินไปได้
๒. ทำให้กว้างขวางพัฒนาได้รับข้อเท็จจริง
๓. ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของผูกพัน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมนั้น^{๑๐๙}

วีรพงษ์ เดชบุญ ได้กล่าวสรุปไว้ในรายงานการวิจัย พบว่า การยกระดับคุณภาพชีวิต และมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น มีหลักและวิธีการหลายอย่างด้วยกันแต่ที่สำคัญและขาดเสียมิได้ คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เพราะการพัฒนาที่ได้ผลดี และถาวรที่สุดนั้นย่อมเกิดจากพลังและความสามารถของประชาชน ดังนี้ การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างแท้จริง จะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านและทุกขั้นตอน^{๑๑๐}

วีรพงษ์ ได้แสดงทัศนะว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ จะต้องเกิดมาจากแนวคิดสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ความสนใจและความห่วงหาอาทรกันระหว่างบุคคลและได้กลายเป็นความสนใจร่วมกันของส่วนรวม
๒. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
๓. การตกลงร่วมใจกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชน ให้ไปในทิศทางที่พึงปรารถนามีพลังมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่^{๑๑๑}

จากการศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้แล้วนั้น สรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเกี่ยวข้องและเปิดโอกาสให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล สมาคม หรือองค์กรต่างๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อันเป็นเหตุเร้าใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ สำรวจปัญหา วางแผนปฏิบัติการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกตระหนักว่าตนเองได้มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของกิจกรรมของ

^{๑๐๙} ผดุงพร ธรรมดา, การศึกษาความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล จังหวัดศรีสะเกษ, **วิทยานิพนธ์ ค.ม.**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๑๑๐} วีรพงษ์ เดชบุญ, **รายงานการวิจัย เรื่องความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ๑๒ ปีขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตการศึกษา ๑๐, (สงขลา : สำนักพัฒนาการศึกษาฯ และวัฒนธรรม เขต ๑๐., ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๘.

^{๑๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓

ชุมชนจะได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่างๆ ด้วยดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร รวมทั้งขึ้นอยู่กับกาลเวลา และยุคสมัยอีกด้วย ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในพื้นที่วิจัย ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยคำนึงถึงคุณค่าและความหลากหลายของคนในสังคม

สรุป รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายเห็นพ้องต้องกัน เป็นการร่วมมือของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวัด หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศีล ๕ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้งเพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศีล ๕ ให้กับประชาชนได้มีโอกาสเลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงามตามความตั้งใจของแต่ละบุคคลในที่สุด

บทที่ ๓

สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ตามดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เพื่อที่จะเสริมสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว มีความสงบร่มเย็น โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา ด้วยการส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชน ทุกหมู่เหล่า ทุกระดับได้นำหลักของศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ภายใต้หลักการขับเคลื่อนโดยให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ซึ่งการดำเนินงานแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑-๒ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ เป็นการดำเนินงานในเชิงปริมาณโดยสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนในการสมัครเข้าร่วมโครงการ และในระยะที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๕๘ - กันยายน ๒๕๖๐) เป็นการดำเนินงานเชิงคุณภาพ โดยการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนโครงการด้วยการส่งเสริม และการประกอบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธรวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ที่สนับสนุนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพของจอห์น เอ็ดเวิร์ด เดมมิง ในชื่อว่า วัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจรคุณภาพ หรือวัฏจักรแห่งการบริหารองค์กรคุณภาพ^{๑๒} คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) ส่วนการดำเนินงานกิจการของจังหวัดหนองคาย ซึ่งมีความชัดเจนที่กำหนดเป้าหมายให้ดำเนินการครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย เป็นแกนหลักในการประสานการขับเคลื่อน โดยความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์ จังหวัดส่วนราชการ สถานศึกษา อำเภอท้องที่ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคประชาชน ร่วมขับเคลื่อนอย่างบูรณาการและเป็นภาคีเครือข่าย

๓.๑ ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Plan)

๓.๑.๑ การดำเนินงานกิจการจังหวัดหนองคาย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ร่วมกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา จังหวัดหนองคาย

๓.๑.๑.๑ แนวทางการดำเนินงาน

จังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ภายใต้นโยบายนายสุชาติ นพวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมีความชัดเจน ที่กำหนดเป้าหมายให้ดำเนินการครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัด

^{๑๒} สมศักดิ์ ลินธนะเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๐-๑๙๐.

หนองคาย ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย เป็นแกนหลักในการประสานการขับเคลื่อน โดยความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์ จังหวัดส่วนราชการ สถานศึกษา อำเภอท้องที่ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคประชาชน ร่วมขับเคลื่อนอย่างบูรณาการ และเป็นภาคีเครือข่าย อีกทั้งมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเฉพาะคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม และในการดำเนินงานของโครงการในระยะที่ ๓ ของปี ๒๕๕๙ – ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพ ควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ดังนี้^{๑๑๓}

๑. กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕
๒. กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ
๓. กิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ ของจังหวัดหนองคาย มีดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๓.๑.๑.๒ ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน

แผนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดหนองคาย^{๑๑๔} (ระยะที่ ๑ - ๓)

วัน เดือน ปี	รายการ	เป้าหมาย	สถานที่ ดำเนินการ
มิ.ย. - ส.ค. ๕๗	ระยะเร่งด่วน		
	๑. จัดทำโครงการสร้างความ ปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา		

^{๑๑๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓) จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙, หน้า ๒๑.

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

	หมู่บ้านรักษาстил ๕ และแผนการขับเคลื่อนโครงการฯ		
	๒. ทำความตกลงร่วมมือ (MOU) กับภาคส่วนต่างๆของจังหวัด และคณะสงฆ์ (ธรรมยุตและมหานิกาย)	คณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับ จจ. และจอ.	วัดศรีชะเกษ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย
	๓. ทำพิธีมอบป้ายโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ ให้กับคณะสงฆ์ทุกวัดและสถานศึกษาในจังหวัดหนองคาย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการและเป็นการตกลงร่วมกันในเชิงสัญลักษณ์		
	๔. แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัด กำหนดตัวชี้วัดโครงการ และแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ		
ก.ย. ๕๗ - ก.ย. ๕๘	ระยะปานกลาง		
	๑. แลกเปลี่ยนเปิดตัวโครงการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนพุทธศาสนิกชนสมัครเข้าร่วมโครงการ	ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของประชากร	
	๒. ประชุมคณะสงฆ์ในระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง เพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนในระดับอำเภอ	คณะผู้ปกครองสงฆ์ระดับจจ. และจอ.	วัดศรีชะเกษ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย
	๓. ออกกรณรงค์เพื่อขับเคลื่อนโครงการกับคณะสงฆ์ทุกอำเภอ	เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ	สำนักงานเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ
	๔. อำเภอขับเคลื่อนโครงการลงสู่ตำบลหมู่บ้านอย่างเป็นรูปธรรม		
	๕. ร่วมจัดงาน มหกรรมปรางทองสมานฉันท์ คืนความสุขให้คนในชาติในระดับจังหวัด	ผู้นำชุมชนเข้าร่วมโครงการ	หอประชุมประจักษ์ศิลปาคม ศาลากลางจังหวัดหนองคาย
วัน เดือน ปี	รายการ	เป้าหมาย	สถานที่ดำเนินการ
	๖. จัดโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระ	ประชาชน	วัดหรือเจ้าสำนัก

	<p>เกียรติ ภายใต้โครงการ</p> <p>๗.๑ ปฏิบัติธรรมครอบครัว อบอุ่นด้วยพระธรรมเฉลิม พระเกียรติ</p> <p>๗.๒ ปฏิบัติธรรม หนึ่งใจ...ให้ ธรรมะ</p> <p>๗.๓ ศาสนธรรมสร้าง ภูมิคุ้มกันยาเสพติด เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี</p> <p>๗.๔ วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา และวันวิ สาขบูชา ประจำปี ๒๕๕๘</p>	<p>เยาวชน นักเรียน นักศึกษา</p>	<p>ปฏิบัติธรรมที่มี ความพร้อม</p>
	๗. โครงการสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ศาสนาและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	จำนวน ๒ รุ่น	วัดโพธิ์ชัย (พระ อารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
	๘. รับสมัครอาสาสมัครปกป้อง พระพุทธศาสนาแต่งตั้งและจัดประชุม อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา	ไม่น้อยกว่าร้อย ละ ๑๕ ของ ประชากร	
	๙. ติดตามผลการดำเนินงาน		
ต.ค. ๕๘-ก.ย. ๖๐	ระยะยาว		
	๑. จัดกิจกรรมส่งเสริม การสร้าง แรงจูงใจการปฏิบัติตามแนว ศีล ๕ อย่างต่อเนื่อง	ครอบคลุมทุก พื้นที่	หมู่บ้านทุกแห่ง จังหวัด
	๒. รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์เชิญชวน ขยายผลสำเร็จในเชิง ประสิทธิผลของโครงการ		
	๓. สร้างองค์กรเครือข่ายปกป้อง พระพุทธศาสนาขึ้นทุก	ไม่น้อยกว่าร้อย ละ ๒๐ ของ	จัดประชุมอย่าง น้อย ๒ ครั้ง

	หมู่บ้าน/ชุมชน	จำนวน ประชากร	
	๔. ติดตามผลการดำเนินงาน รวบรวมและสรุปผลโครงการ		

**๓.๑.๒ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนระดับจังหวัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์
โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๓ จังหวัดหนองคาย**

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในหลายระดับได้แก่ ระดับฝ่ายปกครองของศาสนจักรและอาณาจักร ระดับฝ่ายปกครอง และระดับปฏิบัติการ จำนวนมากกว่า ๔ ครั้ง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนระดับจังหวัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการขับเคลื่อนงานให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วตามวัตถุประสงค์ของผู้ปกครองทั้งฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักร ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๓.๑.๒.๑ ปฏิทินการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๕๘ – กันยายน ๒๕๖๐) จังหวัดหนองคาย^{๑๑๕}

ยุทธศาสตร์ ที่	ภารกิจการขับเคลื่อน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑	๑. เสนอขออนุมัติโครงการ ๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน (ประกาศ จังหวัด) ๓. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ๔. จัดทำแผนกรอบแนวทางการดำเนินงาน ๕. แลกเปลี่ยน ๖. บันทึกข้อตกลงร่วมมือการขับเคลื่อน	ธันวาคม ๒๕๕๘ – มกราคม ๒๕๕๙	พศจ.นค.

^{๑๑๕} อ้างแล้ว

	โครงการ (MOU) ๗. ประสานการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ โครงการหน่วยงานต่างๆในจังหวัด		
๒	๑. จัดทำกรอบคู่มือกรอบแนวทางการ ดำเนินงาน ๒. แต่งตั้งอาสาปกป้องพระพุทธศาสนาระดับ จังหวัด	กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙	พศจ.นค
๓	กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนโครงการ	ปี ๒๕๕๙	หมู่บ้าน/วัด/ โรงเรียน/ หน่วยงาน
	๓.๑ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล <u>๕</u> <u>ศีลข้อ ๑</u> ๑. กิจกรรมรณรงค์ ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ๒. กิจกรรมกำหนดพื้นที่เป็นเขตอภัยทาน และ กิจกรรม ปล่อยนกปล่อยปลา <u>ศีลข้อ ๒</u> ๑. กิจกรรมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน	พฤษภาคม – กรกฎาคม ๒๕๕๙	สพม./สพป. วัด พช.
ยุทธศาสตร์ ที่	ภารกิจที่ขับเคลื่อน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
	๒. กิจกรรมสหกรณ์ชุมชน ฅำปนกิจสงเคราะห์ <u>ศีลข้อ ๓</u> ๑. กิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม ๒. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยชุมชน <u>ศีลข้อ ๔</u> ๑. กิจกรรมสนับสนุนประกวด สวดมนต์หมู่ สรภัญญะ การร้องเพลงธรรมะ ๒. กิจกรรมการประกวดมารยาทไทย <u>ศีลข้อ ๕</u> ๑. กิจกรรมเดินวิ่ง ลดละเลิกอบายมุข ๒. กิจกรรมการออกกำลังกายแข่งกีฬาพื้นบ้าน	พฤษภาคม – กรกฎาคม ๒๕๕๙	พช. พศจ./ โรงเรียน/วัด สสจ. วธจ./สพม./ สพป. พศจ./สสส./ วธจ. ท้องถิ่น
	๓.๒ กิจกรรมตามวิถีชีวิตชาวพุทธ ๑. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (มาฆบูชา วิ	กุมภาพันธ์ – ตุลาคม	พศจ./รร./

	สาขาวิชา อาสาฬหบูชา) ๒. กิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม ๓. กิจกรรมบรรพชาอุปสมบท ๔. กิจกรรมสร้างความปรองดอง ๕. กิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน	๒๕๕๙	ชุมชน วรจ. พศจ. ปกครอง พช.
	๓.๓ กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ๑. กิจกรรมประชุมพระเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒. ผลการดำเนินงานของอปต.	กันยายน ๒๕๕๙	พศจ. พศจ./คณะ สงฆ์
๔	๑. การคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ประจำอำเภอ จำนวน ๖๒ หมู่บ้าน ประจำตำบลๆละ ๑ หมู่บ้าน (นำร่อง) ๒. การคัดเลือกหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๕ หน่วยงาน (นำร่อง) ๓. การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๙ โรงเรียน (นำร่อง) ๔. การคัดเลือก อปต. ดีเด่น จำนวน ๑๕ แห่ง ๕. คัดเลือกโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญนำร่อง ๓ โรงเรียน	พฤษภาคม – กรกฎาคม ๒๕๕๙	พศจ.ร่วมกับ คณะกรรมการ ดำเนินงาน และอำเภอทุก อำเภอ
๕	๑. กิจกรรมประกาศเกียรติคุณ หมู่บ้าน / หน่วยงาน /โรงเรียนต้นแบบรักษาศีล ๕	พฤศจิกายน ๒๕๕๙	พศจ.
๖	การมอบโล่รางวัล เกียรติบัตรหมู่บ้าน/หน่วยงาน/ โรงเรียนต้นแบบ	ธันวาคม ๒๕๕๙	พศจ.
ยุทธศาสตร์ ที่	ภารกิจขับเคลื่อน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
การขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี ๒๕๖๐ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่ ๒ - ๖			
๒	แต่งตั้งอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน		
๓	กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนโครงการ	ปี ๒๕๖๐	หมู่บ้าน/วัด/ โรงเรียน/ หน่วยงาน
	๓.๑ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕		

	<p>ศิลปะข้อ ๑</p> <p>๑. กิจกรรมรณรงค์ ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ</p> <p>๒. กิจกรรมกำหนดพื้นที่เป็นเขตอภัยทาน และกิจกรรมปล่อยนกปล่อยปลา</p> <p>ศิลปะข้อ ๒</p> <p>๑. กิจกรรมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน</p>	พฤษภาคม - กรกฎาคม ๒๕๖๐	สพม./สพป. วัด
	<p>๒. กิจกรรมสหกรณ์ชุมชน ฅาปนกิจสงเคราะห์</p> <p>ศิลปะข้อ ๓</p> <p>๑. กิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม</p> <p>๒. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยชุมชน</p> <p>ศิลปะข้อ ๔</p> <p>๑. กิจกรรมสนับสนุนประกวด สวดมนต์หมู่สรภัญญะ การร้องเพลงธรรมะ</p> <p>๒. กิจกรรมการประกวดมารยาทไทย</p> <p>ศิลปะข้อ ๕</p> <p>๑. กิจกรรมเดินวิ่ง สดละเล็กลอยมุข</p> <p>๒. กิจกรรมการออกกำลังกายแข่งกีฬาพื้นบ้าน</p>	พฤษภาคม - กรกฎาคม ๒๕๖๐	พช. พช. พศจ./ โรงเรียน/วัด สสจ. พช. พช. พช./ สพป. พศจ./สสส./ วธจ. ท้องถิ่น
	<p>๓.๒ กิจกรรมตามวิถีชีวิตชาวพุทธ</p> <p>๑. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา)</p> <p>๒. กิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม</p> <p>๓. กิจกรรมบรรพชาอุปสมบท</p> <p>๔. กิจกรรมสร้างความปรองดอง</p> <p>๕. กิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน</p>	กุมภาพันธ์ - ตุลาคม ๒๕๖๐	พศจ./รร./ ชุมชน วธจ. พศจ. ปกครอง พช.
ยุทธศาสตร์ที่	ภารกิจการขับเคลื่อน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
	<p>๓.๓ กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)</p> <p>๑. กิจกรรมประชุมพระเผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>๒. ผลการดำเนินงานของอปต.</p>	กันยายน ๒๕๖๐	พศจ. พศจ./คณะ สงฆ์
๔	<p>๑. การคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๔๐๐ หมู่บ้าน</p> <p>๒. การคัดเลือกหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕</p>	พฤษภาคม - กรกฎาคม ๒๕๖๐	อำเภอทุก อำเภอ พศจ.

	จำนวน ๑๒๐ หน่วยงาน ๓. การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๑๘๐ โรงเรียน ๔. การคัดเลือก อปต. ดีเด่น จำนวน ๘๐ แห่ง		
๕	กิจกรรมประกาศเกียรติคุณ หมู่บ้าน / หน่วยงาน / โรงเรียนต้นแบบรักษาศีล ๕	พฤศจิกายน ๒๕๕๙	พศจ.
๖	การมอบโล่รางวัล เกียรติบัตร หมู่บ้าน/หน่วยงาน/ โรงเรียนต้นแบบรักษาศีล ๕	ธันวาคม ๒๕๕๙	พศจ.

หมายเหตุ ๑. ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ขับเคลื่อนให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานราชการ/ทุกหมู่บ้าน/ทุกโรงเรียน และทำการคัดเลือกตามเป้าหมายที่กำหนด

๒. ห้วงระยะเวลาการดำเนินงานอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานรายงานผลการดำเนินงานตามแบบฟอร์มความคืบหน้าการดำเนินงานทุกสิ้นเดือน (๒๕๕๙ - ๒๕๖๐) ประกอบด้วย

๓.๑. หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจทุกแห่ง

๓.๒ สถานศึกษา

๓.๓ หมู่บ้าน

๓.๔ ตำบล

๓.๕ อำเภอ

๓.๑.๒.๒ กรอบการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดหนองคาย^{๑๑๖} ระยะที่ ๓ (๒๕๕๘
- ๒๕๖๐)

ยุทธศาสตร์ที่	แผนงานโครงการ	หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลา ดำเนินงาน	หมายเหตุ
๑. การบริหารจัดการ โครงการ	๑. การบริหารจัดการ โครงการ			
๒. การจัดทำคู่มือแนว ทางการดำเนินงาน โครงการ หมู่บ้าน รักษาศีล ๕	๑. การจัดทำแนว ทางการปฏิบัติตาม กรอบการดำเนินงาน			
๓. กิจกรรมสนับสนุน โครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕	๑. โครงการส่งเสริม ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ			

^{๑๑๖} อ้างแล้ว, หน้า ๒๘.

	๒. โครงการพัฒนาศาสนสถานกำหนดเป็นเขตพื้นที่อภัยทาน			
	๓. โครงการกองทุนหมู่บ้าน			
	๔. โครงการสหกรณ์ชุมชน ฌาปนกิจสงเคราะห์			
	๕. โครงการอบรมปฏิบัติธรรม			
	๖. โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยชุมชน			
	๗. โครงการประกวดสวดมนต์หมู่สรภัญญะ การร้องเพลงธรรมะ			
	๘. โครงการประกวดมารยาทไทย			
	๙. โครงการกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา			
	๑๐. โครงการกิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม			
	๑๑. โครงการสร้างความปรองดอง			
ยุทธศาสตร์ที่	แผนงานโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ	ระยะเวลาดำเนินงาน	หมายเหตุ
	๑๒. โครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน			
	๑๓. โครงการประชุมพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด			
	๑๔. โครงการหน่วยอบรม			

	ประชาชนประจำตำบล			
๔. การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน	๑. โครงการคัดเลือกหมู่บ้าน หน่วยงาน โรงเรียน หน่วย อปต.ต้นแบบ รักษาศีล ๕			
๕. การสรุปและประกาศผลหมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ	๑. การประกาศเกียรติคุณ หมู่บ้าน โรงเรียน หน่วยงาน อปต.ต้นแบบดีเด่น รักษาศีล ๕			
๖. การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร หมู่บ้านรักษาศีล ๕	๑. การมอบโล่รางวัล หมู่บ้าน โรงเรียน หน่วยงาน อปต.ต้นแบบดีเด่น รักษาศีล ๕			

๓.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติงานตามแผนของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย (Do)

๓.๒.๑ การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย

จังหวัดหนองคาย^{๑๑๗} เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นจังหวัดชายแดนและเป็นจังหวัดที่เงียบสงบ น่านอยู่และน่านท่องเที่ยว มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับประเทศลาว มีพื้นที่แคบแต่ยาว มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการชมบั้งไฟพญานาคในวันออกพรรษา เมืองหนองคายมีชื่อปรากฏอยู่ในพงศาวดารล้านช้างตลอดยุคสมัย ดังเช่นปรากฏเป็นชื่อเมืองเวียงคุก เมืองปะโค เมืองปากห้วยหลวง (อำเภอโพธิ์ชัยในปัจจุบัน) และนอกจากนี้ยังปรากฏในศิลาจารึกจำนวนมากที่กษัตริย์แห่งเวียงจันทน์ได้สร้างไว้ในบริเวณจังหวัดหนองคาย โดยเฉพาะเมืองปากห้วยหลวงเป็นเมืองลูกหลวง นอกจากนี้ในรัชสมัยพระเจ้าวรัตนธรรมประโชติฯ พระราชโอรสในพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ตั้งสมเด็จพระสังฆราชวัดมุลจินทรอารามอยู่ที่เมืองห้วยหลวง และยังพบจารึกที่วัดจอมมณี ลงศักราช พ.ศ. 2098 จารึกวัดศรีเมือง พ.ศ. 2109 จารึกวัดศรีบุญเรือง พ.ศ. 2151 เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบโบราณสถานอิทธิพลล้านช้างจำนวนมาก เช่น พระธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะพระธาตุบังพวน สร้างก่อน พ.ศ. 2106 จารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา (อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู) ลงศักราช พ.ศ. 2106 กล่าวถึงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้อุทิศข้าทาสและที่ดินแก่วัดถ้ำสุวรรณคูหา และได้สร้างพระพุทธรูปไว้ที่พระธาตุบังพวนอีกด้วย

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย สังกัดการคณะสงฆ์ภาค ๘ ประกอบด้วย ๖ จังหวัด คือ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ

^{๑๑๗}วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดหนองคาย>, หน้า ๑.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย^{๑๑๘} ตั้งอยู่ที่วัดโพธิ์ชัยพระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีพระราชรัตนาลงกรณ์ (พิศิษฐ์ สุวีโร, ป.ธ.๔, พธ.ด.) รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เป็นเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย มีรองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ๒ รูป คือพระศรีญาณวงศ์ (นิมิตย์ ปณฺฑิตเสวี, ป.ธ.๙, ค.ด.) วัดศรีชมภูองค์ตั้ง อำเภอท่าบ่อ และพระศรีวชิรมลลี (บุญถม สุนทรเมธี, ป.ธ.๙, ค.ม.) วัดชัยพร อำเภอเมืองหนองคาย

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายแบ่งการปกครองออกเป็น ๙ อำเภอ ๖๒ ตำบล ๑๐๒ เขต ๖๕๖ วัด คือ ๑. อำเภอเมืองหนองคาย มี ๑๖ ตำบล ๒๓ เขต ๑๘๒ วัด

๒. อำเภอท่าบ่อ มี ๑๐ ตำบล ๑๒ เขต ๑๐๖ วัด

๓. อำเภอศรีเชียงใหม่ มี ๔ ตำบล ๘ เขต ๓๐ วัด

๔. อำเภอสังคม มี ๕ ตำบล ๑๐ เขต ๔๒ วัด

๕. อำเภอโพนพิสัย มี ๑๑ ตำบล ๒๕ เขต ๑๒๖ วัด

๖. อำเภอโพธิ์ตาก มี ๓ ตำบล ๕ เขต ๑๖ วัด

๗. อำเภอเฝ้าไร่ มี ๕ ตำบล ๖ เขต ๕๗ วัด

๘. อำเภอรัตนวาปี มี ๕ ตำบล ๗ เขต ๕๔ วัด

๙. อำเภอสระใคร มี ๓ ตำบล ๖ เขต ๔๓ วัด

มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๙ รูป มีรองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๑๕ รูป มีเจ้าคณะตำบล จำนวน ๖๒ รูป มีพระภิกษุ จำนวน ๒,๖๒๕ รูป มีสามเณร จำนวน ๑,๐๓๗ รูป

เจ้าคณะจังหวัดหนองคายจากอดีตถึงปัจจุบัน^{๑๑๙}

ลำดับ	รายนามเจ้าคณะจังหวัด	วัด	ปีที่ดำรงตำแหน่ง
๑	พระครูศีลสารวิสุทธิ (ลุน)	ศรีสุ่มังคล์	พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๘๑
๒	พระธรรมไตรโลกาจารย์ (รักษ เรวโต ป.ธ.๔)	ศรีเมือง	พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๙๔
๓	พระธรรมปริยัติมุนี (นวน เขมจารี ป.ธ.๖)	โพธิ์ชัย	พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๕๓๓
๔	พระธรรมมงคลรังษี (คำบ่อ อรุโณ น.ธ.เอก)	โพธิ์ชัย	พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๔๙
๕	พระราชธีราภรณ์ (พร้อม เรวโต ป.ธ.๙)	ศรีชมชื่น	พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๕
๖	พระเทพกิตติมุนี (ประทัย วชิรญาณ ป.ธ.๕)	ศรีษะเกษ	พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘
๗	พระราชรัตนาลงกรณ์ (พิศิษฐ์ สุวีโร ป.ธ.๔)	โพธิ์ชัย	พ.ศ. ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน

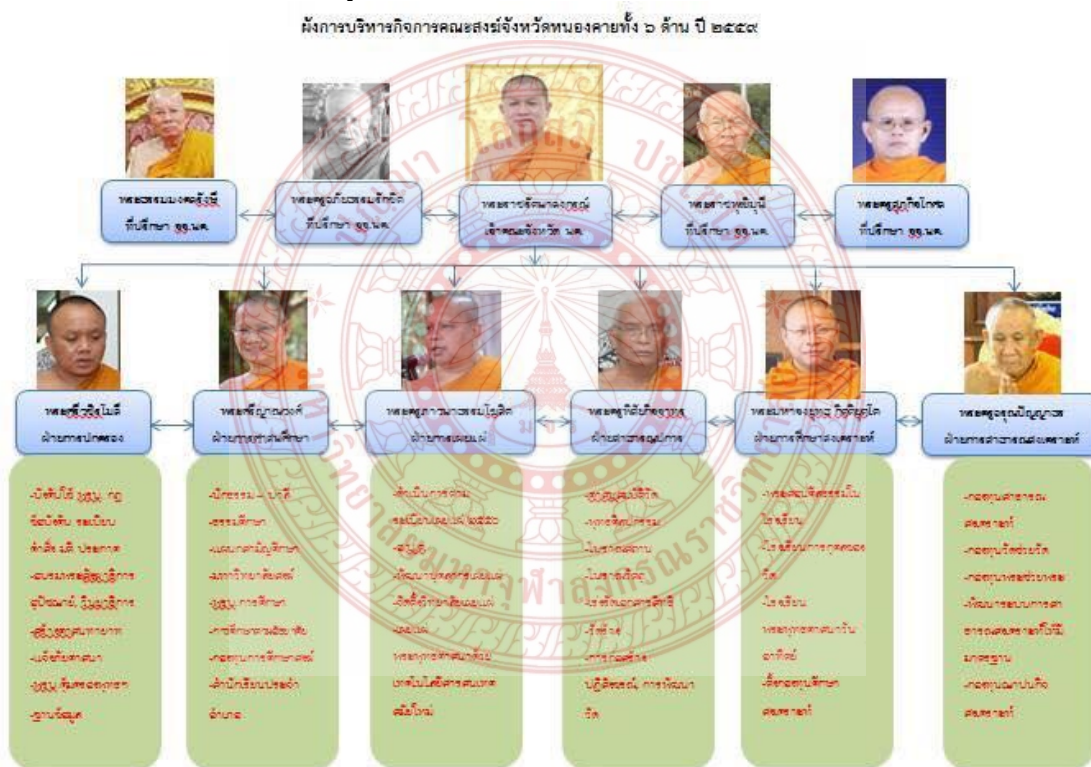
จังหวัดหนองคายมีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ที่ดำรงตำแหน่งการปกครองระดับเจ้าคณะจังหวัดมาแล้วทั้งสิ้น จำนวน ๗ รูป คือพระครูศีลสารวิสุทธิ (ลุน) วัดศรีสุ่มังคล์ พระธรรมไตรโลกา

^{๑๑๘} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดหนองคาย. หนองคาย : ดับเบิลเอการพิมพ์, ๒๕๕๙ หน้า ๓.

^{๑๑๙} พระราชรัตนาลงกรณ์. หนองคายคณิสสร. (กรุงเทพมหานคร : หจก.แอลซีพีริติพการพิมพ์, ๒๕๕๘,) หน้า ๔๒.

จารย์ (รักษ เรวโต ป.๖.๔) วัดศรีเมือง พระธรรมปริยัติมุนี (นวน เขมจารี ป.๖.๖) วัดโพธิ์ชัย พระธรรมมงคลรังสี (คำบ่อ อรุโร น.๖.เอก) วัดโพธิ์ชัย พระราชาธิราภรณ์ (พร้อม เรวโต ป.๖.๙) วัดศรีชมชื่น พระเทพกิตติมุนี (ประทัย วชิรญาโณ ป.๖.๕) วัดศรีชะเกษ และรูปปัจจุบัน พระราชรัตนาลกรณ์ (พิศิษฐ์ สุวีโร ป.๖.๔) วัดโพธิ์ชัยพระอารามหลวง

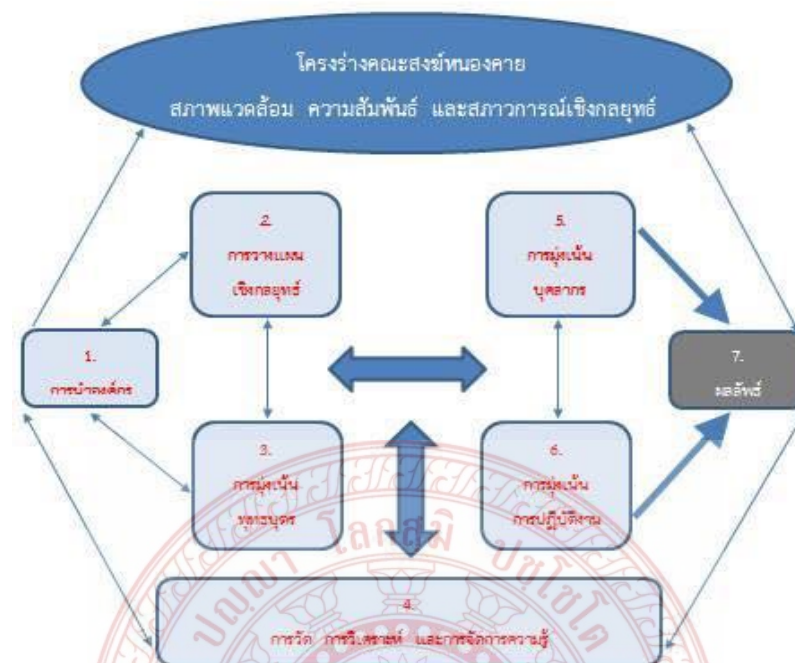
คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายบริหารปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน มีรองเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๒ รูป เป็นรองประธาน มีเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอทั้ง ๙ อำเภอเป็นกรรมการ มีเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดเป็นเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการ มีการประชุมสามัญทุกเดือน สัญจรไปทุกอำเภอในแต่ละปี พร้อมกันนี้ก็ได้กระจายอำนาจเพื่อแบ่งภาระงานทั้ง ๖ ด้านให้พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม ดังรูปภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๑ ผังการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย^{๑๒๐} ทั้ง ๖ ด้าน ปี ๒๕๕๙

^{๑๒๐} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดหนองคาย. (หนองคาย : ตีพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๔.

มุมมองเชิงระบบ เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ

ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ^{๑๑}

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด หรือเพื่อความเป็นเลิศ โดยใช้มุมมองเชิงระบบดังนี้คือ

๑. การนำองค์การ
๒. การวางแผนเชิงกลยุทธ์
๓. การมุ่งเน้นพุทธบุตร
๔. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้
๕. การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน
๖. การมุ่งเน้นบุคลากร
๗. ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ

และมีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่ออีเมลมีเดีย โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา

๓.๒.๒ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓.๒.๒.๑ ความเป็นมาและความสำคัญโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๒}

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๑๒} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์, คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๓ (ระยะยาว), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อภัยคุณ ครีเอทีฟ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑ - ๑๘.

จากสถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วย การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติด และอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และการจบบ้างดูหมิ่นสถาบันหลักของชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึกศีลธรรมและคุณ อันจะส่งผลให้สังคมเกิดความขัดแย้ง

คณะสงฆ์ โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มิ่งมงคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชมีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติ สุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน กรอบกักกันคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วน ในประเทศร่วมมือกันดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคี โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบลอำเภอจังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยิ่งขึ้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทย มีศีลธรรมและคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัยได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วน ของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มิ่งมงคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญ มนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล๕ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชน ย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ แก่ประชาชนในชาติโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด

๓.๒.๒.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
๒. เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนประเทศ
๓. เพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
๔. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

๓.๒.๒.๓ เป้าหมายการดำเนินงานของโครงการ

ครอบคลุมจำนวน ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๔,๖๙๓ หมู่บ้านและประชากร ๖๑,๕๖๑,๙๓๓ คน (ภายในระยะเวลา ๔ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ – ๒๕๖๐)

เป้าหมายเชิงปริมาณ

ดำเนินการรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนรักษาศีล ๕ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศจำนวน ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๔,๖๙๓ หมู่บ้าน ๖๑,๕๖๑,๙๓๓ คน โดยแบ่งระยะการดำเนินงานเป็นสองระยะดังนี้

๑. **ระยะเร่งด่วน** ตั้งแต่เดือนมิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๕๗ จะต้องดำเนินการมีการลงนาม ขอตกลงให้ ในการขับเคลื่อนการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล๕” เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ครอบคลุมทุกพื้นที่

๒. ระยะปานกลาง ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๗ – กันยายน ๒๕๕๘ จะต้องดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ ธรรมรงค์ เขิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงาน สมัครเข้าร่วมโครงการและรักษาศีล ๕ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน และสมัครร่วมเป็นอาสาสมัคร ปกป้องพระพุทธศาสนาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕

๓. ระยะยาว ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ – กันยายน ๒๕๖๐ จะต้องดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ ธรรมรงค์ เขิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา สมัครเข้าร่วมและหน่วยงาน โครงการและรักษาศีล ๕ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน และมีองค์กรเครือข่ายปกป้อง พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยการ ปฏิบัติตาม หลักศีล ๕ เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบ ร่มเย็นและมีความสุขอย่างยั่งยืน

๓.๒.๒.๔ วิธีการดำเนินงาน

๑. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน “บวร” โรงเรียนเพื่อให้เกิดความตระหนักใน บทบาทหน้าที่ ของกันและกัน

๒. ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อชาติ บ้านเมือง

๓. ออกแบบการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมความภาคภูมิใจให้แก่บุคคล สถาบัน หน่วยงานที่ เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓.๒.๒.๕ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ประชาชนมีจิตสำนึกและได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ถิ่นกำเนิดของตนเองด้วยการสร้างความรักความสามัคคี ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๒. ประชาชนไทยทุกหมู่บ้าน ชุมชน ตำบลและสังคมมีความรัก เข้าใจ ความเคารพในความ คิดเห็นของกันและกันมีความเอื้อเฟื้อ เป็นสังคมเครือญาติและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓. ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุข

๔. ประชาชนมีความตระหนักรักปกป้องเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะ ส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงยั่งยืน

๓.๒.๒.๖ ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

ระยะเร่งด่วน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๕๗

๑. จัดประชุมชี้แจงโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต่อพระสงฆ์ภิกษุและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๒. จัดทำข้อตกลงความร่วมมือฉบับเคลื่อนโครงการ หรือแนวทางอื่นๆระดับจังหวัดใน อำเภอตำบลหมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

๓. ดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์

๔. ติดตามประเมินผลและรายงานผลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะปานกลาง ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๗ – กันยายน ๒๕๕๘

๑. ปรับปรุงข้อตกลงความร่วมมือขับเคลื่อนโครงการ หรือแนวทางอื่นๆระดับจังหวัดใน อำเภอบ้านหมี่ บ้าน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

๒. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ เขิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานรักษาศีล๕

๓. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา

๔. ประกาศยกย่องครอบครัว/หมู่บ้านรักษาศีล๕สถานศึกษา หน่วยงานราชการ ฯลฯ รักษาศีล๕ ที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด

๕. ติดตามประเมินผลและรายงานผลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะยาว ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ - กันยายน ๒๕๖๐

๑. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ เขิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกหมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานเข้าร่วมโครงการรักษาศีล๕

๒. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา

๓. จัดตั้งองค์กรเครือข่ายอาสาปกป้องพระพุทธศาสนาในทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

๔. ประกาศยกย่องครอบครัว/หมู่บ้านรักษาศีล๕สถานศึกษา หน่วยงานราชการ ฯลฯ รักษาศีล๕ ที่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด

๕. ติดตามประเมินผลและรายงานผลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

๑. หลักประกันความมั่นคงของชีวิต คือ ไม่มุงร้ายทำลายผู้อื่น

๒. หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน คือ ไม่ทุจริตคิดโกงไม่มัวเมาไม่ละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น

๓. หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ไม่ละเมิดต่อจริยธรรมทางเพศ

๔. หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ ไม่กล่าวร้ายคำที่ปราศจากความจริงผิดชอบ อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม

๕. หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ คือ การไม่ดื่ม ไม่เสพสิ่งของมีเมาและสิ่งเสพติดทุก

กิจกรรมขับเคลื่อนโครงการ

๑. อยู่ด้วยกันอย่างไรจึงได้ชื่ออยู่ด้วยความสามัคคีในหมู่คณะ

๒. การจัดกิจกรรมในชุมชนหมู่บ้าน วัด โรงเรียนส่วนราชการให้เน้นหลักธรรมที่ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์และแสดงถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๓.๒.๒.๗ การดำเนินงานโครงการ

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นี้ กำหนดรูปแบบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปของการบูรณาการความร่วมมือทั้งจากภาคส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และภาคประชาชน ตลอดจนทั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทุกศาสนาทุกภาคส่วน ในรูปของคณะกรรมการโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมมีการสร้างสังคมประเทศชาติให้มีความปรองดอง สมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้งสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบ ร่มเย็น และเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา

การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ระดับจังหวัด

จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย

- ก. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นกรรมการที่ปรึกษา
- ข. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ
- ค. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ
- ง. หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด เป็นกรรมการ
- จ. ผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือผู้แทนภาคประชาสังคมในจังหวัด เป็นกรรมการ
- ฉ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทำหน้าที่เป็นเลขานุการ และให้เลขานุการเลือกบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน ควบคุม ดูแล เพื่อให้การปฏิบัติงานในระดับ จังหวัด บรรลุเป้าหมาย และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษาและแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ให้กับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน
๓. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ พร้อมทั้งติดตามประเมินผล นำเสนอข้อบกพร่อง เพื่อการแก้ไขให้มีความสมบูรณ์โดยยิ่งขึ้นไป
๔. สนับสนุน ส่งเสริมให้รักษาศีล ๕ ในแต่ละระดับเป็นไปด้วยดี แพร่หลาย สร้างทัศนคติที่ดี และ ความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รักษาศีล พร้อมทั้งให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการแลกเปลี่ยน ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับศีล ๕ อย่างต่อเนื่อง
๕. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างกระแส และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ เห็นความสำคัญ มีความตระหนัก และสมัครเข้าร่วมโครงการ
๖. มีอำนาจสั่งการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในจังหวัด สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์
๗. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการภายในจังหวัด และรายงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามกรอบระยะเวลา
๘. พิจารณาดำเนินการ หรือสั่งการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ระดับอำเภอ

อำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ประกอบด้วย

- ก. เจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอในเขตอำเภอนั้น เป็นกรรมการที่ปรึกษา
- ข. นายอำเภอในเขตอำเภอนั้น เป็นประธานกรรมการ
- ค. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอนั้น เป็นรองประธานกรรมการ
- ง. นายกเทศมนตรีในอำเภอนั้น เป็นรองประธานกรรมการ
- จ. ผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กร สมาคมนิคมมูลหรือผู้แทนภาคประชาสังคมในอำเภอเป็นกรรมการ
- ฉ. กำนันทุกคนในเขตอำเภอนั้น เป็นกรรมการ
- ช. ปลัดอำเภอในเขตอำเภอนั้น ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ และให้กรรมการพิจารณาคัดเลือกในอำเภอนั้น ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. อำนาจการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน ควบคุม ดูแล เพื่อให้การปฏิบัติงานในระดับอำเภอ บรรลุเป้าหมาย และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ให้กับ คณะ ระดับตำบลและหมู่บ้าน
๓. แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เห็นสมควรตามที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้ โดยสะดวก พร้อมทั้งติดตามประเมินผล นำเสนอข้อบกพร่อง เพื่อการแก้ไขให้มีความสมบูรณ์โดย ยิ่งขึ้นไป
๔. สนับสนุน ส่งเสริมให้รักษาศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอเป็นไปด้วยดี แพร่หลาย สร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รักษา พร้อมทั้งให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับศิลป ๕ อย่างต่อเนื่อง
๕. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างกระแส และประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทราบ เห็นความสำคัญ มีความตระหนัก และสมัครเข้าร่วมโครงการ
๖. มีอำนาจสั่งการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์
๗. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการภายในอำเภอและรายงานให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดทราบผลการดำเนินงาน ผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ตามกรอบระยะเวลา
๘. พิจารณาดำเนินการ หรือสั่งการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ระดับตำบล

- ตำบลแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ประกอบด้วย
- ก. เจ้าคณะตำบลรองเจ้าคณะตำบลในเขตตำบลนั้น เป็นกรรมการที่ปรึกษา
 - ข. กำนันในตำบลนั้น เป็นประธานกรรมการ
 - ค. นายกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธานกรรมการ
 - ง. ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบลนั้น เป็นกรรมการ
 - จ. ประชาชนในเขตตำบลนั้น หมู่บ้านละ ๑ คนซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากชาวบ้าน ในเขต หมู่บ้านนั้นๆ เป็นกรรมการ
 - ฉ. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าที่เป็นเลขานุการ และให้กรรมการพิจารณาคัดเลือก บุคคล ในตำบลนั้น ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. อำนาจการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน ควบคุม ดูแล เพื่อให้การปฏิบัติงานในตำบล บรรลุเป้าหมาย และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
๒. ส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ให้กับ คณะกรรมการ ระดับหมู่บ้าน
๓. แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไป ได้ พร้อมทั้งติดตามประเมินผล นำเสนอข้อบกพร่อง เพื่อการแก้ไขให้มีความสมบูรณ์โดยยิ่งขึ้นไป
๔. สนับสนุน ส่งเสริมให้รักษาศิลปวัฒนธรรมในเขตตำบลเป็นไปด้วยดี แพร่หลาย สร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รักษา พร้อมทั้งให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการ แลกเปลี่ยน เรื่องอันเกี่ยวข้องกับศิลป ๕ อย่างต่อเนื่อง
๕. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างกระแส และประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนได้ทราบเห็นความสำคัญ มีความตระหนัก และสมัครเข้าร่วมโครงการ

๖. มีอำนาจสั่งการให้ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในตำบลส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์
๗. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการภายในตำบลและรายงานให้ผู้ว่าราชการ จังหวัด ผ่านนายอำเภอท้องที่ ตามกรอบระยะเวลา
๘. พิจารณาดำเนินการ หรือสั่งการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ระดับหมู่บ้าน

- หมู่บ้านแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ประกอบด้วย
- ก. เจ้าอาวาสวัดในเขตหมู่บ้าน เป็นกรรมการที่ปรึกษา
 - ข. ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้น เป็นประธานกรรมการ
 - ค. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาเทศบาลของหมู่บ้านนั้น เป็นรองประธาน
 - ง. ประชาชนในหมู่บ้านนั้น ไม่ต่ำกว่า ๓ คน ไม่เกิน ๕ คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจาก ชาวบ้านในหมู่บ้าน นั้น เป็นกรรมการ
 - จ. ให้กรรมการพิจารณาคัดเลือกบุคคลในหมู่บ้านนั้น ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ และบุคคล หน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. อำนวยการ ประสานงาน กำหนด แผนงาน ควบคุม ดูแล เพื่อให้การปฏิบัติงานใน หมู่บ้านบรรลุ เป้าหมาย และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
๒. ดำเนินการจัดประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ ผนึกพลัง ส่งเสริม ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญ และสมัครเข้าร่วมโครงการ
๓. แต่งตั้งหรือมอบหมายบุคคลหรือคณะบุคคล ให้เป็นผู้รับผิดชอบหรือเป็นอาสาสมัคร ผนึกพลังโครงการ
๔. ประชาสัมพันธ์เชิญชวน หรือจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้าน ศील ๕ อย่างต่อเนื่อง หรือดำเนินการในรูปของข้อตกลงประชาคมหมู่บ้าน
๕. ตรวจสอบติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการ และร่วมแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์
๖. จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินโครงการภายในหมู่บ้าน และรายงานให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดทราบ ผ่านนายอำเภอท้องที่ ตามกรอบระยะเวลา
๗. พิจารณาดำเนินการ หรือสั่งการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๓.๒.๒.๘ การขับเคลื่อนดำเนินงาน

๑. การดำเนินงานในส่วนกลาง

- ๑) จัดทำรายละเอียดโครงการ คู่มือการดำเนินงานโครงการฯ ร่างระเบียบมหาเถรสมาคม
- ๒) จัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการระหว่างผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติกับผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 - ๓) ขอความเห็นชอบโครงการฯ/ระเบียบมหาเถรสมาคม/แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ และรายงานมหาเถรสมาคมทราบ
 - ๔) จัดเตรียมเอกสาร จัดทำข้อมูลเพื่อชี้แจงที่ประชุมผู้บริหารฯ ขออนุมัติ งบประมาณ
 - ๕) จัดทำแผนประชาสัมพันธ์โครงการ
 - ๖) ชี้แจงข้อมูล/แผนงานโครงการฯ ต่อที่ประชุมผู้บริหารสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ฝ่าย

๗) ออกหนังสือแจ้งมติมหาเถรสมาคมแก่เจ้าคณะจังหวัด ๗๗ จังหวัด ทั้ง ๒

๘) ออกหนังสือแจ้งจังหวัดต่างๆ ดำเนินงานโครงการ

๙) จัดประชุมฯ เปิดตัวโครงการและแถลงข่าว

๒. การดำเนินงานในส่วนภูมิภาค

ก. ระยะเร่งด่วน

๑) จัดประชุมชี้แจงโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต่อพระสังฆาธิการและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๒) จัดทำข้อตกลงความร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน หรือแนวทางอื่นๆระดับ ในจังหวัด อำเภอตำบลหมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

๓) ดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์

๔) ติดตามประเมินผลและรายงานผลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข. การปฏิบัติงานตามแผนงานปกติ

๑) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นำเสนอข้อมูลโครงการและประสานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ ระดับจังหวัด โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการตามที่กำหนด

๒) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จัดประชุมคณะกรรมการโครงการฯระดับจังหวัด เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน วิธีการและรูปแบบในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน พร้อมทั้งรายงานดำเนินงานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ ตามกรอบระยะเวลาในปฏิทินรายงาน

๓) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ประสานส่วนราชการและหน่วยงานระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการตามที่กำหนด

๔) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร่วมกับคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจในนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการ ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

๕) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนโครงการ โดยส่งเสริม สนับสนุน รมรงค์ สร้างกระแส และประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการ ทั้งติดตาม ประเมินผล ความสำเร็จของโครงการ และรายงานผลให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามกรอบระยะเวลา

๖) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จัดกิจกรรมยกย่องประกาศเกียรติคุณบุคคล คณะบุคคล และพื้นที่การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายในทุกๆระดับ พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตามความเหมาะสม

๓.๒.๒.๙ การประเมินผลและรายงานผล

การติดตามประเมินผล

ส่วนกลาง

๑) แต่งตั้งอนุกรรมการติดตามและประเมินผล

๒) กำหนดปฏิทินติดตามประเมินผล

๓) ดำเนินการตามปฏิทิน

๔) สรุปผลการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการ และศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป (ศปป.)

การรายงานผล

ส่วนภูมิภาค

- ๑) แต่งตั้งอนุกรรมการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัด
- ๒) จัดทำปฏิทินออกติดตามและประเมินผล
- ๓) ดำเนินการตามปฏิทินปฏิบัติการ
- ๔) สรุปผลการติดตามและประเมินผลรายงานต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดและรายงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๓.๒.๓ บทบาทและหน้าที่ของคณะสงฆ์หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้าน รักษาศีล ๕” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องคาคพทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องสังคมใน มีโอกาสได้เข้ามาร่วมรับรู้บทเรียนรู้สร้างความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิด แนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนา ซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการ ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคม อย่างยั่งยืน

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้าน รักษาศีล ๕” จึงให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม อันเป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กร ภาคีเครือข่ายอื่นๆในสังคมให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจดำเนินการที่เกิดจากการร่วมแรง ร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และร่วมรับประโยชน์อันเกิดจาก ผลของโครงการนี้ ซึ่งทุกภาคส่วนในประเทศมีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

๓.๒.๓.๑ คณะสงฆ์

คณะสงฆ์คือกลไก สำคัญในการเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำการ ดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่ระดับองค์กร ปกครองคณะสงฆ์ คือมหาเถรสมาคม เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับตลอดทั้งพระภิกษุสามเณรทุกรูปควรมี บทบาทและหน้าที่ในส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้

๑) ดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้าน รักษาศีล ๕” ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ส่วนรา ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคีเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงานตามมติมหาเถรสมาคม และระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓) ประสาน อำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ของวัดหรือสถานที่ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานการดำเนินโครงการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ตามสมควร

๔) ประชาสัมพันธ์ รมรงค์ และเชิญชวนพุทธศาสนิกชนให้เห็นความสำคัญของการรักษาศีล๕ ตามรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

๕) ให้คำปรึกษา แนะนำแก่คณะกรรมการโครงการพิจารณาหรือ ดำเนินการอื่นๆ ตามสมควร

๓.๒.๓.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขับเคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของประเทศ ดังนี้

๑) จัดทำคู่มือและแนวทางการดำเนินโครงการ ออกแบบตัวอย่างเอกสารใบสมัครแบบรายงานผลการดำเนินงาน ส่งต่อให้หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องใช้ประกอบดำเนินการ

๒) จัดทำคำรับรอง ประชุมชี้แจงเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจัดให้มี การแถลงข่าวเปิดตัวโครงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิต “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๓) ขอความร่วมมือให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัดประสานความร่วมมือกับเจ้าคณะ จังหวัดเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสวัดทุกวัดในทุกจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอหัวหน้า ส่วนราชการนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายองค์กร ทางพระพุทธศาสนา บุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทุกภาคส่วนในจังหวัดร่วมจัดโครงการและกิจกรรม ที่ส่งเสริมสนับสนุนการรักษาศีล ๕

๔) สนับสนุนส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตและสังคม ให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เชิญชวน ประชาชนในทุกพื้นที่ให้มองเห็นความสำคัญ ประโยชน์คุณค่าของโครงการ และ พร้อมสมัครร่วมทำกิจกรรม “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๕) ขอความร่วมมือส่วนราชการระดับกระทรวงกรมในส่วนกลางรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน องค์กร เครือข่ายทางพระพุทธศาสนาให้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการร่วมมือจัดโครงการกิจกรรม ที่ส่งเสริมสนับสนุนการรักษาศีล ๕

๖) จัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกกับติดตามประเมินผล

๗) ขอความร่วมมือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดติดตามประเมินผลโครงการในทุก ระดับและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ

๘) กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกและประกาศยกย่องครอบครัว และพื้นที่ที่ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานตามโครงการ

๙) กำหนดรูปแบบและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการรณรงค์ สร้างกระแสเชิญชวน ประชาชนเข้าร่วมโครงการทางสื่อสารมวลชนและหนังสือพิมพ์

๓.๒.๓.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขับเคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของจังหวัดดังนี้

๑) แต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านตามโครงสร้างที่กำหนด

๒) เป็นเลขานุการจัดประชุมคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดเพื่อวางแผนในการสร้างความเข้าใจในการ ขับเคลื่อนโครงการ รณรงค์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานในภาพรวมของจังหวัด

๓) ประสานงานกับคณะกรรมการทุกระดับเพื่อร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน

๔) จัดประชุมชี้แจงหรือประสานงานให้มีการชี้แจงคณะสงฆ์หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรม

๕) ขอความอนุเคราะห์ให้หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่ร่วมดำเนินงานรายงานผลการให้จัดทำดำเนินงานส่งให้จังหวัดตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลา

๖) สนับสนุนส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องอันเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตและสังคม เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติ อย่างต่อเนื่อง

๗) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการประกาศกย่อง โดยการมอบใบประกาศเกียรติบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สถานศึกษา ส่วนราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์

๘) สนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมและให้คอยดูแลช่วยเหลือแก่หมู่บ้านนาเนินการตำบล และอำเภอที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างยั่งยืน

๙) ติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานในทุกระดับภายในจังหวัด รายงาน เป็นรายปักษ์ รายเดือน และรายปี ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาทราบ ตามแบบรายงาน

๑๐) ประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนให้ภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดอำเภอตำบลหมู่บ้านให้การสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ

๑๑) ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สถานีวิทยุกระจาย จังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย ท้องถิ่นหนังสือพิมพ์ เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัด ได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

๑๒) เผยแพร่ข่าวสารโครงการกิจกรรมสู่สาธารณชน เช่น จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล โครงการทางเว็บไซต์ของจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเครือข่ายต่างๆ

๓.๒.๓.๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

๑) สถาบันการศึกษา ร่วมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูลให้กับหมู่บ้าน ชุมชน หรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานโครงการที่ประสานขอความร่วมมือให้เป็นระบบถูกต้อง เป็นหมวดหมู่

๒) ร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ดำเนินการ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์หน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติทุกวัน เพื่อเชิญชวนนักเรียนให้สมัครเป็น สมาชิกผู้รักษาศีล ๕ กิจกรรมอบรมธรรมะโดยพระวิทยากรในสถานศึกษา กิจกรรมการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือกิจกรรมอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๓) ร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลโครงการผ่านเว็บไซต์ของสถานศึกษา จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานกิจกรรมโรงเรียนรักษาศีล ๕ ในโอกาสต่างๆ ตามความเหมาะสม

๔) เชิญชวนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้าร่วมโครงการโดยใช้นักเรียน นักศึกษา เป็นสื่อ ในการรณรงค์เชิญชวนและขยายผลไปยังภาคส่วนต่างๆ

๕) อำนวยความสะดวกให้กับหมู่บ้าน ชุมชน ที่อยู่ในเขตบริการสถานศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนโครงการ เช่น ออกแบบแผ่นพับออกแบบป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ ตามความประสงค์ของวัด ชุมชน หรือหมู่บ้าน

๖) จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ประชาสัมพันธ์รอบชุมชนหมู่บ้านเพื่อเผยแพร่โครงการฯ และเชิญชวน ประชาชน เข้าร่วมโครงการ

๓.๒.๓.๕ แนวทางการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑) ส่งเสริมสนับสนุนโครงการโดยรวมเป็นคณะกรรมการโครงการตามที่ได้รับทราบประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน และร่วมเป็นเจ้าของในการจัดโครงการกิจกรรมเพื่อรณรงค์สร้างกระแสและอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒) ส่งเสริมสนับสนุนกำลังคน เจ้าหน้าที่ บุคลากรให้เจ้าหน้าที่จัดกลุ่มรวมเป็นหมู่คณะ หรืออนุญาต ไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัดชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรมรณรงค์

๓) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานศาสนา เพื่อสร้างสรรค์กิจการที่หลากหลายให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

๔) รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิญชวนข้าราชการในสังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้าร่วมในโครงการอย่างต่อเนื่อง

๕) ในฐานะกระทรวง กรม ขอความร่วมมือให้กำชับส่วนราชการในสังกัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนส่งเสริมในทุกกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่โดยในส่วนภูมิภาคให้ประสานงานติดต่อ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือวัดทุกแห่งเพื่อสอบถามข้อมูลรายละเอียดโครงการ

๖) สอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับหลักการของศีล ๕ ในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานผ่านช่องทางของ หน่วยงานเช่น การประชุมผู้บริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การประชุมสัมมนาของบุคลากรในหน่วยงาน

๗) ร่วมสนับสนุนในการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดย ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงาน เครือข่ายพร้อมทั้งนำไปติดตั้งไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม

๘) ร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านสื่อต่างๆ อำนาจของกระทรวงที่อยู่ในกรม และหน่วยงาน เช่นวารสาร รายการวิทยุ รายการทีวี

๓.๒.๓.๖ แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๑) ส่งเสริมสนับสนุนโครงการโดยรวมเป็นคณะกรรมการโครงการ ตามที่ได้รับ การประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน เป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการกิจกรรมและร่วมเพื่อ รมรณรงค์สร้างกระแสและอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒) อนุญาตและเปิดโอกาสให้พนักงาน คนงาน ลูกจ้างในหน่วยงานของตนได้จัดตั้งกลุ่มหรือรวมเป็น หมู่คณะไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัดชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรมรณรงค์

๓) รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้พนักงานในหน่วยงานได้รับทราบ และเข้าร่วมโครงการ โดยผ่าน ช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุทัศน์ กิจกรรมฝึกอบรมพนักงานสื่อโทร หรือดำเนินการ อื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๔) จัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิตโดยการนิมนต์พระวิทยากรมาให้ข้อธรรมะ ในโอกาส สำคัญ

๓.๒.๓.๗ หมู่บ้าน/ชุมชน

๑. ประสานงานกับวัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานและ รายงานผล การแต่งตั้งให้อำเภอและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๒. จัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน เพื่อกำหนดกิจกรรมและการรณรงค์เผยแพร่ให้ ประชาชน ในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล ๕ และการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิต และสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนใน ชุมชนหมู่บ้านโดยประสานอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานกับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๓. เชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์ของวัด หมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้ดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่นอาหารร่วมสนับสนุน เครื่องดื่ม และการ บริการต่างๆ เป็นต้น

๔. ตรวจสอบติดตามการดำเนินการโครงการฯ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบโดยใช้รูปแบบที่หมู่บ้าน หรือชุมชน ร่วมกันกำหนด เช่น ประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

๕. ให้วัดที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงานหรือ รับผิดชอบต่อชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการ และแจ้งรายงานผลการดำเนินงานรอบ ๑๕ วัน และรอบ ๑ เดือน ให้นายอำเภอหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๖. ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในหมู่บ้านเช่นสถานีวิทยุวิทยุชุมชนหอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบ อย่างต่อเนื่อง

๗. จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ณรงค์เชิญชวนในหมู่บ้านหรือชุมชนประชาชนเข้าร่วมโครงการ ณ บริเวณหน้าวัดหรือหน้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนหรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๘. เผยแพร่โครงการฯ ให้เครือข่ายสถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหรือผ่านเครือข่าย สื่อมวลชนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบและเชิญชวนให้ไปเข้าโครงการ

๓.๒.๔ สภาพปัญหาและอุปสรรค การนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบัน

จากการวิจัยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลต่อคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบัน ชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ข้อที่หนึ่ง ปาณาติบาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ เจตนาเป็นเครื่องจงดเว้นจากการฆ่าการเบียดเบียน ทำร้ายร่างกายคนและสัตว์ แล้วมีจิตใจประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความปรารถนาดี และสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสัตว์อื่น พบว่าชาวบ้านหนองยางคำบางคนไม่ได้ใช้วิจาร์ณญาณแยกแยะด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับเจตนาและองค์ประกอบทั้งห้า จึงทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเพียงแค่นึกในใจ เจตนา ก็ทำให้ศีลต่างพร้อย หรือฝันว่าได้ฆ่าปลา เพียงแค่นึกในใจเจตนาหรือฝันว่าได้ฆ่าปลาก็ทำให้ศีลต่างพร้อยไม่สมบูรณ์แล้ว บางคนชาวประมงไม่กล้าไปวัด เพราะเคยไปจับปลาทำอาหารสมัยเมื่อยังเป็นเด็กจนกลายเป็นปัญหาและอุปสรรค

ข้อที่สอง อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ เจตนาเป็นเครื่องจงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมยหรือโจร อันได้แก่ นักฉกชิงวิ่งราว ชู กรรโชก ชู เชื้อปล้นจี้ ตู๋ ฉ้อโกง หลอกหลวง ปลอม ตระบัด เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก และรับสินบน แล้วเป็นผู้มีความขยัน ประกอบสัมมาชีพ บริจาคทาน และเคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น พบว่า ชาวบ้านหนองยางคำบางคนไม่ได้ใช้วิจาร์ณญาณแยกแยะความละเอียดอ่อนด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับเจตนาและองค์ประกอบทั้งห้าแห่งการทำให้ผิดศีล จึงทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเพียงแค่นึกในใจหรือฝันว่าหยิบเอาของของคนอื่นไปโดยไม่ได้บอกกล่าวก็ทำให้ศีลต่างพร้อยไม่สมบูรณ์แล้ว บางคนมีอาชีพค้าขายไม่กล้าไปวัด เพราะเคยไปซื้อของถูกมาขายแพงจนกลายเป็นปัญหาและอุปสรรค

ข้อที่สาม กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิเจตนาเป็นเครื่องจงดเว้นจากการประพฤติดิในกาม และเว้นจากการประพฤติดลวงละเมิดลูก ภรรยา สามีผู้อื่น พบว่า ชาวบ้านหนองยางคำบางคนไม่ได้ใช้วิจาร์ณญาณแยกแยะความละเอียดอ่อนด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับเจตนาและองค์ประกอบทั้งห้าแห่งการทำให้ผิดศีล จึงทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเพียงแค่นึกในใจหรือฝันว่าได้หลับนอนกับหญิงที่ไม่ใช่คู่ครองของตน จนกลายเป็นปัญหาและอุปสรรค

ข้อสี่ มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ เจตนาเป็นเครื่องจงดเว้นจากการพูดผิด อันได้แก่ คำปด ทวนสาบาน ทำเล่ห์กระเท่ห์ มารยา ทำกิเลส คำพูดเสียดแทง สับปลับ ผิดสัญญา เสีย

สัตย์และคืบค้ำ แล้วเป็นผู้รักสัจจะ จะพูดแต่คำสัตย์จริงด้วยความจริงใจ และปรารถนาดี มุ่งหวังดีต่อผู้ฟังพบว่า ชาวบ้านหนองยางค้ำบางคนไม่ได้ใช้วิจารณ์ญาณแยกแยะความละเอียดอ่อนด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับเจตนาและองค์ประกอบทั้งห้าแห่งการทำให้ผิดศีล จึงทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเพียงแค่นึกในใจหรือพลั้งเผลอ ไม่ตั้งใจในการพูดปด และไม่รู้ว่าจะพูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อจนกลายเป็นปัญหาและอุปสรรค

ข้อห้า สุราเมระยมีชชะปะมาทัญฐานาเวระมะณี สิกขาปะทังสะมาதியามิ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุราเมรัยเครื่องดื่มมีนเมาและการเสพยาเสพติด เช่น ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า พบว่าชาวบ้านหนองยางค้ำบางคนไม่ได้ใช้วิจารณ์ญาณแยกแยะความละเอียดก่อนด้วยเหตุและผลเกี่ยวกับเจตนาและองค์ประกอบทั้งห้าแห่งการทำให้ผิดศีล จึงทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเพียงแค่นึกในใจหรือถ้าสุราเมรัยนำไปเจือปนในน้ำแกง เพื่อชურสเล็กน้อยไม่ถึงกับเมาบางครั้งนำไปปรุงเป็นยาชูกำลังจนกลายเป็นปัญหาและอุปสรรค

สรุปปัญหาและอุปสรรคการนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันเพราะความคิดในจิตใจของตนเอง เมื่อสมาทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มีเหตุผลรองรับเสมอ ศีลทั้ง ๕ ข้อคือ ๑. ไม่ฆ่า ๒. ไม่ลัก ๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ๔. ไม่โกหกหลอกลวง ๕. ไม่เสพของมีนเมาให้โทษ เกิดขึ้นมาโดยสามัญสำนึกและเกิดขึ้นพร้อมกับโลกเพื่อรักษาความปกติสุขของโลกไว้ ศีล ๕ มีมาก่อนพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรับเข้ามาไว้ในพระพุทธศาสนา และทรงแจกแจงถึงความจำเป็นของการมีศีลให้ทราบ ดังนั้นศีลจึงไม่ใช่ข้อห้ามตามที่คนจำนวนมากเข้าใจ แต่หมายถึงปกติของคนนอกจากนี้ศีลยังใช้เป็นเครื่องวัดความเป็นคนได้อีกด้วย

๓.๓ การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (Check)

๓.๓.๑ รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของจังหวัดหนองคาย

จากการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระยะที่ ๑ และ ๒ ของจังหวัดหนองคาย มีจำนวน ๙ อำเภอ ๖๘ ตำบล ๖๗๘ หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด จำนวน ๕๑๗,๒๖๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๗) สถานศึกษา จำนวน ๓๒๔ แห่ง ที่ผ่านมาได้เปิดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครบทุกอำเภอ และได้มอบป้ายประชาสัมพันธ์โครงการให้กับวัดจำนวน ๒๘๐ แห่ง และสถานศึกษา จำนวน ๑๓๐ แห่ง และติดตามประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ ๑ และ ๒ โดยลงพื้นที่ในการติดตามครบทั้ง ๙ อำเภอ ในการสมัครเข้าร่วมโครงการของพุทธศาสนิกชน และการดำเนินงานตามกรอบของศีล ๕ ของเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ รวมทั้งการสมัครเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ได้มีการรายงานเข้าสู่เว็บไซต์กลาง www.sila5.com อยู่ในระหว่างรวบรวมข้อมูลผู้สมัคร และการลงข้อมูลเพื่อบันทึกในระบบ ที่ได้รายงานไปแล้วในช่วงที่ผ่านมา

สำหรับการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ (กันยายน ๒๕๕๘-กันยายน ๒๕๕๙) เป็นการขับเคลื่อนโครงการทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพควบคู่กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจังหวัดหนองคายได้

ดำเนินการในเชิงคุณภาพที่มีโครงการภายใต้กรอบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ , กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล รวมจำนวน ๑๔ โครงการ อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ๙ โครงการ และ กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๖ ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการโครงการ, การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินโครงการ, การจัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ, การสรุปและการประกาศผลหมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ และยุทธศาสตร์การมอบโล่รางวัลพร้อมเกียรติบัตร หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ พร้อมนี้ได้ติดตามผลการดำเนินงานในเชิงคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานติดตามประเมินผลในระดับอำเภอทั้ง ๙ อำเภอ เพื่อคัดเลือกหมู่บ้าน สถานศึกษา และ หน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด และการสรุปภาพรวมการดำเนินงาน ด้วยการจัดประกวดนิทรรศการส่งเสริมกิจกรรมทั้ง ๓ ด้านของแต่ละอำเภอ เพื่อเตรียมขยายผลการดำเนินงานในระยะต่อไปจนสิ้นสุดโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการที่ได้ กำหนดไว้

๓.๓.๑.๑ ผลการดำเนินงานเชิงปริมาณ

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนอำเภอที่เข้าร่วมโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ แยกตามจำนวน ตำบล และหมู่บ้าน

ที่	อำเภอ	จำนวน ตำบล	เข้าร่วม	ยังไม่ เข้าร่วม	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน หมู่บ้าน	เข้าร่วม	ยังไม่ เข้าร่วม	คิดเป็น ร้อยละ	หมายเหตุ
๑	เมือง หนองคาย	๑๖	๑๖	-	๑๐๐.๐๐	๑๔๗	๑๔๗	-	๑๐๐.๐๐	
๒	โพนพิสัย	๑๑	๑๑	-	๑๐๐.๐๐	๑๕๙	๑๕๙	-	๑๐๐.๐๐	
๓	รัตนวาปี	๕	๕	-	๑๐๐.๐๐	๖๒	๖๒	-	๑๐๐.๐๐	
๔	เผ่าไร่	๕	๕	-	๑๐๐.๐๐	๗๓	๗๓	-	๑๐๐.๐๐	
๕	สระใคร	๓	๓	-	๑๐๐.๐๐	๔๑	๔๑	-	๑๐๐.๐๐	
๖	ท่าบ่อ	๑๐	๑๐	-	๑๐๐.๐๐	๙๐	๙๐	-	๑๐๐.๐๐	
๗	ศรีเชียงใหม่	๔	๔	-	๑๐๐.๐๐	๔๓	๔๓	-	๑๐๐.๐๐	
๘	สังคม	๕	๕	-	๑๐๐.๐๐	๓๖	๓๖	-	๑๐๐.๐๐	
๙	โพธิ์ตาก	๓	๓	-	๑๐๐.๐๐	๒๗	๒๗	-	๑๐๐.๐๐	
รวม		๖๒	๖๒	-	๑๐๐.๐๐	๖๗๘	๖๗๘	-	๑๐๐.๐๐	

จากตารางพบว่าหมู่บ้านในจังหวัดหนองคายได้เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด จำนวน ๖๒ ตำบล และจำนวน ๖๗๘ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัด

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนประชากรที่เข้าร่วมโครงการ

ลำดับ	รายการ	ข้อมูลพื้นฐาน	ข้อมูลการเข้าร่วม	คิดเป็นร้อยละ	หมายเหตุ
๑	ประชากร	๕๑๗,๒๖๐ คน	๓๐๙,๔๘๗ คน	๕๙.๘๓	
๒	ครัวเรือน	๑๖๐,๓๒๒	๙๖,๑๙๓	๖๐.๐๐	
๓	สถานศึกษา	๓๒๔	๓๒๔	๑๐๐.๐๐	
	- อุดมศึกษา	๓ แห่ง	๓ แห่ง	๑๐๐.๐๐	
	- อาชีวศึกษา	๖ แห่ง	๖ แห่ง	๑๐๐.๐๐	
	- มัธยมศึกษา	๓๑ แห่ง	๓๑ แห่ง	๑๐๐.๐๐	
	- ประถมศึกษา	๒๖๗ แห่ง	๒๖๗ แห่ง	๑๐๐.๐๐	
	- สังกัดเอกชน	๒๖ แห่ง	๒๖ แห่ง	๑๐๐.๐๐	
๔	นักเรียน นิสิต นักศึกษา	๖๘,๑๑๘ คน	๔๒,๙๑๔ คน	๖๓.๐๐	
๕	หน่วยงานราชการระดับจังหวัด รัฐวิสาหกิจ	๑๘๐ หน่วย	๑๓๒ หน่วย	๗๓.๐๐	
๖	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๖๘ แห่ง	๖๘ แห่ง	๑๐๐.๐๐	

จากตารางที่ ๒ พบว่า ประชากรทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๓ จำนวนครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ สถานศึกษาเข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจเข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ ๗๓.๐๐ ของจำนวนหน่วยงานทั้งหมด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ของจำนวนทั้งหมด

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนประชากรที่เข้าร่วมโครงการใน www.sila5.com แยกรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนสมาชิกศีล ๕ ระดับ ๑	% เทียบประชากร	ประชากร	หมายเหตุ
เมืองหนองคาย	๙๖,๒๑๕	๖๕	๑๔๙,๓๓๗	
โพนพิสัย	๗๑,๖๑๖	๗๓	๙๘,๔๗๗	
ท่าบ่อ	๔๗,๗๒๕	๕๘	๘๓,๐๙๕	
เฝ้าไร่	๓๑,๐๘๐	๖๐	๕๒,๑๐๑	
รัตนวาปี	๒๖,๒๐๘	๖๘	๓๘,๗๔๓	
สระใคร	๑๘,๔๖๕	๗๐	๒๖,๕๓๒	
ศรีเชียงใหม่	๑๘,๑๗๗	๕๙	๓๐,๙๖๐	
สังคม	๑๓,๗๖๖	๕๖	๒๔,๙๗๗	
โพธิ์ตาก	๑๒,๗๑๓	๘๓	๑๕,๓๕๘	
จังหวัดหนองคาย	๔,๘๐๒		๐	
รวม	๓๔๐,๗๖๗	๖๖	๕๑๙,๕๘๐	

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙

จากตารางที่ ๓ ข้อมูลผู้สมัครเป็นสมาชิกศีล ๕ ในระดับที่ ๑ อยู่ที่ร้อยละ ๖๖ ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยจังหวัดหนองคายได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือกับทุกส่วนเพื่อดำเนินการให้ประชากรสมัครเข้าโครงการให้ได้ร้อยละ ๘๐ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๙

๓.๓.๑.๒ ผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพ

ตารางที่ ๔ แสดงจำนวนสถานศึกษา หน่วยงาน หมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือกในระดับจังหวัด เพื่อเข้ารับป้ายต้นแบบรักษาศีล ๕ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙

หน่วยงาน	จำนวนหมู่บ้าน/ สถานศึกษาตาม เป้าหมาย (แห่ง/ หมู่บ้าน)	จำนวนหมู่บ้าน/ สถานศึกษาต้นแบบที่ ได้รับคัดเลือก (แห่ง/หมู่บ้าน)	ร้อยละเทียบกับ เป้าหมาย	หมายเหตุ
หน่วยงาน	๕	๑๑	๒๒๐.๐๐	
สถานศึกษา	๑๒	๕๓	๔๔๑.๖๗	
ที่ทำกา รผู้ใหญ่บ้าน	๖๒	๗๐	๑๑๒.๙๐	หมู่บ้านต้นแบบ
ที่ทำกา รกำนัน	๐	๖๐	๐.๐๐	หมู่บ้านต้นแบบ
รวม	๗๙	๑๙๔	๒๔๕.๕๗	

จากตารางที่ ๔ เห็นว่าหน่วยงานต้นแบบ หมู่บ้านต้นแบบ และสถานศึกษาต้นแบบที่กำหนดไว้ในแผนการประชุมคณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนโครงการ ๗๙ แห่ง ส่วนผ่านการคัดเลือก ๑๙๔ แห่ง มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ ๒๔๕.๕๗ ของจำนวนเป้าหมาย

ตารางที่ ๕ แสดงผลการจัดแสดงนิทรรศการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ และกิจกรรมตามวิถีพุทธของตัวแทนระดับอำเภอ ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ที่	อำเภอ	ผลการคัดเลือก	หมายเหตุ
๑	โพธิ์ชัย	ชนะเลิศอันดับที่ ๑	
๒	ท่าบ่อ	รองชนะเลิศอันดับ ๑	
๓	เฝ้าไร่	รองชนะเลิศอันดับ ๒	
๔	อำเภอสังคม	รางวัลชมเชย	
๕	รัตนวาปี	รางวัลชมเชย	
๖	เมืองหนองคาย	รางวัลชมเชย	
๗	สระใคร	รางวัลชมเชย	
๘	โพธิ์ตาก	รางวัลชมเชย	
๙	อำเภอศรีเชียงใหม่	รางวัลชมเชย	

ตารางที่ ๖ แสดงจำนวนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่นที่ผ่านการคัดเลือก ประจำปี ๒๕๕๙

อำเภอ	จำนวน อปต. (แห่ง)	จำนวน เป้าหมาย อปต.ที่ผ่านการ คัดเลือก (แห่ง)	จำนวน อปต.ที่ ผ่านการคัดเลือก (แห่ง)	ร้อยละเทียบ กับเป้าหมาย	หมายเหตุ
เมืองหนองคาย	๒๔	๒	๓	๑๕๐	
สระใคร	๕	๑	๐	๐.๐๐	
ท่าบ่อ	๑๒	๓	๑	๓๓.๓๓	
ศรีเชียงใหม่	๗	๑	๐	๐.๐๐	
โพธิ์ตาก	๔	๑	๓	๓๐๐.๐๐	
สังคม	๑๐	๒	๐	๐.๐๐	
โพนพิสัย	๑๐	๓	๙	๓๐๐.๐๐	
เฝ้าไร่	๔	๑	๐	๐.๐๐	
รัตนวาปี	๔	๑	๓	๓๐๐.๐๐	
รวม	๘๐	๑๕	๑๙	๑๒๖.๖๗	

จากตารางที่ ๖ จะเห็นว่าหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั้งหมดมี ๘๐ แห่งได้ดำเนินการสนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่เป็นรูปธรรมและผ่านการคัดเลือกจำนวน ๑๙ แห่งจากเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียง ๑๕ แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้คิดเป็นร้อยละ ๑๒๖.๖๗

ตารางที่ ๗ แสดงผลการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ภายใต้กรอบกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานเชิงคุณภาพ ระยะที่ ๓

ที่	กิจกรรม	หมายเหตุ
๑	โครงการ "หนึ่งใจให้ธรรมะ" ในพุทธระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี	
	รุ่นที่ ๑ วันที่ ๓ - ๕ มกราคม ๒๕๕๙ ณ สำนักปฏิบัติธรรมวัดเนินพระเนาวนาราม อ.เมือง	เป้าหมายประชาชน ผู้เข้าร่วม ๒๕๒ คน
	รุ่นที่ ๒ วันที่ ๑-๓ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ วัดจอมมณี ต.มีชัย อ.เมือง	ประชาชนทั่วไป ผู้เข้าร่วม ๒๗๓ คน
๒	โครงการ "ครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม เถลิงพระเกียรติ" จำนวน ๒ รุ่น	
	รุ่นที่ ๑ วันที่ ๑๘ - ๒๐ มกราคม ๒๕๕๙ ณ วัดท่าลี่ศรีสะอาด ต.ชุมช้าง อ.โพธิ์ชัย	เป้าหมายนักเรียน ๒๐๐ คน
	นักเรียนจาก ร.ร.บ้านแป้น /ร.ร.บ้านวัดหลวง / ร.ร.บ้านหนองหอย	
	รุ่นที่ ๒ วันที่ ๒๕ - ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙ ณ โรงเรียนเดื่อวิทยาคาร ต.บ้านเดื่อ อ.ท่าบ่อ	เป้าหมายนักเรียน ๒๐๐ คน
๓	กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง)	มีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมโครงการประมาณ ๖๐๐ คน/กิจกรรมแต่ละครั้ง
๔	โครงการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙ รุ่นที่ ๑ วันที่ ๑๕ - ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ วัดท่าลี่ศรีสะอาด ต.ชุมช้าง อ.โพธิ์ชัย ผู้เข้าร่วมโครงการคือ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน ๔๐๒ คน รุ่นที่ ๒ วันที่ ๑๖ - ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าทรงธรรม ต.บ้านถ่อน อ.ท่าบ่อ ผู้เข้าร่วมโครงการคือ นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน ๒๐๐ คน	โครงการในดำริของพระราชรัตนาลงกรณ์ (จจ.)

ที่	กิจกรรม	หมายเหตุ
๕	โครงการอบรมค่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ณ วัดศรีเชียงใหม่ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย นักเรียนระดับ ชั้น ป.๕-๖ จำนวน ๑๐๐ คน	
๖	โครงการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ มีโรงเรียนในโครงการ จำนวน โรงเรียน	
๗	โครงการอุปสมบทบรรพชาสามเณรเฉลิมพระเกียรติ มีผู้เข้าร่วมอุปสมบท จำนวน ๙ คน เมื่อวันที่ ณ วัดโพธิ์ชัย(พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย	
๘	โครงการเจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) โดยมีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรม ๒๐๐ คน /ครั้ง ซึ่งจัดทุกวันที่ ๕ ของเดือนตลอดปี	
๙	โครงการสวดมนต์ข้ามปีเพื่อชีวีเป็นสุข ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) มีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรม ๑,๐๐๐ คน และดำเนินงานในระดับอำเภอทุกอำเภอที่วัดของเจ้าคณะอำเภอ	

หมายเหตุ โครงการกิจกรรมตามแผนดำเนินงานในระยะที่ ๓ มีจำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งที่แสดงไว้ ๙ โครงการเป็นการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ส่วนโครงการในแผนการดำเนินงานส่วนอื่นนั้นเป็นโครงการในรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น โดยได้นำเข้าพิจารณาคัดเลือกด้วยการจัดนิทรรศการของแต่ละอำเภอที่เป็นหมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงานต้นแบบ และผลการแข่งขันได้แสดงไว้ในตอนที่ ๕ แล้ว

๓.๔ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามแผนที่เกิดขึ้น (Action)

๓.๔.๑ การวิเคราะห์ปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์โครงการและกิจกรรม ให้มีประสิทธิภาพ สัมฤทธิ์ผลและมีความทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ทำการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคทั้งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา มีการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ โดยได้นำไปวิเคราะห์ในที่ประชุม รวมไปถึงโครงการไหนที่ปฏิบัติยากและกิจกรรมไหนที่ดำเนินยากลำบาก และไม่ตรงประเด็น มีการระดมกำลังสมองความคิดแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ สัมฤทธิ์ผลและมีความทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ซึ่งเมื่อแผนยุทธศาสตร์ไม่ครอบคลุม ขาดความแม่นยำชัดเจน เห็นสมควร เชิญวิทยากรระดับมืออาชีพจัดการอบรม เรื่อง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ มีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือ (แผนยุทธศาสตร์) ก่อนนำไปปฏิบัติจริง กองเสลานุกรการ คณะทีมงานดำเนินการ ต้องหาจุดเด่น จุดด้อย ของกลุ่มเป้าหมายให้พบ ต้องการให้มีประสิทธิภาพสัมฤทธิ์ผลและมีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ สมควรสร้างทีมนักวิจัยประจำศูนย์ เมื่อสิ้นสุดระยะที่สามแล้วต้องมีงานวิจัยรองรับทุกศูนย์ จึงจะทันสมัย และก้าวไกลต่อไป

จากรายงานการประชุมของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ครั้งที่ ๓/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๐ ณ วัดโนนพระแก้ว ตำบลน้ำโมง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ในระเบียบวาระที่ ๓ ซึ่งเป็นเรื่องสืบเนื่องมีความว่า

๓.๔ เรื่อง โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ เชิงคุณภาพ จังหวัดหนองคาย

เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า แบบรายงานหมู่บ้านศีล ๕ ที่ส่งรายงานแล้วมี ๓ อำเภอ คือ อำเภอโพนพิสัย อำเภอโพธิ์ตาก และอำเภอเฝ้าไร่ อำเภอนอกนั้นยังไม่ส่งแบบรายงาน

พร้อมนี้ขอให้แต่ละอำเภอคัดเลือกหมู่บ้านเป็นตัวแทนของอำเภอมา ๑ หมู่บ้าน เพื่อจะได้นำคัดเลือกให้เหลือเพียง ๑ หมู่บ้าน เป็นตัวแทนของจังหวัดไปจัดแสดงนิทรรศการที่ วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในวันที่ ๓๐ กันยายน นี้

จึงขอให้ทุกอำเภอรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จทั้ง ๔ ไตรมาส ก่อนกำหนด โดยแบบรายงานทั้งหมด กองงานฯ จะนำมามอบให้ในวันประชุมครั้งต่อไป

ที่ประชุมรับทราบ

รายงานการประชุม ครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐ ณ วัดศรีเชียงใหม่ ตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

๓.๒ เรื่อง ติดตามประเมินผล โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เชิงปริมาณ จังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ได้แจ้งสถิติภาพรวมของจังหวัดหนองคาย ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๐ เวลา ๐๖.๐๔ น. ซึ่งสถิติโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดหนองคาย อยู่ที่ ๘๕ % อยู่ลำดับที่ ๑๒ ของประเทศ ส่วนระดับจังหวัดเกินเป้าหมายทุกอำเภอแล้ว (๘๐% ทุกอำเภอ)

ที่ประชุม รับทราบ

๓.๓ เรื่อง ติดตามประเมินผล โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เชียงคุณภาพ จังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า แบบรายงานหมู่บ้านศีล ๕ อำเภอที่ส่งแบบรายงานแล้วมี ๖ อำเภอ คือ อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอรันทนาปี อำเภอสังคม และอำเภอท่าบ่อ คงเหลือ ๓ อำเภอ ที่ยังไม่ส่งแบบรายงาน

พร้อมขอให้ทุกอำเภอรีบดำเนินการจัดทำแบบรายงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา ทั้งได้มอบแบบรายงาน ไตรมาสที่ ๓ และหนังสือรายงาน ให้ทุกอำเภอรับไปดำเนินการ (เล่มไตรมาสที่ ๒ ยังไม่ส่งมา) คู่มือเก็บสี สีนํ้าเงิน ไตรมาสที่ ๑ แถบสีฟ้า ไตรมาสที่ ๒ แถบสีเหลือง ไตรมาสที่ ๓ และแถบสีแดง ไตรมาสที่ ๔

พระราชรัตนาลงกรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย สอบถามอำเภอที่เหลือ มี อ.ท่าบ่อ อ.สระใคร อ.เมืองหนองคาย ว่าดำเนินการไปได้ก็เปอร์เซ็นต์แล้ว และในการประชุมครั้งต่อไป แบบรายงานไตรมาสที่ ๑ ขอให้ส่งครบทุกอำเภอ

ที่ประชุม รับทราบ

รายงานการประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ วัดถ้ำศรีมงคล (ถ้ำดินเพียง) ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

๓.๒ เรื่อง ติดตามประเมินผล โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เชียงคุณภาพ จังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า แบบรายงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอที่ส่งแบบรายงานแล้วมีทั้งหมด ๖ อำเภอ คือ อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอรันทนาปี อำเภอสังคม และอำเภอท่าบ่อ คงเหลือ ๓ อำเภอ ที่ยังไม่ส่งแบบรายงาน ขอให้ทุกอำเภอรีบดำเนินการจัดทำแบบรายงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ครบทุกไตรมาสตามระยะเวลาที่กำหนด

พระราชรัตนาลงกรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย สอบถามอำเภอที่ยังไม่ส่งแบบรายงานพร้อมกำหนดกรอบเวลานำส่ง ภายในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐ ขอให้ส่งครบทั้งไตรมาสแรก และไตรมาสที่ ๓ เพราะในวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๐ มีการประชุมโครงการฯ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม จะได้นำเรียนถวายรายงานประธานกรรมการโครงการฯ เพื่อทราบด้วย

ที่ประชุม รับทราบ

รายงานการประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๐ ณ วัดอรัญญา ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

๓.๑ เรื่อง การลงทะเบียนรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดหนองคาย

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า ตามที่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้จังหวัดพิจารณาคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ อำเภอละ ๑๒ หมู่บ้าน พร้อมให้แต่ละอำเภอคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้าน ๓ หมู่บ้าน เพื่อลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมในโอกาสต่อไป รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ และได้รายงานแบบทะเบียนรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดหนองคาย ไปยังโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่วนกลาง รับทราบแล้ว

สำหรับแบบรายงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เล่มแถบสีแดง ซึ่งเป็นเล่มที่ ๔ มาแล้ว และได้มอบแก่เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งกำชับให้เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอลงพื้นที่ ติดตาม กรอกละเอียดให้สมบูรณ์ แล้วนำส่งสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย เพื่อรวบรวม นำส่งที่ศูนย์ประสานงานหนองคายที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น รวบรวมนำส่งส่วนกลางต่อไป

ที่ประชุม รับทราบ

รายงานการประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ วัดนิเวศธรรมสถาน ตำบลคอกช้าง อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย

๓.๑ เรื่อง การลงทะเบียนรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดหนองคาย อำเภอละ ๑๒ หมู่บ้าน และคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบ อำเภอละ ๓ หมู่บ้าน

พระราชรัตนาลงกรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า ตามที่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดหนองคาย ให้อำเภอพิจารณาคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้านต้นแบบ อำเภอละ ๑๒ หมู่บ้าน ให้เหลือ ๓ หมู่บ้าน และเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ให้แต่ละจังหวัดคัดเลือกให้เหลือจังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน แล้วคัดเลือกเป็นตัวแทนคณะสงฆ์ภาค ๘ เพียง ๑ หมู่บ้าน โดยมีรางวัล ๑๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งแต่ละจังหวัดสามารถนำผลงานแต่ละอำเภอมายุทธการให้ครบตามภาระงาน ๘ ด้าน ๔๐ ตัวชี้วัด

จากนั้น เจ้าคณะอำเภอคัดเลือกหมู่บ้าน อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน รวม ๙ หมู่บ้าน เพื่อนำเข้าที่ประชุมพิจารณาคัดเลือกให้เหลือ ๑ หมู่บ้าน ที่ครบตามภาระงาน ๘ ด้าน ๔๐ ตัวชี้วัด เป็นตัวแทน จังหวัดหนองคาย ร่วมจัดกิจกรรมที่วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ในวันที่ ๑๕-๑๖-๑๗ กันยายน ๒๕๖๐ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย สนับสนุนงบประมาณในครั้งนี้ จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท โดยคณะกรรมการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จะเน้นที่สินค้าโอท็อป และด้านศิลปะการแสดง

พระครูภาวนาธรรมโฆสิต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย สอบถามเจ้าคณะอำเภอแต่ละอำเภอเพื่อคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ดังนี้

๑. อำเภอเมืองหนองคาย	บ้านจอมแจ้ง	๒. อำเภอโพนพิสัย	บ้านท่าลี่
๓. อำเภอศรีเชียงใหม่	บ้านดอนก่อ	๔. อำเภอโพธิ์ตาก	บ้านสาวแล
๕. อำเภอรัตนวาปี	บ้านหนองคอน	๖. อำเภอท่าบ่อ	บ้านหนองยางคำ
๗. อำเภอสระใคร	บ้านไชยา	๘. อำเภอสังคม	บ้านสังคม
๙. อำเภอเฝ้าไร่	บ้านนาดี		

ที่ประชุม รับทราบ

รายงานการประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ วัดจอมนาง ตำบลจุมพล อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องสืบเนื่อง

๓.๑ เรื่อง การคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดหนองคาย โครงการสร้างความปลอดภัยต่อสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” หนองคาย

พระราชรัตนาลงกรณ์ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย แจ้งว่า ตามที่คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หนองคาย และส่วนกลาง ได้พิจารณาคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน และพิจารณาคัดเลือกให้เหลือเพียง ๑ หมู่บ้าน ที่มีภาระงานครบ

ตามภาระงาน ๘ ด้าน ๔๐ ตัวชี้วัด เป็นตัวแทนของเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘ ซึ่งได้กำหนดให้ วัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นตัวแทนคณะสงฆ์ภาค ๘ ไปร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงานในงานมหกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระดับประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ได้สนับสนุนงบประมาณในครั้งนี้เป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยเน้นที่สินค้า OTOP และศิลปะการแสดง

ที่ประชุม รับทราบ

๓.๔.๒ สรุปผลการนำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ”หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

๓.๔.๒.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ

๑. ขออนุมัติโครงการ การดำเนินงานขับเคลื่อนในระยะที่ ๓

๒. ทำความตกลง (MOU) กับคณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ ซึ่งมีหน่วยงานราชการหลักที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการการทำงานขับเคลื่อนโครงการร่วมกันประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย, สำนักงานเทศบาลเมืองหนองคาย, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๑,๒, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เขต ๒๑, สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดหนองคาย, สถานีตำรวจภูธรจังหวัดหนองคาย, สำนักงานการอาชีวศึกษาหนองคาย, สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย รวมทั้งมีการจัดประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดเพื่อรับทราบแนวนโยบายการดำเนินงาน โดยนายสุชาติ นพวรรณ (ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย) ในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนโครงการในระดับจังหวัด เพื่อขยายผลในระดับอำเภอทุกอำเภอตามประกาศจังหวัดหนองคาย เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดหนองคาย ระยะที่ ๓ (๑ ตุลาคม ๒๕๕๘-๓๐ กันยายน ๒๕๕๙) ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๙

๔. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนกรอบแนวทางการดำเนินงาน โดยมีกิจกรรมที่สนับสนุนการดำเนินงาน ๑๔ โครงการ ในเชิงคุณภาพ และมีหน่วยงานราชการทุกภาคส่วนร่วมรับผิดชอบงานโครงการ

๓.๔.๒.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

แต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัด ตามประกาศจังหวัดหนองคาย เรื่องการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดหนองคาย ระยะที่ ๓ (๑

ตุลาคม ๒๕๕๘-๓๐ กันยายน ๒๕๕๙) ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙ โดยได้ร่วมกันสร้างหลักเกณฑ์การประเมินติดตามผลการดำเนินงานโครงการในระดับอำเภอ และการคัดเลือกหน่วยงานต้นแบบ หมู่บ้านต้นแบบ และสถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕ ของจังหวัดหนองคาย ด้วยการจัดประชุมในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ศาลากลางจังหวัดชั้น ๒ ซึ่งมี นายมนตรีสิทธิ์ ไพศาลธนวัฒน์ (รองผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย) เป็นประธานในการดำเนินงาน

๓.๔.๒.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ หมู่บ้านรักษาศีล ๕

กิจกรรมสนับสนุนภายใต้กรอบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ , กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล รวม จำนวน ๑๔ โครงการ สามารถแยกได้เป็น ๒ ส่วน คือ กิจกรรมโครงการในการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย จำนวน ๙ โครงการ และอีก ๕ โครงการเป็นการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานราชการอื่นที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนโครงการตามหลักศีล ๕ ซึ่งสรุปไว้ในตารางที่ ๗

๓.๔.๒.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

โดยคณะอนุกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการตามประกาศจังหวัดหนองคาย ออกติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละอำเภอ จำนวน ๙ อำเภอ ในระหว่างวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ - ๒ มิถุนายน ๒๕๕๙ โดยได้ผลการติดตามการดำเนินงานของแต่ละอำเภอนำแสดงนิทรรศการ และประกาศหมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษาต้นแบบ ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓.๔.๒.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และสถานศึกษาต้นแบบ

สรุปผลการออกติดตามผลของคณะอนุกรรมการตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ ให้แต่ละอำเภอจัดแสดงนิทรรศการของแต่ละอำเภอ ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) ซึ่งได้ผลการคัดเลือกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. การจัดนิทรรศการส่งเสริมกิจกรรมภายใต้กรอบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งมีผลการตัดสินดังนี้

ชนะเลิศอันดับที่ ๑ ได้แก่ อำเภอโพนพิสัย

รองชนะเลิศอันดับที่ ๑ ได้แก่ อำเภอท่าบ่อ

รองชนะเลิศอันดับที่ ๒ ได้แก่ อำเภอเฝ้าไร่

รางวัลชมเชย จำนวน ๖ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย, อำเภอรัตนวาปี, อำเภอสระใคร, อำเภอสังคม, อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอโพธิ์ตาก

๒. การคัดเลือกหน่วยงาน สถานศึกษา หมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ดังนี้

- สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๕๓ แห่ง

- หน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๑๑ แห่ง

- ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๖๐ แห่ง

- ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ จำนวน ๗๐ แห่ง
รวม จำนวน ๑๙๔ แห่ง

๓.๔.๒.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัลเกียรติบัตร หมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑. มอบเกียรติบัตรสำหรับอำเภอที่ได้รับรางวัล จำนวน ๙ อำเภอตามผลการคัดเลือก
๒. มอบป้ายศีลห้าต้นแบบสำหรับสถานศึกษา, หน่วยงาน, ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบที่ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด จำนวน ๑๙๔ แห่ง

อาจกล่าวได้โดยสรุปว่า การขับเคลื่อนเชิงปริมาณจังหวัดหนองคายมีจำนวน ๙ อำเภอ ๖๘ ตำบล และ ๖๗๘ หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๑๗,๒๖๐ คน เข้าร่วมโครงการ ๓๐๙,๔๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๓ ของจำนวนประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๖๐,๓๒๒ ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ ๙๖,๑๙๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ของจำนวนครัวเรือนจำนวนนักเรียนนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๖๘,๑๑๘ คน เข้าร่วมโครงการ ๔๒,๙๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ ของจำนวนนักเรียน นักศึกษามีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นแกนนำ (อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา) จำนวน ๑,๖๖๙ รูปจังหวัดหนองคายอยู่ระหว่างการดำเนินงานลงข้อมูลใน www.sila๕.com โดยปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เข้าร่วมสมัครโครงการแล้ว ๓๔๐,๗๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อยู่ในลำดับที่ ๔๕ ของประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙)

การขับเคลื่อนเชิงคุณภาพจังหวัดหนองคายได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ , กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพมีหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๑๑ แห่ง สถานศึกษาด้านแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๕๓ แห่ง ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๖๐ แห่ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๗๐ แห่ง จากเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมด ๗๙ แห่ง ได้ ๑๙๔ แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ ๒๔๕.๕๗ ของจำนวนเป้าหมายการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามกรอบกิจกรรม ๓ ด้าน ด้วยการแสดงนิทรรศการของหมู่บ้านต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละอำเภอ จำนวน ๙ อำเภอ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ผ่านการคัดเลือกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ จากอำเภอเมืองหนองคาย ๓ แห่ง อำเภอรันทวาปี ๓ แห่ง อำเภอโพธิ์ตาก ๓ แห่ง อำเภอท่าบ่อ ๑ แห่ง และอำเภอโพนพิสัย ๙ แห่ง รวมจำนวน ๑๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒๖.๖๗ ของจำนวนเป้าหมาย

สรุป จะเห็นได้ว่า การควบคุมคุณภาพตามกระบวนการ PDCA จะต้องมีการกระทำในทุกกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติการในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น คณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และผู้บริหารหน่วยงานราชการระดับจังหวัด หัวหน้าหมวดหรือฝ่าย และบุคลากรอื่นๆ และมีการเชื่อมโยงกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาด้วย คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลสูงสุด หรือเพื่อความเป็นเลิศ โดยใช้มุมมองเชิงระบบ ดังนี้คือ ๑) การนำองค์การ ๒) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ๓) การมุ่งเน้นพุทธบุตร ๔) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ๕) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน ๖) การมุ่งเน้นบุคลากร ๗) ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ และมีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่อมัลติมีเดีย โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา

อีกทั้งคณะสงฆ์จังหวัดหนองคายมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม และในการดำเนินงานของโครงการในระยะที่ ๓ ของปี ๒๕๕๙ -๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) รวมทั้งจังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ ของจังหวัดหนองคาย ไว้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

บทที่ ๔

รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยใช้กรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพในชื่อว่า วัฏจักรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจรคุณภาพ หรือวัฏจักรแห่งการบริหารองค์กรคุณภาพ คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) ในบทที่ผ่านมาทำให้ทราบถึง การดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระยะที่ ๑ - ๒ (๒๕๕๗ - ๒๕๕๘) และในระยะที่ ๓ (กันยายน ๒๕๕๘ - กันยายน ๒๕๕๙) เป็นการขับเคลื่อนโครงการทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพควบคู่กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจังหวัดหนองคายได้ดำเนินการในเชิงคุณภาพที่มีโครงการภายใต้กรอบกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล รวมจำนวน ๑๔ โครงการ อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ๙ โครงการ และกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๖ ยุทธศาสตร์นั้น จากการสัมภาษณ์เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จากนั้นจะทำการสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในหลักธรรม ๓ ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และนำเสนอเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและมีความสุขตามแนวทาง การเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา ตามหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ปริยัติ หรือ เข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว

เป็นการสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชนชาวบ้าน ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ค้นหารากของปัญหาและรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการจากภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้อง โดยการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เป็นจริงของชุมชนทุกด้านให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลทั้งทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ความต้องการของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่ขบวนการเข้าถึงต่อไป

๔.๑.๑ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลต่อคนในชุมชนของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นการเดินตามมรรคา เส้นทางที่ปลอดภัยไว้มายาวนานกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี โดยมีผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นสะพานเชื่อมให้พุทธศาสนิกชน น้อมรับคำสมาทานศีลทุกครั้งที่มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มิ่งมงคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการอำนวยการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มา

ประเพณีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และสัมโมทณียกถา “สุขุ ยาวชรา สิล คีลนาสุขมาให้ทราบเท่าชรา คีล ๕ เป็นนิจศีลมีกับบุคคลทั่วไป แม้ว่าจะไม่ได้สมาทานศีลกับใคร หรือรับกับใครที่ไหน หากแต่เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบในศีลในธรรมก็ได้ชื่อว่ามีศีล ๕ เราพึงรักษากายให้หนักแน่นเหมือนพระสงฆ์” สำหรับการศึกษาลาดับต่อไปนี้มีประเด็นหลักความมุ่งหมายได้ยึดกรอบ ๓ ประการคือหนึ่งเพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบัน สองเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามเพื่อนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากน้อยขนาดไหน

๔.๑.๑.๑ ความเป็นมาของชุมชนวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อจังหวัดหนองคาย

ปัจจุบันจังหวัดหนองคายได้เสนอและกำหนดให้พื้นที่ที่มีความเหมาะสม จัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคาย จำนวน ๕ อำเภอ ๒๒ ตำบล พื้นที่ ๕๕๙,๖๑๔ ไร่ ทั้งนี้จังหวัดหนองคายได้รับประกาศ กนพ. ที่ ๒/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ จำนวน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย ๑๒ ตำบล พื้นที่รวม ๒๕๘,๙๘๙ ไร่ อำเภอสระใคร จำนวน ๑ ตำบล พื้นที่รวม ๓๗,๐๕๓ ไร่ นอกจากนี้ จังหวัดได้จัดเตรียมพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐพัฒนาเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษหนองคายในพื้นที่ ๔ อำเภอ มีการปรับปรุงถนนสายหนองคาย-ท่าบ่อ-สังคม ให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล^{๑๒๓}

อำเภอท่าบ่อ มีคำขวัญ คือ “หลวงพ่องค์โต เลื่องลือโยธา บ่อปลากองนาง” ซึ่งมีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่ถนนสันติสุข ตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เดิมชาวบ้านโคกคอน บ้านวาน และบ้านนาข่า ซึ่งมีอาชีพบ่อกลือสินเธาว์ ได้นำเกลือมาขายบริเวณวัดท่าคกเรือ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ต่อมาจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านท่าบ่อเกลือ” ในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดเงินฮ้อปล้นสะดมทุกอย่างที่ขวางหน้าในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ พระองค์จึงตัดสินใจพระทัยเผด็จศึกฮ้อให้เด็ดขาดโดยโปรดเกล้าฯ ให้พลตรีกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งมีพระยศเป็นพระเจ้าน้อยยาเธอในขณะนั้น เป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ ณ เมืองหนองคาย คุมทหารหัดใหม่จากยุโรป ๘ กรม ติชนาबर่วมกับกองทัพฝ่ายเหนือฯ เมืองหลวงพระบาง จนประสบชัยชนะต่อพวกฮ้อทั้งปวง และมีอนุสาวรีย์ปราบฮ้อเด่นเป็นสง่าประกาศพระบรมเดชานุภาพครั้งนี้ ในปี พ.ศ.๒๔๓๖ (รศ.๑๑๒) อภิมหาอำนาจคู่อริของสยามต้องเปลี่ยนยุทธวิธีในการล่าอาณานิคมใหม่สยามจึงต้องยอมเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงไป แต่พสกนิกรที่อยู่ทางฝั่งซ้ายพร้อมใจกันอพยพเทครัวมาฝั่งขวาเกือบทุกเมือง เช่น พระรามฤทธิ์ (สอนตันตระกูลวิวัฒน์ปทุม) เจ้าเมืองท้าว มาอยู่เมืองเลย พระศรีอัครชาติ (ทองดีตันตระกูลศรีประเสริฐ) เจ้าเมืองชนะสงครามหรือसानะคา มาอยู่บ้านท่านาจันทร์ และได้ยกเป็นเมืองเชียงคาน เป็นต้น ซึ่งรวมทั้งพระกุมประดิษฐ์บดี (สาลีหรือซาลี ตันตระกูลสุประดิษฐ์) เจ้าเมืองเวียงจันทน์ บุตรเขยของพระปทุมเทวาภิบาล เจ้าประเทศราชหนองคาย ได้ชักชวนชาวเวียงจันทน์จำนวนมากข้ามลำน้ำโขงมาตั้งมั่นอยู่ ณ บ้านท่าบ่อเกลือ เหตุการณ์ครั้งนั้นประดุจดังพระ

^{๑๒๓} ศุภกิจ ศิลปะรังสรรค์, สารนิตยสาร SBL MAGAZINE เส้นทางที่ลงตัวของอุตสาหกรรมและท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : สมาร์ทบิซิเนสไลน์, ๒๕๕๙), หน้า ๓๔.

โอสถทิพย์ให้ทรงดำรงพระชนมายุอยู่ได้ พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยก “บ้านท่าบ่อเกลือ” เป็นเมืองท่าบ่อ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๘ และมีพระกุ่มประดิษฐูปดี เป็นเจ้าเมืองตลอดชีวิต^{๑๒๔}

อำเภอท่าบ่อ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๐ ตำบล ๙๐ หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๒ แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมือง ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๓ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๘๖ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ยาสูบ และไร่อ้อยสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ หมู่บ้านประมงน้ำจืดอยู่ที่ตำบลกอนางเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด หมู่บ้านทำยาสูบ อยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๑๑ ตอนสี่แยกหนองคาย-ท่าบ่อ หมู่บ้านทำแผ่นกระยอ อยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑ ตอนแยกทางหลวงหมายเลข ๒ หนองสองห้อง-ท่าบ่อ แหล่งโบราณคดี บ้านโคกคอน อยู่ที่บ้านโคกคอน ตำบลโคกคอน เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อเนื่องมาถึงสมัยทวารวดี หลวงพ่อพระเจ้าองค์ตื้อ ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารวัดศรีชมภูองค์ตื้อ บ้านน้ำโมง ตำบลน้ำโมง เป็นพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก คู่บารมีกับหลวงพ่อบิณฑรรูปแปลง วัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงนับถือศรัทธามากมาตั้งแต่ยุคสมัยพระเจ้าไชยเชษฐา ได้กำหนดเป็นพระราชพิธีที่กษัตริย์เวียงจันทน์ต้องเสด็จมานมัสการมีชื่อเรียกว่า “จรดลสุวรรณค์”

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบ่อตั้งอยู่ที่บ้านไทรทอง หมู่ที่ ๑๔ ตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าบ่อประมาณ ๔ กิโลเมตร อบต.ท่าบ่อมีพื้นที่ ๑๓,๓๗๕ ไร่มีหมู่บ้านในเขตปกครอง ๕ หมู่บ้านมีประชากรทั้งสิ้น ๓,๐๒๐ คน เป็นชาย ๑,๔๗๐ คน เป็นหญิง ๑,๕๕๐ มีบ้านเรือนทั้งสิ้น ๙๕๔ หลังคาเรือนด้านเศรษฐกิจประชาชนร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว เฉลี่ยรายได้ประชากร ๘,๕๒๓ บาท/คน/ปี มีการรวมกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง เช่น ไข่เค็มเสริมไอโอดีน เสื้อจากกก ดอกไม้ประดิษฐ์ของกลุ่มแม่บ้าน ทำหมวกจากกลองสุรา กลุ่มแม่บ้านประดิษฐ์ดอกไม้ใยบัว และกล้วยไม้ ตำบลท่าบ่อ^{๑๒๕}

๑) ประวัติบ้านหนองยางคำ

บ้านหนองยางคำ แยกจากบ้านป่าสักใต้ หมู่ที่ ๙ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จัดตั้งเป็นหมู่บ้านใหญ่อีก ๑ หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองยางคำ โดยจัดตั้งเป็น หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ ๒๔ มี.ค. ๒๕๔๑ มีจำนวนครัวเรือน ๗๐ ครัวเรือน มีอาชีพทำนา เลี้ยงปลา ทำสวน โดยการปกครองของ ผู้ใหญ่สุวรรณ ปลัดพรม ผู้ช่วยสิริรัก ปลัดพรม และผู้ช่วยธนพร ทิพย์รัก

จากแดนดินกรุงศรีสัตนาคณหุตล้านช้าง พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เป็นโอรสของพระเจ้าโพธิสาลราช กับพระนางยอดคำทิพย์ มีพระชายนามว่าพระนางเขียวค่อม สร้างหลวงพ่อบิณฑรรูปแปลง และบ้านเมืองศรีสัตนาคปัจจุบันนามว่า บ้านหนองยางคำ

^{๑๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๒-๑๗๓.

^{๑๒๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๗๒-๑๗๕.

คำขวัญบ้านหนองย่างคำ

กราบหลวงพ่อดินทร์แปลงพระศักดิ์สิทธิ์ ชมแดนเนรมิตหนองเล็งแซ่ ลือเลื่องแผ่นก
รยางค์คำและฆ้องดั่ง ใบโพธิ์หอมสะพรั่งคนกล่าวขาน เจดีย์เก่านางเขียวค่อมไชยเชษฐาแต่โบราณ
จิตใจงามชาวบ้านหนองย่างคำ

วิสัยทัศน์

วัดมั่นคง ชุมชนมีศีล ขจัดสิ้นยาเสพติด พิชิตความจนด้วยพอเพียง

พันธกิจ

๑. พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมจิตใจ
๒. มุ่งพัฒนาคนด้วยศีลธรรมนำชุมชน
๓. สร้างชุมชนเข้มแข็งต่อต้านยาเสพติด
๔. ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้ชุมชน
๕. สร้างชุมชนศีลธรรมทำความดีเพื่อส่วนรวม
๖. สร้างชุมชน รักสามัคคี มีจิตใจงาม
๗. สร้างความเข้มแข็งทางกายและใจแก่เด็กและเยาวชน
๘. สร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งดำรงชีวิตด้วยตนเอง
๙. สร้างค่านิยมรักประชาธิปไตย
๑๐. อนุรักษ์ฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

๒) บริบทหมู่บ้าน

บ้านหนองยางคำ เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลกองนาง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรน้ำซึ่งทำให้มีความชุ่มชื้นอยู่ตลอดปี แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ หนองเลิงแซ้ หนองอ้อ หนองทอง ผลผลิตทางการเกษตรได้แก่ พืชผักสวนครัว ยาสูบ และข้าว มีวัดจำปาทอง หลวงพ่ออินทร์แปลง เป็นศูนย์รวมศรัทธา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอท่าบ่อติดต่อกับอาณาเขตข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ จดบ้านกองนาง หมู่ที่ ๑๑ บ้านป่าสัก หมู่ที่ ๔ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

ทิศใต้ จดบ้านห้วยมาง หมู่ที่ ๑๒ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

ทิศตะวันออก จดหนองเลิงแซ้, หนองอ้อ และบ้านกองนาง หมู่ที่ ๑๐ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

ทิศตะวันตก จดบ้านป่าสักใต้ หมู่ที่ ๙ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

๓) ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

จำนวนครัวเรือน ๙๒ ครัวเรือน

ประชากรทั้งหมด	จำนวน	๓๓๐	คน
- ชาย	จำนวน	๑๗๐	คน
- หญิง	จำนวน	๑๖๐	คน

การคมนาคม

- ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอท่าบ่อ จ.หนองคาย ระยะทาง ๗ กิโลเมตร
- เส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๑ เป็นถนนลาดยาง ใช้เวลาเดินทางจากชุมชนสู่อำเภอใช้เวลาประมาณ ๑๐ นาที

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่บ้านหนองยางคำ เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำ สลับกับที่ดอน เหมาะสำหรับเพาะเลี้ยงปลา ปลุกข้าว ทำไร่ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ห้วยมาง หนองเลิงแซ่ หนองทอง และหนองอ้อ มี ๓ ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูร้อน และฤดูหนาว

อาชีพ

อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร เลี้ยงปลา
อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง

ศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
ศาสนสถาน วัดจำปาทอง

ประเพณี/เทศกาลประจำปี

- ประเพณีเดือนอ้าย ปฏิบัติธรรม
- ประเพณีเดือนยี่ บุญประทายเป็นปลือก
- ประเพณีบุญเดือน ๓ บุญข้าวจี
- ประเพณีบุญเดือน ๔ บุญเผาสุ
- ประเพณีบุญเดือน ๕ ตรุษสงกรานต์
- ประเพณีบุญเดือน ๖ บุญบังไฟ
- ประเพณีบุญเดือน ๗ บุญซำชะ
- ประเพณีบุญเดือน ๘ บุญเข้าพรรษา
- ประเพณีบุญเดือน ๙ บุญข้าวประดับดิน
- ประเพณีบุญเดือน ๑๐ บุญข้าวสาก
- ประเพณีบุญเดือน ๑๑ บุญกฐิน
- ประเพณีบุญเดือน ๑๒ บุญลอยกระทง

กลุ่มเศรษฐกิจ

กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน	จำนวน	๕	กลุ่ม
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน	๑	กลุ่ม

การพาณิชย์

ร้านค้าชุมชน	จำนวน -		แห่ง
ร้านค้า	จำนวน	๓	แห่ง

แหล่งประชาสัมพันธ์

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	จำนวน	๑	แห่ง
หอกระจายข่าว	จำนวน	๒	แห่ง

ประปา

ประปาหมู่บ้าน	จำนวน	๑	แห่ง
ยานพาหนะ			
รถยนต์	จำนวน	๒๐	คัน
รถจักรยานยนต์	จำนวน	๗๐	คัน
เครื่องยนตร์การเกษตร			
รถไถนาเดินตาม	จำนวน	๑๕	คัน

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของหมู่บ้าน

- คริวเรือนมีรายได้สูงกว่า ๓๒,๐๐๐ บาท ต่อปี ต่อคน
- รายได้เฉลี่ยของประชากรของหมู่บ้าน จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อคน ต่อปี
- คริวเรือนผ่านการฝึกอบรมร้อยละ ๘๕ ของคริวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ไร่จำ้าง

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจในชุมชน

ลำดับที่	ชื่อสินค้า	กลุ่ม/องค์กร	ตัวแทนผลิต
๑.	เห็ดขอนขาว	กลุ่มสตรี	นางทองปาน นาทันดร
๒.	จิ้งหรีด	กลุ่มแม่บ้าน	นางสมจิตร บทมาตย์
๓.	พันธุ์ปลา	กลุ่มเพราะพันธุ์ปลา	นายสาธิต คำกองแก้ว

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๓ คุ่ม ประกอบด้วย

คุ่มที่ ๑ ชื่อคุ่มเหนือมี นายสุวรรณ ปลัดพรม	เป็นหัวหน้าคุ่ม
คุ่มที่ ๒ ชื่อคุ่มกลางมี นายประเสริฐ นาทันดร	เป็นหัวหน้าคุ่ม
คุ่มที่ ๓ ชื่อคุ่มใต้มี นายสมร ลอยหา	เป็นหัวหน้าคุ่ม

รายชื่ออาสาสมัครประจำหมู่บ้าน

ชรบ.(ชุดอาสาป้องกันหมู่บ้าน)

๑. นายสุวรรณ ปลัดพรม	๒. นายประเสริฐ นาทันดร
๓. นายสมร ลอยหา	๔. นายสุนทร โชตโสด
๕. นางสาวสิริรัก ปลัดพรม	

อสม.(อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน)

๑. นายสุวรรณ ปลัดพรม	๒. นางทองปาน นาทันดร
๓. นายศุภกร วิเศษจินดาคุณ	๔. นางศักดิ์ศรี สุกันพล
๕. นางธนพร ทิพรัักษ์	๕. นางสาวดาว โชตโสด
๗. นางสมหมาย ทรายยก	๘. นางณัด ฝุ่นฝัน

กลุ่มสตรี

สมาชิกทั้งหมด ๒๗ ราย

๑. นางสาวสิริรัก ปลัดพรม	ประธาน
๒. นางธนพร ทิพรัักษ์	รองประธาน
๓. นางสมหมาย ครยก	เหรัญญิก
๔. นางทองปาน นาทันดร	เลขานุการ

อาสาเกษตร

๑. นายประเสริฐ นาทันดร

อช.(อาสาพัฒนาชุมชน)

๑. นายสุวรรณ ปลัดพรม
๒. นางสาวสิริรัก ปลัดพรม
๓. นางธนพร ทิพรัักษ์

อพม.(อาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์)

๑. นายสุวรรณ ปลัดพรม อาสาสมัครหมอดิน

ผู้ประสานพลังแผ่นดิน ๒๕ ตำบลปกระด

๑. นายสุวรรณ ปลัดพรม	๒. นายประเสริฐ นาทันดร
๓. นายสมร ลอยหา	๔. นายสุนทร โชคโสด
๕. นางสาวสิริรัก ปลัดพรม	๖. นายสุวรรณ ปลัดพรม
๗. นางทองปาน นาทันดร	๘. นายศุภกร วิเศษจินดาคุณ
๙. นางศักดิ์ศรี สุกันพล	๑๐. นางธนพร ทิพรัักษ์
๑๑. นางสาวดาวร โชคโสด	๑๒. นางสมหมาย ครยก
๑๓. นางถนัด ฝุ่นฝัน	

ศักยภาพของชุมชน

๑. ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็น “จุดแข็ง” S (Strength) ได้แก่

๑. บ้านหนองยางคำ มีหนองน้ำล้อมรอบ	๒. มีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้าน
๓. มีตลาดขายผลผลิต	๔. ประชาชนในหมู่บ้านมีความรัก ความสามัคคี
๕. คนในหมู่บ้านมีความรู้ด้านการเกษตร	๖. ประชาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา
๗. มีอัตลักษณ์ทั้ง ๖ ที่เคารพศรัทธาร่วมกัน	๘. มีวิถีพอเพียง
๙. รักษาวัฒนธรรมประเพณี	

๒. ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็น “จุดอ่อน” W (Weakness)

๑. มือบายमुख (การพนัน หวยใต้ดิน)
๒. คนขี้เกียจทำกิน
๓. ภัยธรรมชาติ

๓. ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็น “โอกาส” O (Opportunity)

๑. ภายนอกชุมชนมีตลาดรองรับผลิตทางการเกษตร

๒. หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง
๓. มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ

๔. ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็น”อุปสรรค”T (Threat)

๑. การสนับสนุนการดำเนินงานในภาครัฐไม่ต่อเนื่อง
๒. ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม
๓. งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอทั่วถึง
๔. ปัญหาทางการเมือง ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ

สรุปชุมชนศีล ๕ หลักประกันในสังคม มวลมนุษยชาติ

๑. หลักประกันชีวิต หมายถึง สิ่งมีชีวิตเป็นสิ่งที่มีคุณค่า สัตว์ทุกชนิดพยายามรักษาชีวิตตนเอง แม้เรายังรักชีวิตของเรา ดังนั้น เราจึงไม่ควรเบียดเบียน และทำลายคุณค่าแห่งการมีชีวิตของผู้อื่น ให้ตกไป
๒. หลักประกันทรัพย์สิน หมายถึง ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต
๓. หลักประกันครอบครัว หมายถึง ไม่ทำการล่วงเกินบุคคลอื่นที่มีผู้ดูแลอยู่ ครอบครัวก็จะอยู่เย็นเป็นสุข
๔. หลักประกันสังคม หมายถึง การพูดเท็จ การกล่าวคำโกหกหลอกลวง ทำให้มีการกล่าวร้ายซึ่งกันและกันทำให้สังคมวุ่นวาย ดังคำกล่าวที่ว่า เพราะน้ำผึ้งหยดเดียวเป็นเหตุ แต่ถ้าเรากล่าวแต่ความจริง สังคมก็จะรับรู้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
๕. หลักประกันสุขภาพ หมายถึง สุรา ยาเสพติด เมื่อดื่มหรือเสพเข้าไปแล้วทำให้คนดี ลดคุณค่าความดีของตนเองไปตามลำดับ เมื่อเห็นโทษของสิ่งเสพติดก็จะเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้ตั้งอยู่ในการกระทำที่มีสติมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง

๔.๑.๑.๒ ประวัติวัดจำปาทอง และหลวงพ่อดินทร์แปลง

วัดจำปาทองตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๓ บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายสร้างในสมัยกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกับพระชายา โดยสันนิษฐานว่าสร้างมาแล้วกว่า ๔๐๐-๕๐๐ ปี ในการสร้างวัดก็ทรงสร้างพุทธรูปไว้เป็นหลักฐาน คือ หลวงพ่อดินทร์แปลง หรือหลวงพ่อดิ่งคือผู้ที่ เรียกว่านี้เพราะมีคำบอกเล่าว่า ได้สร้างก่อนพระเจ้าองค์ดิ่ง (บ้านน้ำโมง) สร้างให้มีขนาดเท่ากันและเหมือนกัน แต่ยังไม่ทรงประทับพระทัย จึงสร้างพระที่วัดพระยืนหรือหนองโลเลอีก แต่ยังไม่ทรงประทับพระทัยจึงข้ามไปสร้างหลวงพ่อดิ่งคือเป็นที่ให้คนได้กราบไหว้ถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาหลวงพ่อดินทร์แปลง

หลวงพ่อดินทร์แปลงเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่วัดจำปาทองมาช้านาน เป็นพระพุทธรูปเนื้อประตาย (รูปปั้น) ปางมารวิชัย สร้างโดยพระนางเขียวค่อม พระชายาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช มี

อายุอยู่ในช่วงประมาณ ๔๕๗-๕๕๗ ปี หรือประมาณ พ.ศ.๒๐๐๐-๒๑๐๐ ซึ่งในอดีตชาวบ้านเรียก หลวงพ่ออินทร์แปลงว่า “หลวงพ่องค์ที่ตั้งดงยาง” เพราะเป็นพระพุทธรูปที่มีขนาดเท่ากับหลวงพ่องค์ที่ตั้งวัดศรีชมภูองค์ตั้ง และมีการบูรณะคราวเดียวกัน การสร้างพระพุทธรูปของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช จะถือตามคติโบราณคือการสร้างพระพุทธรูปคู่บารมีก็คือหลวงพ่องอินทร์แปลงเป็นพระคู่บารมีกับหลวงพ่องค์ตั้ง^{๑๒๖} (ศุภกิจ ศิลปสร้างสรรค์. ๒๕๕๙ : ๑๙๐)

วัดจำปาทองมีพระภิกษุจำนวน ๔ รูป สามเณรจำนวน ๑๗ รูป มีการเททองหล่อพระสิวลี และพระอุคุตเนื้อทองเหลือง บูรณะหลวงพ่องอินทร์แปลง มีกุฏิสงฆ์จำนวน ๘ หลัง มีศาลาการเปรียญจำนวน ๑ หลัง มีโรงอุโบสถจำนวน ๑ หลัง มีหอรบขัง ๑ หลัง มีโรงครัวจำนวน ๑ หลัง มีห้องสุขาจำนวน ๑๘ ห้อง มีเมรุ ๑ หลัง มีศาลาท่าน้ำ ๑ หลัง มีแทงค์น้ำประปา ๑ หลัง มีการสร้างศาลาพลับพลา ๒ หลัง มีการสร้างนกระยางค์ ๒ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน และพระพุทธรูปปางเปิดโลก นับว่าเป็นวัดที่มีความพร้อมไปด้วยอุทยานการศึกษา และกำลังจะมีการก่อสร้างมณฑปเจดีย์ “มณีศรีสัตตนาคร” บรรจุพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐาน “พระพุทธรูปสัตตนาครประธานพร” “หลวงพ่องอินทร์แปลงจำลอง” “รูปเหมือนพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ๙ รูป”^{๑๒๗} (พระมหาอำพล ธนปญโญ. ๒๕๕๙ : สัมภาษณ์)

๔.๑.๑.๓ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๓ ด้านคือ ๑) ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ๒) ยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดกิจกรรมตามวิถีพุทธ ๓) ยุทธศาสตร์แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และได้กำหนดกลยุทธ์ระดับโครงการ มี ๒๘ กลยุทธ์ กลยุทธ์ระดับกิจกรรม มี ๑๑๕ กลยุทธ์

๔.๑.๑.๓.๑. ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน : ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ มี ๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ

๑.๑ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ข้อที่ ๑ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๑.๒ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ข้อที่ ๒ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๑.๓ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ข้อที่ ๓ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๑.๔ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ข้อที่ ๔ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

^{๑๒๖} อ่างแล้ว, หน้า ๑๙๐.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาอำพล ธนปญโญ, วัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๑.๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ข้อที่ ๕ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

- ตัวชี้วัด ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ - ร้อยละ ๘๐ ของชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรม

- งบประมาณ ๑๒๕,๐๐๐ บาท - คณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบ

๔.๑.๑.๓.๒. ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน : ยุทธศาสตร์ ตามวิถีชีวิตชาวพุทธ มี ๑๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ

๒.๑ กลยุทธ์ระดับโครงการ มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๒.๒ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๘ กิจกรรม

๒.๓ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี เฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์-พระบรมวงศานุวงศ์มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๘ กิจกรรม

๒.๔ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๒.๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี อนุรักษ์การลดละเลิกอบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษมีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๕ กิจกรรม

๒.๖ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ทำบุญตักบาตรประจำ (วันธรรมสวนะ/ทำบุญกลางบ้าน)มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๒ กิจกรรม

๒.๗ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๔ กิจกรรม

๒.๘ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ส่งเสริมค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

๒.๙ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี วันเสาร์-อาทิตย์ ไกล่ชิดพระพุทธศาสนามีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๓ กิจกรรม

๒.๑๐ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี อนุรักษ์ศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีมีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๔ กิจกรรม

๒.๑๑ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี จัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนของหมู่บ้าน (OTOP) มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

๒.๑๒ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

๒.๑๓ มีคฤหาสน์ทางวัฒนธรรมประจำบ้านและกิจกรรมส่งเสริมมัคทายกน้อย มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

๒.๑๔ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ประกวัดบ้าน/ครอบครัวดีเด่นประจำหมู่บ้าน มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

๒.๑๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี พัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน และสถานที่สำคัญ มีกลยุทธ์ระดับ กิจกรรมมี ๑ กิจกรรม

- ตัวชี้วัด ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ - ร้อยละ ๘๐ ของชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรม
- งบประมาณ ๒๑๕,๐๐๐ บาท - คณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบ

๔.๑.๑.๓.๓. ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน : ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมของหน่วยอบรมประชาชนประจำ (อ.ป.ต.) มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๘ กิจกรรม

๓.๑ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๖ กิจกรรม

- ๓.๒ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านสุขภาพอนามัย มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๖ กิจกรรม
- ๓.๓ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านสัมมาอาชีพ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๕ กิจกรรม
- ๓.๔ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านความสันติสุข มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๓ กิจกรรม
- ๓.๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๓ กิจกรรม
- ๓.๖ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๓ กิจกรรม

๓.๗ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๓ กิจกรรม

- ๓.๘ กลยุทธ์ระดับโครงการ มี ด้านสามัคคีธรรม มีกลยุทธ์ระดับกิจกรรม ๓ กิจกรรม
- ตัวชี้วัด ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ - ร้อยละ ๘๐ ของชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรม
- งบประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ บาท - คณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบ

เป้าหมาย แผน ๓ ปี ๒๕๕๗-๒๕๕๘-๒๕๕๙
 ร้อยละ ๘๕-๙๐-๙๕ ของชุมชนได้ร่วมกิจกรรม
 รวมงบประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)
 คณะกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบ

๔.๑.๑.๓.๔ ตัวชี้วัดของการดำเนินโครงการ

ก. **เชิงปริมาณ** มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ที่ปรากฏในเว็บไซต์ Sila๕.com ดังนี้

ข้อมูลระดับจังหวัด ของจังหวัดหนองคาย

จำนวนประชากรเต็ม	จำนวนประชากรที่สมัคร	คิดเป็นร้อยละ
๕๑๕,๕๘๐	๔๓๖,๒๔๔	๘๔%

ข้อมูลระดับอำเภอ ของอำเภอท่าบ่อ

จำนวนประชากรเต็ม	จำนวนประชากรที่สมัคร	คิดเป็นร้อยละ
๘๓,๐๕๕	๖๖,๐๔๘	๘๐%

ณ วันที่.....๑.....เดือน.....ธันวาคม.....พ.ศ. ..๒๕๕๙..เวลา....๐๘.๐๙...น.

ข้อมูลหมู่บ้าน

๑.ในหมู่บ้านมีครอบครัวทั้งสิ้น	๓๘	ครอบครัว
๒.จำนวนคนในหมู่บ้านทั้งสิ้น	๓๑๐	คน
๓.มีผู้สมัครเข้าโครงการทั้งสิ้น	๓๑๐	คน
๔.คิดเป็นร้อยละ	๑๐๐	

ข. เชิงคุณภาพ มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในหมู่บ้านที่เด่นชัด คือ พุทธศาสนิกชนบ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเด่นชัดคือทุกคนเริ่มทักทาย พูดจากันใบหน้าเบิกบานแววตาสดใส มีรอยยิ้ม เกิดความรัก ความสามัคคีลดปัญหาความเห็นแก่ตัว มีความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ใจเย็นขึ้นและใจดีขึ้นกว่าเดิม

๔.๑.๑.๓.๕ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ในแผนยุทธศาสตร์ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๓ ด้าน

๑) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ๒) ยุทธศาสตร์แนวทางการจัดกิจกรรมตามวิถีพุทธ ๓) ยุทธศาสตร์แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และได้กำหนดกลยุทธ์ระดับโครงการ มี ๒๘ กลยุทธ์ และกลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๑๑๕ กลยุทธ์

๑) ประเด็นยุทธศาสตร์แผนงาน : ยุทธศาสตร์เร่งส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ มี ๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ กลยุทธ์ระดับกิจกรรม มี ๒๕ กิจกรรม

๒) ประเด็นยุทธศาสตร์แผนงาน : ยุทธศาสตร์ตามวิถีชีวิตชาวพุทธมี ๑๕ กลยุทธ์ระดับโครงการ กลยุทธ์ระดับกิจกรรม มี ๒๐ กิจกรรม

๓) ประเด็นยุทธศาสตร์แผนงาน : ยุทธศาสตร์ส่งเสริมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มี ๘ กลยุทธ์ระดับโครงการ กลยุทธ์ระดับกิจกรรม มี ๔๐ กิจกรรม

สรุป ผลของการดำเนินโครงการ พบว่า ในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยสอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความ

ปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ข้อที่สอง คือ ให้หมู่บ้านและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ในปี ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ข้อที่สาม คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษาองค์กรหน่วยงานทางศาสนาอยู่ร่วมกันสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และข้อสี่ คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๓ ด้านทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านชุมชน ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์แผนงาน ยุทธศาสตร์ส่งเสริมมีการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ มี ๕ กลยุทธ์ ระดับโครงการ กลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๒๕ กิจกรรม ประเด็นยุทธศาสตร์ แผนงาน : ยุทธศาสตร์ส่งเสริมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมี ๘ กลยุทธ์ระดับโครงการ กลยุทธ์ระดับกิจกรรมมี ๔๐ รายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ ก) เจริญปริมาณ มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ข้อมูลระดับจังหวัดหนองคาย จำนวนประชากรเต็ม ๕๑๙,๕๘๐ จำนวนประชากรที่สมัคร ๔๓๖,๒๔๕ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ คิดเป็นร้อยละ ๘๔% ระดับอำเภอ ท่าบ่อ จำนวนประชากรเต็มคือ ๘๓,๐๙๕ จำนวนประชากรที่สมัคร ๖๖,๐๔๘ คิดเป็นร้อยละ ๘๐% ข้อมูลหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีครอบครัวทั้งสิ้น ๗๘ ครอบครัว จำนวนคนในหมู่บ้านทั้งสิ้น ๓๐๐ คน มีผู้สมัครเข้าโครงการทั้งสิ้น ๓๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐%

๔.๒ ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย

เป็นการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและเข้าถึงความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด โดยการนำข้อมูลจากขั้นตอนเข้าใจมาสรุป ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา คัดเลือกปัญหาตามความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาหรือแก้ไข หาแนวทางการดำเนินงาน และจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

๔.๒.๑ โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ โดยใช้หลักธรรมนำกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์

ด้วยหมู่บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีประชาชนสมัครเข้าร่วมโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ตามมติมหาเถรสมาคม/คสช./รัฐบาล และตามนโยบายของจังหวัด มีสถิติเกินร้อยละ ๕๐ อยู่ในระดับพอใช้ โดยทุกภาคส่วนได้ช่วยกันดำเนินการมาโดยลำดับ จากระยะที่ ๑ สู่ระยะที่ ๒ และเข้าสู่ระยะที่ ๓ ในปัจจุบันมีผลการดำเนินการในกิจกรรม ๓ ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชีวิตชาวพุทธ, กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑.๑ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๑) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๑ (การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์)

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิตข้อที่หนึ่ง อย่างมั่งร้าย หมายถึงฆ่า มีเมตตา รักสงสาร ท่านใครเขา การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ฆ่าสัตว์ในวันพระ อยู่บ้านก็ไม่ฆ่าในวันพระ บางทีก็มีปล่อยปลา ถวายเป็นพระราชกุศลทุกปี ดิฉัน นางนลินี เสริมทรัพย์ ศีลข้อที่ ๑ คือไม่ฆ่าสัตว์คะมีการร่วมกิจกรรม ภายในวัดจำปาทอง คุณพ่อคุณแม่มีการปล่อยปลาในเขตอภัยทานแล้วเราก็จะปฏิญาณตนกับหลวงพ่อก่อนที่วัดก็คือจะไม่ฆ่าสัตว์ในวันพระมีการปล่อยปลาในวันสมโภชหลวงพ่อกันเป็นประจำ และครั้งสุดท้ายพร้อม มีการปลูกหญ้าแฝกและปล่อยปลา และทุกคนในช่วงกิจกรรมวันเข้าพรรษา ส่วนมากก็จะมาสวนมนต์ ทำวัตรเย็นที่หน้าโบสถ์ของหลวงพ่อกันเป็นประจำ กิจกรรมในชุมชนของเราได้ปฏิบัติติดต่อกันมาหลายปี แล้ว^{๑๒๘} ในวันเสาร์ที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเมีย เวลา ๐๗.๐๐ น. ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองย่างคำ ม.๑๓ ต.กอนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

- ประธาน (ฆราวาส) ในพิธีจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา พิธีกรนำกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวคำอาราธนาศีล ๕ (มะยัง ภันเต วิสุง วิสุงรัทษณัตถายะ ติสระณนะสะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจา มะฯ ทุตติยัมปิฯลฯ ตะติยัมปิฯลฯ)

- ประธานสงฆ์ ให้คำสมาทานศีล นะโม ตัสสะ ฯลฯ พุทัง สะระณังคัจฉามิฯลฯ ทุตติยัมปิฯลฯ ตะติยัมปิฯลฯปาณาติปาตา ฯลฯ

- พิธีกร กล่าวคำอาราธนาพระปริตร (วิปตติปะฏิพาหะเย ฯลฯ) พระสงฆ์ประกอบพิธีเจริญ พระพุทธรูปมนต์ไปจนจบ

- เจ้าภาพประธาน (ฆราวาส) ถวายเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์ที่ประกอบพิธีเจริญพระพุทธรูปมนต์

- พิธีกร กล่าวคำอาราธนาธรรม (พร้าหมา จะโลกาธิปะตี สะหัมปะยะตี ฯลฯ) พระแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่อง การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ เจ้าภาพถวายกัณฑ์เทศน์ เสร็จแล้ว รับพรกรวดน้ำ

- การปล่อยปลา เป็นการรักษาศีลข้อ ๑ ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ด้วยบุญที่ได้รักษาศีลข้อนี้ เมื่อน้อมนำมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะทำให้มีพละนามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไม่ช้ำโรคร อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียน ให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุจะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุขัยก่อนวัยอันควร

- ก่อนปล่อยปลา ปล่อยนก จุดธูปและแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ ณ ริมหนองเล็งแซ่ สัพเพ สัตตาสัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น อะเวรา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย อัพพะยาปัชฌา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย อะนีฆา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ จงมีความสุขกาย สุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

- พร้อมกัน กล่าวคำค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ พร้อมกัน

- พร้อมกัน ปักป้ายเขตอภัยทาน รับประทานอาหารร่วมกัน เสร็จพิธี

กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ ๑) กิจกรรมคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี (สาเหตุจากการถูกรังแกทำร้าย ข่มขืนฆ่า) ๒) กิจกรรมการปล่อยปลา ติดตั้งเขตอภัยทาน ๓)

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นางนลินี เสริมทรัพย์, เลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองย่างคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอนาง อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

กิจกรรมการรณรงค์คุณธรรม ๔ ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๔) กิจกรรมรณรงค์ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ๕) กิจกรรมการกำหนดพื้นที่เป็นเขตอภัยทาน^{๑๒๙}

๒) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๒ (การไม่ลักขโมย ไม่ทุจริต ไม่คดโกง)

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน ข้อที่สอง อย่าคิดลัก นกย่องเบา เลี้ยงชีพเรา ด้วยสัมมา อาชีวิ ในวันศุกร์ที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๑๒ มะเมีย (วันอมแห่งชาติ)

กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๒ คือ ๑. กิจกรรมการจัดตั้งตำรวจบ้าน ดูแลทรัพย์สินและป้องกันโจรภัยนัดประชุมที่วัดจำปาทอง จัดสถานที่ เตรียมโต๊ะเป็นรูปตัว U (ยู) พร้อมจัดเก้าอี้ ประธานนำบูชาพระรัตนตรัย ประธานในที่ประชุมแจ้งเพื่อทราบ คัดเลือกจัดตั้งตำรวจบ้านมีประธาน รองประธาน คณะกรรมการประมาณ ๕ ท่าน เลขาและผู้ช่วย

๒. กิจกรรม การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน นัดประชุม วางแผน เพื่อประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน จัดตั้งกองทุน (มีประธาน, รอง ๒, เกร็ด, เลขาและผู้ช่วย)

๓. กิจกรรมการอบรม การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ทำบัญชีครัวเรือน นัดประชุม จัดทำบัญชีครัวเรือน ทุกครัวเรือน

๔. กิจกรรมสวัสดิการชุมชน ฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่อเสียชีวิตมีเงินช่วยเหลือและสหกรณ์กองทุน สัจจะออมทรัพย์

๕. กิจกรรมยกย่องสรรเสริญคนดี มอบเกียรติบัตรและทุนคนดี^{๑๓๐}

๓) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๓ (การไม่ประพฤติดีในกาม)

ศีลข้อที่สาม เป็นหลักประกันครอบครัว กามอย่าคิด ผิดต่อท่าน สำรวมมัน ตามครรลองคลองวิถี ในวันอังคารที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปิวอก (อาสาฬหบูชา)

ตอนเช้า ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

เวลา ๐๖.๐๐ น.พุทธศาสนิกชนที่จะรักษาอุโบสถศีล วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง เตรียมขันธ ๘ แต่งชุดนุ่งขาว ห่มขาวทั้งชาย-หญิง นิมนต์พระภิกษุให้ศีลอุโบสถ

เวลา ๐๗.๐๐ น.จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕, รับศีล ๕, อาราธนาธรรม พระธรรมกถึก แสดงธรรมเรื่องวันอาสาฬหบูชา และศีล ๕ เน้นศีลข้อ ๓ และให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์, ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร, ไทยธรรม, อนุโมทนาภา กรวดน้ำ รับพร

ภาคค่ำ

เวลา ๑๙.๐๐ น.เตรียมเครื่องบูชา (ดอกไม้, ธูป, เทียน)

- เชิญวิทยากรเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางถนัด ฝูฝั้น, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางทองปาน นาทันดร, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

- ทำวัตรสวดมนต์, ฟังเทศนา, ถวายไทยธรรม นำกล่าวบูชาวันอาสาฬหบูชา เวียนเทียน รอบอุโบสถ ๓ รอบ และปฏิบัติธรรมตามห้วงเวลาที่เหมาะสม

กิจกรรมของชุมชนคือ ๑) กิจกรรมคุ้มครองสถาบันครอบครัว ด้วยการมีศีล ๕ อันเป็น เกาะกำบัง คุ้มครองอย่างดี ๒) เจริญวิทยากร มี พ.ต.ต.สมพาน ชั้นเงิน และ พ.ต.ต.อุทัย บพมาถย์ อบรมให้ความรู้เยาวชนเรื่องวัยเจริญวัย และรู้เรื่องเอดส์ ๓) กิจกรรมสุขอนามัยของชุมชนต้องตรวจ สุขภาพทุกเดือนที่โรงพยาบาล ๔) กิจกรรมปฏิบัติธรรมตามห้วงเวลา (ยุพา ปลัดพรม. ๒๕๕๙ : สัมภาษณ์)^{๑๓๑}

๔) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๔ (การไม่หลอกหลวง กล่าวเท็จ)

ศีลข้อที่สี่ เป็นหลักประกันสังคมพูดความจริง สิ่งที่สี่ สัจจะมีอย่างกลิ้งกลอก พูดหลอกหลวง ในวันเสาร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะเมีย (วีรบุรุษเมียมมาร)

เวลา ๐๗.๐๐ น.ผู้รักษาอุโบสถศีล (วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง) เตรียมขันธ ๘ แต่งชุดนุ่งขาวห่มขาว ทั้งชาย-หญิง นิมนต์พระภิกษุให้ศีลอุโบสถและแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

เวลา ๐๗.๓๐ น.จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีล ๕, รับศีล ๕, อาราธนาธรรม

- พระธรรมกถึก แสดงพระธรรมเรื่อง ศีล ๕ เน้นการไม่หลอกหลวง และกล่าวเท็จ

- ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร, เครื่องไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนาภาดา, กรวดน้ำรับ

พร

เวลา ๑๙.๐๐ น. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย, สวดมนต์สรภัญญะและปฏิบัติธรรมตาม ห้วงเวลา

- ฟังพระธรรมเทศนา, ถวายไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนาภาดา, กรวดน้ำรับพร

กิจกรรมของชุมชนคือ ๑) เจริญวิทยากรที่สถานีตำรวจภูธรท่าบ่อ ร.ต.อ.ไพฑูรย์ ชั้นเสมา อบรมเรื่องเคารพต่อระเบียบของชุมชนกฎจราจร ๒) กล่าวคำปฏิญาณตน “ข้าพเจ้าจะเป็นคนดีของ สังคมไปตลอดชีวิต” ๓) เจริญวิทยากรมาอบรม เรื่อง การพูดในที่ชุมชน, การพูดได้พูดเป็น, การกล่าว สุนทรพจน์, การอภิปราย การปาฐกถา, การโต้วาที การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ, การร้องเพลง ธรรมะ, การร้องเพลงปลุกใจรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (วนิดา คำกองแก้ว. ๒๕๕๙ : สัมภาษณ์)^{๑๓๒}

๕) กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๕ (การไม่ดื่มสุราเมรัย ของมีเงินเมาให้ โทษ)

ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ ข้อที่ห้า ออย่ามัวเมา เหล้าเสพติด ทำชีวิต ประมาทได้ อย่างใหญ่หลวง มีสติระลึกถึง สิ่งทั้งปวง จะโชติช่วง ชั่วชีวิต นิจนิรันดร์ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เป็น

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ยุพา ปลัดพรม, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัด หนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ วนิดา คำกองแก้ว, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

งานใหญ่ส่งเสริมทางศาสนา มีการหล่อเทียนพรรษาแห่เทียนไปถวายพระตามวัดต่างๆ ทำบุญฟังเทศน์ ถวายผ้าอาบน้ำฝน, ถวายผ้าจ่านำพรรษา ไหว้พระสวดมนต์ ศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนา

เวลา ๐๘.๐๐ น. เตรียมสถานที่ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง, ไหว้พระรับศีล ถวายผ้าอาบน้ำฝน, ผ้าจ่านำพรรษา, อารธนาเทศน์, ฟังเทศนาเรื่อง ศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะพินาศ และมูลเหตุทำบุญเข้าพรรษา มีพระภิกษุพวกหนึ่ง เรียกว่า “ฉัพพัคคีย์” ไปเหยียบย่ำข้าวกล้าและพืชพันธุ์ตลอดจนสัตว์โลกเป็นอันตรายเป็นอันตรายประชาชนพากันดิ้นรน พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามเณรจำพรรษา ถวายไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนาภาดา, รับพร, กรวดน้ำ

เวลา ๐๙.๐๐ น. พุทธศาสนิกชนท่านไหน ต้องการกล่าวคำปฏิญาณตนงดเหล้า เชิญร่วมพิธี, มีขันธดอกไม้ เป็นขันธ ๘, และกล่าวคำปฏิญาณพร้อมกันว่า “ข้าพเจ้า จะงดเหล้าเข้าพรรษา ไม่ดื่มสุราเมรัย ของมีเมาตลอดเวลา ๓ เดือน” พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร, ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ เสรีจพิธี

กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน คือ ๑) การเดิน-วิ่ง ปันจักรยาน รอบหนองเล็งแซ่ เฉลิมพระเกียรติทุกเช้าเย็น และแข่งขันฟุตบอล ๒) กิจกรรมลดละเลิก อบายมุข และยาเสพติด การกล่าวคำปฏิญาณตนต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๓) กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมเล็บบุหรี่ เพื่อภรรยา เลิกสุราเพื่อลูก ๔) กิจกรรมจัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายและการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาประเภทต่างๆ^{๑๓๓}

๖) ไม่มีคดีทำร้ายร่างกาย และ/หรือ คดีฆ่ากันตาย ในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรหม ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ผม ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองยางคำ ศูนย์ตัวจริงครับ แต่ได้รับตำแหน่งมา ยังไม่เคยมีการทะเลาะวิวาท ไม่มีคดีฆ่ากันตาย ไม่มีคดียาเสพติดครับผม พ. ศ. ๒๕๕๗ เริ่มมีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตั้งแต่นั้นไม่เคยมีอะไรครับ ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งหรือว่าฆ่ากันตายครับ แม้กระทั่งยาเสพติดไม่มีเลยครับ พ. ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นไปนี่ครับ คืออาจจะเป็นเพราะว่าหมู่บ้านของเรา ถึงกระนั้น เพิ่งจะเริ่มต้นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แบบใหม่แต่รู้สึกว่าจะประชาชนไม่ค่อยที่จะชอบใช้ความรุนแรง อะไรที่มันหนักอกหนักใจก็ปรึกษาหารือพูดคุยกันได้ นอกจากนั้นการกระทำผิดกฎหมายก็ไม่มีเลยครับเป็น ๐ เปอร์เซนต์ครับ ปัจจุบันนี้วันพระก็จะไม่ฆ่าสัตว์ทุกครอบครัวก็จะอยู่กันเป็นอย่างดีมีความสุข เพราะทุกวันวันพระจะมีญาติโยม จะไม่เข้าพรรษาหรือเข้าพรรษาก็ตามทุกวันพระทางหมู่บ้านของเราจะมี การงดให้พระบิณฑบาต หรือว่าการรวมตัวที่จะให้ญาติโยมเข้ามารวมตัวกันที่วัดเองครับ^{๑๓๔}

ในวันศุกร์ที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะแม เดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่พระสงฆ์ ช่วงบ่ายมีการฟังพระธรรมเทศนา

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ วรัญญา ศรีอ่อน, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรหม, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

กับการป่าวร้องให้ชาวบ้านนำขี้ผึ้งมาหล่อเทียนใหญ่น้อย สำหรับจุดไว้ในโบสถ์เป็นพุทธบูชาตาม
ฤดูกาลเข้าพรรษาในเมืองหลวงมีการถวาย “เทียนจำพรรษา” แก่อารามสำคัญ

เวลา ๐๘.๐๐ น. หัวหน้าชุมชนนัดคณะกรรมการหมู่บ้าน มารวมกันที่ศาลาการเปรียญวัด
จำปาทอง บ้านหนองยางคำ ต.กอนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย สรรวจความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน
และช่วยกันพัฒนาจิตอาสา ทำความสะอาดสาธารณะ วัด และถนนหนทาง เรื่องคดีเกี่ยวกับทำร้าย
ร่างกายและหรือคดีฆ่ากันตายในหมู่บ้าน สถิติคดีเกี่ยวกับคดีทำร้ายร่างกาย หรือฆาตกรรมย้อนหลัง
๓ ปี ไม่มีปรากฏ

เวลา ๑๖.๐๐ น. ร่วมทำวัตรสวดมนต์เย็นจนถึงวันออกพรรษา

๓) ไม่มีคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สิน ในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ นางวนิดา คำกองแก้ว กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้าน
หนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า กรบมน์มีการ
พระคุณเจ้าทุกรูปค่ะ เพราะเลิกจากการที่อยากจะได้ของของคนอื่น การพนันทุกวันนี้เลิกแล้ว แต่ก่อน
ดิฉันเป็นคนเล่นการพนันค่ะ ตอนนี่เลิกแล้วค่ะ ทุกวันนี้เลิกเล่นนานแล้วค่ะ หลังจากที่เลิกเล่น
ครอบครัวก็ดีขึ้นค่ะ กลับมาทำอาชีพสุจริต จะมีเลี้ยงปลาเลี้ยงกบเลี้ยงสัตว์ต่างๆขายค่ะ ลูกกบลูกปลา
ขาย เพราะ แพน เป็นประมงอำเภอ เลยทำการเพาะ ลูกปลาน้ำจืดขายค่ะ ปัจจุบันอาศัยอยู่ท่าบ่อซึ่ง
จะเกษียณภายในปีหน้าค่ะ อาชีพในการขาย ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม เพาะลูกปลา และขาย
ภายในบ้านเราและส่งข้ามไปขายที่ สปป. ลาว หรือเราจะมาซื้อเอง หรือว่าคนไทยก็จะมาซื้อเพื่อลงบ่อ
หรือว่าเอาไปขายต่อบ้างก็มี^{๑๓๔}

เดือนเจ็ด ทำบุญเวทดาอาฮักหลักเมือง (วีรบุรุษ) ทำการเช่นสรวงหลักเมือง หลักบ้าน ผี
พ่อผีแม่ ผีปู่ตา ผีเมือง (บรรพบุรุษ) ผีตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) ทำนองเดียวกับแรกนาขวัญ ซึ่งเป็น
พิธีกรรมก่อนจะมีกิจการทำวันจันทร์ที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะแม

เวลา ๐๗.๐๐ น. ประกอบพิธีไหว้พระเสมาทานศีล สวดถวายพรพระ ถวายภัตตาหาร,
อาราธนาเทศน์ ๑ กัณฑ์, ถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา, กรวดน้ำรับพร

เวลา ๑๘.๐๙ น. พระภิกษุสามเณรไหว้พระสวดมนต์เย็น ร่วมกับพุทธศาสนิกชนเสร็จแล้ว
หัวหน้าชุมชนสำรวจความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านว่ามีคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินใน
หมู่บ้านหรือไม่? เรื่องคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินในหมู่บ้านหนองยางคำ ไม่มีย้อนหลัง ๓ ปี สถิติ
เกี่ยวกับคดีลักทรัพย์ไม่มีปรากฏ

๔) ไม่มีคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศ ในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ สมร ลอยหา กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยาง
คำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า นมัสการพระคุณเจ้า ครับผม
ผู้ใหญ่สมร ลอยหา ประธานไวยาวัจกร ศีลข้อที่ ๓ การมีสุมิฉาจาราเวรมณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ การ
อย่าคิดผิดต่อท่าน หมั่นทำตามท่านคลองธรรมวิถี ข้อนี้เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องทำอย่างจริงจังนะครับ ถ้า

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางวนิดา คำกองแก้ว, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำ
หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

หากว่าปฏิบัติไม่ได้ หรือไม่สมათานศีลข้อ ๓ นี้ ครอบครัวเราก็จะไม่เป็นสุขและครอบครัวของคนอื่นๆ ก็จะไม่เป็นสุข แต่ในการปฏิบัติสำหรับตัวผมคิดว่าช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาหมู่บ้านหนองย่างคำนี้ ไม่มีคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศ ในหมู่บ้าน ก็ถามว่าทำไมถึงไม่มีอย่างนี้เพราะทุกท่านทุกคนไม่ว่าจะเป็นสตรีหรือบุรุษ ทุกวันพระเข้าวัดจำศีลไม่ว่าจะข้อ ๕ ศีล ๘ หรือศีลอุโบสถนั้นก็ได้ประพฤติปฏิบัติกันมา ก็จะทำกันและจะมีข้อคิดที่ดีจากพระคุณเจ้าที่สอน/เทศน์พระธรรมเทศนา ทุกคนในหมู่บ้าน ในหมู่ที่ ๙ และหมู่ที่ ๓ นี้รักษาศีลในทุกข้อได้ดีมาก โดยไม่มีข้อผิดพลาดใดๆ ในการที่จะเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๓๖}

วันพฤหัสบดีที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๗ วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเมีย

เวลา ๐๗.๐๐ น.ประธานจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย ให้อำมาตย์สมานศีล, พระภิกษุสงฆ์สวดถวายพรพระ, พุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหาร, อารามเทศน์ ๑ กัณฑ์ เรื่อง กิเลสกาย และความสำคัญของการลอยกระทงและวันสุดท้ายของการทอดกฐิน หลังจากวันเพ็ญแล้วจะทอดกฐินอีกไม่ได้จึงต้องทำบุญกองบังและทำบุญกองอัฐฐะถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา ถวายน้ำรับพร, ประพรมน้ำพระพุทธรูป

บุญเดือนสิบสองสำคัญคือชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ จะมีกิจกรรมแข่งเรือ (ช่วงเฮือ) เพื่อบูชาอุสุภพยานาค ๕ ตระกูลรำลึกถึงพระยาฟ้ารุ่งที่นำพระไตรปิฎกขึ้นมาแต่เมืองอินทปัตถนคร (เขมร) เรื่องคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศในหมู่บ้านไม่มีย้อนหลัง ๓ ปี สถิติคดีเกี่ยวกับคดีทางเพศไม่มีปรากฏ

๙) ไม่มีคดีเกี่ยวกับการหลอกลวง ดุหมิ่น ในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ พิสมัย มูลวงศ์ศรี ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ดิฉันนางสาวพิสมัย ศีลข้อนี้คือว่าก็พยายามที่จะรักษามาตลอดค่ะ แต่ก็บ้างแวบๆ แต่หลังจากที่ได้มาเข้าวัดฟังธรรมได้ฟังพระอาจารย์ท่านเทศน์ เข้ามาร่วมในกิจกรรมทางวัด ก็เห็นว่า การที่เราพยายามที่จะไม่ทำเป็นสิ่งที่ติemannรู้สึกว่าเป็นสุขจิตใจเราก็เป็นสุขครอบครัวก็เป็นสุข การที่ไม่มั่วสา มีอะไรก็พูดกันตรงๆ พูดกันดีๆ อันไหนที่เห็นคนอื่นทำความไม่ดีเราก็รู้สึกว่าจะใจเหมือนกันแต่เราก็เลือกที่จะไม่พูดออกไปเพื่อที่จะเป็นการรักษาน้ำใจซึ่งกันและกันมันเกิดความสงบสุขในครอบครัวและในสังคมทั่วไปคำว่ามั่วสา มันใช้ได้กับชีวิตประจำวันเลยค่ะใช้ได้แบบยั่งยืนและมีความสุข^{๑๓๗}

วันจันทร์ที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะแม (วิสาขบูชา) ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน ตอนเช้า ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ้านหนองย่างคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ สมร ลอยหา, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองย่างคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พิสมัย มูลวงศ์ศรี, ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เวลา ๐๗.๐๐ น.เตรียมสถานที่ ประกอบพิธีจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัยไหว้พระ
สมาทานศีล

- รับศีล, อาราธนาธรรม, ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องความสำคัญของวันวิสาขบูชา
 - ศีล ๕ เน้นการหลอกลวง ดูหมิ่น เหยียดหยาม ต้มตุ๋น ฟังละเว็น ให้คิดดี ทำดีปฏิบัติดี
 - ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร, ไทยธรรม, อนุโมทนาภาว, รับพรกรวดน้ำ
- ภาคค่ำเวลา ๑๙.๐๐ น. เตรียมเครื่องบูชา (ดอกไม้มารูปเทียน)

- ผู้นำชุมชนสำรวจความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในหมู่บ้านเป็นประจำเพื่อต้องการ
ทราบว่ามีคดีความ หลอกลวง ดูหมิ่น ต้มตุ๋นหรือไม่ สรุปรายจากคณะกรรมการหมู่บ้านว่าไม่มีย้อนหลัง ๓
ปี ก็ไม่มีปรากฏ

- ทำวัตรสวดมนต์, อาราธนาเทศน์, ถวายไทยธรรม, รับพรกรวดน้ำ, ประธานสงฆ์ นำ
กล่าวบูชาดอกไม้ธูปเทียนวันวิสาขบูชา เวียนเทียนรอบอุโบสถ ๓ รอบ

๑๐) ไม่มีคดีเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ

จากการสัมภาษณ์ นายเสถียร ชันทอง ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอ
ท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ผมเริ่มด้วยการไปตรวจสุขภาพแล้วรู้ว่าเส้นประสาทที่นั่นมันมีผล
เมื่อกินเหล้า เลยกินตัดสินใจที่จะเลิกเหล้า หลังจากเลิกเหล้าแล้วก็มีธรรมชาติมาช่วยเป็นตัวหนึ่งที่จะ
คุมครองได้ และมีการตัดสินใจเองมีสติไม่ได้ปฏิญาณต่อหน้าพระพุทธรูปอะไรเลย จะเลิกเราก็เลิก
อาการหยุดเหล้านั้นก็ยังมีผลประโยชน์ครับ เพราะว่าเราได้ประหยัดค่าใช้จ่ายด้วย และ แต่ก่อนเวลากิน
เหล้าก็จะมีอาการทะเลาะเบาะแว้ง พอเลิกเหล้าแล้วก็ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งอีก^{๑๓๘}

วันศุกร์ที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะแม วันต่อต้านยาเสพติด
โลก และวันสุนทรภู่เวลา ๐๙.๐๐ น.นัดพุทธศาสนิกชนมาร่วมพิธี

- ประธานจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย, พิธีกรอาราธนาศีล, พระสงฆ์ให้ศีล
- พิธีกรอาราธนาธรรม, พระธรรมกถึกแสดงธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์เรื่อง โทษของสิ่งเสพติด
และวันสุนทรภู่, ถวายไทยธรรม, กรวดน้ำรับพร

- ประกอบพิธีสาบาน และถือสาจะว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษด้วยคำว่า
“ข้าพเจ้าจะลดละเลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษตลอดชีวิต”ชุมชนบ้านหนองยางคำ ตรวจสอบ
สถิติเกี่ยวกับคดีสิ่งเสพติด ย้อนหลัง ๓ ปี ไม่ปรากฏว่ามีคดีเกี่ยวกับคดีสิ่งเสพติด

๑๑) รมรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวของหมู่บ้าน สมัครเป็นครอบครัวรักษาศีล ๕

จากการสัมภาษณ์ คุณยายท่อน หอทอง และคุณพ่อสมร ลอยหา ประชาชนบ้านหนอง
ยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ศรัทธาในสิ่งนี้ค่ะ ศรัทธา ใน
พระพุทธรูปศาสนา มันเลยเป็นแรงขับเคลื่อนให้เรามาเป็นคณะกรรมการ ศรัทธาในหลวงพ่ออินทร์แปลง
ศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาศรัทธาในพระสงฆ์ ไม่เคยทะเลาะคะเวลาที่ไต่ยื่นคนข้างบ้านเขาทะเลาะกันก็

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายเสถียร ชันทอง, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัด
หนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

รู้สึกว่ามันวุ่นวายแต่พอมีโอกาสที่จะได้ไปข้างบ้านได้ไปพูดคุยกับเขาเราก็จะพูดกับเขาว่าบางครั้งมันก็แรงเกินไปอันไหน ไม่ควรถือสารก็ควรใส่เฉยๆ จะบอกเสมอว่าเวลาโกรธกันให้ไปกินน้ำในตู้เย็นนะ เพื่อจะได้ใจเย็นขึ้น และการรักษาศีล ๕ นั้นทำให้เราสงบมากขึ้นใจเย็นมากขึ้น^{๑๓๙}

วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๒ ปีวอก, (เดือนยี่บุญคุณลาน) ทำบุญคุณข้าว นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ฉันทา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือก เมื่อพระฉันเช้าแล้ว, ทำพิธีสู่ขวัญ (ทำขวัญหรือสูตรขวัญ) ข้าว และชุมชนจะต้องเตรียมสะสม เชื้อเพลิง หาฟืน และถ่านมาไว้ในหมู่บ้าน

เวลา ๐๗.๐๐ น.คุณยายท่อน หอทอง จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย , ให้วพระสมათานศีล, อารธนาพระปริตร, พระสงฆ์ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์สวดถวายพรพระเจ้าภาพพร้อมพุทธศาสนิกชนทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า, ถวายไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนาภา, เจ้าภาพกรวดน้ำ รับพร ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

แขกผู้มีเกียรติรับประทานอาหาร, ประกอบพิธีสู่ขวัญข้าว ผู้นำชุมชนได้รณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวสมัครรักษาศีล ๕

เวลา ๑๙.๐๐ น.ประชาสัมพันธ์โดยคุณพ่อสมร ลอยหา ประกาศประชาสัมพันธ์หอกระจายข่าวเสียงตามสาย รณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวของหมู่บ้านป่าสักหมู่ ๔ ป่าสักหมู่ ๙ และบ้านหนองยางคำ สมัครเป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ ทุก ๆ วัน และตอนเช้า เวลา ๐๖.๐๐ น. ประกาศเป็นประจำทุกวัน

๑๒) จัดตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และจัดทำป้ายหมู่บ้าน รักษาศีล ๕

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๙ ปีวอกชุมชนบ้านหนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย การรับเอาศีลธรรมคือศีล ๕ มายาวนานแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๐๕๙ - ๒๑๕๙ เพราะมีวัดจำปาทองเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีพระพุทธรูปเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีสัตตนาคนหุต (เวียงจันทน์ ล้านช้าง) นามว่าหลวงพ่อกอินทร์แปลง

เริ่มจัดตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือนแปดปีมะเมีย ตามดำริโดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ระยะที่ ๑ (๒๐ มิถุนายน- ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๗) ตามหลักฐานบันทึกข้อตกลง (mou) ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เตรียมจัดสถานที่ตั้งแต่วันพุธที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๙ ปีวอก วันนั้นทั้งลมทั้งฝน พายุเข้า คณะกรรมการ พระภิกษุสงฆ์ ต้องทำงานลุยกับน้ำฝน จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๙ วัดของอำเภอท่าบ่อ พืชผักสวนครัวภายในชุมชนบ้านหนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง ช่วยระดมกำลังขนมาโชว์ แสดงจัดนิทรรศการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดย

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ คุณยายท่อน หอทอง และคุณพ่อสมร ลอยหา, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ใช้หลักธรรมได้มอบกระเช้าผักสวนครัวเศรษฐกิจพอเพียงให้กับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย รับ
ป้ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้รับเกียรติบัตรรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑^{๑๔๐}

๔.๒.๑.๒ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ

๑) กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันศุกร์ที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนแปด ปีมะเมีย (อาสาฬหบูชา)
ตอนเช้า ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองย่างคำ ม.๑๓ ต.ก่องนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย
เวลา ๐๗.๐๐ น. เตรียมสถานที่ และเครื่องไทยธรรม

- ประกอบพิธี ประธานจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย
- พิธีกรนำไหว้พระสมათานศีล – รับศีล พิธีกรนำอาราธนาธรรมฟังธรรม
- พระธรรมกถึกแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องวันอาสาฬหบูชา และศีล ๕
- พระภิกษุสงฆ์สวดถวายพรพระพุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญตักบาตร
- ถวายภัตตาหาร ถวายไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนา, กรวดน้ำ, รับพร, เสร็จพิธี
ภาคค่ำ เวลา ๑๙.๐๐ น. เตรียมเครื่องบูชา (ดอกไม้ , ธูป , เทียน)
- ทำวัตรสวดมนต์, พิธีกรอาราธนาศีล, อาราธนาธรรม, ฟังพระธรรมเทศนา
- ถวายกัณฑ์เทศน์, อนุโมทนา, รับพรกรวดน้ำ
- ประธานฝ่ายสงฆ์นำกล่าวบูชาวันอาสาฬหบูชา
- เวียนเทียนรอบอุโบสถ ๓ รอบ

กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชุมชนให้ความสำคัญและปฏิบัติทุกกิจกรรมตาม
ห้วงเวลา ๑) วันมาฆบูชา วันโอวาทปาฏิโมกข์หรือวันจาตุรงคสันนิบาตวันเพ็ญเดือน ๓ ๒) วันวิสาขบูชา
ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ ตรงกับวันประสูติ, ตรัสรู้, ปรีชาญาณ ๓) วันอาสาฬหบูชาซึ่งเป็นวันเพ็ญ
เดือน ๘ เป็นวันครบพระรัตนตรัยมีพระพุทธ, พระธรรม, พระสงฆ์ ๔) วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม ๑
ค่ำ เดือนแปด วันถวายผ้าอาบน้ำฝน, ผ้าจ่านำพรรษา, วันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑
ช่วยของการถวายผ้ากฐิน ๕) วันตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวันพระเจ้า
เปิดโลก พระพุทธเจ้าเสด็จจากเทวโลก ขยับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล๕ ชาวประชาเป็นสุขระยะที่ ๓
พร้อมใจภักดิ์ถวายสังฆทานอุทิศแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช (๑๗ ตุลาคม
๕๙)^{๑๔๑}

๒) กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทย

วันจันทร์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ปิวอก (มาฆบูชา) วันเพ็ญให้
ทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา เริ่มพิธีในตอนเช้าโดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มน้ำอ้อยนำไปปิ้งหรือจี่พอ

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิริรัก ปลัดพรหม, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองย่างคำหมู่
ที่ ๑๓ ตำบลก่องนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ อมรรัตน์ จันทร์ศรี, ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลก่องนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัด
หนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เตรียมแล้วซุบด้วยไข่อย่างไพลนสุกแล้วใส่ภาชนะไปตั้งไว้ในห่อแจก (ศาลาการเปรียญ) เวลา ๐๗.๐๐ น. ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองย่างคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

- ให้วพระสมათานศีล, สวดถวายพรพระ, นำข้าวจีและกับข้าวใส่บาตรถวายภัตตาหาร, อารธนาเทศน์

- แสดงพระธรรมเทศนามูลเหตุครั้งพุทธกาลนางปทุมณฑาสีทำข้าวจีถวายพระพุทธเจ้าและพระอานนท์ นางได้ฟังธรรมเกิดปีติบรรลู่โสชาติผล มูลเหตุบุญมาฆบูชาวันที่พระพุทธเจ้าแสดงหัวใจศาสนา โอวาทปาฏิโมกข์ ๑) อย่าทำชั่ว ๒) ทำแต่ความดี ๓) ชำระใจให้สะอาดและเป็นวันจาตุรงคสันนิบาตคือวันประชุมใหญ่ด้วยองค์ ๔ คือ ๑) พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูปมาพร้อมเพรียงกันโดยมิได้นัดหมาย ๒) พระสงฆ์ทั้งหมดล้วนเป็นเอหิภิกขุที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น ซึ่งเรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ๓) พระสงฆ์ทั้งหมดล้วนเป็นพระอรหันต์ คือผู้ได้อภิญญา ๖ ๔) วันนั้นเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะ (วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓)

กิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ที่ชุมชนปฏิบัติเป็นประจำ

๑) วันขึ้นปีใหม่ มีการทำบุญตักบาตรรับโชครับชัย และวันตรุษ

๒) วันสงกรานต์ เป็นวันเคลื่อนราศีวันปีใหม่สมัยก่อน เริ่มวันที่ ๓, ๑๔, ๑๕ เมษายนของทุกปี ได้ทำบุญตักบาตร และรดน้ำสรงน้ำพระพุทธรูป เครื่องรางของขลัง วันที่ ๑๓ เมษายน (สังขารล่อง) เป็นวันผู้สูงอายุ วันที่ ๑๔ เมษายน (สังขารเนา) วันครอบครัว วันที่ ๑๕ เมษายน (สังขารขึ้น) เป็นวันขึ้นปีใหม่

๓) วันสารท (สลากภัตร) วันเพ็ญเดือนสิบ นิยมทำบุญอุทิศให้บรรพชน และเป็นวันอภัยทางดจองเวร

๔) วันลอยกระทง ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบสอง น้ำนองเต็มตลิ่ง เป็นวันสุดท้ายของเขตภูหิน เป็นวันลอยกระทงและบูชาแม่คงคา รอยพระพุทธบาทริมฝั่งแม่น้ำนันทมาทนี

๕. การสวดมนต์ข้ามปี นิยมจัดในวันที่ ๓๑ ของเดือนธันวาคม มีการบวชชีพรามณ์, บวชเณรสอง พ.ศ. อบรมมัคคุเทศก์และมัคทายก สวดมนต์ จนถึงเที่ยงคืนวันปีใหม่^{๑๔๒}

๓) กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์

จากการสัมภาษณ์ นายปรีดา นาคเสน ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ก็จะมีกิจกรรมปลูกต้นดาวเรืองนะครับ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่ทางราชการเขาก็ให้คำแนะนำว่าทุกคนจะต้องจงรักภักดีและทำอะไรเพื่อท่านให้พร้อมเพรียงกัน ซึ่งทางอำเภอที่จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนรู้เรื่องให้ปลูกดาวเรืองเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล พื้นที่ทำกันหมดเรื่องการปลูกต้นดอกดาวเรือง มีกิจกรรมอีกอย่างคือจิตอาสาที่จะทำงานที่ท่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจำแนกออกมามีทั้งหมด ๘ ด้านที่ให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้ไปสมัครและรับเสื่อมาใส่เพื่อที่จะได้ไปทำงานในวันที่ ๑๘ ถึงวันที่ ๒๖ งานแปดด้านมีก็จะมิด้านจิตอาสาสาธารณสุข จิตอาสาช่วยเหลือ จิตอาสาบริการ อาสารักษา

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางอุทัย พรหมพิณี, ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ความสงบจิตอาสาจรรยาบรรณ ทุกคน เป็นพระสภานิกของท่านทางราชการก็เลยกำหนดตัวนี้ขึ้นมาผมเองก็ได้เข้าร่วม ๒ - ๓ รายการแล้วครับที่ทางอำเภอเขาจัดมาก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีครับ^{๑๔๓}

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๙ ปีวอก ณ วัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

เวลา ๐๗.๐๐ น. ร่วมทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้า เปิดทำบุญเป็นเจ้าภาพต้นดอกเงินต้นกัณฑ์

เวลา ๐๘.๐๐ น. คณะสงฆ์พุทธศาสนิกชน พร้อมกันที่ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง

- พระศรีวิจิตรโมลี รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ประธานฝ่ายสงฆ์ เดินทางมาถึงเข้าที่รับรอง

- นายธงชัย พลพวง ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ประธานฝ่ายฆราวาส

- ประกอบพิธีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

- ประธานในพิธี ถวายความเคารพเปิดกรวย กล่าวคำถวายพระพร (ธงชัย พลพวง) เปิดเพลงสรรเสริญพระบารมี

- กล่าวรายงาน (ผู้ใหญ่บ้านสมหมาย ครยก) พิธีกรเบิกตัวแม่ตีศรีหมู่บ้าน เข้ารับโล่และของชำร่วย

- มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรมอบทุนคนชราพัฒนาคุณภาพชีวิต ๖๐ คน

- มอบป้ายคติธรรมครัวเรือน (๕๑ ครัวเรือน) ประธานฝ่ายสงฆ์ให้อวาท (พระศรีวิจิตรโมลี)

- ประกอบพิธีการวะ พระเถระทั้ง ๒ รูป (พระครูมงคลเจติยาภิบาล, พระครูธรรมสิรินันท์)

เวลา ๑๐.๐๙ น. ประธานฝ่ายฆราวาส จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (วัฒนธรรมจังหวัดประจำท่าบ่อ)

- ไหว้พระสมათานศีล, อารธนาพระปริตร, พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์, ถวายไทยธรรม

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล แต่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร บายศรีสู่ขวัญ แม่ตีศรีหมู่บ้าน

เวลา ๑๒.๐๐ น. แยกผู้มีเกียรติ พุทธศาสนิกชนร่วมรับประทานอาหาร

เวลา ๑๓.๐๐ น. อารธนาเทศน์ แสดงพระธรรมเทศนา (พระศรีวิจิตรโมลี) เรื่อง ศีล ๕

- ถวายไทยธรรม ประพรมน้ำพุทธมนต์ พระสงฆ์อนุโมทนา

- เป็นอันเสร็จพิธี

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

๑. วันพ่อแห่งชาติ นิยมจัดวันที่ ๕ ธันวาคม หรือเป็นวันอื่นที่เหมาะสม มีการจัดเลือกพ่อตีศรีหมู่บ้าน

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายปรีดา นาคเสน, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๒. วันแม่แห่งชาติ นิยมจัดวันที่ ๑๒ สิงหาคม หรือเป็นวันอื่นที่เหมาะสม มีการคัดเลือกแม่ดีศรีหมู่บ้านมอบทุนการศึกษา มอบทุนพัฒนาคนชรา, บายศรีสู่ขวัญ, มอบของที่ระลึก

๓. วันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นิยมจัดวันที่ ๒ เมษายนของทุกปีหรือเป็นวันอื่นที่เหมาะสม มีการจัดนิทรรศการ, บายศรีสู่ขวัญ, เปิดกรวยหน้าพระบรมฉายาลักษณ์, กล่าวคำถวายพระพร, ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

๔) กิจกรรมส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

วันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปวอก (วันวิสาขบูชา) ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน

พิธีกรรม ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

เวลา ๐๗.๐๐ น. - ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พิธีกรนำไหว้พระสมათานศีล พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาบทสวดถวายพรพระ, พระภิกษุสงฆ์สวดถวายพรพระ พุทธศาสนิกชนเริ่มทำบุญตักบาตร

- พิธีกรนำกล่าวคำอาราธนาธรรม พระธรรมกถึกแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่อง ความสำคัญของวันวิสาขโลก และศีล ศีลยังผู้รักษาผู้สุดดี มีโรคสัมปทา และถึงซึ่งพระนิพพาน และศีลยังเป็นอาภรณ์คือ ๑) พัตราภรณ์ ๒) รัตนภรณ์ ๓) สีลาภรณ์ ๔) จริยาภรณ์ ๕) ธรรมาภรณ์ ๖) ปัญญาภรณ์เสร็จแล้วถวายเครื่องไทยธรรม, ถวายภัตตาหาร, รับประทานน้ำ, คารวะธรรม, ไหว้พระรัตนตรัยกล่าวคำลากลับบ้านเสร็จพิธี

เวลา ๑๐.๐๐ น. พุทธศาสนิกชนและพระภิกษุสงฆ์ไปร่วมพิธีฉันภัตตาหารเพล ณ ศาลปู่ท่ามกลางหมู่บ้านป่าสักหมู่ ๙ พระภิกษุสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จให้พร, รับประทาน, กรวดน้ำ

เวลา ๑๓.๐๐ น. จำประกอบพิธีบวงสรวงนางเทียมพ่อน้ำตาบผีหม้อ, ผีฟ้า, ผีแถนและมีการจุดบั้งไฟเสียงทวยชบวนนางรำนำชบวนออกหน้าเพื่อไปคารวะบูชาหลวงพ่อดินทร์แปลง

กิจกรรมส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่ชุมชนจัดกิจกรรมเป็นประจำ

๑. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนนิยมจัดในเดือนเมษายน

๒. การบวช เนกขัมมะนิยมบวชในวันพุทธาภิเษกเดือนเมษายนและวันสวดมนต์ข้ามปี

๓. การเข้าค่ายพุทธบุตรนิยมเดือนเมษายน^{๑๔๔}

๕) กิจกรรมรณรงค์การลด ละ เลิกอบายมุข และสิ่งเสพติดให้โทษ

วันเสาร์ที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๙ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ ปวอก (เป็นวันอัฐมีบูชา) ซึ่งเป็นวันถวายพระเพลิงพระสัมาสัมพุทธเจ้า

- ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - พิธีกรนำไหว้พระ สมათานศีล

- ประธานฝ่ายสงฆ์ให้ศีล

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางวนิดา คำกองแก้ว, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

- พิธีกรอาราธนาธรรม
- พระธรรมกถึกแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่อง ความไม่ประมาท ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติดให้โทษในวันอัฐมีบูชาและมีการจัดกิจกรรมพิเศษ คือ รมรงค์การลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติดให้โทษ คณะประชาชนร่วมพิธี กล่าวคำปฏิญาณตนว่าดังนี้
 ๑. ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ตลอดชีวิต
 ๒. ข้าพเจ้าจะไม่ประมาท ในกาลในวัย ในสังขาร ตลอดชีวิต
 ๓. ข้าพเจ้าจะลดละเลิก อบายมุข และสิ่งเสพติดให้โทษตลอดชีวิต
 ๔. ข้าพเจ้าจะรักษาศีล ๕ ปฏิบัติตามเบญจศีล – เบญจธรรมตลอดชีวิต เสร็จแล้ว ถวาย เครื่องไทยธรรม พระสงฆ์ รับพร รับน้ำพระพุทธมนต์ คารวะธรรม ไหว้พระ กล่าวคำลากลับบ้าน เสร็จพิธี

กิจกรรมรมรงค์ การลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษของชุมชน

๑. การจัดนิทรรศการ
๒. การเผยแพร่กิจกรรมโดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย
๓. การอบรมโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้สายตำรวจและสาธารณสุข
๔. การเดินรมรงค์ ของชุมชนจิตอาสาต่อต้านอบายมุข ยาเสพติดให้โทษ และมาตรการ การป้องกัน และปราบปราม^{๑๔๕}

๖) กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวัน/วันธรรมสวนะ/ทำบุญกลางบ้าน

กิจกรรมทุกครั้ง มีการเชิญชวนประชาสัมพันธ์รมรงค์และการบันทึกสถิติการเข้าร่วม กิจกรรมทุกครั้ง วันอาทิตย์ที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก เป็นวันออกพรรษาปกติในวันขึ้น/แรม ๘ ค่ำ และวันขึ้น/แรม ๑๕/๑๔ ค่ำ พุทธศาสนิกชนจะประกอบพิธี กิจกรรมทำบุญตักบาตรเป็นประจำ ทั้งวันปกติและวันธรรมสวนะของทุกเดือนสำหรับการทำบุญ กลางบ้าน นิยมทำในบุญเดือน ๖ คือ พิธีบวงสรวงเลี้ยงปู่ด้าน จะมีพิธีของนางเทียม กวนจ้ำ มีการ นิมนต์พระภิกษุสามเณรมาฉันภัตตาหารเพลและเลี้ยงพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมพิธี เวลา ๑๓.๐๐ น. จะเริ่มพิธีนางเทียม จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย มีขบวนนางรำ นำหน้าไปยังวัดจำปาทองเพื่อบูชาหลวงพ่ อินทร์แปลง

พิธีกรรม ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง

- ประธาน (ฆราวาส) ในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พิธีกรนำกล่าวคำบูชาพระ รัตนตรัย และคำอาราธนาศีล ๕
- ประธานสงฆ์ให้ศีล พิธีกรอาราธนาบทสวดถวายพรพระ

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรม, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

- พระสงฆ์สวดถวายพรพระ (ตั้ง นะโม ๓ จบ) บทพุทธคุณ บทธรรมคุณ บทสังฆคุณ บทสวดชัยมงคลคาถา (พาหุงสหัสสสมาภิรมิหิมิตะสาวุธันตัง ฯลฯ) บทสวดมหาภา (มะหาการุณิโก นาโถ ฯลฯ) ภาวะตุสัพพะมังคะลัง ฯลฯ

- พิธีกรกล่าวคำอาราธนาธรรม (พระมหา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อ้นธิวะรังอะยาจะณะ สันตีระ สัตตาป ประระชักกะชาติกา เทเสตุ รัมมังอะนุกัมปิมัง ปะชัง ฯ)

- พระธรรมกถึกแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล ๕ (เบญจศีล-เบญจธรรม)

- เสร็จแล้ว พุทธศาสนิกชน ถวายเครื่องไทยธรรม, ถวายภัตตาหาร, รับพรกรวดน้ำ, การวะธรรม, ไหว้พระรัตนตรัย, กล่าวคำลากลับบ้าน เสร็จพิธี^{๑๕๖}

๗) กิจกรรมส่งเสริมความปรองดอง สมานฉันท์

วันจันทร์ที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะเมีย (บุญข้าวสากหรือข้าวสารท) สลากภัต ในวันเพ็ญ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เป็นระยะเวลาที่พวกเปรตจะต้องกลับไปเมืองนรก โดยผู้จะถวายทานเขียนชื่อของตนเองไว้ในภาชนะที่ใส่ของท่านไว้ แล้วเขียนชื่อของตนใส่กระดาษอีก นำไปใส่ลงบาตร เมื่อภิกษุสามเณรรูปใดจับได้สลากของผู้ใดก็จะเรียกให้เจ้าของสลากนำเอาของถวาย

เวลา ๐๗.๐๐ น. ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

- ประธานชุมชนจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย, ไหว้พระรับศีล, สวดถวายพรพระ, ทำบุญตักบาตร

- พิธีกรอาราธนาเทศน์ เรื่อง นิทานวัตถุ มูลเหตุ เมียหลวงอิจฉาเมียน้อยให้กินยาแห้งออกจนเมียน้อยตาย นางได้ผูกเวรกับเมียหลวงว่าขอให้ข้าเกิดเป็นนางยักษ์ก็ได้กินตัวมันและลูกมัน (เกิดเป็นแมว กินไข่ของไก่) เมียหลวงเกิดเป็นเสือเหลืองกินลูกเนื้อ พระพุทธเจ้าอยู่ ณ วัดพระเชตุพนมหาวิหาร สั่งสอนมิให้อาฆาตจองเวรกัน จงมีความปรองดอง สมานฉันท์ มิเช่นนั้นจะเป็นเวรต่อกัน หลากกับหลายกลับ เหมือนแมวเป็นเวรกับหนู หนูเป็นเวรกับพังพอน กาเป็นเวรกับนกเค้า หมีเป็นเวรกับไม้สะคร้อ

- ถวายไทยธรรม, อนุโมทนาให้พร, ประพรมน้ำพุทธมนต์

เวลา ๑๐.๐๐ น. จัดเตรียมการระอภัยโทษ ขอขมาซึ่งกันและกัน มีเมตตาต่อกันทุกชุมชน ทุกชนชั้น และกล่าวคำปฏิญาณพร้อมกันว่า “ข้าพเจ้าจะเชื่อฟังเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ พระภิกษุสงฆ์ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ และมีความปรองดอง สมานฉันท์ ตลอดชีวิต”

การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของชุมชน

๑. การจัดนิทรรศการโชว์ผลงาน
๒. การเผยแพร่ให้สาธารณชนรับทราบ
๓. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายแสวง โฉมบุตดา, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๔. การรณรงค์ด้วยการเดิน การประชาสัมพันธ์ทาง Line , Facebook^{๑๔๗}

๘) กิจกรรมส่งเสริม ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ

วันที่ ๑๙-๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ต. กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย วันเสาร์ที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะแม เวลา ๐๘.๐๐ น. เตรียมจัดสถานที่

เวลา ๐๙.๐๙ น. พิธีทวงข้าวสำปัดด้วยหญิงสาวบริสุทธิ์, ห่อข้าวต้ม ข้าวหม้อแกงหม้อ วันอาทิตย์ที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะแม

เวลา ๐๗.๐๐ น. บูชาพระรัตนตรัยไหว้พระรับศีล, สวดถวายพรพระ, ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร - พระภิกษุสงฆ์อนุโมทนาให้พร, พุทธศาสนิกชนกรวดน้ำ

เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ จำนวน ๙ รูป ประกอบพิธี เจริญพระพุทธมนต์

เวลา ๑๓.๐๐ น. ฟังพระธรรมเทศนา เรื่อง ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

- ถวายไทยธรรม, ทอดผ้าป่า, เทียนพรรษาพุทธศาสนิกชนทำบุญบริจาคให้เกิดทานมัยรักษาศีลให้เกิดศีลมัย ฟังธรรมพัฒนาจิตใจให้เกิดภาวนามัย

เวลา ๑๕.๐๙ น. กิจกรรมปฏิญาณตนค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ

เมื่อชุมชนบ้านหนองยางคำ มาพร้อมกัน ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย กล่าวคำปฏิญาณตน ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ

๑. รักษาศาสนา พระมหากษัตริย์	๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทนได้
๓. กตัญญูพ่อแม่สุดหัวใจ	๔. มุ่งใฝ่เล่าเรียน เพียรวิชา
๕. รักษาวัฒนธรรมประจำชาติ	๖. ไม่ขาดศีลธรรม ศาสนา
๗. เรียนรู้วิถีชีวิตของประชา	๘. รักษาวินัยกฎหมายไทย
๙. ปฏิบัติตามพระราชดำรัส	๑๐. ไม่ขาดพอเพียงเลี้ยงชีพได้
๑๑. ต้องเข้มแข็งทั้งกายใจ	๑๒. ไซ้รู้ คิดอะไรให้ส่วนรวม ^{๑๔๘}

๙) กิจกรรมเข้าวัดวันเสาร์-อาทิตย์ ไกล่ชิดพระพุทธศาสนา

เสาร์-อาทิตย์ ที่ ๑๘-๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ ขึ้น ๓-๔ ค่ำ เดือน ๘/๘ มะแม

เวลา ๐๗.๐๐ น. - เตรียมสถานที่ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

- ไหว้พระรับศีล, ฟังพระธรรมเทศนา, ถวายไทยธรรม, กรวดน้ำรับพร

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ จันทร์ศรี, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรม, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เวลา ๐๘.๐๐ น. พัฒนาวัดจิตอาสาทำความสะอาดรอบบริเวณวัด, อุโบสถ, ถนน ศาสนสถานเมรุ, เจดีย์, ต้นพระศรีมหาโพธิ์

เวลา ๑๖.๐๐ น. เดินออกกำลังกายรอบๆ หนองเล็งแซ่ หรือต้องการวิ่งก็สามารถทำได้ บางคนอาจมีรถจักรยานสามารถนำมาปั่นได้

เวลา ๑๙.๐๐ น. ร่วมพิธีทำวัตรสวดมนต์เย็น ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา

กิจกรรมวันเสาร์, อาทิตย์ ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาชุมชนได้ปฏิบัติเป็นประจำ

๑. การไหว้พระรับศีลทุกครั้งที่มีกิจกรรม

๒. การฟังธรรมะ

๓. การปฏิบัติธรรม

๔. การสวดมนต์

๕. การพัฒนาศาสนสถานสำคัญ^{๑๔๙}

๑๐) กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น

วันพุธที่ ๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีวอก

เวลา ๐๗.๐๐ น. เตรียมสถานที่ รับบริจาคทั่วไป จัดทำบายศรีนาคราช ๗ เคียว, ๕ เคียว, ๓ เคียว และเตรียมขันหมากเบ็ง, บายศรีเทพ, บายศรีพรหม, รำวงสรวงเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะ ธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

เวลา ๑๘.๐๐ น. บวชชีพรหมณ์, ฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์สวดมหาพุทธาภิเษกทั้งคืน

วันพฤหัสบดีที่ ๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีวอก

เวลา ๐๘.๐๐ น. ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์, ประกอบพิธีเถราภิเษก (กองหต)

วันศุกร์ที่ ๘ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๕ ปีวอก

เวลา ๐๘.๐๐ น. เตรียมสถานที่ประกอบพิธีอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง

เวลา ๑๓.๐๐ น. ประกอบพิธีไหว้พระสมานทานศีลอัญเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง, ขบวนป้าย, ผ้าพระเวส, ขบวนกัณฑ์ ๑๓, พันพระคาถา, ขบวนช้าง ๙ เชือก, ขบวนม้า, ขบวนพลทหาร, ขบวนรถ, นางรำ, ม้วนขึ้นดนตรี ตอนเย็นเจริญพระพุทธมนต์

วันเสาร์ที่ ๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ ปีวอก

เวลา ๐๔.๐๐ น. ประกอบพิธีแห่ข้าวพันก้อน, เทศน์บันตน์โพธิสัตว์ (สังกาส), ถวายไทยธรรม, ให้พร

เวลา ๐๗.๐๐ น. ไหว้พระสมานทานศีล, ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร, พระสงฆ์อนุโมทนา

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายจ่านง เสริมทรัพย์, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศิล ๕ บ้านหนองย่างคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เวลา ๐๙.๐๐ น. ฟังเทศน์มหาชาติหกกษัตริย์ ๑๓ กัณฑ์, ฟันพระคางา ไปจนจบ

- ทอดถวายกัณฑ์สมโภช (หลอน), ทอดต้นกัณฑ์, บูชาคางาฟัน, กรวดน้ำรับพร
การจัดกิจกรรมชุมชนดำเนินการดังนี้

๑. การอบรมแนะนำ ชี้แจงให้เห็นความสำคัญในศิลปะชนบธรรมเนียมประเพณี
วัฒนธรรมท้องถิ่น

๒. การรณรงค์และเชิญชวนให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม

๓. การประกวด แข่งขัน ให้รางวัลกับสมาชิกที่มีผลการอนุรักษ์ศิลปะชนบธรรมเนียม
ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ควรยกย่องประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏชัดและกว้างขวาง

๔. จัดแสดงและเผยแพร่ศิลปะชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่าง
ต่อเนื่อง^{๑๕๐}

๑๑) กิจกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)

วันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๙ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีวอก

เวลา ๐๘.๐๐ น. จัดเตรียมสถานที่ ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองย่างคำ ม.

๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย เวลา ๐๙.๐๐ น. ชุมชนมาพร้อมเพื่อประชุม

วาระที่ ๑ เรื่องประธานแจ้งให้ทราบ

- ได้คัดเลือกเป็นชุมชนจริยธรรมด้านวัฒนธรรมต้นแบบ อ.ท่าบ่อ
- การคัดเลือกแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนจริยธรรมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง
- กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)

วาระที่ ๒ เรื่องสรุปการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โรงเรียนพระราชทาน บ.โนนสูง อ.ยาง
ตลาด จ.กาฬสินธุ์

วาระที่ ๓ เรื่องดำเนินการก่อสร้างมณฑป เจดีย์มณีศรีสัตตนาครี ตอกเสาเข็ม, วางศิลา
ฤกษ์

วาระที่ ๔ เรื่องพิธีจัดกิจกรรมทำบุญ ปัญญา สมวาร (๕๐ วัน) สวดพระอภิธรรม, ถวาย
เป็นพระราชกุศล

วาระที่ ๕ เรื่องสวดมนต์ข้ามปี บรรพชาสามเณร, บวชชีพรหมณ์, ทำวัตรสวดมนต์, จับ
สลากของขวัญและวันทำบุญตักบาตรรับโชคปีใหม่

วาระที่ ๖ เรื่องอื่นๆ ชุมชนได้คัดเลือกกลุ่มอาชีพ เพื่อจะได้จัดเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน
OTOP พร้อมกับแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบกลุ่มสร้างอาชีพแต่ละประเภท เช่น

๑. กลุ่มเพาะพันธุ์ปลาและเลี้ยงปลาเพื่อทำเป็นปลาส้ม, ปลาแดดเดียว
๒. กลุ่มไບยาสูบ เพื่อทำเป็นธุรกิจส่งออก OTO
๓. กลุ่มเห็ดหอม เพื่อทำเป็นธุรกิจส่งออก OTO
๔. กลุ่มจิ้งหรีดและกบ เพื่อทำเป็นธุรกิจส่งออก OTO

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ยายท่อน หอทอง, ประชาชนบ้านหนองย่างคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัด
หนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๕. กลุ่มชาวพันธุ์พื้นบ้านและชาวไรท์เบอร์รี่ เพื่อทำเป็นธุรกิจส่งออก OTOP (ผลิตข้าวอินทรีย์)^{๑๕๑}

๑๒) กิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านของเรา คือหมู่บ้านหนองยางคำของเราก็ได้ทำหลายอย่างซึ่งพระอาจารย์ก็ได้พาทำหลายอย่างตั้งแต่ระดับโครงการติดตั้งศูนย์จริยธรรมชุมชนของหมู่บ้านหนองยางคำ ก็มีหลายอย่างครับที่ทางบ้านหนองยางคำเรา ที่จะทำในโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านบอกว่าให้อยู่อย่างพอเพียงอย่างเศรษฐกิจพอเพียงซึ่ง ผมเองก็พยายามทำอยู่ครับ คำว่าพอเพียงมันก็คือคำว่าพอประมาณมีภูมิคุ้มกันอะไรประมาณนี้ครับ ในหมู่บ้านของเราประมาณ ๘๐ กว่าครัวเรือนจะมีการทำตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือการอยู่อย่างพอเพียงอย่างเช่นครอบครัวผมก็จะมีการทำนาเลี้ยงปลาปลูกผักและก็ปลูกผลไม้ตามพื้นที่ที่มีเมื่อปลูกกินเองก็จะไม่ค่อยได้ซื้อประหยัดค่าใช้จ่าย^{๑๕๒}

วันพุธที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๘ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๖ วันพีฆงคล

เวลา ๐๘.๐๐ น. จัดเตรียมสถานที่ แปลงนาของยายท่อน หอทอง แปลงนาต้นแบบกิจกรรม นาธรรม ทำนา ผู้นำชุมชนกล่าวรายงานต่อนายอำเภอทำบ่อ ดร.พัฒนธรรม กิรีดิรัฐวัฒน์ เป็นประธาน และกล่าวเปิดกิจกรรมเอาฤกษ์ชัย ปักต้นกล้าตาแฮก เพื่อความเป็นสิริมงคล นายอำเภอได้น้อมนำพระบรมราโชวาทให้ข้อคิดว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ทรงเป็นหลักให้ทำ นำให้คิด สร้างค่าในคน มองตนด้วยแ่งงาม ทรงเป็นต้นแบบพึ่งตนเอง” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานให้ไว้เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัจจุบันอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้สร้างภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ เศรษฐกิจ ทรัพยากร โดยมีเงื่อนไข ๓ องค์ประกอบ ๑) พอประมาณ ๒) มีเหตุผล ๓) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ชุมชนบ้านหนองยางคำ ได้น้อมนำพระบรมราโชวาท มาดำเนินชีวิตกับคำว่า “พอเพียง” พอเพียง คือ อยู่ได้ด้วยตนเอง, ไม่เบียดเบียนใคร คำว่าพอเพียงมีความหมายว่าพอกิน เศรษฐกิจแบบพอเพียง หมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง ให้อินบนขาของตัวเอง ไม่ต้องขอยืมของคนอื่นเพื่อที่จะยืนอยู่

คำว่า “พอ” คนเราถ้าพอใจความต้องการ มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย พอเพียงอาจมีมาก อาจมีของหรูก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรม, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายสุวรรณ ปลัดพรม, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๑๓) กิจกรรมมัคคุเทศก์ทางวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน และส่งเสริมมัคคทายกน้อย

วันเสาร์ที่ ๓๑ เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๒ ปีวอก ณ บริเวณวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ต.กอนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

เวลา ๐๕.๕๙ น. ผู้นำฝ่ายสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชน ประกอบพิธีสักการะหลวงพ่อบึงอินทร์แปลง ไหว้เทวดาพลี พระภูมิเจ้าที่ ปู่เนาอธิบดีศรีสุทโธ ยาประทุมมาเทวี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ผู้ปกปักรักษาอาณาเขตเมืองศรีสัตตนาคน

เวลา ๐๗.๐๐ น. ตั้งกองผ้าป่าสามัคคีทำบุญส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ จัดเตรียมสถานที่

เวลา ๑๐.๐๙ น. ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ (ประธานฝ่ายสงฆ์ พระกิตติสารโสภณ เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย (ธ))

- ประธานฝ่ายฆราวาส (นายณัฐสิทธิ์ วงศ์ตลาด ผอ.พศจ.นค.)จัดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

- สวดถอดสวดถอน (พระศรีวิจิตรโมลี, พระศรีญาณวงศ์, พระภาวนาวิมล, พระเมธีปริยัติธาดา) ดอกไม้มงคล ๙ อย่าง โปรงข้าวตอกดอกไม้, พิธีตอกเสาเข็มมงคลต้นเอก-โท, เจริญชัยมงคลคาถา, ถวายเครื่องไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนา, ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๒.๐๙ น. พิธีบรรพชาสามเณรสอง พ.ศ. จำนวน ๒๐ รูป ถวายเป็นพระราชกุศล

เวลา ๑๓.๐๐-๑๙.๐๐ น. วิทยากรอบรม มัคคุเทศก์ทางวัฒนธรรมประจำหมู่บ้านหนองยางคำ และอบรมมัคคทายกน้อย

เวลา ๑๙.๓๙ น. พิธีสมานทานศีลบวชชีพรามณ์ จำนวน ๑๐๗ คน จุดเทียนชัยมงคลสวดมนต์

-อบรมธรรม, อบรมมัคคุเทศก์, อบรมมัคคทายก

เวลา ๒๓.๕๙ น. เจริญชัยมงคลคาถา, ย่ำฆ้อง กลอง ระฆัง, ทอดผ้าป่าสามัคคีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่, จับของขวัญปีใหม่

วันอาทิตย์ที่ ๑ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ ขึ้น ๔ ค่ำเดือน๒ประกาศ ณ บริเวณหน้าอุโบสถวัดจำปาทอง

เวลา ๐๔.๐๙ น. ทำวัตรสวดมนต์

เวลา ๐๖.๐๐ น. ร่วมทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งรับโชคชัยปีใหม่ ๒๕๖๐ บ้านป่าสัก ม.๔ , ๙ กอนาง ม.๒, ๑๑, บ้านหนองยางคำ ม.๑๓, พระสงฆ์อนุโมทนาให้พร

เวลา ๐๙.๐๙ น. พิธีมอบวุฒิบัตรแก่สามเณรสอง พ.ศ.(เป็นมัคคุเทศก์ทางวัฒนธรรมและเป็นมัคคทายกน้อย ประจำวัดจำปาทอง)

- พิธีลาสิกขาบท
- รับทุนการศึกษา
- มอบของที่ระลึก
- ถ่ายภาพหมู่
- พระสงฆ์อนุโมทนาภา
- กรวดน้ำรับพร

- กราบลาพระอาจารย์วิทยากรและหัวหน้าโครงการ^{๑๕๓}

๑๔) กิจกรรมประกวดบ้าน/ครอบครัวดีเด่น ประจำหมู่บ้าน

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ แรม ๑๔ ค่ำ เดือนเก้า ปีมะเมีย (ข้าวประดับดิน)

เวลา ๐๗.๐๐ น. ตกแต่งเตรียมสถานที่ ประทานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

- ให้อาหารรับศีล, พระภิกษุสงฆ์สวดถวายพรพระ, ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร

- อารธนาเทศน์ ฟังพระธรรมเทศนา เรื่องมูลเหตุกรรมทำบุญข้าวประดับดิน ครั่ง พุทธกาลบรรดาญาติของพระเจ้าพิมพิสารกินอาหารของสงฆ์ ตายแล้วไปเกิดเป็นเปรต เมื่อเปรตมิได้รับผลบุญถึงเวลากลางคืนพากันส่งเสียงน่ากลัว

- ถวายไทยธรรม, พระภิกษุสงฆ์อนุโมทนา ประพรมน้ำพุทมนต์

เวลา ๑๓.๐๐ น. ผู้นำชุมชนร่วมกับผู้นำสงฆ์ นัดประชุมชาวบ้านเรื่องกิจกรรมประกวดบ้าน ครอบครัวดีเด่นประจำหมู่บ้าน เขียนโครงการเรื่องวัดนำพาชาวประชาเป็นสุข, แต่งตั้งคณะกรรมการ, ขออนุมัติโครงการ, ดำเนินการโครงการ, ประเมินผล/สรุปโครงการ วัดอุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการรักษาความสะอาด, มีส่วนร่วมในการพัฒนา, สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ^{๑๕๔}

๑๕) กิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน และสถานที่สำคัญตามวงรอบ

วันเสาร์ที่ ๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๒ ปีมะแม (วันเด็กแห่งชาติ)

เวลา ๐๖.๐๐ น. นัดจิตอาสาทุกกลุ่ม รวมพลังสามัคคี พัฒนาวัด และสาธารณประโยชน์บ้านและถนน รวมไปถึงโรงเรียน เมรุ (ฌาปนสถาน) อุโบสถ, เจดีย์, ต้นโพธิ์

เวลา ๐๘.๐๐ น. เดินทางไปร่วมกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ณ โรงเรียนบ้านโนนประเสริฐ ต.ศรีชมพู อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

เวลา ๐๙.๐๐ น. ถึงโรงเรียนบ้านโนนประเสริฐ ร่วมกิจกรรม การแสดงของนักเรียน

- พิธีเปิดงาน กล่าวรายงาน, กล่าวเปิดงาน, มอบทุนการศึกษา

- มอบของที่ระลึก, ทอดผ้าป่าการศึกษา, จิตอาสาพัฒนาโรงเรียน

- ถวายภัตตาหารเพล, พระภิกษุสงฆ์อนุโมทนา, กรวดน้ำรับพร

เวลา ๑๓.๐๐ น. ชมการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี เยาวชนบ้านหนองยางคำกับ เยาวชนบ้านโนนประเสริฐ, มอบรางวัล, จิตอาสาช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์ด้วยการพัฒนาวัด, บ้าน, โรงเรียน ทำความสะอาด^{๑๕๕}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายประเสริฐ นาทันดร, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายโชคชัย ฝูยฝัน, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายศุภากร วิเศษจินดาคุณ, กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๔.๒.๑.๓ กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทั้ง ๘ ตำบล

๑) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรณ์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า จากนั้นก็ตั้งคณะกรรมการแล้วก็ค้นหาสิ่งที่คณะกรรมการลงมติความเห็นชอบร่วมกันว่าใช้ตรงนี้เป็นอัตลักษณ์ ตอนแรกเขามาสภาากลางบ้าน เขาไม่คิดว่าตรงนี้จะเป็นไปได้ ชาวบ้านเราจะคุ้นเคยกับที่นี้แล้วทางการขับเคลื่อนเราก็จะมอบหมายให้กับคณะสงฆ์ ตอนนี้ที่อยากจะให้ดูคือ ความอุดมสมบูรณ์แห่งอัตลักษณ์ที่เราค้นได้ ที่มีคฤศกน้อยได้เข้ามา คิดเองจากสิ่งที่เราต้องการให้มาแก้ปัญหา คือเรามีความศรัทธาร่วมกันว่าในโอกาสนี้ เมื่อเราศรัทธาร่วมกันก็จะเป็นการค้นหาอัตลักษณ์หรือหาวิธีทำ คือการสร้างคำขวัญที่เข้ากับสถานการณ์ และเข้ามาขับเคลื่อนโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราจะมีกระบวนการร่วมกันคือการเปลี่ยนแปลงผู้นำ แต่การเปลี่ยนแปลงผู้นำจะมีผลเสีย ของทุกชุมชน เพราะมันจะเป็นการกลับมาเริ่มใหม่ แต่กลุ่มที่ได้มานั้นก็จะเป็นกลุ่มเดิมนั้นละ เหมือนกับที่ผ่านมา ที่อาจารย์พูดถึงว่ากิจกรรมการส่งเสริมหน่วย อบรม ที่ว่าเป็นจุดเด่นของโครงการที่นำมาเสริม ทั้ง ๘ ตำบล นี่คืกิจกรรมที่เราทำ ด้านศีลธรรม ด้านวัฒนธรรม คุณธรรมทางปัญญา การปฏิบัติเจริญจิตภาวนา ศาสนพิธี เมื่อกี้ก็ให้หมักทายกไปอบรมที่ศูนย์สัพพะยะของท่านเจ้าคุณสิริญาณวงศ์ และตอนนี้ผมกำลังจะทำโครงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างศูนย์สัพพะยะกับวัดจำปาทอง ให้เหมือนกับว่าเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ซึ่งถ้าทำกิจกรรมนั้นต้องมาเรียนรู้ตรงนี้ด้วย การอบรมคุณธรรมจริยธรรม ผมคิดแตกต่างจากที่อื่น ผมคิดว่า ชุมชนเขาไม่ได้ไปร่วม อยู่ในอำเภอ ถ้าจะบอกว่าเชิญชวนค้นหาสิ่งที่มีนใกล้ชิดกับชุมชน เพราะอยู่ใกล้มันพอจะไปได้^{๕๖}

กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการคือ ๑) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ๒) ดำเนินโครงการลานบุญลานปัญญาอาศัยศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง ๓) ค่ายคุณธรรมสัจจะ ๔) สอนศาสนาพิธี พิธีกรพิธีการ ๕) ห้องสมุดธรรมะ ๖) การประกวดสวดมนต์ และการบรรยายธรรม ธรรมกถึก (นักเทศน์)

วันเสาร์ที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๒ ปีวอก (วันครู)

เวลา ๐๗.๐๐ น. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ม.๑๓ พิธีกรสมาทานศีล, รับประทาน, สวดถวายพรพระ, ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหารอาราธนาเทศน์, ฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม (เบญจศีล-ธรรม) และครูที่ดี ถวายเครื่องไทยธรรม, พระสงฆ์อนุโมทนาภา, กรวดน้ำรับพร

เวลา ๑๕.๐๐ น. หัวหน้าชุมชน จิตอาสา ร่วมกิจกรรมจัดนิทรรศการเบญจศีล-เบญจธรรม และวัฒนธรรม (ความเชื่อของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม) ฮีตสิบสอง “ฮีต” ตรงกับศัพท์บาลีว่า “จาริตตะ” แปลว่า ขนบธรรมเนียมแบบแผนวัฒนธรรมคือทำบุญ ๑๒ เดือน ๑)เดือนอ้ายบุญปริวาสกรรม ๒)เดือนยี่บุญคุณลาน ๓) เดือนสามบุญข้าวจี ๔)เดือนสี่บุญมหาชาติ ๕)เดือนห้าบุญ

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหายศสรณ์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สงกรานต์ ๖)เดือนหกบุญบังไฟ ๗)เดือนเจ็ดบุญชำระ ๘)เดือนแปดบุญเข้าพรรษา ๙)เดือนเก้าบุญข้าว
ประดับ ๑๐) เดือนสิบบุญข้าวสาก ๑๑)เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา ๑๒)เดือนสิบสอง บุญกฐิน

เบญจศีล-เบญจธรรม

ข้อที่หนึ่งอย่างมุ่งร้ายหมายเช่นฆ่า มิเมตตา รักสงสาร ท่านใครเขา
ข้อที่สอง อย่างคิดลัก นกย่องเบา เลี้ยงชีพเรา ด้วยสัมมา อาชีวี
ข้อที่สามถามอย่าคิดผิดต่อท่าน สำรวมมัน ตามครรลอง คลองวิถี
ข้อที่สี่ พุดความจริง สิ่งที่ดี สัจจะมี อย่างล่องกลอก พุดหลอกลวง
ข้อที่ห้า อย่างมัวเมา เหล้าเสพติด ทำชีวิตประมาทได้ อย่างใหญ่หลวง
ระลึกยิ่ง สิ่งทั้งปวง จะโชติช่วง ชั่วชีวิต นิจนิรัน

เบญจธรรม

๑) เมตตากรุณาปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ๒) สัมมาอาชีพ ประกอบอาชีพที่สุจริต
๓) ความสำรวมอินทรีย์ ระมัดระวังตาหูจมูกลิ้นกายใจ (กามสังวร)
๔) ความซื่อสัตย์ การพุดความจริง (สัจจวาจา) ๕) สติ การรู้สึกตัว (สติสัมปชัญญะ)
กิจกรรมของชุมชนด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ ๑) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
ศีลธรรมและวัฒนธรรม ๒) โครงการลานบุญลานปัญญา ๓) โครงการค่ายคุณธรรมสัญจร ๔) พิธีกร
พิธีกรรม ศาสนพิธี ๕) ห้องสมุดธรรม ๖) การประกวดสวดมนต์ การบรรยายธรรม

๒) ด้านสุขภาพอนามัย

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ด้านสุขภาพอนามัย เรื่องการตรวจสุขภาพผมก็จัดทำแบบ
บูรณาการ และก็การตรวจสุขภาพพระเณร ซึ่งบุคลากรในวัดตรวจผ่านหมด เรื่องยาเสพติดของพระ
เณรทุกรูป และมีแค่สองรูปที่น้ำหนักเกิน ที่ผมพุดคือกิจกรรมทั้งหมด หมายความว่าถ้าสุขภาพคนดี
จะต้องคิดขึ้นมาเป็นชมรม จัดตั้งชมรมเพื่อสุขภาพ เวลาญาติโยมรักษาอาการตั้งเคียด พุดกันไม่ค่อยรู้
เรื่อง แล้วก็ปัญหาผมก็เลยคิดเรื่องกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม แล้วก็จะมีการเดิน การวิ่ง
เพื่อธรรมชาติเพื่อสุขภาพ^{๑๕๗}

วันพฤหัสบดี ที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีมอก (วันอนามัยโลก)

เวลา ๐๙.๐๐น. คณะกรรมการชุมชนและคณะสงฆ์วัดจำปาทอง บ.หนองย่างคำ ม.๑๓ ต.
กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย นัดประชุมวางแผนดำเนินการ ตามโครงการสร้างเสริมสุขภาพกาย
สุขภาพจิตของผู้เรียน มติเห็นสมควรกิจกรรมการออกกำลังกายแบบโยคะ กิจกรรมชุมชนน่ายู่ กิจกรรม
รักสุขภาพ กิจกรรมปันสะอาด อาทิตย์หนึ่งได้ออกกำลังกายสองวัน คือ จัดกิจกรรมเข้าวัด เสาะ –
อาทิตย์ ได้ออกกำลังกายเดินรอบหนองเลิงแซ่ และพัฒนาวัดจิตอาสาทำความสะอาดและได้ใกล้ชิด
พระพุทธศาสนา

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ
จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย และรณรงค์ให้กลุ่มเสี่ยง คือ ผู้สูงอายุ และ บุคคลที่มีน้ำหนักมาก ตรวจสอบสุขภาพร่างกายทุกเดือน การบริหารกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยที่ชุมชน ดำเนินการ ๑) จัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน คือ หนองเล็งแซ่ ๒) ปลูกสมุนไพรเป็นแหล่งเรียนรู้ ๓) ธนาคารขยะ (รีไซเคิล) ๔) การพัฒนาทำความสะอาดวัด, บ้าน, โรงเรียน ร่วมกับชุมชน ๕) ประชาสัมพันธ์ประจำหอกระจายข่าว ๖) จัดตั้งอาสาสมัครประจำบ้าน

๓) ด้านสัมมาชีพ

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ส่วนมากก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสะอาด ในวัด แล้วก็จะมีเกี่ยวกับเรื่องของธนาคารขยะ ซึ่งโยมคุณศักดิ์ศรี สุกันพลเป็นผู้รับผิดชอบ เราก็จะมีโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจะมีพวกเลี้ยงกุ้ง จากนั้นอนาคตก็อาจจะมีการเลี้ยงปลาช่อน แล้วก็จะมีการผลิตน้ำกินเองภายในหมู่บ้าน นี่คือการสัมมาอาชีพ ผมเป็นคนชอบแนะนำ เรื่องศาสตร์ของพระราชทานหรือเศรษฐกิจพอเพียง ตัวผม/อาตมาเองก็ต้องไปศึกษาข้อมูลจากหมู่บ้านต้นแบบก่อน ตอนแรกก็ต้องไปบอกเขาก่อนว่าทำไมต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ ตัวผม/อาตมาและคณะกรรมการโครงการ ก็จะไปเยี่ยมชมที่ดินของโยมที่ทำการเกษตรเกี่ยวกับพืชผักสวนครัวเป็นประจำ ในหมู่บ้านหนองยางคำ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีดินน้ำลมไฟครบองค์ประกอบ มีดินดีน้ำดีคนดีและอากาศดี แล้วทางวัดจำปาทองของเราก็จะทำป่ายประจำครัวเรือน เราทำกิจกรรมทุกอย่างที่ผ่านมา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยมีท่านเป็นประธานมูลนิธิชัยพัฒนา แต่ก่อนพระเจ้าอยู่หัวเป็นนายกซึ่งทุกๆปีเราก็จะต้องทำถวายของพระองค์ แล้วก็การนำหลักของพระเจ้าแผ่นดินมาใช้ในเรื่องนี้^{๑๕๘}

สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และมีสำนึก รู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตปละ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อ ๒

ชุมชนที่มีเบญจศีล เป็นการรักษาเจตนาที่จะควบคุมกายและวาจาให้เป็นปกติ คือไม่ทำบาปโดยละเว้นจากข้อ ๒ อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิงวิ่งราว เป็นต้น

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗ ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย

เวลา ๐๗.๐๐ น. ประชาชนพุทธศาสนิกชน พระภิกษุสงฆ์ สามเณรพร้อมกัน ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

- ประชาชน (ฆราวาส) จุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา - พิธีกรนำกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย และนำกล่าวคำอาราธนาศีล ๕ พระให้ศีล - พิธีกรอาราธนาคำสวดถวายพรพระ-พิธีกรนำกล่าวถวายพาพระพุทธรูป-ภัตตาหาร - พิธีกรอาราธนาเทศน์พระธรรมถีกแสดงธรรมเรื่องเบญจศีล-เบญจธรรม ยาเสพติดให้โทษ บุคคลตัวอย่างคือสุนทรภู่กวีเอกของโลก และอานิสงส์ของการรักษาศีล - ถวายไทยธรรม-รับพร

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

- ทำให้ชุมชนได้ซึมซับเรื่องเบญจศีล-เบญจธรรม ได้ประกอบสัมมาอาชีพเป็นอาชีพทำเกษตรพอเพียง ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้, เลี้ยงปลา, เลี้ยงกบ, เลี้ยงจิ้งหรีด, เห็ดหอม, ปลูกข้าว, ปลูกพริก, ปลูกยาสูบ

กิจกรรมด้านสัมมาชีพชุมชนได้ดำเนินการ

๑. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
๒. อบรมประกอบอาชีพที่สุจริตในการดำเนินชีวิต
๓. จัดตั้งกองทุนส่งเสริมอาชีพชุมชน
๔. จัดสถานที่จำหน่ายสินค้า OTOP
- ๕ อบรมประชาชนเพื่อเป็นแนวทางประกอบสัมมาอาชีพในการดำเนินชีวิต

๔) ด้านสันติสุข

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรณ์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า โครงการบ้านรักษาศีล ๕ ใช้หลักศรัทธาเข้ามาแล้วก็มี การปฎิภาหะรือกันในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แล้วก็มี การสร้างงบประมาณแบบแผน ซึ่งแผนงานที่เป็นวรรคแรกที่มีการ ดำเนินโครงการนี้ก่อนใครที่ไหน โดยที่เขายังไม่ให้ทำโครงการ แต่ทำมาก่อน ได้ลงมติและกัตั้งคณะกรรมการมาเป็นแผนผังและขับเคลื่อนโดยเฉพาะของชุมชน ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ใช้ทำอะไรให้ส่วนรวม เราทำครอบครัว เราต้องมีความนิยมนรัก ผมว่าคนที่คิดคำนิยมหลักเป็นคนทีเก่งมาก จุดเด่นของงานวิจัยชิ้นนี้ คือศีล ๕ มันมีอยู่ ๓ ระดับ ระดับที่ ๑ คือระดับบุคคลระดับที่ ๒ คือระดับครอบครัว ระดับที่ ๓ คือระดับชุมชน หลังจากที่เราคบเพื่อนกันมานานมันก็เกิดผลสำเร็จครับ เพราะคนมีศีล คือการเอาศีล ๕ ไปจับแล้วก็ใช้ตัวชี้วัด ๔๐ ตัวชี้วัดปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์เกินกว่า ๘๐% เมื่อคุณมีศีล ก็มีสุข สามัคคี และจุดเด่นคือสันติสุข นี่คืผลสำฤทธิ์ของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีศีล มีสุข มีปรองดอง มีสมานฉันท์ มีสามัคคี มีสันติสุข หมู่บ้านของเรา ก็ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ^{๑๕๙}

วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๘ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะแม (วันรัฐธรรมนูญ) ณ ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

เวลา ๐๗.๐๐ น. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยไหว้พระสมათานศีล ๕ สวดถวายพรพระ ทำบุญตักบาตร, ถวายภัตตาหาร, อาราธนาธรรม, พระภิกษุแสดงธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เรื่องความปรองดองสมานฉันท์ ทำให้เกิดสันติสุขและวันรัฐธรรมนูญ ถวายไทยธรรม, ถวายสังฆทาน, พระภิกษุสงฆ์อนุโมทนาภา (ให้พร) กรวดน้ำรับพร, ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

ชุมชนบ้านหนองยางคำได้น้อมเอา ๑๐๘ มงคลพระบรมราโชวาท “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิตแบบยั่งยืนไม่โลภมากก็อยู่เป็นสุข คนเราถ้าพอในความต้องการ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

กิจกรรมด้านความสันติสุข ชุมชนดำเนินการ

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระมหายศสรณ์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๑. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
๒. จัดทำข้อคิด คติสอนใจ
๓. จัดทำศูนย์ประสานงาน แก้ไขปัญหา ช้อยุติ
๔. ดำเนินตามโครงการสรรหา “คนดี”
๕. ได้คนดีศรีพระพุทธศาสนา

๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า เราจะมีกรมอบทุนให้คนชราด้วย มอบทุนให้เด็กเยาวชนด้วย แล้วก็ช่วยส่งเสริมเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ แล้วก็ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือเราจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับชุมชน มีการมอบให้ครัวเรือน ครัวเรือนละ ๑๐,๐๐๐บาทบ้าง ๑๕,๐๐๐ บาทบ้าง บ้านไหนที่มีการชำรุดทรุดโทรมเราก็จะช่วยๆกัน มีกิจกรรมเยอะมาก ช่วยเหลือด้านประสภภัยมันมีครบหมด เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อวันสำคัญไม่ว่าจะเป็นวันพ่อวันแม่^{๑๖๐}

วันพุธที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๙ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีวอก

เวลา ๐๗.๐๐ น. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย, ไหว้พระสมათานศีล, รับศีล ถวายภัตตาหาร, อนุโมทนาภา, กรวดน้ำรับพร

เวลา ๐๙.๐๐ น. มอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบได้ ๑๗ รูป

- มอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่นักเรียนที่เรียนดี แต่ยากจน ๕๐ คน

เวลา ๑๐.๐๐ น. เจริญพระพุทธมนต์, ฟังพระธรรมเทศนา, ถวายไทยธรรม -อนุโมทนาภา, กรวดน้ำรับพร

กิจกรรมศึกษาสงเคราะห์ ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรม

๑. จัดตั้งกองทุนและมอบทุนส่งเสริมการศึกษาทั้งฝ่ายธรรมและฝ่ายโลก
๒. ส่งเสริมให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
๓. ส่งเสริมให้วัดใช้สถานที่จัดกิจกรรมของชุมชนทุกชุมชนและทุกกิจกรรม

๖) ด้านสาธารณะสงเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ผม/อาตมาภาพมาอยู่ที่วัดจำปาทองนี้ตอนแรกมันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่เยาวชนที่เคยเข้ามาร่วมกิจกรรมในวัด แต่วัฒนธรรมอย่างนั้นมันเริ่มจางหายไป คณะกรรมการต้องมาเริ่มต้นใหม่ เพื่อทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์และสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ให้มีต้นแบบ เราก็จะมีปราชญ์ชาวบ้าน ว่าจะเป็นกิจกรรมวันแม่ก็จะมีการกล่าวคำปฏิญาณตนต่างๆ หรือ

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

มีการมอบของให้ผู้มีพระคุณ จะมีการวางแผนกันตลอดว่า จะทำอะไรต้องมีการประชุมผมประชุมบ่อยมาก ถ้าไม่มีการประชุมกันก็เหมือนเราทำคนเดียว^{๑๖๑}

เสาร์ที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะแม คล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี

เวลา ๐๗.๐๐ น. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย, สมาทานศีล รับศีล, สวดถวายพรพระ,
เวลา ๑๐.๐๐ น. เจริญพระพุทธมนต์, ถวายไทยธรรม

- มอบสาธารณสงเคราะห์ของชำร่วย หน่วยกู้ภัยประจักษ์
- มอบสาธารณสงเคราะห์ครอบครัวที่ยากจน คุณยายน้อย
- มอบสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชาวนาน้ำท่วมหรือภัยแล้ง
- มอบทุนชราพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ที่ชุมชนดำเนินการ

๑. จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในชุมชนบ้านหนองยางและชุมชนอื่น
๒. จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ผู้ยากไร้
๓. จัดตั้งกองทุนการศึกษา

๗) ด้านกตัญญูทเวทิตาธรรม

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรลล สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอบ้านบึง จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า หมู่บ้านหนองยางคำมีครอบครัว ตัวอย่างอยู่ ๔ ครอบครัว หลังจากที่บ้านบึงวิชัยก็หายไป ๒ ครอบครัว แต่ก็ได้มีปัญหาอะไร คนในชุมชนบ้านหนองยางคำจะทำเกษตรกรรมแบบครบวงจร คือจะมีทั้งที่นา มีวัว/ควาย ที่เราจะจำลองให้ดูว่า นี่คือวิถีของชุมชนนี้ เขาอยู่แบบนี้เขาก็ไม่ได้มีเดือดร้อนในด้านเศรษฐกิจอะไรมากนัก ก็จะอยู่แบบบ้านๆแบบนี้แหละพอเพียง^{๑๖๒}

วันเสาร์ที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะแม

เวลา ๐๗.๐๐ น. ร่วมทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า

เวลา ๐๙.๐๐ น. คณะสงฆ์พุทธศาสนิกชนพร้อมกันที่ศาลาการเปรียญวัดจำปาทอง

- ประกอบพิธีเฉลิมพระเกียรติถวายชัยมงคล “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑) พิธีมอบโล่ประกาศเกียรติคุณ “พ่อดีศรีหมู่บ้าน” ๒) มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรสอบประโยค ๑-๒ ได้ ๓ รูป ๆ ละ ๓,๐๐๐ บาทมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรสอบนักธรรมตรี, โท, เอกได้ ๑๕ รูป ๓) มอบทุนผู้มีความกตัญญูทเวทิตาธรรม ๕๐ ทุน/ทุนละ ๕๐๐ บาท-ลูกศิษย์แสดงความกตัญญูทเวทิตาธรรม – การวาระพระเถระ ๒ รูป

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระมหายศสรลล สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอบ้านบึง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระมหายศสรลล สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอบ้านบึง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

เวลา ๑๓.๐๐ น. ฟังพระธรรมเทศนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างรักษามัคคี มีจิตใจงาม เกิดสุขยั่งยืน”

กิจกรรมกตัญญูกตเวทิตาธรรมของชุมชนที่ดำเนินการ

๑. จัดกิจกรรมยกย่องลูกกตัญญู
๒. จัดตั้งกลุ่มจิตอาสา (มัคคุเทศก์, มัคคนายกน้อย)
๓. จัดกิจกรรมมุทิตาปราชนั้ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณค่าในท้องถิ่น

๘) ด้านสามัคคีธรรม

จากการสัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย กล่าวว่า บูรณาการ ค่านิยม ๑๒ ประการ เอามาปรับใช้คือ สิ่งไหนที่มันเป็นของรัฐบาลก็อยากให้ทำ คณะกรรมการก็มาคิดกิจกรรมมาทำเอาค่านิยม ๑๒ ประการของรัฐบาลก็คล้ายกับหลักแปดด้านของคณะสงฆ์นั้นแหละ แต่ก็มีส่วนแตกต่างกันบ้าง เช่น ข้อ ๕ ปฏิบัติตามรู้คิดรู้ธรรม ก็เป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงนะครับ ทำอะไรก็ทำแต่ทำไปด้วยความสามัคคี มีความพอเพียงที่คิดได้ก็คือเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วก็ต้องเข้มแข็งทั้งกายใจ ทั้งเรื่องปลอดเหล้าปลอดบุหรี่ก็ว่ากันไป เรื่องรักษาศีลห้าพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ไม่เคยขาด ทำทุกกิจกรรม ชื่อสัตย์สุจริตอดทนพระเณรเราทำหมดไม่เคยขาดเพื่อเป็นตัวอย่างถ้าพระเณรไม่ทำชุมชนชาวบ้านก็ทำไม่ได้เพราะมันใหญ่เกินความสามารถของปัจเจกบุคคล ชาวบ้านมีศุนย์รวมอยู่ที่วัด^{๑๖๓}

วันพุธที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ วันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๕ ปีวอก ฦ ศาลาการเปรียญ วัดจำปาทอง บ.หนองยางคำ ม.๑๓ ต.กองนาง อ.ท่ง จ.หนองคาย

เวลา ๐๖.๐๐ น. จัดเตรียมสถานที่

เวลา ๐๗.๐๐ น. ร่วมทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า เป็นการทำบุญขึ้นปีใหม่หรือตรุษสงกรานต์

เวลา ๑๓.๐๐ น. นิมนต์พระพุทธรูปไว้ที่หอพระ (โองหอ) เพื่อประกอบพิธีสงฆ์ พระพุทธรูป หน่มสาว ไปเก็บดอกไม้ป้ามามบูชาพระ ในระหว่างบุญนี้ทุกคนจะหยุดงาน ธุรกิจประจำวัน โดยเฉพาะมีวันสำคัญดังนี้ คือ

ก. วันสังขารล่วง (พุธ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๙) วันผู้สูงอายุ เป็นวันแรกของงานจะนำพุทธรูปลงมาทำความสะอาด รวมไปถึงเครื่องรางของขลัง และตั้งไว้ ณ สถานที่อันควรแล้วพากันสงฆ์น้ำด้วยน้ำอบน้ำหอม

ข. วันสังขารเนา (พฤหัสบดีที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๙) วันครอบครัว เป็นที่สองของงาน พากันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดาและญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ค. วันสังขารขึ้น (ศุกร์ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๙) วันขึ้นปีใหม่ เป็นวันที่สามของงาน มีการทำบุญตักบาตร ฟังเทศนาธรรม เรื่อง กบิลพรหม ถามปัญหา ธรรมบาล ๓ ข้อ เทศน์เสรีจถวายไทย

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระมหายศสรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ธรรม ถวายภัตตาหาร พระสงฆ์อนุโมทนาให้พรประพรหมน้ำพุทมนต์แล้วทำการคารวะแก่บิดา มารดา และคนเฒ่าคนแก่ ส่งท้ายด้วยมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ แล้วใช้น้ำที่เหลือจากการรดน้ำ-ให้ผู้ใหญ่ นำมารดน้ำให้แก่ผู้มาร่วมงาน

กิจกรรมสามัคคีธรรมของชุมชนที่ดำเนินการ

๑. จัดกิจกรรมเสวนาธรรม
๒. บวชป่าปลูกป่าชุมชน
๓. ส่งเสริมการสืบสาน ประเพณีลงแขก

๔.๓ ปฏิเวธ หรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้

คือเป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมที่เลี้ยงให้คำปรึกษา การออกแบบกิจกรรมขั้นตอนในการพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติของคนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งการให้ทีมที่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชนและติดตามสนับสนุนประเมินผล โดยดำเนินงานพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาจากแผนพัฒนาชุมชน ตามหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และขับเคลื่อนงานโครงการด้วยความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

๔.๓.๑ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย

การวิจัยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลต่อคนในชุมชนของชาวบ้านหนองยางคำตำบลกอนาง อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย มีความมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และเพื่อนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันผ่านขั้นตอนกิจกรรมบำเพ็ญกุศลของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๓.๑.๑ การรักษาศีล ๕ กับการดำเนินกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกอนาง อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย

เบญจศีลหรือปัญจศีล แปลว่า ศีล ๕ เป็นศีลหรือข้อห้ามในลำดับเบื้องต้น ตามพระโอวาทของพระโคตมมะพุทธเจ้า พระศาสดาของพระองค์ปัจจุบันแห่งศาสนาพุทธ แต่ทั้งนี้เบญจศีลเป็นหลักการที่มีมา และเป็นที่ยึดสอนทั่วไป ก่อนพระพุทธโคตมอุบัติแล้วจัดเป็นศีลขั้นต่ำของพระโสดาบัน เบญจศีล เป็นหลักธรรมประจำสังคมมนุษย์ ในพิธีกรรมทั้งปวงแห่งพุทธศาสนา ภิกษุจึงนิยามกล่าวเป็นภาษาบาลี มอบศีลที่ตนมีให้บุคคลร่วมรักษาด้วยเรียกว่า “ให้ศีล” และพุทธศาสนิกชนจักกล่าวรับปากว่าจะรักษาศีล หรือที่เรียกว่ากล่าว “รับศีล” ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่ภิกษุเท่านั้นที่ให้ศีล ขรวาสาผู้รักษาศีลอยู่แล้วก็สามารถให้ศีลแก่บุคคลอื่นได้ด้วย

การรักษาเบญจศีลนี้ มิใช่ ข้อบังคับของพุทธศาสนิกชนเป็นคำแนะนำให้พึงยึดถือด้วยความสมัครใจเท่านั้น ซึ่งเบญจศีลแปลว่าศีล ๕ ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องตเว้นจากการฆ่า การเบียดเบียน การทำร้าย

ร่างกายคนและสัตว์ แล้วจิตใจประกอบด้วยเมตตากรุณา มีความปรารถนาดี และสงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้ได้ทราบว่าร้อยละ ๘๐ ของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ให้ความสำคัญกับศีลข้อที่ ๑ มาก เพราะไม่ปรากฏการทำร้ายร่างกายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ถึงขนาดเลือดตกยางออก ยังสะท้อนให้เห็นความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์เลี้ยงด้วยความรักและเอ็นดู

๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย หรือโจร อันได้แก่ ลัก ฉก ชิง วังราว ชูกรรโชก ชูเชิญ ปล้น จี้ ตู ฉ้อโกง หลอกหลวงปลอม ตระบัด เบียดบังสับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก และรับสินบน แล้วเป็นผู้มีความขยันประกอบสัมมาชีพ บริจาคทาน และเคารพในกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้ได้ทราบว่าร้อยละ ๘๐ ของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ให้ความสำคัญกับศีลข้อที่ ๒ มาก เพราะไม่ปรากฏการลักขโมย ปล้น จี้ ฉกชิงวังราว ยังสะท้อนให้ทราบการประกอบสัมมาอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ มีความละเอียดเกรงกลัวต่อผลของบาป

๓. กาเมสุมิจจาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิถีในกาม ได้แก่ บุคคลต้องห้ามสำหรับฝ่ายชาย คือ ๑) ภรรยาคนอื่น ๒) ผู้หญิงที่ยังอยู่ในความอุปการะของผู้อื่น ๓) ผู้หญิงที่จาริตต้องห้ามมี แม่, ย่า, ยาย, พี่สาว, น้องสาว, ลูกสาว, ซิ, หญิงผู้เยาว์ บุคคลที่ต้องห้ามสำหรับฝ่ายหญิง คือ ๑) สามีคนอื่น ๒) ชายจาริตต้องห้าม พ่อ, ปู่, ตา, พี่ชาย, น้องชาย, ลูกชาย, พระภิกษุ, สามเณร, ชายเยาว์ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ไม่ใช่เฉพาะห้ามแต่ร่วมสังวาสเท่านั้น แม้แต่การเคล้าคลึง การพูดเกี้ยวพาราสีหรือการแสดงอาการปฏิบัติ แม้แต่ด้วยสายตาเนตร สบเนตร เป็นต้น ก็ถือว่าการละเมิดศีลข้อนี้แล้ว เมื่อไม่ล่วงละเมิดศีลข้อนี้แล้ว เป็นผู้สำรวมในกามยินดีแต่ในภรรยาของตนเท่านั้น สหารสันโดษ จงรักภักดีแต่ในสามีของตนปติวัตร ถ้ายังไม่ได้แต่งงานก็ต้องมีกามสังวรตั้งตนอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันดีชนิดที่ว่า “เข้าตามตรอกออกตามประตู” ทำให้ได้ทราบว่าร้อยละ ๘๐ ของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ให้ความสำคัญกับศีลข้อที่ ๓ มาก เพราะไม่ปรากฏการประพฤติดิถีล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น ยังสะท้อนให้ทราบความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ความโลภในกามคุณคือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่สาม

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ อันได้แก่ คำปด ทวนสาบาน ทำเล่ห์กระเท่ห์ มารยา ทำกิเลส เสริมความสำรวม คำพูดเสียดแทง สับลับ ผิดสัญญา เสียสัตย์ และคั้นคำแล้วเป็นผู้รักสัจจะ จะพูดแต่คำสัตย์จริงด้วยความจริงใจ และปรารถนาดี มุ่งหวังต่อผู้ฟัง ทำให้ได้ทราบว่าร้อยละ ๘๐ ของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ให้ความสำคัญกับศีลข้อที่ ๔ มาก เพราะไม่ปรากฏว่ามีการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด ยังสะท้อนให้ทราบความจริงใจ ความซื่อสัตย์ มีการพูดแบบตรงไปตรงมาปราศจากมารยาเล่ห์อุบาย ไม่ก่อให้เกิดการกล่าวมุสาวาททำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๔

๕. สุราเมรัยเมษะปาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุราเมรัยเครื่องดื่มมีเมาอื่นๆ และการเสพยาเสพติดอื่นๆ เช่น ผีน เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า หรือแม้แต่บุหรี่ แล้วเป็นผู้ประกอบการด้วยสติสัมปชัญญะในการประกอบกิจการทั้งปวงและเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตในการทำงาน ในวัย ในเพศ ทำให้ได้ทราบว่าร้อยละ ๘๐ ของชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ให้ความสำคัญกับศีลข้อที่ ๕ มาก เพราะละเว้นจากสุราเมรัยของมีน

เมา และยังได้ทราบอีกว่าศีลข้อ ๕ เป็นสาเหตุให้กระทำผิด ศีลข้ออื่นอีก ยังสะท้อนให้ทราบว่าชุมชนเป็นผู้มีสติคือ ความรู้สึกตัวซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอเผลอกลับกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อดื่มกินก็ทำให้มีเมมาและขาดสติการมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อห้า

๔.๓.๑.๒ การนำผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบัน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ เพื่อสร้างหลักประกันให้บังเกิดความสงบสุข และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตยิ่งขึ้น ชุมชนได้มีการร่วมทำกิจกรรม และมีส่วนร่วมคิดร่วมปฏิบัติควบคู่กันไปยิ่งทำให้การพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ประสบผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยนำหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น ทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในชุมชนได้อย่างมีความสุขชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมรักษาศีลข้อที่ ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี มีการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์พร้อมกับนำหลักเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กัน นำมาปฏิบัติ คือ เมตตา กรุณา ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ก่อให้เกิดให้บุคคลนั้นมีเมตตา ย่อมไม่ฆ่า ไม่เบียดเบียนสัตว์ด้วยรู้ดีว่าทุกชีวิตย่อมมีความรักตัวกลัวตาย สามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีทำร้ายร่างกายและคดีฆ่ากันตาย^{๑๖๔} ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย คือชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ไม่ได้แยกแยะว่าการฆ่าสัตว์ประเภทไหนเป็นกรรมหนัก, กรรมปานกลาง, และกรรมอย่างเบา และคำว่าเจตนา เพียงแค่นี้คิด ยังไม่ลงมือกระทำ องค์ประกอบทั้งห้า ยังไม่สมบูรณ์ ถือว่า ไม่ก้าวล่วงศีลข้อที่ ๑

ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมรักษาศีลข้อที่ ๒) อทินนาทานา เวระมะณี มีการละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิงวิ่งราวพร้อมกับ นำหลักเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กัน นำมาปฏิบัติคือ สัมมาอาชีวะ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ก่อให้เกิดให้บุคคลนั้นประกอบสัมมาอาชีวะที่สุจริต มีรายได้ดีรู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหัวใจดีที่ปะคือความละเอียดอ่อนต่อผลของบาป สามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สิน^{๑๖๕} ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย คือ ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ไม่ได้แยกแยะการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว ชนิดไหนเป็นกรรมหนัก, กรรมปานกลาง, กรรมอย่างเบา และคำว่าเจตนาในเบื้องต้น, เจตนาในท่ามกลาง, และที่สุดการลงมือปฏิบัติจนครบทั้งองค์ประกอบห้า จึงจะถือว่าสมบูรณ์ เช่น ๑) จิตคิดจะลักขโมย ๒) ลงมือการขโมย ๓) ได้ลงมือลักขโมยแล้ว ๔) บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ๕) วัตถุข้าวของได้ถูกขโมยสมบูรณ์เป็นผลแล้ว จึงจะก้าวล่วงศีลข้อที่ ๒

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นายธนุฤทธิ์ ดวงดี, รองประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางธนพร ทิพรัักษ์, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมเสริม รักษาศีลข้อที่ ๓) กาเมสุมิจจาจารา เวะระมะณี มีการละเว้นจากการประพฤติดิต ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น พร้อมกับนำหลักเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กัน นำมาปฏิบัติคือความสำรวมอินทรีย์ คือ ระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจทำให้ความโลภในกามคุณคือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสลดน้อยลง หรือความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ กามสังวร คือ ระมัดระวังในเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ทางกามารมณ์ หมายถึง การยินดีเฉพาะในคู่ครองของตน และการไม่คิดหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องความรักความใคร่จนเกินขอบเขตการที่คนเรามีความต้องการทางเพศนั้นมีใช้ของผิดปกติแต่อย่างใด แต่เมื่อเดินทางสายกลางไว้ก็จะทำให้เราไม่ไปผิดลูกเมียผู้อื่นสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศ^{๑๖๖} ข้อแนะนำของผู้วิจัย คือ ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ไม่ได้แยกแยะว่า การประพฤติดิตล่วงละเมิดนั้น เป็นกรรมหนัก, กรรมปานกลาง, และกรรมอย่างเบา และคำว่า เจตนาในเบื้องต้น, เจตนาในท่ามกลาง, และในที่สุด พร้อมกับลงมือปฏิบัติจนครบทั้งองค์ประกอบห้า จึงจะสมบูรณ์ เช่น ๑) คิดจะละเมิด ๒) ลงมือละเมิด ๓) ได้ลงมือละเมิดแล้ว ๔) บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ๕) การประพฤติดิตละเมิดสมบูรณ์เป็นผลแล้วจึงจะก้าวล่วงศีลข้อ ๓

ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมรักษาศีลข้อที่ ๔) มุสาวาทา เวะระมะณี มีการละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด พร้อมกับนำหลักเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กันนำมาปฏิบัติ คือ ความซื่อสัตย์ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สัจจะวาจา การพูดความจริงเป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดมุสาวาท รักษาวาจาให้ได้จริง บูชาความจริง เป็นการเว้นจากการพูดเท็จเป็นการส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักแสดงไมตรีจิตต่อกันทางวาจา เป็นการพูดคำสุภาพอ่อนหวาน และการสื่อสารที่ตรงกับความ เป็นจริง ไม่บิดเบือน หรือสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีการหลอกลวงดูหมิ่นเหยียดหยาม^{๑๖๗} ข้อแนะนำของผู้วิจัย คือ ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ไม่ได้แยกแยะว่า การพูดปดมาก, ปานกลาง และอย่างน้อย พร้อมกับไม่ได้มุ่งหวังเจตนาการพูดปดในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด รวมไปถึงการใช้คำพูดจนครบองค์ประกอบทั้งห้า เช่น ๑) คิดจะพูดปด ๒) กำลังพูดปด ๓) ได้พูดปดแล้ว ๔) คำพูดบรรลุเป้าหมายที่คิดไว้ ๕) คำพูดปดนั้นเป็นผลสมบูรณ์แล้ว จึงจะก้าวล่วงศีลข้อ ๔

ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ได้ร่วมกิจกรรมส่งเสริมรักษาศีลข้อที่ ๕) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวะระมะณี มีการละเว้นจากการเสพสุราพร้อมกับนำหลักเบญจธรรมเป็นธรรมคู่กันนำมาปฏิบัติ คือ สติทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์มีสติสัมปชัญญะ การรู้สึกตัวซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกล้ากับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อใครดื่มกินเข้าไปจะทำให้มีเมฆาขาดสติ มีสติรอบคอบรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ประมาทจะทำการสิ่งใดย่อมสำเร็จได้โดยไมยาก โอกาสผลอดตัวทำผิดด้วยความประมาทไม่มีเลย สามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การ

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นางเกษร ดารุณพันธ์, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายศุภากร วิเศษจินดาคุณ, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ^{๑๖๘} ข้อแนะนำของผู้วิจัย คือ ชุมชนชาวบ้านหนองยางคำ ไม่ได้แยกแยะว่าการเสพสุราอย่างมาก, ปานกลาง, และอย่างน้อยพร้อมๆกับไม่ได้มุ่งหวังเจตนาการเสพสุราจนครบองค์ประกอบทั้งห้า เช่น ๑) คิดจะเสพสุรา ๒) กำลังเสพสุรา ๓) ได้เสพสุราแล้ว ๔) การเสพสุราบรรลุเป้าหมายที่คิดไว้ ๕) การเสพสุรานั้นเกิดผลสมบูรณ์แล้วจึงจะก้าวล่วงศีลข้อ ๕

อาจจะกล่าวได้โดยสรุปว่า การนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันของชุมชนบ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อสมาทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มีเหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล ๕ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% สอดคล้องกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนคือ ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันประกอบด้วยเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง ๕ ข้อดังกล่าวแล้วถ้าขาดศีล ๑ ข้อก็เป็นคนเพียง ๘๐% ถ้าขาดศีล ๒ ข้อก็เป็นคนเพียง ๖๐% ถ้าขาดศีล ๓ ข้อ ก็เป็นคนเพียง ๔๐% นับว่าเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความเป็นมนุษย์อันจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมความสงบสุขในสังคมแต่ละวันจะเกิดขึ้นได้ก็อาศัยหลัก มนุษยธรรมหรือแต่ละคนเป็นคนเต็มคนนั่นเอง

สรุป รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ“หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ” เชียงปริมาณจังหวัดหนองคายมีจำนวน ๙ อำเภอ ๖๘ ตำบล และ ๖๓๘ หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๑๗,๒๖๐ คน เข้าร่วมโครงการ ๓๐๙,๔๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๓ ของจำนวนประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๖๐,๓๒๒ ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ ๙๖,๑๕๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ของจำนวนครัวเรือนจำนวนนักเรียน นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๖๘,๑๑๘ คน เข้าร่วมโครงการ ๔๒,๙๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ ของจำนวนนักเรียน นักศึกษามีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นแกนนำ (อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา) จำนวน ๑,๖๖๙ รูปแบบจังหวัดหนองคายอยู่ระหว่างการดำเนินงานลงข้อมูลใน www.sila๕.com โดยปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เข้าร่วมสมัครโครงการแล้ว ๓๔๐,๗๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อยู่ในลำดับที่ ๔๕ ของประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙) และการขับเคลื่อนเชิงคุณภาพจังหวัดหนองคายได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ , กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพมีหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๑๑ แห่ง สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๕๓ แห่ง ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๖๐ แห่ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๗๐ แห่ง จากเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมด

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายสุนทร โขโคสโต, ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๐.

๗๙ แห่ง ได้ ๑๙๔ แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ ๒๔๕.๕๗ ของจำนวนเป้าหมาย การจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามกรอบกิจกรรม ๓ ด้าน ด้วยการแสดง นิทรรศการของหมู่บ้านต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละอำเภอ จำนวน ๙ อำเภอ และหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลที่ผ่านการคัดเลือกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ จากอำเภอเมือง หนองคาย ๓ แห่ง อำเภอรัตนวาปี ๓ แห่ง อำเภอโพธิ์ตาก ๓ แห่ง อำเภอท่าบ่อ ๑ แห่ง และอำเภอ โพนพิสัย ๙ แห่ง รวมจำนวน ๑๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒๖.๖๗ ของจำนวนเป้าหมาย

ส่วนผลของการดำเนินโครงการในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดย สอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ข้อที่สอง คือ ให้หมู่บ้านและ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา“หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ในปี ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ข้อที่สาม คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษาองค์กรหน่วยงาน ทางศาสนาอยู่ร่วมกันสร้างหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางใน การดำเนินชีวิต และข้อสี่ คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบัน ชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมมีรายงานผล การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ ก) เชิงปริมาณ มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ข้อมูล ระดับจังหวัดหนองคาย จำนวนประชากรเต็ม ๕๑๙,๕๘๐ จำนวนประชากรที่สมัคร ๔๓๖,๒๔๕ คิด เป็นเปอร์เซ็นต์ คิดเป็นร้อยละ ๘๔% ระดับอำเภอ ท่าบ่อ จำนวนประชากรเต็มคือ ๘๓,๐๙๕ จำนวน ประชากรที่สมัคร ๖๖,๐๔๘ คิดเป็นร้อยละ ๘๐% ข้อมูลหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีครอบครัวทั้งสิ้น ๗๘ ครอบครัว จำนวนคนในหมู่บ้านทั้งสิ้น ๓๐๐ คน มีผู้สมัครเข้าโครงการทั้งสิ้น ๓๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐% และสำหรับการนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบัน ของชุมชนบ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อ สมทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจ เสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มี เหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล ๕ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% สอดคล้องกับ ประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนคือ ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันประกอบด้วย เบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง ๕ ข้อดังกล่าวแล้ว

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และเพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย สำหรับการดำเนินการวิจัยได้ทำการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จากคัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการ ของชุมชนต่างๆ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพของการวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอการสรุป และการอภิปรายผล ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้ ตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ หลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นั้น พบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือเรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนาถาวร จึงละบาปคือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน ศีลขั้นต้นที่สุดนี้ยมเรียกกันว่า ศีล ๕ ศีลในระดับทั่วไป ได้แก่ระดับธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดง เป็นไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่วที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ที่ทำดีทำชั่วหรือรักษาละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักนี้ หมู่มนุษย์ทั้งหมดมีสภาพต่างกันตามกาลเทศะ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น ดังนั้นสำหรับสังคมมนุษย์ทั่วไปพระพุทธศาสนา จึงแนะนำสั่งสอนหรือเสนอหลักธรรมที่นิยมกันเรียกว่า ศีล ๕ ไว้เป็นข้อกำหนดอย่างต่ำหรือหลักความประพฤติที่น้อยที่สุดในระดับศีล “ศีล” จึงเป็นธรรมเบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็นประธานให้กุศลธรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ ความมีเมตตากรุณา หิริ โอตตัปปะและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตรธรรม คือ นิพพานสมบัติ ก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้น ศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกายวาจา และใจเป็นที่สุด

รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางดานหลักวิชาการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน เป็นการร่วมมือของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมโดยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นเรื่องสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวัด หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศีล ๕ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้งเพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศีล ๕ ให้กับประชาชนได้มีโอกาสเลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงามตามความตั้งใจของแต่ละบุคคลในที่สุด

๕.๑.๒ สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายบริหารปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน มีรองเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๒ รูป เป็นรองประธาน มีเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอทั้ง ๙ อำเภอเป็นกรรมการ มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดและเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ มีการประชุมสามัญทุกเดือน สัณจรไปทุกอำเภอในแต่ละปีพร้อมกันนี้ก็ได้กระจายอำนาจเพื่อแบ่งภาระงานทั้ง ๖ ด้านให้พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด หรือเพื่อความเป็นเลิศ โดยใช้มุมมองเชิงระบบ ดังนี้คือ ๑) การนำองค์การ ๒) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ๓) การมุ่งเน้นพุทธบุตร ๔) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ๕) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน ๖) การมุ่งเน้นบุคลากร ๗) ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ และมีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่อมัลติมีเดีย โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา

คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพของจอห์น เอ็ดเวิร์ด เดมมิง คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) ส่วนการดำเนินงานกิจการของ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ร่วมกับหน่วยงานราชการ สถานศึกษา จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีความชัดเจน ที่กำหนดเป้าหมายให้ดำเนินการครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัด

หนองคาย ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย เป็นแกนหลักในการประสานการขับเคลื่อน โดยความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์ จังหวัดส่วนราชการ สถานศึกษา อำเภอท้องที่ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคประชาชน ร่วมขับเคลื่อนอย่างบูรณาการ และเป็นภาคีเครือข่าย อีกทั้งมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเฉพาะคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม และในการดำเนินงานของโครงการในระยะที่ ๓ ของปี ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพ ควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) รวมทั้งจังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ ของจังหวัดหนองคาย ไว้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๕.๑.๓ รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

บันไดทั้งสามขั้น คือ ปรีชาญาณ หรือเข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติหรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธหรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้ จะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด ผลของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยสอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ในปี ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ทำให้หมู่บ้านและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ข้อที่สอง คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา องค์กรหน่วยงานทางศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และข้อสาม คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมมีรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการที่มีผลสัมฤทธิ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับการนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันของชุมชน ในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อสมาทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มีเหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล ๕ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้าน

รักษาศีล ๕ และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% สอดคล้องกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนคือ ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประกอบด้วยเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง ๕ ข้อดังกล่าวแล้ว

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน ศีลขั้นต้นที่สุดนี้นิยมเรียกกันว่า ศีล ๕ ศีลในระดับทั่วไป ได้แก่ระดับธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดง เป็นไปตามกฎธรรมดาแห่งความดีความชั่วที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ที่ทำดีทำชั่วหรือรักษาละเมิดศีลย่อมได้รับผลดีผลชั่วเองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย หรือตามกฎแห่งกรรมนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักนี้ หม่อมมนุษย์ทั้งหมดมีสภาพต่างกันตามกาลเทศะ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น ดังนั้นสำหรับสังคมมนุษย์ทั่วไป พระพุทธศาสนา จึงแนะนำสั่งสอนหรือเสนอหลักธรรมที่นิยมกันเรียกว่า ศีล ๕ ไว้เป็นข้อกำหนดอย่างต่ำหรือหลักความประพฤติที่น้อยที่สุดในระดับศีล “ศีล” จึงเป็นธรรมเบื้องต้นที่จะให้เกิดกุศลธรรมทั้งปวงเป็นประธานให้กุศลธรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ ความมีเมตตา กรุณา หิริ โอตตัปปะและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพราะศีลจัดว่าเป็นฐานให้ถึงซึ่งโลกุตระธรรม คือ นิพพานสมบัติ ก็ต้องอาศัยศีลเป็นพื้นฐาน ดังนั้น ศีลจึงเป็นเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติให้สุจริตทางกายวาจา และใจเป็นที่สุด^{๑๖๙} ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พระชัยณรงค์ วิทิต ที่ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมว่า “ศีล” (Morality) ความหมายของ ศีล ๕ ประการ คือ เบญจ แปลว่า “๕” ศีลแปลว่า “ปกติ” ดังนั้น เบญจศีล จึงแปลว่า ปกติ ๕ อย่าง หรือแปลว่า ตัด ก็ได้ เพราะตัด จากความชั่วหรือมนุษย์ธรรมก็เรียก แปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ดังนั้น ศีล ๕ ประการนี้ ท่านเรียกว่ามนุษย์ธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับมนุษย์ ธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะผู้ที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยมนุษย์ธรรมนี้มาก่อน การเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นเรื่องที่ยากแท้ ดังพระพุทธดำรัสว่า “กิจโณมนุสสปฏิลาโภ” การได้อัตภาพมาเป็นมนุษย์เป็นเรื่องยาก เมื่อเราได้อัตภาพเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วอย่างนี้ ไม่พยายามรักษาสภาพปกติไว้ ก็จะกลายเป็นผู้ทำลายความเป็นปกติของตนเองผู้ที่ล่วงละเมิดศีล จึงชื่อว่าเป็นผู้ทำลายมนุษย์ธรรม ผู้ที่ทำลายมนุษย์ธรรมชื่อว่าเป็นผู้ทำลายปกติของตนเอง ของพระเทพเวที (ประยูร ประยูรโต) “ศีล” (Morality) ตามความหมายใน พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ หมายถึง ความประพฤติดีทางกาย และวาจา หรือการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม รักษาปกติตามระเบียบวินัยให้ปกติ มีการทำงานที่สะอาดปราศจากโทษเป็น

^{๑๖๙} พระชัยณรงค์ วิทิต การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม, วิทยุพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕, หน้า ๑๖.

ความสุจริตทางกาย และวาจาและอาชีพ^{๑๗๐} ของพุทธทาสภิกขุ^{๑๗๑} กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็นปรมาตมธรรมกลับมาเพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ ถ้าปรมาตมธรรมไม่กลับมาโลกจะมีตมมม ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโลกธรรม คือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอด รอดชีวิตด้วยขอให้ธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้มีธรรมมะเป็นสรณะมีตนเองเป็นที่พึ่งมีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่าจะไม่เคยพบที่ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้พึ่งพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ นี้ไม่เคยมีหรือ มีแต่การสอนให้พึ่งตนเองให้พึ่งธรรมมะ คือจงปฏิบัติตามหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมมะ ก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั่นแหละ ส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงจะเป็นพุทธศาสน์

รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เขตปริมาณจังหวัดหนองคายมีจำนวน ๙ อำเภอ ๖๘ ตำบล และ ๖๗๘ หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๑๗,๒๖๐ คน เข้าร่วมโครงการ ๓๐๙,๔๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๓ ของจำนวนประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๖๐,๓๒๒ ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ ๙๖,๑๙๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ของจำนวนครัวเรือนจำนวนนักเรียน นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๖๘,๑๑๘ คน เข้าร่วมโครงการ ๔๒,๙๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ ของจำนวนนักเรียน นักศึกษามีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นแกนนำ (อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา) จำนวน ๑,๖๖๙ รูปจังหวัดหนองคายอยู่ระหว่างการดำเนินงานลงข้อมูลใน www.sila5.com โดยปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เข้าร่วมสมัครโครงการแล้ว ๓๔๐,๗๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อยู่ในลำดับที่ ๔๕ ของประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙) และการขับเคลื่อนเชิงคุณภาพจังหวัดหนองคายได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพมีหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๑๑ แห่ง สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๕๓ แห่ง ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๖๐ แห่ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๗๐ แห่ง จากเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมด ๗๙ แห่ง ได้ ๑๙๔ แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ ๒๔๕.๕๗ ของจำนวนเป้าหมายการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามกรอบกิจกรรม ๓ ด้าน ด้วยการแสดงนิทรรศการของหมู่บ้านต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละอำเภอ จำนวน ๙ อำเภอ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ผ่านการคัดเลือกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ จากอำเภอเมืองหนองคาย ๓ แห่ง อำเภอรัตนวาปี ๓ แห่ง อำเภอโพธิ์ตาก ๓ แห่ง อำเภอท่าบ่อ ๑ แห่ง และอำเภอโพนพิสัย ๙ แห่ง รวม

^{๑๗๐} พระเทพเวที (ประยุตต์ ประยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๙๒.

^{๑๗๑} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดดิสเพรสโปรดักส์, ๒๕๕๙, หน้า ๘.

จำนวน ๑๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒๖.๖๗ ของจำนวนเป้าหมาย ผลการวิจัยในประเด็นนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ แพรภทร ยอดแก้ว^{๑๗๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงาน หมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า ๑) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นและ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดี จากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ๒) การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครปฐมมีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน ๓ ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับ และมีกิจกรรม ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่ กิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล ๕ และการรณรงค์การรักษาศีล ๕ กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่นได้แก่ วัดวังตะกั่ว อำเภอมือง และวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี ของพระครูสันตวิจิตรกิจ,พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ และชันทอง วัฒนประดิษฐ์^{๑๗๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ศีล ๕ เป็นเรื่องของการควบคุมระมัดระวังความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ให้สุจริต เป็นเครื่องมือในพัฒนาตนเองและทำให้สังคมเกิดสันติสุข การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการ คิด การวางแผน และการลงมือทำ ควรได้รับประโยชน์ต่อเรื่องที่ปฏิบัติร่วมกัน ๒) โครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของชุมชนโนนดุม มีจุดแข็ง คือ ผู้นำที่ให้ความสนใจและเอาใจใส่ในเรื่องของการส่งเสริมให้คนรักษาศีล และจุดอ่อน คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีน้อย เป็นการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐ แต่ไม่ได้ออกมาจากความตั้งใจรักษาศีลอย่างแท้จริง ๓) แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข ควรเริ่มต้นจากการสืบหาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนไม่รักษาศีล และเปิดวงสนทนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมรักษาศีล ๕ ด้วยความเข้าใจพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ๔ ส. เพื่อสังคมสันติสุข โดยมีองค์ประกอบดังนี้ ส ๑ ใส่ใจของผู้นำ คือ การเอาใจใส่ของผู้นำ ส ๒ สืบหาสาเหตุและสร้างการมีส่วนร่วม คือ การค้นหาสาเหตุวิเคราะห์ปัญหาและ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ส ๓ สนทนา คือ การใช้กระบวนการสนทนาในการเปิดพื้นที่เพื่อ ให้การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้

^{๑๗๒} แพรภทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม”, **วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม), ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

^{๑๗๓} พระครูสันตวิจิตรกิจ,พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ และชันทอง วัฒนประดิษฐ์, “แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร”, **วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๖๐, บทคัดย่อ.

ส ๔ สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง คือ การลงมือทำตามเป้าหมายที่มาจากความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น กำหนดโครงการ และกิจกรรม รวมถึงกติกาต่างๆ ร่วมกัน

ส่วนผลของการดำเนินโครงการในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยสอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ข้อที่สอง คือ ให้หมู่บ้านและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ในปี ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ข้อที่สาม คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษาองค์กรหน่วยงานทางศาสนาอยู่ร่วมกันสร้างหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และข้อสี่ คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมมีรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ ก) เจริญปริมาณ มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ข้อมูลระดับจังหวัดหนองคาย จำนวนประชากรเต็ม ๕๑๙,๕๘๐ จำนวนประชากรที่สมัคร ๔๓๖,๒๔๕ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ คิดเป็นร้อยละ ๘๔% ระดับอำเภอ ท่าบ่อ จำนวนประชากรเต็มคือ ๘๓,๐๙๕ จำนวนประชากรที่สมัคร ๖๖,๐๔๘ คิดเป็นร้อยละ ๘๐% ข้อมูลหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีครอบครัวทั้งสิ้น ๗๘ ครอบครัว จำนวนคนในหมู่บ้านทั้งสิ้น ๓๐๐ คน มีผู้สมัครเข้าโครงการทั้งสิ้น ๓๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐% และสำหรับการนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันของชุมชนบ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อสมาทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มีเหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล ๕ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% สอดคล้องกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนคือ ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันประกอบด้วยเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง ๕ ข้อดังกล่าวแล้ว ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และพระมหาอำพล คุณงกร^{๑๗๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย ๔ กลยุทธ์ คือกลยุทธ์ที่หนึ่ง จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางและศูนย์อำนวยการความสะอาดระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพเช่น มีวิสาธุ อุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล เป็นศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนโครงการ มีการจัด กิจกรรมอย่างต่อเนื่องกลยุทธ์ที่สองจัดอบรมประชาชนสร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล ๕ รวมถึงสถานศึกษา หน่วยงานราชการ โรงงาน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำเอกสาร แผ่นพับและสื่อการสอนเพื่อเผยแพร่โครงการให้ทั่วถึงและขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับ ๒ อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายของคณะสงฆ์ กลยุทธ์

^{๑๗๔} พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และพระมหาอำพล คุณงกร, “การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิจัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

ที่สามพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ สร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) และ กลยุทธ์ที่สี่ สร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาของจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย เป็นต้น ในการช่วยสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ของอาคาร ปัญญา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัชวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ระยะที่ ๑ สรุปผลการวิจัยว่า ได้มีการทบทวนข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ บ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัชวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ทำให้เข้าใจถึงความหมายของศีลทั้ง ๕ ข้อ และได้รับตามความคิดเห็น ในประเด็น เกี่ยวกับ อาณิสสฺส ของการรักษาศีลไว่น่าสนใจ ดังนี้ การรักษา ศีลข้อ ๑ จะได้รับอาณิสสฺส คือ ทำให้จิตใจสงบ บริสุทธิ์ มองโลกในแง่ดีเปิดทางสว่างให้กับจิตใจและอารมณ์ อายุยืน ร่างกายแข็งแรง การรักษา ศีลข้อ ๒ จะได้รับอาณิสสฺส คือเป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย สังคมจะอยู่อย่างมีความสุข ในหมู่บ้านจะไม่มีของหายเนื่องจากการถูกลักขโมย คนรอบข้างจะมีความสุข การรักษา ศีลข้อ ๓ จะได้รับอาณิสสฺส คือจะเป็นที่รักของเทวดา ครอบครัวจะมีความสุข จะไม่ทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน จะมีคนรักใคร่มากขึ้นไม่ทำให้เด็กมีปัญหาจะไม่มีปัญหาเรื่องครอบครัว การรักษา ศีลข้อ ๔ จะได้รับอาณิสสฺส คือ มีความน่าเชื่อถือ มีคนรักใคร่ มีคนอยากคบหา การรักษา ศีลข้อ ๕ จะได้รับอาณิสสฺส คือ ครอบครัวอบอุ่น สุขภาพดี มีเงินเก็บ มีสติ เป็นที่นับถือของชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ชุมชนน่าอยู่ ชุมชนมีความสุข การนำคำสั่งสอนของครูบาวงษ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ทำความดี นับถือครูบา ปฏิบัติธรรม ไม่ลักขโมย ทำบุญตักบาตร ไหว้พระทุกเย็น เข้าวัดไปภาวนา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มเหล้า ไม่พูดปด ไม่หลอกลวง ฉ้อโกงคนอื่น ถือศีล กินเจ ไม่ยุ่ง ไม่เสพ ไม่เข้าไปพัวพันกับสิ่งเสพติดใดๆ และไม่ค้าขายเนื้อสัตว์หรือสิ่งเสพติดใด ใช้ชีวิตแบบพอเพียง ใช้เท่าที่มีอยู่ ไม่ทำความผิด สอนลูกหลานเป็นคนดี เป็นเด็กดี เชื่อฟังพ่อแม่ รู้จักอดออม^{๑๗๕}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อพัฒนารายงานการวิจัยเกี่ยวกับการเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานหลักคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ครอบครัว ชุมชน และบุคคลที่เข้ามาปกครองพัฒนาท้องถิ่น ควรมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะเรื่องหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลต่อคนใน

^{๑๗๕} อาคาร ปัญญา และคณะ, โครงการ “การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัชวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ระยะที่ ๑”, รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), ๒๕๕๘. หน้า ค.

ชุมชนในการดำรงชีวิตเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อประโยชน์สูงสุดของการปกครองและพัฒนา ศักยภาพในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมสุขภาพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

๒. องค์กรเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เช่น หน่วยงานหลักคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ครอบครัวยุคใหม่ เป็นต้น ควรจัดกิจกรรมที่มีลักษณะการแนะแนวกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยส่วนรวมของระดับประเทศ

๓. สถาบันครอบครัวควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้คนในครอบครัวมีความสุขกาย รวมทั้งเกิดความสุขใจที่ได้มีความรักความเข้าใจ เคารพในความคิดเห็นของกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อ เป็นสังคมเครือญาติ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกันสุขภาพปลอดจากยาเสพติด เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติดทุกอย่าง ทำให้มีสุขภาพดีขึ้น

๔. ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของคนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ดังนั้น ควรปลูกฝังการมีจิตสำนึกและให้เขาได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม ถิ่นกำเนิดของตนเอง ด้วยการสร้างความรักสามัคคี ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ประชาชนมีความตระหนักรักษาปกป้อง เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงยั่งยืน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ควรทำวิจัยให้มีลักษณะในเชิงประยุกต์ (Applied research) หรืองานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) รวมทั้งการพัฒนาทดลอง (Experimental development) ให้มากขึ้น เช่นการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรม/โปรแกรมด้านรักษาศีล ๕ ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือการพัฒนารูปแบบและกลไกของชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นคู่มือการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ หรือชุดฝึกอบรมที่เป็นกิจกรรมในการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชุมชน ทั้งนี้ผลการวิจัยจากงานวิจัยและพัฒนา และการทดลอง นอกจากจะทำให้ได้ข้อสรุปชัดเจนเกี่ยวกับตัวแปรเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนแล้ว ยังทำให้ได้นวัตกรรมในรูปแบบของกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้วย

๒. ควรมีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในเรื่องเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นวัตกรรมในการจัดการความรู้ในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ

หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมให้คนในสังคมมีการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลต่อคนในชุมชนอื่นๆ จังหวัดอื่นๆ ในประเทศและในต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางของการดำเนินชีวิตด้วยศีล ๕ ให้เกิดความสงบสันติสุข เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างความมั่นคง มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้งสร้างความรักกันระหว่างประชาชนในประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

๑) พระไตรปิฎก :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**. ประจำปีงบประมาณ. ๒๕๕๖.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. **กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ**, กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๙.

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. **พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕**, **บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๕๘.

งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : รามการพิมพ์, ๒๕๔๓.

จามะรี พิทักษ์วงศ์. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**, เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. **มนุษย์ในระบบครอบครัวและชุมชน**, ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์ระบบนิเวศ, หน่วยที่ ๑-๗, นนทบุรี : สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. **การบริหารการพัฒนาชนบท**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. **หลักพุทธศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.เอ็ม.เอ็ม. จำกัด, ๒๕๒๓.

ฐานวุฑโฒภิกขุ. **มงคลชีวิตฉบับธรรมทายาท**, (หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจคุณแม่ อาเตียงแจ่ว ๓ มิถุนายน ๒๕๓๓).

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. **การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย**.

วิทยานิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

ธีรยุทธ บุญมี. **ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๗.

นียบพรรณ วรรณศิริ. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**, กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

นันทนา อังสุรังสี. **การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองและชนบทที่อยู่นอกโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านในอำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์**, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒.

- เชียงใหม่ : ศิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, **กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**
ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบาย
 สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก. ๒๕๓๕.
- บุญน้อย มุ่งงาม. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ค่านิยมแบบพุทธและการดำเนินชีวิตของชาวพุทธใน**
ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- บุญส่ง หาญพานิช, **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย**,
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖
- บุญเพรง บ้านบางพูน, **ศรัทธาแห่งชุมพลัง**, กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- ปธาน สุวรรณมงคล, **ทรรศนะบางประการในเรื่องสภาพต่าบลกับการมีส่วนกับชุมชน**,
 กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๓๗.
- ประเวศ วะสี, ศ.นพ. **คุณธรรม-จริยธรรม ระเบียบวาระแห่งชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม**.
โครงการรวมพลังก่อสร้างกระแสคุณธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลัง
 แผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๔๘.
- ผ่องพันธ์ มณีรัตน์, **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**, กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.
- ผดุงพร ธรรมดา, **การศึกษาความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วน**
ตำบลจังหวัดศรีสะเกษ, วิทยานิพนธ์ ค.ม., กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 ๒๕๔๕.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์, **ทบทวนปรัชญา หลักการ การพัฒนาชนบทไทย**, กรุงเทพมหานคร : ยูนิตี
 พับลิเคชั่น, ๒๕๔๔.
- พระอุปติสสเถระ ธรรมา, พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษ
 ของเพราะเอฮารา พระโสมเถระ และพระเขมินทเถระ, **วิมุตติมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๖,
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๘).
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), **การพัฒนาจิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยพระพุทธศาสนา, ๒๕๓๘.
- พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอ็ดดิสันเพรสโปร
 ดักส์, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาล
 งกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม, ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.
- พระเทพปริยัติเมธี, **หลักการพัฒนาดน**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยวเชียงใหม่, ม.ป.ป.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), **การพัฒนาจิต ภาคหนึ่ง**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร :
 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา, ๒๕๕๓๘.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ่น), **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ,**

กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, ๒๕๔๗.

พระพุทโธษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.

พระเทพเวที (ประยุตต์ ประยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔,

กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑.

พระชัยณรงค์ วิทิต การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม, **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระอุบล กตปุญโญ, “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์**

มหาบัณฑิต, บัณฑิตราชวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ และพระมหากำพล คุณกโร, “การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” , **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๙.

พระครูสันติวิจิตรกิจ, พระมหาดวงเด่น นิตยาโณ และชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์, “แนวทางการมีส่วนร่วม

ของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อชุมชนสันติสุข :

กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุม จังหวัดกำแพงเพชร” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**,

(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๖๐.

พระอินจันทร์ กนตจारी (ศรีบุญ), ศึกษาชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยอง

ชุมชนบ้านดอนปิ่น ตำบลแช่ช้าง อำเภอสามโก้ จังหวัดเชียงใหม่, **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.**,

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

แพรวภัทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม” ,

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,

๒๕๕๘.

พระชัยณรงค์ วิทิต, “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม” ,

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พาริ เพ็งสวัสดิ์. **การวิจัยพัฒนารูปแบบ**.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; ปที่ ๒ ฉบับที่ ๔:

กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๓.

พระครูสันติวิจิตรกิจ, พระมหาดวงเด่น นิตยาโณ และชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์, แนวทางการมีส่วนร่วม

ของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อชุมชนสันติสุข :

กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนดุมจังหวัดกำแพงเพชร, **วิทยานิพนธ์** บัณฑิตวิทยาลัย :

ม ห า วิ ท ย า ลั ย ม ห า

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๖๐

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาจันทบุรีนฤนาถ. **ปทานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ-สันสกฤต.**

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิพร, ๒๕๑๓.

พระชัยณรงค์ วิจิโต, การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **สามไตร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :

บริษัทพิมพ์สวายจำกัด, ๒๕๕๐.

_____ **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

_____ **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๐.

_____ **ภูมิธรรมชาวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ และพระมหาอำพล คุณงุโร, การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙

พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี). ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ. การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน :

ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

พระมหาสำราญ ญาณสำโร (พินดอน). การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระราชรัตนาลงกรณ์. **หนองคายคณิสสร**. กรุงเทพฯ : หจก.แอลซีพีริติพรการพิมพ์, ๒๕๕๘.

พระสุวัฒน์มั่งงา. ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. **การเมืองกับพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สยามบรรณาการพิมพ์, ๒๕๒๙.

แพรวภัทร ยอดแก้ว, **การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๘,

มหามกุฏราชวิทยาลัย, **มงคลตถทีปนี แปล เล่ม ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗.

เยาวดี วิบูลยศรี. การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพมหานคร

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, กรุงเทพมหานคร :

ราชบัณฑิตยสถาน , ๒๕๒๕.

_____ , พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์

พับลิเคชันส์ , ๒๕๔๖.

_____ , พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๕ (พิมพ์ครั้งที่ ๒), กรุงเทพมหานคร :

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ , ๒๕๕๖.

ราศี ทองสวัสดิ์. การอบรมศีลธรรม และพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมต้นในทัศนคติของครู.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

รัตนะ บัวสนธ. การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คำสมัย. ๒๕๕๒.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ดุชนิพนธ์การศึกษาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

วสิน อินทสระ, สารสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณา

คาร, ๒๕๔๔.

วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร,ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระพุทธวิงคามณี (บุญมา ทีปธมโม),

คัมภีร์มิลินทปัญหา ไทย-บาลี, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐.

วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิก

องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. กรุงเทพมหานคร :

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔

วรรณภรณ์ โภคภิรมณ์, การดำรงชีวิตสมรสที่ยั่งยืนในทัศนะของผู้ที่เคยแต่งงานมาแล้ว, วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.

วราคม ที่สุกะ, มนุษย์กับสังคม, กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๔.

วิสุทธิ ศรีวิศาล, ระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชนเผ่ามืตองเหลืองใน

สังคมไทย, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

วีรพงษ์ เดชบุญ, รายงานการวิจัย เรื่องความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี

ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตการศึกษา ๑๐, สงขลา : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขต ๑๐., ๒๕๕๐.

ศิริกาญจน์ โกสุม, การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน,ปริญญา

นิพนธ์ ป.ร.ด., กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๒.

ศิริเพ็ญ เนื่องจำนง, การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณี

- โรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา, (ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒).
- ศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์, การสร้างพลังให้ครอบครัวไทยในปัจจุบัน, วารสารสุขทัยธรรมมาธิราช, ๑๐
(๑), ๒๕๔๐.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : แนวคิดทางการศึกษาวิเคราะห์
และวางแผน, ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
๒๕๓๖.
- สุริชัย หวันแก้ว, สังคมและวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- สนิท สมัครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนส
โตร์, ๒๕๒๕.
- สนิท สมัครการ, มีเงินก็นับว่านื่อง มีทองก็นับว่าพี่ : ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย,
กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจเทรตติ้ง, ๒๕๑๙.
- สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย : นานิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ ๕),
กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.
- โสภา ชูนิกุลชัย, จิตวิทยาสังคมประยุกต์, กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๒๒.
- สมุทรร ชำนาญ, การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.
ดัชนีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๖.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, การนำเสนอรูปแบบบริหารคุณภาพแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การในการบริหาร
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙,
- สมหวัง สาวิลีสิทธิ์. พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมือง
ร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- สมบูรณ์ ศิริสรทริธย์, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
บัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามั่งคณาจารย์. คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๓
(ระยะยาว). กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัทธายุ ครีเอทีฟ จำกัด, ๒๕๕๘.
- สร้อยสุริรัตน์ พลพรพิสิฐ. ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี
จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- สุรศักดิ์ ม่วงทอง. พระพุทธธรรมกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สุวิมล วองวานิช. บทที่๓แบบตรวจสอบรายการประเมิน : วิธีวิทยาและเครื่องมือประเมิน,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๙.

เสรี ชัดเข้ม. แบบจำลอง. ม.ป.ท., ๒๕๓๘.

ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
 สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์. ๒๕๕๐.

สมศักดิ์ ต้อยกำจร, ส่องสว่างทางชีวิต, (ห่างหุ้นส่วน จำกัด ป.สัมพันธ์พานิช, ๒๕๓๑).

เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง, กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘.

แสวง รัตนมงคลมาศ, การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์กร การนำและการตัดสินใจทางสังคม, ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา พค.๗๐๕, กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดหนองคาย. หนองคาย : ดับเบิลเอการพิมพ์, ๒๕๕๙

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓) จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙.

อานนท์ อาภาภิรมย์, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย, กรุงเทพมหานคร : บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๒๕.

อธิษฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล. การรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

อุทัย บุญประเสริฐ. หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. ๒๕๔๔.

อาภากร ปัญญา และคณะ, โครงการ “การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน ระยะที่ ๑”, รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทุมพร จามรมาน. โมเดลคืออะไร. วารสารวิชาการ, ๑(๒), ๒๒-๒๖, มีนาคม ๒๕๔๑.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม, กรุงเทพมหานคร, แหล่งที่มา: http://statistic.police.go.th/stat/๔๐_๕๐/MONTH๕๐.xls, (๖ สิงหาคม ๒๕๕๘).

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดหนองคาย>, ๒๕๖๐.

อรพินท์ สฟโชคชัย, ๒๕๕๐, หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, ค้นวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐ จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=๕&content_id=๗๐๔

๒. ภาษาอังกฤษ :

AdisonAei. DemmingCurcle วงจรการบริหารงานคุณภาพ. สืบค้นเมื่อ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๐จาก
<http://adisony.blogspot.com/2012/10/edward-deming.html>. ๒๕๖๐.

Bardo, J. W., & Hartman, J. J. Urban society: A systematic introduction. New York :
 F. E. Peacock. ๑๙๘๒.

Good, C. V. Dictionary of education. New York : McGraw-Hill. ๑๙๗๓.

Keeves, Peter J. Model and Model Building, Educational Research Methodology
 and Measurement : An International Handbook. Oxford :Pergamon
 Press.๑๙๘๘.

Smith, E. W., et al..The education's encyclopedia. New York : Prentice-Hall. ๑๙๖๑.

Webster, N. Webster new twenties century dictionary unabridged (๒nd ed.).
 New York : Prentice-Hall. ๑๙๘๓.

๓. ข้อมูลจากบุคคล (สัมภาษณ์)

นางเกษร ดารุณพันธ์ ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
 นายจำนง เสริมทรัพย์ กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบล
 กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นายโชคชัย ฝูยฝืน กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกอง
 นาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นางถนัด ฝูยฝืน กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง
 อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นางทองปาน นาพันดร ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
 ยายท่อน หอทอง ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นายธนูฤทธิ์ ดวงดี รองประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่
 ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นางธนพร ทิพรัักษ์ ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นางนลินี เสริมทรัพย์ เลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่
 ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นายประเสริฐ นาพันดร กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบล
 กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

นายปรีดา นาคเสน ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พระมหาศรัลล์ สิริคุตโต,ดร เจ้าอาวาสวัดจำปาทอง ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัด
 หนองคาย

พระมหาอำพล ธนปญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง
 อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พิสมัย มูลวงศ์ศรี ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ยุพา ปลัดพรหม ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นางวนิดา คำกองแก้ว กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบล
กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
วรัญญา ศรีอ่อน กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายศุภากร วิเศษจินดาคุณ กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓
ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายสุนทร โชคโสด ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายสุวรรณ ปลัดพรหม ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นางสาวสิริรัก ปลัดพรหม กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบล
กองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายสมยศ จันทร์ศรี ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายแสวง โง๊ะบุตรดา ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นายเสถียร ชันทอง ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
สมร ลอยหา กรรมการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองยางคำหมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
อมรรัตน์ จันทร์ศรี ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
นางอุลย์ พรหมพินิจ ประชาชนบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ภาคผนวก ก
บทความงานวิจัย

ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัด

หนองคาย

A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in Nongkhai province.

พระราชนรินทร์ วิสารโท, ผศ.ดร.^{๑๗๖}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (๒) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย (๓) เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า “ศีล” หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจา หรือเรียกว่าความเป็นปกติ คือความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนาถาวร จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วจีทุจริต คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพ คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) และบันไดทั้งสามขั้น คือ ปรียัติ หรือเข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติหรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธหรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้ คือ รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย เพื่อจะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อน, หมู่บ้านรักษาศีล ๕, คณะสงฆ์

Abstract

The main purposes of this research paper were 1) to study the concept, theory and the model actuation of the project entitled “The Village of the Five Precepts” 2) to study the condition of work and the mechanics of model actuation of project and 3) to propose the model of actuation of project “The Village of Five Precepts” of the Buddhist monks in Nongkhai Province. The results of the research were found that “sila” (morality) means the physical and verbal behavior or it may be called the normality, that is, to have physical and verbal regulation by the help of the attentive abstention. So the sin is avoided, namely, the unwholesome, that is, physical misconduct and verbal misconduct. The Buddhist monks of Nongkhai Province carry out the model actuation of project of the Village of Five Precepts” in

^{๑๗๖} อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

the concept of the qualitative circle, that is, Plan means to lay out plan, Do means the practice in accordance with plan, Check means the investigation and Action means to improve the weak point (PDCA) and three steps, that is, the study of scriptures or to understand the empirical data as appeared, The practice and approach are to understand the target and penetration or development beginning by oneself and the model to disperse the knowledge, that is, the model actuation of the project “The village of Five Precepts” of the Buddhist monks of Nongkhai Province in order to make the community belong to the location and lead to the development of the country sustainably.

Keywords : Model Actuation, The village five precepts, the Buddhist monks.

บทนำ

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) เป็นต้นมา มุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” นับว่าเป็นแนวคิดในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม และสามารถสร้างความยั่งยืนได้ แต่เนื่องจากในช่วงแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเป็นอย่างมากประกอบกับการแพร่ขยายของข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้การดูแลและป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะในเรื่องเพศ และการค้ายาเสพติด ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนเสื่อมลง การก่ออาชญากรรม และปัญหาทางเพศก็มีในหลายรูปแบบ (สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐) การแก้ไขปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก และเป็นการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่าประกอบกับการสื่อสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังมี ๒ ปัจจัยสำคัญด้วย กล่าวคือ ๑) นักธุรกิจนักการเมืองและบุคลากรในสายอาชีพอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในสังคมไทย มักจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลสูง คือ มุมานะ บากบั่น อดทน เน้นการแข่งขันกับผู้อื่น และมาตรฐาน เพื่อทะยานสู่ความสำเร็จ มีความคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมน้อย บุคคลเหล่านี้เป็นตัวแทนทางสังคมที่สำคัญต่อเยาวชน ๒) วิถีชีวิตสังคมไทยที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันสำคัญในสังคม คือ ครอบครัว การศึกษาและศาสนา มีบทบาทน้อยลงในการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังค่านิยม และคุณธรรม ดังนั้น การแก้ปัญหาในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จึงควรดำเนินการในลักษณะของการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่า การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สถาบันการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักและหาวิธีการดำเนินการให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม โดยดูที่บริบทของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นส่วนประกอบ

จากสถานการณ์ประเทศไทยในห้วงเวลาที่ผ่านมามีบ้านเมืองได้ประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วย การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรม และคุณธรรม จริยธรรม ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยี ความทันสมัย มีผลทั้งทางบวกและใน ขณะเดียวกันผลในทางลบก็ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการ เบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่องละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่ม สุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้ประเทศไทยเกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และ จริยธรรม ทำให้ผู้คนห่างเหินทางศาสนา ขาดการศึกษาและการอบรมที่ดีด้านจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ดัง จะเห็นได้จากตัวเลขการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม ในปี ๒๕๕๐ ที่ผ่านมามี^{๑๗๗} โดยกองพัฒนาการ ป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่	รายการคดีอาญา ๕ กลุ่ม	รับแจ้ง(คดี)	จับกุม(คดี)
๑.	คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ปล้นทรัพย์, ชิงทรัพย์, ลักพา, วางเพลิง	๗,๙๙๗	๓,๖๙๗
๒.	คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ฆ่าไม่เจตนา, โดยประมาท, พยายามฆ่า, ทำร้ายร่างกาย, ข่มขืน	๓๙,๔๖๑	๑๙,๒๑๗
๓.	คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์, ชิงทรัพย์, ริดเอาทรัพย์, กรรโชก, ชิงทรัพย์, ปล้นทรัพย์, รับของโจร, ทำให้เสียทรัพย์	๗๓,๐๖๘	๓๐,๘๔๙
๔.	คดีที่น่าสนใจ ได้แก่ จักรยานยนต์, รถยนต์, โคนกระบือ, เครื่องมือ, ปล้นแท็กซี่, ข่มขืนฆ่า, เรียกค่าไถ่, ฉ้อโกง, ยักยอก	๔๔,๑๕๘	๘,๔๓๔
๕.	คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ อาวุธปืน, การพนัน, ยาเสพติด, คุ้มครอง, วัตถุลามก		๒๘๔,๑๓๔
	รวมการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม ในปี ๒๕๕๐	๑๖๔,๖๘๔	๓๔๖,๓๓๑

ถ้าเราสังเกตจากตัวเลขจำนวนคดีอาญา ๕ กลุ่มข้างต้น ในปี ๒๕๕๐ มีผู้แจ้งถึง ๑๖๔,๖๘๔ คดี เป็นตัวบ่งชี้ถึงเครื่องมือที่สังคมใช้ ไม่สามารถจัดระเบียบให้กับสังคมได้ ทั้งนี้อาจจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับความมุ่งหวังของคนในสังคม กลุ่มคนในสังคมมี ผลประโยชน์ มีหน้าที่ตามสถานภาพ และมีบทบาทที่ขัดแย้งกัน และยิ่งจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น ถ้าเราดู

^{๑๗๗} สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม, กรุงเทพมหานคร, แหล่งที่มา : http://statistic.police.go.th/stat/๔๐_๕๐/MONTH๕๐.xls, (๖ สิงหาคม ๒๕๕๘).

ตัวเลขผลการจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม เมื่อพิจารณาจากผลการจับกุม พอจะกล่าวได้ว่ากฎหมายสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากกฎหมายที่ควบคุมปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งนั้นกลุ่มจารีตประเพณี หรือ สถาบันพื้นฐาน ในสังคมอาจจะมิบทบาทไม่มากพอที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ กลุ่มหรือสถาบันต่างๆ อาจจะบกพร่องในการให้การอบรม สร้างความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของสังคมก็เป็นได้ ทั้งนี้พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการทำคนในสังคมขาดการกลมกลืนจิตใจ และปลุกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึกต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณาอย่างคิด ลดน้อยถอยลงและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม ก่อปรกับสภาพแวดล้อมรอบตัวของคนในสังคมที่ยุง ส่งเสริมชักจูง และโน้มนำวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคอนในสังคมให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เว้นแต่คนในสังคมจะถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่ใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดำรงได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา^{๑๗๘} แต่ในขณะที่เดียวกัน จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย ก็คือ การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและได้รับการยอมรับโดยพฤตินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา จากข้อมูลระบุว่าประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ มีวัดทางพุทธศาสนาว่า ๓๐,๐๐๐ วัด มีพระภิกษุกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป สามเณรกว่า ๑๐๐,๐๐๐ รูป มีพุทธศาสนิกชนประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ที่ประกาศเป็นพุทธมามกะ ในรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะอีกด้วย

นอกจากนี้วัดและชุมชนยังได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันมาเป็นเวลาช้านาน จนนับได้ว่าวัดและชุมชนต่างก็มีความผูกพันต่อกันเป็นอย่างดีจนกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางจิตวิญญาณ และทุนทางวัฒนธรรม ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย แต่สังคมไทยก็มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในข่าวสะเทือนขวัญและจิตใจคนไทย ที่มีกจะมีการเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินฉ้อโกง หลอกลวงกันและกันอยู่เสมอตามสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะการที่ผู้คนในสังคมขาดศีลธรรม จริยธรรมที่ดีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในสังคมดังกล่าว สังคมจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เรียกว่า บัญญัติของสังคม ซึ่งหมายถึง กติกา และระเบียบของสังคม เพื่อที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข มีระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อควบคุมความประพฤติของคนให้อยู่ในกรอบเดียวกัน เพราะคนเราจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในมนุษย์และสัตว์เหล่าอื่น หากขาดสิ่งดังกล่าวคนก็ไม่อาจพัฒนาไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ และการกลัวย่อมกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั่นก็คือ ธรรม และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้นั่นก็คือระเบียบกฎเกณฑ์ หรือทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศีล ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานแรกของพระพุทธศาสนา หรือจะกล่าวอีก

^{๑๗๘} กรมการศาสนา,กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ. ๒๕๕๖, หน้า ๒๒.

อย่างหนึ่งว่าเป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคนก็ได้ คนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมามีรูปร่างหน้าตาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียศธรรมคือศีล ๕ สำหรับมนุษย์อีกด้วย^{๑๗๙}

ศีล ๕ เรียกว่า อาศาปริยวินัย คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดกายและวาจาของผู้ครองเรือนท่านรวมศีล ๕ จำนวน ๔ ข้อ คือ ปาณาติบาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไปอทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ กาเมสุมิจจาจารา เวรมณีเจตนางดเว้นจากประพฤติผิดในกาม มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากกล่าวเท็จ ไว้ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ^{๑๘๐}

มนุษย์ธรรม คือ หลักปฏิบัติของมนุษย์ หรือทำให้เกิดเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ คือเป็นสัตบุรุษ ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสพอสรุปได้ว่า บุคคล เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท ย่อมเสวยสุขโสมนัสในปัจจุบัน^{๑๘๑} สัตบุรุษในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม^{๑๘๒}

คณะสงฆ์โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเพื่อสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ได้ให้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ด้วยการให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดำเนินการทำให้ประชาชนมีความรักสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะพาประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และราชการทุกภาคส่วนของประเทศ ดังที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

^{๑๗๙} พระมหาสารวย ญาณสวโร. (พินดอน), การศึกษาผลกระทบจากการกล่าวละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒, หน้า ๑.

^{๑๘๐} มงคล. (ไทย) ๒/๙๓-๙๔.

^{๑๘๑} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๕๓/๒๕๙-๓๐๐.

^{๑๘๒} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๙๒/๑๐๘,๓๗๗/๔๒๖.

จังหวัดหนองคายประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายเป็นรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่ประชาชน ถึงแม้ในช่วง ๔-๕ ปี ที่ผ่านมาประชาชนอาจมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกันบ้างแต่ก็ไม่มี ความรุนแรงใดๆ เกิดขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน และที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย มีดังนี้ บั้งไฟพญานาค งานนมัสการหลวงพ่พระเจ้าองค์ตื้อ งานอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ งานบุญบั้งไฟ งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานแห่ปราสาทผึ้ง งานวันออกพรรษา จากการศึกษาที่จังหวัดหนองคาย ได้มีการจัดประเพณี วัฒนธรรมอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และจังหวัดหนองคายยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น วังน้ำมอก บั้งไฟพญานาค วัดหลวงพ่พระเจ้าองค์ตื้อ วัดศรีชมพูองค์ตื้อ วัดอรัญบรรพต วัดหินหมากเป้ง แหล่งโบราณคดีโคกคอน อำเภอท่าบ่อ และมีเกจิอาจารย์ชื่อดัง คือ หลวงปู่เทศก์ และหลวงปู่เหรียญ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาว่าสถานภาพการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร โดยจะทำการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเสนอเป็นรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคายต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการวางแผนการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่เหมาะสมในพื้นที่จังหวัดหนองคายอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๒. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ศึกษาแนวคิด หลักการบูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระยาวัยสำหรับผู้สูงอายุ จาก คัมภีร์ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของชุมชนต่างๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิด หลักการ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย สภาพปัญหา สาเหตุ และอุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ และนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยมีการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร ดังนั้น จึงกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของคณะสงฆ์ ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีพื้นที่ศึกษานำร่องจำนวน รวม ๙ อำเภอ คือ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอสังคม อำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอปากคาด อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอโซ่พิสัย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของตัวแทน กลุ่มตัวอย่างของอำเภอ จำนวน ๑๐ อำเภอๆ ละ ๔๐ ราย เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เห็นรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณวิเสส คัมภีร์สำคัญอื่นๆ งานวิจัย ตำรา บทความ/เอกสารทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ที่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามต่างๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า โดยซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกๆ ท่านด้วย ข้อคำถามเดียวกันตามแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยออกไปเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า (face to face) พูดโต้ตอบซึ่งกันและกัน เริ่มตั้งแต่การแสดงความเคารพ แนะนำตัวผู้วิจัย และจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ เริ่มการสัมภาษณ์ และจดบันทึกคำตอบทั้งหมดลงในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัย

๑. แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

ผลการวิจัย พบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจา หรือ เรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเกี่ยวข้องและเปิดโอกาสให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล สมาคม หรือองค์กรต่างๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อันเป็นเหตุเร้าใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจ สำรวจปัญหา วางแผนปฏิบัติการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิก

ตระหนักว่าตนเองได้มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของกิจกรรมของชุมชนจะได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่างๆ ด้วยดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร รวมทั้งขึ้นอยู่กับกาลเวลาและยุคสมัยอีกด้วย ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในพื้นที่วิจัย ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยคำนึงถึงคุณค่าและความหลากหลายของคนในสังคม

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน เป็นการร่วมมือของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวัด หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศีล ๕ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้งเพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศีล ๕ ให้กับประชาชนได้มีโอกาสเลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงามตามความตั้งใจของแต่ละบุคคลในที่สุด

๒. สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า การควบคุมคุณภาพตามกระบวนการ PDCA จะต้องมีการกระทำในทุกกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติการในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น คณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และผู้บริหารหน่วยงานราชการระดับจังหวัด หัวหน้าหมวดหรือฝ่าย และบุคลากรอื่นๆ และมีการเชื่อมโยงกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาด้วย คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด หรือเพื่อความเป็นเลิศ โดยใช้มุมมองเชิงระบบ ดังนี้คือ ๑) การนำองค์การ ๒) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ๓) การมุ่งเน้นพุทธบุตร ๔) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ๕) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน ๖) การมุ่งเน้นบุคลากร ๗) ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ และมีกระบวนการติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา

อีกทั้งคณะสงฆ์จังหวัดหนองคายมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม และในการดำเนินงานของโครงการในระยะที่

๓ ของปี ๒๕๕๙ -๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณ อย่างเป็นระบบโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) รวมทั้งจังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ ๓ ของจังหวัดหนองคาย ไว้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การบริหารจัดการโครงการ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๓. รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า บ้านใดทั้งสามชั้น คือปริยัติ หรือ เข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธหรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้ จะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด ผลของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยสอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ในปี ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ทำให้หมู่บ้านและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ข้อที่สอง คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา องค์กรหน่วยงานทางศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และข้อสาม คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมมีรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการที่มีผลสัมฤทธิ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับการนำศีล ๕ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันของชุมชน ในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อสมาทานรับศีล ๕ แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิตนักปราชญ์ผู้รู้สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือ มีเหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล ๕ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง ๑๐๐% สอดคล้องกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนเต็มคนคือ ๑๐๐% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประกอบด้วยเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง ๕ ข้อดังกล่าวแล้ว

บทสรุป

รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ” เชิงปริมาณจังหวัดหนองคายมีจำนวน ๙ อำเภอ ๖๘ ตำบล และ ๖๗๘ หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๑๗,๒๖๐ คน เข้าร่วม

โครงการ ๓๐๙,๔๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๘๓ ของจำนวนประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๖๐,๓๒๒ ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ ๙๖,๑๙๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ของจำนวนครัวเรือนจำนวนนักเรียน นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น ๖๘,๑๑๘ คน เข้าร่วมโครงการ ๔๒,๙๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐ ของจำนวนนักเรียน นักศึกษามีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นแกนนำ (อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา) จำนวน ๑,๖๖๙ รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลจังหวัดหนองคายอยู่ระหว่างการดำเนินงานลงข้อมูลใน www.sila๕.com โดยปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เข้าร่วมสมัครโครงการแล้ว ๓๔๐,๗๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖ ของจำนวนประชากรทั้งหมด อยู่ในลำดับที่ ๔๕ ของประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙) และการขับเคลื่อนเชิงคุณภาพจังหวัดหนองคายได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ มีหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๑๑ แห่ง สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๕๓ แห่ง ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๖๐ แห่ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน ๗๐ แห่ง จากเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมด ๗๙ แห่ง ได้ ๑๙๔ แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ ๒๔๕.๕๗ ของจำนวนเป้าหมายการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามกรอบกิจกรรม ๓ ด้าน ด้วยการแสดงนิทรรศการของหมู่บ้านต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละอำเภอ จำนวน ๙ อำเภอ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ผ่านการคัดเลือกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ จากอำเภอเมืองหนองคาย ๓ แห่ง อำเภอรัตนวาปี ๓ แห่ง อำเภอโพธิ์ตาก ๓ แห่ง อำเภอท่าบ่อ ๑ แห่ง และอำเภอโพนพิสัย ๙ แห่ง รวมจำนวน ๑๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๑๒๖.๖๗ ของจำนวนเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในเรื่องเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นวัตกรรมในการจัดการความรู้ในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมให้คนในสังคมให้เกิดมีความสงบสันติสุข เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างความมั่นคง มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้งสร้างความรักกันระหว่างประชาชนในประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

๑) พระไตรปิฎก :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๒) ตำรา/หนังสือ

กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรม

ในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ, ๒๕๔๖.

พระมหาสำราญ ญาณส่วโร. (พินดอน), การศึกษาผลกระทบจากการกล่าวละเมิดศีลข้อที่ ๕
ที่มีต่อสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, การดำเนินโครงการสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓),
จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๔๒.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา ๕ กลุ่ม, กรุงเทพมหานคร,
แหล่งที่มา : http://statistic.police.go.th/stat/๔๐_๕๐/MONTH๕๐.xls, (๖ สิงหาคม
๒๕๖๐).

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้ คือ

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันศึกษา
 - สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับวัดต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์
 - สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๒. กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน
 - สามารถพัฒนาโครงการสัมมนาทางการพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในด้านการส่งเสริมขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในสถานที่ต่างๆ เช่น ขอนแก่น อุดรธานี หนองคายได้
 - สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ไปเผยแพร่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้
 - สามารถพัฒนาและต่อยอดโครงการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. กิจกรรมด้านวิชาการ
 - สัมมนาวิชาการที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดบึงกาฬ
 - ประชกอบการเรียนการสอนรายวิชา “การปกครองคณะสงฆ์ไทย”, “พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์” แก่นิสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - พัฒนาทักษะการวิจัยแก่นิสิตในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ถอดองค์ความรู้รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ เป็นบทเรียนประกอบรายวิชา”สัมมนาพระพุทธศาสนา” แก่นิสิตปริญญาโท
 - ต่อยอดรายงานการวิจัยแก่นิสิตระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ศึกษาาร่วมกันกับวัดในอีสานตอนบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ ที่เหมาะสมกับวัดและแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา

๔. กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

- วารสาร การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มีนาคม ๒๕๖๑

ภาคผนวก ค
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

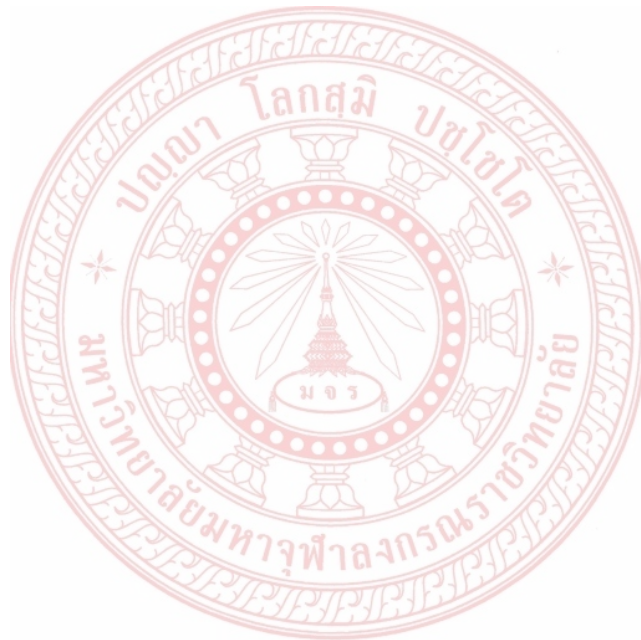

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑.ประชุมเตรียมความพร้อมของคณะนักวิจัย ศึกษา รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”	ทราบถึงข้อมูล แนวคิดทฤษฎีและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”	ข้อที่ ๑	ทราบสภาพปัจจุบัน และและปัญหาการดำเนินงานเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๒. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆ สังเกตอย่างมีส่วนร่วม เข้าร่วมกิจกรรมของวัด สัมภาษณ์พระสงฆ์ และชาวบ้านในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ทราบถึงข้อมูล โครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่	ข้อที่ ๑-๒	ทราบความเป็นมา รูปแบบ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๓. สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	ทราบถึงข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชน กระบวนการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการของวัด และนโยบาย/กลยุทธ์ ในการทำงานเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”	ข้อที่ ๒	ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับพฤติกรรมของชุมชน ข้อคิดเห็นของประชาชน ในการทำงานเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”
๔. การเก็บข้อมูลจากเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ	ได้ทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” สร้าง	ข้อที่ ๒-๓	ทราบผลกระทบที่มีต่อคณะสงฆ์ ผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป

<p>ตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น องค์กร ภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พร้อมทั้ง จัดเวทีเสวนารับฟัง ความคิดเห็นจากเวที ชุมชน และผู้ที่ เกี่ยวข้อง จำนวน ๔ ครั้ง</p>	<p>เครือข่ายความร่วมมือของ หน่วยงานภาครัฐและวัดต่างๆ การ มีส่วนร่วมของประชาชนในเขต จังหวัดหนองคาย</p>		<p>ครอบครัว ชุมชน ผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ปัญหาอุปสรรค โอกาส แนวทางการส่งเสริม การดำเนินงาน ขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ”</p>
<p>๕. พัฒนา ผลงานวิจัยทั้งในเชิง ปริมาณและคุณภาพ</p>	<p>การพัฒนาผลงานวิจัยทั้งในเชิง ปริมาณและคุณภาพ</p>	<p>ข้อที่ ๑-๒-๓</p>	<p>การพัฒนาผลงานวิจัย ทั้งในเชิงปริมาณและ คุณภาพสมบูรณ์</p>
<p>๖. จัดทำรายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์และ บทความงานวิจัยเพื่อ เสนอผลงานวิจัยแก่ สาธารณะ</p>	<p>ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ บทความ วิจัย รวมทั้งการนำผลวิจัยไปใช้ ประโยชน์</p>	<p>ข้อที่ ๑-๒-๓</p>	<p>รายงานฉบับสมบูรณ์ บทความวิจัย รวมทั้ง การนำผลวิจัยไปใช้ ประโยชน์</p>

ผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย

เรื่อง

ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัด
หนองคาย

A Study Model Actuation of project "The village five precepts" of Monks in
NongKhai province.

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล
๕” ของคณะสงฆ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และรูปแบบ
การดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

ของคณะสงฆ์

ส่วนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมายลงในวงเล็บหน้าข้อความเพียงตัวเลือกเดียว หรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง ให้ตอบตามความเป็นจริงของผู้สูงอายุ

๑. เพศ () ชาย () หญิง

๒. อายุปัจจุบัน ปี

๓. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด

() ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านและเขียนไม่ได้ () ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่อ่านออกและเขียนได้

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา

() อนุปริญญา

() ปริญญาตรี

() อื่นๆ

๔. สถานภาพสมรส

() โสด

() คู่

() หม้าย

() หย่า / แยก

๕. ปัจจุบันท่านอยู่กับใครบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

() อยู่คนเดียว

() อยู่กับคู่สมรส

() อยู่กับบุตร

() อยู่กับหลาน

() อยู่กับญาติ (ระบุ)

() อื่นๆ (ระบุ)

๖. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....

๗. อาชีพ

- () ไม่ได้ทำงาน () ข้าราชการบำนาญ
 () เกษตรกรรม..... () ค้าขาย
 () รับจ้าง () อื่นๆ (ระบุ)
 ๘. แหล่งของรายได้
 () ตนเอง () ทรัพย์สินเดิม
 () บุตรหลาน () เงินบำนาญ

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์

ตอนที่ ๑ สภาพปัญหาในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์

๑. ท่านมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Plan) อย่างไร?
๒. ท่านมีกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย (Do) อย่างไร?
๓. ท่านมีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (Check) อย่างไร?
๔. ท่านมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามแผนที่เกิดขึ้น (Action) อย่างไร?
๕. ขอให้ท่านสรุปผลการนำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ว่าทำอย่างไร?

ตอนที่ ๒ เสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์

๑. ท่านเข้าใจข้อมูลเรื่องยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างไร?
๒. ท่านเข้าถึงโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลนำกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ได้อย่างไร?
๓. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ อย่างไรบ้าง?
๔. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๑ (การไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนสัตว์) อย่างไรบ้าง?
๕. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๒ (การไม่ลักขโมยไม่ทุจริต ไม่คดโกง) อย่างไรบ้าง?
๖. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๓ (การไม่ประพฤติผิดในกาม) ได้ อย่างไรบ้าง?
๗. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๔ (การไม่หลอกลวงกล่าวเท็จ) ได้ อย่างไรบ้าง?
๘. ท่านทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๕ (การไม่ดื่มสุราเมรัยของมึนเมาให้โทษ) อย่างไรบ้าง?

ตอนที่ ๓ คำถามทั่วไป

๑. ท่านได้ทำกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ อย่างไรบ้าง?
๒. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม อย่างไรบ้าง?
๓. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านสุขภาพอนามัย อย่างไรบ้าง?
๔. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านสัมมาชีพ อย่างไรบ้าง?
๕. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านสันติสุข อย่างไรบ้าง?
๖. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านศึกษาสงเคราะห์ อย่างไรบ้าง?
๗. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ อย่างไรบ้าง?
๘. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม อย่างไรบ้าง?
๙. ท่านได้ทำกิจกรรมส่งเสริมงานด้านสามัคคีธรรม อย่างไรบ้าง?

ภาพกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ”หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รองเจ้าคณะจังหวัดและเลขาธิการเจ้าคณะจังหวัด ประชุมร่วมกับผู้ว่า
ราชการจังหวัดหนองคาย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย วัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย ณ
ตึกพุทธบารมีชั้นที่ ๑ วัดโพธิ์ชัยพระอารามหลวง

ภาพกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ขับเคลื่อน ตามหลักค่านิยม ๑๒ ประการ
บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ภาพกิจกรรมการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชุมชนบ้านหนองยางคำ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลกองนาง อำเภอลำดวน จังหวัดหนองคาย ตามยุทธศาสตร์ โครงการ แผนงาน และกิจกรรม

แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

<p>สัญญาเลขที่ RS ๖๑๐๗๖๐๐๑๒๑</p> <p>ชื่อโครงการ ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย</p> <p>หัวหน้าโครงการ พระราชนันท์ วิสารโท, ผศ.ดร. และคณะ</p> <p>ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย โทรศัพท์ ๐๘๘-๕๑๔ ๒๗๗๑ Email : Rchaicharoen๑๑@gmail.com</p>
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>การวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย” จากสถานการณ์ประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา บ้านเมืองได้ประสบปัญหา มากมาย ประกอบด้วย การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรม และ คุณธรรมจริยธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยี ความทันสมัย มีผลทั้งทางบวก และในขณะเดียวกันผลในทางลบก็ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิต หรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่องละเมียดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้ประเทศไทยเกิดความเสื่อมโทรมทาง ศีลธรรม และจริยธรรม ทำให้ผู้คนห่างเหินทางศาสนา ขาดการศึกษาและการอบรมที่ดีด้านจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของ ประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาในสังคมดังกล่าว สังคมจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เรียกว่า บัญญัติของสังคม ซึ่งหมายถึง กติกา และระเบียบของสังคม เพื่อที่จะทำให้สังคมมีความสุข มี ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อควบคุมความประพฤติของคนให้อยู่ในกรอบเดียวกัน เพราะคนเรา จะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในมนุษย์และสัตว์เหล่าอื่น หากขาดสิ่งดังกล่าวคนก็ไม่อาจพัฒนา ไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ และการกลัวภัย เสมอกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั้นก็คือ ธรรม และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้นั้นก็ คือระเบียบกฎเกณฑ์ หรือทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศีล</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ๒. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย
<p>ผลการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่าความเป็นปรกติ คือ

ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้นจึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วจีทุจริต รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” คือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น ซึ่งหมายถึงการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายได้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน

๒. ศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพ คือ Plan การวางแผน Do การปฏิบัติงานตามแผน Check การตรวจสอบ และ Action การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย เป็นแกนหลักในการประสานการขับเคลื่อน โดยความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์จังหวัด ส่วนราชการ สถานศึกษา อำเภอท้องที่ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและภาคประชาชนร่วมขับเคลื่อนอย่างบูรณาการและเป็นภาคีเครือข่าย อีกทั้งมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก ๓ แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)

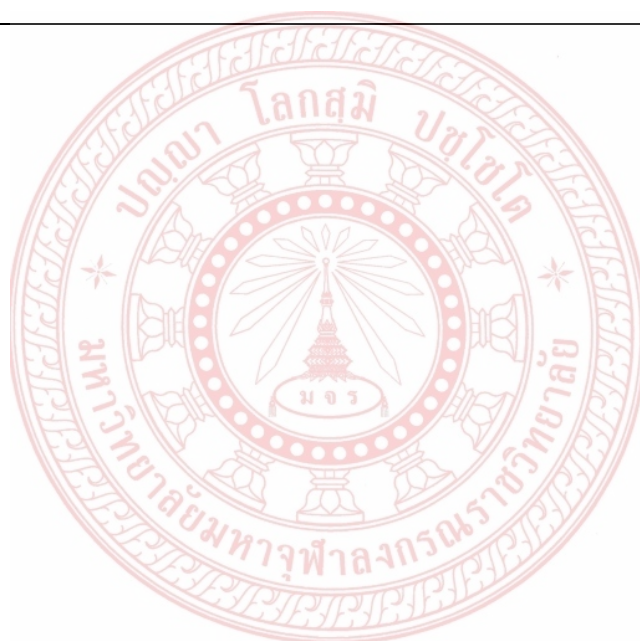
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและภาคีเครือข่าย ได้ดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้ลำดับขั้นบันไดทั้งสาม คือ ปรีดี หรือเข้าใจ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธ หรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้เพื่อจะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕, กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๔ โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมีหน่วยงานราชการต้นแบบรักษาศีล ๕, สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล ๕, ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล ๕ และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบนั้น คณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ได้จัดโครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” หนตะวันออกมีเกณฑ์การคัดเลือก ตามที่คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หนตะวันออก และส่วนราชการจากกรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาคัดเลือกรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน และพิจารณาคัดเลือกให้เหลือเพียง ๑ หมู่บ้าน ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๘ ที่มีภาระงานครบตามภาระงาน ๘ ด้าน ๔๐ ตัวชี้วัด เป็นตัวแทนของเขตปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งได้กำหนดให้ วัดจำปาทอง บ้านหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นตัวแทนคณะสงฆ์ภาค ๘ ไปร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงานในงานมหกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระดับประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสมาปราน จังหวัดนครปฐม

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ๑) สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับวัดต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์
- ๓) สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

การประชาสัมพันธ์

วารสาร การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มีนาคม ๒๕๖๑

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) : พระราเชนทร์ วิสาร์โท,ผศ.ดร.
- ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) : Phra Rachane Visarado, Asst. Prof.Dr.
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
๓. ตำแหน่ง ปัจจุบัน

อาจารย์ ประจำวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย ๔.

หน่วยงานที่อยู่พิเศษรับผิดชอบได้ ณ วิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ต. ค่ายบกหวาน อ. เมืองหนองคาย จ. หนองคาย ๔๓๑๐๐ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๓-๐๐๘-๖๕๙๔ E-mail.Rchaicharoen๑๑@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

- ๕.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา) : น.ธ.เอก, ประโยค ๑-๒
- ๕.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
 - ปริญญาตรี : บธ.บ (การจัดการทั่วไป)
 - ปริญญาโท : ศน.ม (พุทธศาสตร์ศึกษา)
 - ปริญญาเอก : Ph.D. (Pali& Buddhist Studies)

ผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ/สกุล

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระศรีญาณวงศ์,ดร.
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Phrasriyanawong, Dr.

๒. เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์

๔. หน่วยงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ต. ค่ายบกหวาน อ.เมืองหนองคาย จ. หนองคาย ๔๓๑๐๐

E-mail.E-mail.mahanimit๙@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิต่างศาสนา) : ป.ธ. ๙ จากสำนักเรียน วัดบพิตรพิมุขวรวิหาร แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ

๕.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๓ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) คณะครุศาสตร์ สาขาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร (เกียรตินิยมอันดับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (Excellent)

วิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑”

พ.ศ. ๒๕๕๖ ปริญญาเอก ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารจัดการ
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยประยุกต์ใช้หลักสัปปายะธรรม”

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) : พระมหานรกร วรเมธี,ดร.
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) : PhramahaNarakronvoramethi, Dr.

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการอิสระ

๔. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

วัดสร้อยทอง ถนนประชาราษฎร์ ๑ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ ฯ ๑๐๘๐๐
โทร. ๐๘๕๔๔๑๑๔๓๙

๕. ประวัติการศึกษา

๕.๑ สำเร็จการศึกษา (วุฒิมหาบัณฑิต) : น.ธ.เอก, ป.ธ.๗

๕.๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา

- ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) เอกปรัชญา
- ปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.)
- ปริญญาเอก : รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.)

